

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

บทบาทของคณะกรรมการสิทธิการต่อนโยบายของรัฐบาล

เสนอ

คณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(ก)

คำนำ

การศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล” โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา สภาผู้แทนราษฎร ได้มอบหมายให้คณะทำงานวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ดำเนินการศึกษาวิจัย ตลอดจนแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการ จำนวน ๒ ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และศาสตราจารย์สมบัติ อารังธัญวงศ์ เป็นผู้ควบคุมดูแลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะทำงานวิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยเป็นเวลา ๑๐ เดือน (๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘)

ในการศึกษานี้ คณะทำงานวิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริงจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างดีจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ข้าราชการของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในด้านข้อมูลเอกสาร ความคิดเห็น และคณะกรรมการการวิจัยและพัฒนาสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงให้รายงานการวิจัยมีความครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณองค์กรและบุคคลดังกล่าวมา ณ ที่นี้

คณะทำงานวิจัยหวังว่า รายงานการวิจัย เรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล” จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องตามเจตนารมณ์ที่ให้มีการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

คณะทำงานวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(ข)

บทคัดย่อ

ชื่องานวิจัย : บทบาทของคณะกรรมการการต่อนโยบายของรัฐบาล
ชื่อผู้วิจัย : คณะทำงานวิจัย กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ระยะเวลาศึกษาวิจัย : ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘

วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมี ๓ ประเด็น คือ (๑) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา (๒) การปฏิบัติงาน (Performance) ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา และ (๓) การติดตามผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการการต่อนโยบายของรัฐบาล จากการศึกษาได้ข้อค้นพบดังต่อไปนี้

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อแรกเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ พบว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานผลต่อสภา คณะกรรมการสามัญมีบทบาทหลักที่สำคัญ ๓ ประการคือ (๑) บทบาทด้านการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (๒) บทบาทด้านการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร (๓) บทบาทด้านการศึกษาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อสองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ พบว่า (๑) ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ของคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีบทบาทในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ น้อย แต่มีบทบาทในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร และการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ ถ้าจะพิจารณาระหว่างคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาแล้ว ปรากฏว่าคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา มีบทบาทในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ มากกว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน (๒) ในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร พบว่า ส่วนมากจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ และเป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องรีบดำเนินการแก้ไขส่วนการทำหน้าที่ของคณะกรรมการในการตรวจสอบเชิงนโยบาย และการบริหารงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้ต่อสภามีไม่มากนัก (๓)

(ค)

ในการพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา พบว่า คณะกรรมการทุกคณะมีบทบาทในด้านนี้มากกว่าการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยจะมีการพิจารณาทั้งเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ และติดตามปัญหาตามสถานการณ์เร่งด่วน

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อสามเกี่ยวกับการติดตามผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล พบว่าการปฏิบัติงานของคณะกรรมการจะมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาและสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีจำนวนมากแล้วเสร็จ และผลการพิจารณาของคณะกรรมการที่ตั้งเป็นข้อสังเกตและข้อเสนอแนะนั้นถูกนำไปใช้ประโยชน์ซึ่งพบว่า ไม่สามารถวัดได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งผลการพิจารณาไปยังรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐแล้ว การปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการขึ้นอยู่กับความใส่ใจของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐในการให้ความสำคัญกับผลการพิจารณาดังกล่าว รวมทั้งสาระของข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะก็มีส่วนสำคัญต่อการนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วย และไม่ขัดแย้งกับนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ ประเด็นสำคัญที่ทำให้ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการไม่ได้ถูกนำไปปฏิบัติ อาจเนื่องมาจากคณะกรรมการไม่มีอำนาจบังคับ และคณะกรรมการไม่ได้มีการติดตามผลการดำเนินการตามข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะอย่างจริงจัง

ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ สรุปได้ดังนี้ (๑) จากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ยังไม่มีการกำหนดบทบังคับให้รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติตามข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการ (๒) คณะกรรมการส่วนใหญ่ประสบปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ในการเชิญบุคคล/องค์กร มาชี้แจงข้อเท็จจริง (๓) มีการแทรกแซงในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการจากฝ่ายบริหาร ทำให้ขาดความจริงจังในการตรวจสอบ และ (๔) คณะกรรมการขาดระบบช่วยอำนวยความสะดวก เช่น บุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สถานที่ทำงานของคณะกรรมการมีไม่เพียงพอ ฯลฯ ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้คณะกรรมการสามารถดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ จะต้องทำทั้งในภาพรวมและภาพย่อย โดยที่จะต้องมีการพัฒนาสถาบันนิติบัญญัติให้มีประสิทธิภาพ อันจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงให้กับระบบการเมืองและเป็นที่ยิ่งของสังคมในที่สุด

Abstract

PROJECT TITLE : The role of standing committees of government policy
NAME OF RESEARCHER : The workgroup of research and development
DATE : December, 1, 2004 – September, 30, 2005

The purpose of this research project is to study: (1) the extent of roles and duties of standing committees in the House of Representatives and the House of Senates, (2) the performance of standing committees in the House of Representatives and the House of Senates, and (3) results from pursuing the resolutions of committees and report the results towards the government.

Regarding the first objective pursuant to the extent of roles and duties of standing committees, Section 189 in Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 and rules of procedure of the House of Representatives B.E. 2544 and the House of Senates B.E. 2544 stipulate that each House to select members for standing committee and select members or non members for ad hoc committees. To serve their respective functions and to report to parliament, the major roles of the standing committees are: (1) to consider bills, (2) to monitoring and scrutinizing the government administration, and (3) to study and investigate matters of public concerns.

With respect to the second objective pursuant to the performance of standing committees in the House of Representatives and the House of Senates.

Regarding deliberation of bills the standing committees in the two Houses have little role to consider bills but their major roles are to monitor, investigate the government administration and study matters related to their power. Standing committees of the House of Senates have more actions than standing committees in the House of Representatives according to rules of procedure of the House of Senates B.E. 2544.

With respect to monitoring and scrutinizing the administration of the government, almost of matters that are of public concerns and in need for immediate resolutions as well as monitoring the implementation policies and administration the government policies declared to the parliament. It is toward that standing committees play various a very small role.

(๑)

Regarding the authorities of standing committees in investigating matters related to roles and power of the parliament, every standing committee plays its investigative role more actively than its roles in bills consideration and monitoring the governmental administration. Each standing committee consider acts according to its power and monitor hot issues situation.

Regarding the third objective pursuant to practical results from pursuing the resolution of committees and report the results towards the government, it is toward that the performance and efficiency of standing committees is judged on the basis of the number of matters which are completely considered and studied by the committees and the number of their recommendations and observations being pull into practice. The current study cannot find the empirical evidence because when the committees notified the results of their consideration to the government and its agencies, the implementation following the committees' resolutions is dependant on the attention of the government and its agencies. Moreover, observations and suggestions are also important for practice. If they are concrete, they will be put to use beneficially. If they are abstract, they are hardly pull into implementation. The attention of the government and its implementing agencies committees suggestions is light since the committees have no power to force the government to follow their resolutions and the committee themselves do not monitor the practice of the government seriously.

Problems and obstacles affecting the effective implementation of the standing committees' roles are: (1) according to the roles and power of the committees in the constitution B.E. 2540 section 189, there is no regulations to force the government and its agencies to follow of the committees' recommendations and observations (2) The administrative branches of government rarely gives cooperation in sending their personal to provide informative facts to the study committees. (3) There is intervention in the operation of the committees from the executive branch that leads to unconscientious investigative supervision. (4) The committees has no supporting management system such as technical officers and scanty working places for committees.

To conclude, in order to enable the standing committees to effectively play their parts, both short-term and long-term plans to strengthen the roles of standing committees are needed.

All members of the parliament need to cooperate in developing the legislative body to the extent that it will able to sustain the political system and finally enhance itself to be an effective organization that Thai society can depend on.

(ฉ)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ.....	ก
บทคัดย่อ	
ภาษาไทย.....	ข
ภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา.....	๒
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	๔
๑.๓ ระเบียบวิธีวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา.....	๑๐
๑.๕ ข้อจำกัดของการวิจัย.....	๑๐
๑.๖ นิยามศัพท์.....	๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๑๒
บทที่ ๒ การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๓
๒.๑ แนวความคิดเกี่ยวกับรัฐสภา.....	๑๓
๒.๑.๑ รูปแบบและโครงสร้างของรัฐสภา.....	๑๔
๒.๑.๒ รัฐสภาของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และไทย.....	๑๕
๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร.....	๓๐
๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ กับฝ่ายบริหาร.....	๓๐
๒.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ในระบบรัฐสภา.....	๓๔
๒.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับระบบกรรมาธิการ.....	๓๗
๒.๓.๑ ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาอังกฤษ.....	๓๘
๒.๓.๒ ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาฝรั่งเศส.....	๓๙
๒.๓.๓ ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา.....	๔๐

(ช)

	หน้า
๒.๓.๔ ระบบคณะกรรมการการของรรัฐสภาไทย.....	๔๔
๒.๓.๔.๑ ที่มาของคณะกรรมการ.....	๔๕
๒.๓.๔.๒ คณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐.....	๔๕
๒.๓.๕ ประโยชน์ของระบบกรรมการ.....	๕๓
๒.๔ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับระบบกรรมการ.....	๕๕
๒.๕ กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	๖๒
บทที่ ๓ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ.....	๖๕
๓.๑ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร.....	๖๕
๓.๒ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา.....	๖๙
บทที่ ๔ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ.....	๘๕
๔.๑ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร.....	๘๖
๔.๒ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา.....	๑๑๖
บทที่ ๕ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบาย ของรัฐบาล.....	๑๓๙
๕.๑ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร.....	๑๔๐
๕.๒ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา.....	๑๕๕
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๑๖๙
๖.๑ บทสรุป.....	๑๗๐
๖.๒ ข้อเสนอแนะ.....	๑๗๘
บรรณานุกรม	
ภาษาไทย.....	๑๘๔
ภาษาอังกฤษ.....	๑๙๓

(ซ)

ภาคผนวก

หน้า

ภาคผนวกที่ ๑.....	๑๙๕
ภาคผนวกที่ ๒.....	๒๐๐
ภาคผนวกที่ ๓.....	๒๐๓

(ณ)

สารบัญ

ตาราง		หน้า
ตาราง ๑	ร้อยละของสมาชิกรัฐสภาที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ จำแนกตามคุณสมบัติ	๕
ตาราง ๒	การเป็นคณะกรรมการสามัญ และตำแหน่งในคณะกรรมการ ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ที่ตอบแบบสอบถาม และให้สัมภาษณ์	๗
ตาราง ๓	ความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการรัฐสภา	๘๑
ตาราง ๔.๑	ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบ การทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายเร่งด่วน	๙๓
ตาราง ๔.๒	การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายด้านต่าง ๆ	๑๐๓
ตาราง ๔.๓	การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลตามนโยบายด้านต่าง ๆ ที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา	๑๒๒
ตาราง ๔	ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในด้านต่าง ๆ ตามการประเมิน ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา	๑๓๔
ตาราง ๕.๑	ตัวอย่างผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร	๑๔๒
ตาราง ๕.๒	ตัวอย่างผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา	๑๕๗
ตาราง ๕	ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา	๑๖๖
ตาราง ๖	แนวทางการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการ	๑๘๒

บทที่ ๑

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา รัฐสภาไทยมีทั้งระบบสภาเดียวและระบบสองสภา ซึ่งขึ้นอยู่กับรัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ และความเหมาะสมในการบังคับใช้ตามสภาพการณ์ของบ้านเมือง ระบบรัฐสภาประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา รัฐสภาทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร

ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบและโครงสร้างเป็นระบบสองสภา อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา แต่ละสภามีอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามรัฐธรรมนูญฯ ในแต่ละสภามีองค์กรที่ทำหน้าที่ดำเนินการตามภารกิจที่กำหนดไว้ตามบทบาทขององค์กรนิติบัญญัติหรือรัฐสภา คือ คณะกรรมาธิการ มีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อบังคับการประชุมของสภาในปัจจุบัน ได้แบ่งแยกประเภทของคณะกรรมาธิการตามคุณสมบัติของบุคคลที่ประกอบขึ้นเป็นคณะกรรมาธิการ หรือแบ่งตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ ซึ่งจำแนกประเภทคณะกรรมาธิการออกเป็น ๔ ประเภท (ระบบงานรัฐสภา, ๒๕๕๒ : ๘๘ - ๙๓) คือ

๑. คณะกรรมาธิการสามัญประจำสภา ได้แก่ กรรมาธิการที่สภาเลือกและตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกสภานั้น ประกอบเป็นคณะกรรมาธิการและตั้งเป็นการถาวรตลอดอายุของสภา

๒. คณะกรรมาธิการวิสามัญ หมายถึง กรรมาธิการที่สภาตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้นมีจำนวนตามที่ประชุมสภากำหนด ประกอบเป็นคณะกรรมาธิการ สภาก็ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นเมื่อมีเหตุผลและความจำเป็นในกิจการของสภา กล่าวคือ เมื่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือการกระทำการใด ๆ นั้น ไม่อยู่ในขอบข่ายงานของคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาชุดใด หรืออาจจะเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาหลายชุด จึงตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมาเพื่อดำเนินการเฉพาะกิจเมื่อปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ พร้อมทั้งเสนอรายงานต่อสภาพิจารณาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว คณะกรรมาธิการวิสามัญชุดนั้น ๆ ก็สลายตัวสิ้นสภาพไป

๓. คณะกรรมาธิการร่วมกัน หมายถึง กรรมาธิการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่งตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาร่วมกัน ประกอบด้วยบุคคลที่เป็น หรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา มีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนด คณะกรรมาธิการร่วมกันเกิดขึ้นเฉพาะในการพิจารณาพระราชบัญญัติและสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมของวุฒิสภา จึง

กำหนดให้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมกัน โดยมีจำนวนของแต่ละสภาเท่ากัน เพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว

๔. คณะกรรมการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ คณะกรรมการประเภทนี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสภาได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ไม่มีความสลับซับซ้อน สภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียว ๓ วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมเป็นกรรมการพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้

นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าผลของการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญที่ผ่านมานี้ไม่ค่อยมีบทบาทมากนักในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบายในเรื่องต่าง ๆ อาจเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ นับตั้งแต่สาเหตุจากรัฐธรรมนูญฯ อันเป็นแหล่งที่มาของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ โครงสร้าง องค์ประกอบ วิธีการดำเนินงาน รวมทั้งการตอบสนองของฝ่ายบริหารต่อผลการพิจารณาของคณะกรรมการในเรื่องต่าง ๆ ด้วย

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยคณะกรรมการวิจัยและพัฒนา สภาผู้แทนราษฎร จึงเห็นควรให้ดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล” หวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องตามเจตนารมณ์ที่ให้มีการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นสถาบันนิติบัญญัติ มีหน้าที่หลักในการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ การอยู่ร่วมกันของสังคม ซึ่งนอกจากจะทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติแล้ว ยังมีบทบาทที่สำคัญในการติดตามตรวจสอบและควบคุมการบริหารงานของฝ่ายบริหารและอื่น ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ครอบคลุมกิจการต่าง ๆ ของรัฐเกือบทุกด้าน ซึ่งในทางปฏิบัติ การดำเนินบทบาทดังกล่าวโดยผ่านสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด แม้จะเป็นไปได้ก็ตาม แต่ก็ก็เป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานในการพิจารณา เพราะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาก และอาจมีการเจรจาต่อรองรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การแสดงบทบาทหน้าที่ของรัฐสภาจึงมักกระทำโดยอาศัยองค์ประกอบที่เป็นกลไกของการดำเนินงานของรัฐสภา คือ คณะกรรมการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

คณะกรรมการเป็นองค์กรที่ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา และมีบทบาทหลายด้าน ดังนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมการ

คณะกรรมการจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญใน ๓ ด้าน คือ (Hague and Harrop, ๑๙๘๒ : ๑๕๔)

๑. บทบาทด้านการพิจารณาร่างกฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา รวมทั้งการพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณและติดตามการใช้จ่ายงบประมาณแผ่นดิน

๒. บทบาทด้านการติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อสภา

๓. บทบาทด้านการศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ และอยู่ในอำนาจของสภา

ในปัจจุบันคณะกรรมการการในต่างประเทศมีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทหน้าที่ของรัฐสภาอย่างมาก เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี คณะกรรมการได้รับการพิจารณาว่าเป็นที่ซึ่งกิจกรรมเกี่ยวกับนิติบัญญัติสำเร็จลง ณ ที่นี้ (Me'ny, ๑๙๘๗ : ๒๐๔) บทบาทของคณะกรรมการจะมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศนั้น ๆ สำหรับรัฐสภาของประเทศที่มีระบบคณะกรรมการที่มีบทบาทมากคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่ง วูดโรว์ วิลสัน อดีตประธานาธิบดีได้เคยกล่าวไว้ว่า "...การปกครองของสหรัฐอเมริกาคือ การปกครองโดยคณะกรรมการ... และการทำงานในห้องทำงานของคณะกรรมการคือ การทำงานของรัฐสภา..." (Lees and Shaw, ๑๙๗๙ : ๑๑) ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของระบบคณะกรรมการของรัฐสภาอเมริกา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นระบบคณะกรรมการที่มีอำนาจมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยทั้งหลายในโลก

อำนาจหน้าที่ โดยที่คณะกรรมการเป็นกลไกของรัฐสภาในการช่วยการปฏิบัติหน้าที่ด้านต่าง ๆ ของรัฐสภา ดังนั้นคณะกรรมการจึงมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับโอนมาจากรัฐสภา เช่น อำนาจในการติดตาม ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารหรือการศึกษาประเด็นที่เป็นที่สนใจ และมีผลกระทบต่อสาธารณะ รัฐสภาจะให้อำนาจคณะกรรมการในการเรียกบุคคลต่าง ๆ มาชี้แจงและให้ข้อมูลความคิดเห็นหรือส่งเอกสารที่ต้องการมาให้คณะกรรมการ หรือจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรวบรวมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องหรืออำนาจในการพิจารณาร่างกฎหมายทั้งหลายที่เข้าสู่สภา

อย่างไรก็ตามการที่คณะกรรมการจะมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยประการใดจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายบริหารสามารถที่จะมีบทบาทเหนือฝ่ายนิติบัญญัติในระบบเสียงข้างมากในสภามากน้อยเพียงใด (Me'ny, ๑๙๙๓ : ๒๐๗) กล่าวให้ชัดเจนก็คือในระบบการเมืองที่ฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็งกว่าฝ่ายนิติบัญญัติโดยสามารถคุมเสียงข้างมากในสภาได้ก็จะทำให้รัฐสภาและคณะกรรมการมีบทบาทที่จำกัดไปด้วย เช่น กรณีของประเทศไทยซึ่งแตกต่างไปจากระบบการเมืองสหรัฐอเมริกาที่มีการตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ระหว่างฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการ ทำให้คณะกรรมการของรัฐสภาอเมริกามีบทบาทในการเสนอพิจารณาร่างกฎหมาย และทำให้ร่างกฎหมายที่สำคัญที่ฝ่ายบริหารต้องการตกไปในขั้นตอนของคณะกรรมการได้ ในขณะที่อังกฤษ เยอรมนี สมาชิกรัฐสภาสามารถจะแก้ไขร่างกฎหมายที่รัฐบาลเสนอได้ แต่จะไม่ทำให้ร่างกฎหมายนั้นตกไปทั้งฉบับ แต่กรณีอิตาลี สมาชิกรัฐสภา สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่จนกระทั่งอาจจะไม่มีเค้าเดิมอยู่ได้

ในกรณีของประเทศไทย ระบบคณะกรรมการได้ถือกำเนิดขึ้นมาหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้พัฒนามาตามลำดับอย่างเชื่องช้า ทั้งในแง่ของโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ในหลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งปัจจุบันมีจำนวนคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

และวุฒิสภา รวมจำนวน ๕๓ คณะ และมีอำนาจหน้าที่กว้างขวางขึ้นคือ มีอำนาจหน้าที่ ในการกระทำการ หรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาแล้วรายงานต่อสภา โดยที่มีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลหรือเรียกบุคคลใด ๆ ให้มาแถลงข้อเท็จจริงได้

ประเด็นที่น่าสนใจคือ แม้ว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการพัฒนาทั้งทางด้านโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ไปมากก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มากมายที่ทำให้คณะกรรมการสามัญไม่สามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ในปัจจุบันเป็นยุคที่เราเรียกขานกันว่า “ยุคโลกาภิวัตน์” ที่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ต่อสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของโลกและระดับประเทศ การแพร่กระจายข่าวสารข้อมูลผ่านดาวเทียม ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้วิถีการดำเนินการทางธุรกิจ ทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป รัฐสภาในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยทำหน้าที่ในการกำหนดกติกาของสังคมในรูปของกฎหมายและติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารประเทศให้ดำเนินการเป็นไปตามที่แถลงนโยบายต่อสภาและบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริง จะต้องมีการปรับบทบาทการทำงานของคณะกรรมการสามัญให้สามารถปฏิบัติงานในการพิจารณากฎหมายและการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ อย่างเข้มแข็ง นำมาซึ่งผลการพิจารณาข้อเสนอแนะ ข้อสังเกตที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยบทบาทการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญ ทั้ง ๒ สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ให้สามารถแสดงบทบาทในฐานะเป็นองค์กรสำคัญของสภาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่อย่างเหมาะสมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นที่จะศึกษา ๓ ประเด็นคือ

๑. ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา
๒. การปฏิบัติงาน (Performance) ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา
๓. ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล

๑.๓ ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยเอกสารและการวิจัยภาคสนาม โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ๓ ประเภท คือ (๑) ข้อมูลจากเอกสาร (๒) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (๓) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์

วิธีการเก็บข้อมูล

๑. ข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา สรุปผลงานของคณะกรรมการการสามัญสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการมาธิการ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ และคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๕

๒. ข้อมูลภาคสนาม

๑) จากการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจาะลึกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นกรรมาธิการในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ จำนวน ๗๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญในช่วงปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗ จำนวน ๖๓ คน รวม ๑๓๓ คน คุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๑

ตาราง ๑-๑ ร้อยละของสมาชิกรัฐสภาที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ จำแนกตามคุณสมบัติ

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		สมาชิกวุฒิสภา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	๖๓	๙๐	๖๐	๙๕.๕	๑๒๓	๙๒.๕
หญิง	๗	๙.๙	๓	๕.๐	๑๐	๗.๕
อายุ						
๒๕ - ๓๕ ปี	๖	๘.๕	-	-	๖	๘.๕
๓๖ - ๔๕ ปี	๑๓	๓.๒	๒	๑๘.๓	๑๕	๑๑.๒
๔๖ - ๕๕ ปี	๑๗	๒๔.๓	๒๔	๒๕.๔	๔๑	๓๑.๓
๕๖ - ๖๕ ปี	๒๑	๕๗.๑	๓๖	๒๙.๕	๕๗	๔๒.๕
๖๖ ปีขึ้นไป	๑๓	๑.๖	๑	๑๘.๓	๑๔	๑๑.๕
ภูมิภาค						
ภาคเหนือ	๘	๑๑.๕	๑๔	๒๒.๒	๒๓	๑๗.๑
ภาคอีสาน	๓๓	๔๖.๕	๒๕	๓๙.๗	๕๘	๔๓.๒
ภาคกลาง	๒๐	๒๘.๑	๒๐	๓๑.๗	๔๐	๓๐.๐
ภาคใต้	๙	๑๒.๗	๔	๖.๕	๑๓	๙.๙

ตาราง ๑-๑ (ต่อ)

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		สมาชิกวุฒิสภา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา						
ปริญญาตรี	๒๐	๒๘.๒	๒๗	๔๒.๘	๔๗	๓๕.๐
ปริญญาโท	๔๗	๖๗	๓๔	๕๔.๐	๘๒	๖๑.๓
ปริญญาเอก	๒	๒.๘	๒	๓.๒	๔	๓.๐
อื่น ๆ (มัธยมศึกษา)	๑	๑.๔	-	-	๑	๐.๗
ศาสนา						
พุทธ	๖๖	๙๔.๓	๖๑	๙๖.๘	๑๒๗	๙๕.๕
คริสต์	-	-	๒	๓.๒	๒	๑.๕
อิสลาม	๔	๕.๖	-	-	๔	๓.๐
อื่น ๆ	-	-	-	-	-	-
อาชีพเดิมก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา						
๑. ข้าราชการพลเรือน	๑๗	๒๔.๐	๒๗	๔๒.๙	๔๔	๓๒.๘
๒. ข้าราชการทหาร/ตำรวจ	๒	๒.๘	๓	๔.๘	๕	๓.๗
๓. นักธุรกิจ/ค้าขาย	๒๐	๒๘.๒	๘	๑๒.๗	๒๘	๒๐.๙
๔. ทนายความ	๘	๑๑.๓	๑๑	๑๗.๕	๑๙	๑๔.๒
๕. นักการเมืองอาชีพ	๑๓	๑๘.๖	๙	๑๔.๓	๒๒	๑๗.๒
๖. เกษตรกร	๒	๒.๘	-	-	๒	๑.๕
๗. รับจ้าง/พนักงานบริษัท	๕	๗.๐	-	-	๕	๓.๗
๘. อื่น ๆ (โปรดระบุ) (NGO) สื่อมวลชน, ข้าราชการศาลตุลาการ	๓	๔.๒	๕	๗.๙	๘	๖.๐

ตาราง ๑-๑ (ต่อ)

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		สมาชิกวุฒิสภา		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา (ส.ส./ส.ว.) และจำนวนสมัยที่เคยดำรงตำแหน่ง						
๑. ยังไม่เคยดำรงตำแหน่ง	๑	๑.๕	๒๑	๓๓.๓	๒๒	๑๖.๕
๒. เคยเป็น ส.ส.มาแล้ว ๓ สมัย	๔๒	๕๙.๑	๙	๑๔.๓	๕๑	๓๘.๐
๓. เคยเป็น ส.ว.มาแล้ว ๑ และ ๒ สมัย	๑๙	๒๗.๑	๓๑	๔๙.๒	๕๑	๓๘.๐
๔. เคยเป็น รมต./รมช.โปรตระบุงกระทรวงที่เคยรับผิดชอบ	๘	๑๑.๓	๒	๓.๒	๑๐	๗.๕
รวม	๗๐	๑๐๐.๐	๖๓	๑๐๐.๐	๑๓๔	๑๐๐.๐

ตาราง ๑-๒ การเป็นคณะกรรมการสามัญและตำแหน่งในคณะกรรมการของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/ สมาชิกวุฒิสภา	
	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร		
๑. คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร	๓	๔.๒
๒. คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ	๒	๒.๕
๓. คณะกรรมการการกีฬา	๒	๒.๕
๔. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	๒	๒.๕
๕. คณะกรรมการการคมนาคม	๑	๑.๕
๖. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค	๒	๒.๕
๗. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน	๓	๔.๒
๘. คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม	๒	๒.๕
๙. คณะกรรมการการต่างประเทศ	๑	๑.๕
๑๐. คณะกรรมการการตำรวจ	๒	๒.๕
๑๑. คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ	๓	๔.๒

ตาราง ๑-๒ (ต่อ)

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/ สมาชิกวุฒิสภา	
	จำนวน	ร้อยละ
๑๒. คณะกรรมการติดตามการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	๒	๒.๘
๑๓. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร	๒	๒.๘
๑๔. คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๓	๔.๒
๑๕. คณะกรรมการการทหาร	๒	๒.๘
๑๖. คณะกรรมการการท่องเที่ยว	๓	๔.๒
๑๗. คณะกรรมการการปกครอง	๓	๔.๒
๑๘. คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ	๓	๔.๒
๑๙. คณะกรรมการการพลังงาน	๒	๒.๘
๒๐. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง	๒	๒.๘
๒๑. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ	๒	๒.๘
๒๒. คณะกรรมการการพาณิชย์	๓	๔.๒
๒๓. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน	๓	๔.๒
๒๔. คณะกรรมการการแรงงาน	๒	๒.๘
๒๕. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๒	๒.๘
๒๖. คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม	๒	๒.๘
๒๗. คณะกรรมการการศึกษา	๓	๔.๒
๒๘. คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม	๓	๔.๒
๒๙. คณะกรรมการการสาธารณสุข	๒	๒.๘
๓๐. คณะกรรมการการการสื่อสารและโทรคมนาคม	๒	๒.๘
๓๑. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม	๒	๒.๘
ตำแหน่งในคณะกรรมการ		
๑. ประธาน/รองประธาน	๑๕	๒๑.๔
๒. เลขานุการ/ผู้ช่วย	๑๕	๒๑.๕
๓. โฆษก/รองโฆษก	๘	๑๑.๓
๔. ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ	๘	๑๑.๓
๕. กรรมการ	๒๔	๓๓.๘
รวม	๗๐	๑๐๐.๐

ตาราง ๑-๒ (ต่อ)

คุณสมบัติ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/ สมาชิกวุฒิสภา	
	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา		
๑. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	๓	๔.๘
๒. คณะกรรมการการคมนาคม	๓	๔.๘
๓. คณะกรรมการการคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน	๒	๓.๒
๔. คณะกรรมการการงบประมาณ	๓	๔.๘
๕. คณะกรรมการการท่องเที่ยว	๓	๔.๘
๖. คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ	๓	๔.๘
๗. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน	๓	๔.๘
๘. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม	๒	๓.๒
๙. คณะกรรมการการตรวจรายงานการประชุม และติดตามมติของวุฒิสภา	๓	๔.๘
๑๐. คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อม	๓	๔.๘
๑๑. คณะกรรมการการกีฬา	๓	๔.๘
๑๒. คณะกรรมการการต่างประเทศ	๓	๔.๘
๑๓. คณะกรรมการการทหาร	๓	๔.๘
๑๔. คณะกรรมการการปกครอง	๓	๔.๘
๑๕. คณะกรรมการการท่องเที่ยว	๓	๔.๘
๑๖. คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ	๓	๔.๘
๑๗. คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน	๓	๔.๘
๑๘. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม	๓	๔.๘
๑๙. คณะกรรมการการสาธารณสุข	๓	๔.๘
๒๐. คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ	๓	๔.๘
๒๑. คณะกรรมการกิจการองค์กรอิสระ	๓	๔.๘
๒๒. คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	๒	๓.๒
ตำแหน่งในคณะกรรมการ		
๑. ประธาน/รองประธาน	๑๔	๒๒.๒
๒. เลขานุการ/ผู้ช่วยเลขานุการ	๙	๑๔.๓
๓. โฆษก/รองโฆษก	๑๓	๒๐.๖
๔. ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ	๑๑	๑๗.๕
๕. กรรมการ	๑๖	๒๕.๔
รวม	๖๓	๑๐๐.๐

๒) การสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑, ๒, ๓ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓ คน และผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๑, ๒, ๓ ของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน ๓ คน และผู้อำนวยการกลุ่มงานของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๔ คน ได้แก่ คณะกรรมการการสาธารณสุข คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการการตำรวจ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน คณะกรรมการการท่องเที่ยว และคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร ผู้อำนวยการกลุ่มงานของคณะกรรมการวุฒิสภา จำนวน ๗ คน ได้แก่ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ คณะกรรมการการต่างประเทศ และคณะกรรมการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

๓) ข้อมูลจากการสังเกตการณ์ โดยการเข้าสังเกตการณ์ในการประชุมของคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาบทบาทการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสม ในการปรับปรุงการดำเนินงานของคณะกรรมการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์การประชุมของคณะกรรมการต่าง ๆ คณะทำงานวิจัยประมวลจากความคิดเห็นของกรรมการ และข้าราชการรัฐสภาที่เกี่ยวข้องในการทำงานของคณะกรรมการ เพื่อนำมาสรุปข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๑ คณะ และคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน ๒๒ คณะ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา และการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญต่อนโยบายของรัฐบาล

๑.๕ ข้อจำกัดของการวิจัย

๑.๕.๑ การเก็บข้อมูลเอกสาร จากผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยข้อมูลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎร ได้มาจากสรุปผลงานของคณะกรรมการแต่ละคณะ และสรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ ส่วนข้อมูลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการประจำวุฒิสภา ส่วนใหญ่มาจากสรุปผลงานวุฒิสภา ปี พ.ศ.

๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ (รวบรวมโดยสำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา) ซึ่งอาจไม่ครอบคลุมรายละเอียดการพิจารณาของคณะกรรมการในทุกรื่อง (ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗) จึงส่งผลให้การวิเคราะห์การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ และผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการไม่สามารถครอบคลุมในทุกคณะกรรมการ รวมทั้งรายละเอียดของนโยบายรัฐบาลมีจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐจำนวนมาก ดังนั้นจึงมีข้อจำกัดในการศึกษาการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติโดยรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ และการติดตามผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ ตลอดจนมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการศึกษาวิจัย และบุคลากรในคณะวิจัยมีไม่เพียงพอ

๑.๕.๒ การเก็บข้อมูลภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรนั้น คณะวิจัยต้องรอเวลาในการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่ (จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งหลังวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘) เนื่องจากกรรมการสามัญฯ ชุดเก่าได้หมดวาระ ทำให้คณะวิจัยเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ค่อนข้างล่าช้า

๑.๖ นิยามศัพท์

๑. **การปฏิบัติงาน** หมายถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามบทบาทในการพิจารณากฎหมาย บทบาทในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และบทบาทในการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔

๒. **ผลในทางปฏิบัติตามมติ** หมายถึง การรายงานผลการพิจารณาต่อสภาและการส่งข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการไปยังรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการนำข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปปฏิบัติ

๓. **นโยบายรัฐบาล** หมายถึง คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๔ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

- นโยบายเร่งด่วน ได้แก่ (๑) การพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี (๒) จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (๓) จัดตั้งธนาคารประชาชน (๔) จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (๕) จัดตั้งบริษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์ (๖) พัฒนารัฐวิสาหกิจ (๗) สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

- นโยบายด้านต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ นโยบายด้านการคมนาคม นโยบายการพัฒนาแรงงาน นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นโยบายการพลังงาน

นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง นโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ
นโยบายด้านการต่างประเทศ และนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบข้อมูลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา
ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๗

๒. ทำให้ทราบการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการการไปปฏิบัติโดยรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ

๓. นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ยังใช้เป็นฐานข้อมูลในการสนับสนุนและส่งเสริม
การปฏิบัติหน้าที่ในกรอบที่เป็นบทบาทหลักของคณะกรรมการการสามัญให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
สูงสุด ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญต่อไป

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาบทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล เป็นการศึกษาถึงบทบาทขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลหรือการบริหารงานของฝ่ายบริหาร ในบทนี้จะนำเสนอกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวความคิดเกี่ยวกับรัฐสภา
 - ๒.๑.๑ รูปแบบและโครงสร้างของรัฐสภา
 - ๒.๑.๒ รัฐสภาของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และไทย
- ๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร
 - ๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร
 - ๒.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในระบบรัฐสภา
- ๒.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับระบบคณะกรรมการ
 - ๒.๓.๑ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาอังกฤษ
 - ๒.๓.๒ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาฝรั่งเศส
 - ๒.๓.๓ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา
 - ๒.๓.๔ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาไทย
- ๒.๔ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับระบบกรรมการ
- ๒.๕ กรอบความคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวความคิดเกี่ยวกับรัฐสภา

ระบบรัฐสภา เป็นระบบการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมีหลักการว่า ฝ่ายนิติบัญญัติหรือสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรีมาจากความเห็นชอบของสภา หรือมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน แต่ต้องบริหารงานภายใต้ความไว้วางใจของสภา สภาเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา ก่อนเข้ารับตำแหน่ง และคณะรัฐมนตรีต้องเป็นผู้บังคับใช้กฎหมายที่สภาเป็นผู้ออก ดังนั้นระบบรัฐสภาจึงมีการถ่วงดุลกันระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ให้ความเห็นชอบแก่ฝ่ายบริหาร และควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารก็มีอำนาจในการยุบสภา เพื่อตรวจสอบ

ให้การควบคุมของสภาเป็นไปด้วยความรับผิดชอบต่อประชาชน ประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา เช่น ประเทศไทย อังกฤษ อินเดีย ญี่ปุ่น เป็นต้น

๒.๑.๑ แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของรัฐสภา

๑) การปกครองแบบรัฐสภา (จรรยา สุภาพและคณะ, ๒๕๒๓)

การปกครองหรือรูปแบบรัฐบาลในระบบรัฐสภา เป็นผลผลิตโดยตรงของการช่วงชิงอำนาจพระมหากษัตริย์กับรัฐสภา การปกครองระบบรัฐสภาที่ถือกันว่าเป็นแหล่งกำเนิดหรือตัวแม่บทคือ อังกฤษ ซึ่งได้มีการจัดตั้งรัฐสภาขึ้นในสมัยที่พระมหากษัตริย์ยังทรงมีพระราชอำนาจในการปกครองอยู่ แต่รัฐสภาในสมัยก่อนนั้นเป็นสภาของชนชั้นต่าง ๆ รวมทั้งชนชั้นสามัญชนธรรมดาด้วย ในสมัยก่อนนั้นรัฐสภาเป็นเพียงสถาบันเดียวที่ประชาชนสามารถจะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้ กล่าวคือ รัฐสภาได้เข้าไปมีบทบาทควบคุมการปฏิบัติพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ตามแนวคิดของระบอบประชาธิปไตยที่ให้ปวงชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

หลักการสำคัญของการปกครองระบบรัฐสภามุ่งนี้คือ ประมุขของประเทศมีอำนาจหน้าที่ในฐานะตัวแทนของประชาชนในทางนิติบัญญัติ และทำหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี กล่าวคือ คณะรัฐมนตรีจะต้องบริหารประเทศโดยรับผิดชอบโดยตรงต่อรัฐสภา เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ารัฐสภามีอำนาจมาก ถึงกับมีการกล่าวกันในประเทศอังกฤษว่า รัฐสภาของอังกฤษเป็นสถาบันที่มีอำนาจสูงสุด ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะว่ารัฐสภาเป็นสถาบันเดียวที่มาจากประชาชนโดยตรง เช่น รัฐสภาทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ อันเป็นผลให้รัฐบาลต้องลาออกจากตำแหน่ง แต่ในขณะเดียวกันคณะรัฐมนตรีมีอำนาจเช่นเดียวกับที่รัฐสภามี กล่าวคือฝ่ายบริหารมีสิทธิยุบสภาได้ ซึ่งถือเสมือนว่าจะมีอำนาจแท้จริงทั้งในทางบริหารและนิติบัญญัติ ทั้งนี้เพราะคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองชั้นผู้นำ ซึ่งมีอิทธิพลในพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภา ฉะนั้นจึงมีอำนาจในการบริหารประเทศ และคุมเสียงข้างมากในพรรคการเมืองในรัฐสภาพร้อมกันไป

หลักการที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ คณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ต้องมาจากสมาชิกรัฐสภา เพราะถือว่าสมาชิกรัฐสภาเป็นตัวแทนของประชาชน ฉะนั้นการปกครองแบบนี้จึงกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งในทางปฏิบัติและโดยขนบธรรมเนียมประเพณีจะมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีจากหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมากในรัฐสภา เช่น ในประเทศอังกฤษและญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่านายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีร่วมรัฐบาลจะต้องรับผิดชอบร่วมกัน (collective responsibility) ในการบริหารประเทศหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่านายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้นำของฝ่ายบริหารก็เป็นผู้นำของพรรคการเมืองในรัฐสภาขณะเดียวกันด้วย

๒) รูปแบบของรัฐสภา (พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์, ๒๕๓๐ : ๘๗)

โดยทั่วไปรูปแบบของรัฐสภาแบ่งเป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบสภาเดียว (unicameral parliament) และรูปแบบสภาคู่ (bicameral parliament) แบบสภาเดียวเป็นแบบที่พบเห็นกันน้อย

ประเทศที่นิยมใช้ระบบสภาเดียวมักเป็นประเทศขนาดเล็ก เหตุผลที่ประเทศนิยมแบบสภาเดียวมักจะกล่าวอ้างก็คือ สภาเดียวเป็นสภาที่เป็นผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริงและตรงไปตรงมา และเมื่อเป็นสภาของประชาชนแล้วก็ไม่ควรถูกควบคุมและถ่วงดุลโดยสภาอื่น ทำให้งานล่าช้าโดยไม่จำเป็น

ประเทศที่มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภาในปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้รูปแบบการปกครองแบบสภาคู่ ซึ่งประกอบด้วยสองสภา คือ สภาหนึ่งเรียกว่าสภาล่างมาจากการเลือกตั้งจะมีสมาชิกมากกว่าอีกสภาหนึ่ง แต่วาระการดำรงตำแหน่งหรืออายุของสภาจะสั้นกว่า ส่วนอีกสภาหนึ่งเรียกว่าสภาสูง ซึ่งอาจมาจากการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งขึ้นอยู่กับข้อกำหนดรูปแบบของแต่ละประเทศ ส่วนใหญ่จะมีสมาชิกน้อยกว่าสภาล่างแต่อายุของสภาจะยาวกว่า

๒.๑.๒ รัฐสภาของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และไทย

รัฐสภาของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศสและไทย ต่างมีรูปแบบและโครงสร้างในระบบสองสภาด้วยกัน โดยประเทศไทยได้นำรูปแบบการปกครองในระบบรัฐสภาของประเทศอังกฤษมาปรับใช้ในระบบสองสภา

๒.๑.๒.๑ รัฐสภาของประเทศอังกฤษ (parliament) (สนธิ เตชานันท์, ๒๕๒๙ : ๖๑ - ๗๐)

รัฐสภาของประเทศอังกฤษในทางทฤษฎี ประกอบด้วย องค์ประกอบ ๓ ส่วนด้วยกัน คือ พระมหากษัตริย์ (King or Queen) สภาขุนนาง (House of Lords) และสภาสามัญ (House of Commons) ตามหลักกฎหมาย รัฐสภามีอำนาจสูงสุดในทางนิติบัญญัติ พระมหากษัตริย์เมื่อเสด็จประทับในรัฐสภา (the king or queen in parliament) ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจผ่านองค์การทั้งสาม เว้นแต่กรณีที่ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากสภาขุนนางตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ Parliamentary Act ๑๙๑๑ และ ๑๙๔๙

กล่าวโดยสรุป โดยทั่วไปแล้วการดำเนินการของรัฐสภาอังกฤษในปัจจุบันเป็นระบบสองสภา ประกอบด้วย สภาขุนนาง (House of Lords) หรือสภาสูง และสภาสามัญ (House of Commons) ซึ่งก็คือสภาผู้แทนราษฎร

สภาขุนนาง (House of Lords)

สภาขุนนางของอังกฤษประกอบด้วย ขุนนางธรรม ๒๖ คน ขุนนางสืบสกุล ๗๖๐ คน ขุนนางตลอดชีวิต ๓๘๖ คน และขุนนางตุลาการ ๑๕ คน รวมมีสมาชิกสภาขุนนางมากที่สุดในโลกสภาหนึ่งจำนวน ๑,๒๐๗ คน แต่สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมจะมีจำนวนน้อย โดยในวาระเริ่มแรกแห่งสมัยของสภาชุดหนึ่ง ๆ ขุนนางแต่ละคนจะได้รับมอบหมายรับสั่ง (write of summons) ให้เข้าร่วมประชุม ขุนนางผู้ใดไม่ตอบหมายรับสั่ง จะถูกตัดสิทธิไม่ให้เข้าร่วมประชุมตลอดสมัยของสภาชุดนั้น สำหรับบรรดาขุนนางที่ตอบหมาย

รับสั่งส่วนใหญ่จะเข้าร่วมประชุมเป็นครั้งคราวหรือไม่เข้าร่วมประชุมเลยก็มี โดยเฉลี่ยแล้วการประชุมแต่ละครั้งจะมีขุนนางเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอประมาณ ๑๕๐ คน เท่านั้น

ปัจจุบันสภาขุนนางประกอบด้วย สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง จำนวน ๗๐๗ คน ประกอบด้วย ผู้นำฝ่ายคริสตจักร และสมาชิกฝ่ายฆราวาส ซึ่งประกอบด้วย ขุนนางที่ได้รับการสืบทอดทางสายโลหิต และขุนนางที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตลอดชีวิต

อำนาจหน้าที่ของสภาขุนนาง มีดังนี้

๑. ตรวจสอบแก้ไขร่างกฎหมายที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรมาแล้ว
๒. หน่วงเหนี่ยวกฎหมายที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เกิดความรอบคอบ
๓. ทำหน้าที่เป็นศาลสูงสุด (The Supreme Court of Appeal) ในคดีแพ่งทั่วราชอาณาจักร และในคดีอาญาในแคว้นอิงแลนด์ เวลส์ และไอร์แลนด์เหนือ

บทบาทสำคัญมากประการหนึ่งของรัฐสภาอังกฤษ คือ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ได้แก่ กรรมวิธีการชุดต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจในการตรวจสอบสืบสวนสอบสวนเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารงานของฝ่ายรัฐบาล เพราะผลการสืบสวนสอบสวนเป็นแหล่งข้อมูลนำไปสู่การอภิปรายดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ

สภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วย สมาชิกจำนวน ๖๕๖ คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียว ประชาชนหนึ่งคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงในเขตตนเพียงเบอร์เดียว (one man one vote) โดยมาจากแคว้นอังกฤษ ๕๒๙ คน เวลส์ ๔๐ คน สกอตแลนด์ ๕๙ คน และไอร์แลนด์เหนือ ๑๘ คน ดำรงตำแหน่งครั้งละไม่เกิน ๕ ปี สภาผู้แทนราษฎรจะดำเนินการเลือกประธานขึ้นมาสักคนหนึ่งคน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการรับฟังความคิดเห็นหรือข้อแถลงของสมาชิกและควบคุมการประชุม รวมทั้งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้สภาดำเนินการอย่างเป็นทางการและเป็นที่เคารพจากทุกฝ่าย

ในส่วนอำนาจหน้าที่ของสภาสามัญ คือ การออกกฎหมายควบคุมการเงินของรัฐและการควบคุมการบริหารแผ่นดินของรัฐบาล โดยการตั้งกระทู้ถามเปิดอภิปรายให้รัฐบาลแถลงข้อเท็จจริง และเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลในส่วนของฝ่ายค้านก็มีบทบาทสำคัญในสภาสามัญ ในขณะที่รัฐบาลเรียกว่า Her Majesty's Government หรือรัฐบาลของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ฝ่ายค้านได้รับสมญาว่า Her Majesty's Opposition หรือฝ่ายค้านของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษ คือ

๑. อำนาจหน้าที่ทางด้านนิติบัญญัติ ได้แก่ การร่างกฎหมายหรือพระราชบัญญัติ เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณาของสภา ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะ (public bill) และกฎหมายเกี่ยวกับเอกชน (private bill)

๒. อำนาจหน้าที่ในการดำเนินการประนีประนอมร่างกฎหมายเกี่ยวกับเอกชน (examiner of petition for private) เป็นการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดจากกฎหมายดังกล่าว และเมื่อทราบผลกระทบแล้วก็จะแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ และเมื่อทำการตกลงยินยอมกันแล้วก็จะเสนอร่างกฎหมายนั้นเข้าสภา

๓. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมีสามวาระ คือ วาระที่ ๑ บรรจुर่างเข้าแล้วเลขาธิการสภาอ่านให้ที่ประชุมฟัง วาระที่ ๒ เป็นการอภิปรายหลักการทั่วไป และวัตถุประสงค์โดยผู้นำฝ่ายค้านจะคัดค้านยกเหตุผลมาโจมตีและให้รัฐมนตรีอภิปรายโต้ตอบ และวาระที่ ๓ เป็นการลงมติไม่มีการแก้ไขใด ๆ และเมื่อผ่านสภาผู้แทนราษฎรแล้วก็ส่งไปยังสภาขุนนางหรือสภาสูง ถ้าสภาสูงเห็นด้วยก็นำทูลเกล้าฯ พระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย หากสภาขุนนางไม่รับหรือมีการแก้ไขก็จะมีการตั้งกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณา ถ้าตกลงกันได้ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็ผ่าน หากตกลงกันไม่ได้ร่างกฎหมายหรือพระราชบัญญัตินั้นยังไม่ตกไป หากเมื่อผ่านระยะเวลาหนึ่งไปแล้วก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นผ่านการพิจารณา

๒.๑.๒.๒ รัฐสภาของประเทศสหรัฐอเมริกา (Congress) (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, ๒๕๓๗)

รัฐสภาของสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. ๑๗๘๗ (พ.ศ. ๒๓๓๒) เป็นระบบสองสภา ประกอบด้วยวุฒิสภา (Senate) และสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) โดยสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ทำให้กำเนิดระบบสองสภา ทั้งนี้ เนื่องจากมีรูปแบบของรัฐแบบรัฐรวมหลายรัฐ หรือที่เรียกว่า “สหพันธรัฐ” เป็นสำคัญ

วุฒิสภา (Senate)

สภาสูง คือ สภาที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนจากมลรัฐ และสมาชิกดังกล่าวถือเป็นตัวแทนของมลรัฐเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายของชาติ ซึ่งมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

อำนาจของสภาสูง ประกอบด้วย

- ๑) อำนาจในการออกเสียงรับรองการยอมรับหรือปฏิเสธการทำสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ
- ๒) อำนาจในการรับรองการยอมรับหรือปฏิเสธ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่ประธานาธิบดีเป็นผู้เสนอชื่อ และตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการ
- ๓) อำนาจในการตัดสินคดีการถอดถอนฝ่ายบริหารออกจากตำแหน่ง ตามที่สภาผู้แทนราษฎรเสนอมา
- ๔) อำนาจในการเลือกตำแหน่งรองประธานาธิบดี ในกรณีที่ไม่สามารถเลือกได้จากกระบวนการเลือกตั้ง
- ๕) อำนาจในการตัดสินสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามานั้น ว่ามีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่

๖) อำนาจในการขับไล่สมาชิกสภาสูงให้พ้นจากสมาชิกภาพ โดยต้องใช้เสียงสนับสนุน ๒ ใน ๓ ของสมาชิกสภาสูงทั้งหมด

สมาชิกสภาสูงมีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ ๖ ปี แต่กำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาสูงจำนวน ๑ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมดในทุก ๒ ปี

สภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives) (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, ๒๕๓๗ : ๑๐๑ - ๑๐๒)

สภาผู้แทนราษฎร คือ สภาที่ประกอบด้วยสมาชิกที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตามสัดส่วนของประชากร และถือว่าสมาชิกคนนั้น ๆ เป็นตัวแทนของประชาชนในการดำเนินการเกี่ยวกับกฎหมายของชาติ

อำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วย

- ๑) การจัดการเลือกตั้งประธานาธิบดีในกรณีที่ไม่สามารถเลือกได้จากกระบวนการเลือกตั้ง
- ๒) การริเริ่มการฟ้องร้องเพื่อการถอดถอนฝ่ายบริหารออกจากตำแหน่ง (Initiate Impeachment)
- ๓) การเริ่มต้นพิจารณาการจัดสรรงบประมาณรายจ่าย (Appropriate Legislative Starts)
- ๔) การริเริ่มเสนอกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร (Initiate tax Legislation)
- ๕) การมีอำนาจเป็นผู้ตัดสินว่าสมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งเข้ามานั้น มีคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือไม่ การตัดสินใจให้ใช้เสียงข้างมากเป็นสำคัญ
- ๖) การขับไล่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง รัฐธรรมนูญให้อำนาจในการขับไล่สมาชิกออกจากตำแหน่ง โดยจะต้องได้รับเสียงสนับสนุนอย่างน้อยจำนวน ๒ ใน ๓ ของสมาชิกทั้งหมด

๒.๑.๒.๓ รัฐสภาของประเทศฝรั่งเศส (Parlement) (นันทวัฒน์ บรมานันต์, ๒๕๔๔)

องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติของสาธารณรัฐ คือ รัฐสภา (Parlement) ตามรัฐธรรมนูญมาตราที่ ๒๔ รัฐสภาประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎร (Assemblée Nationale) และวุฒิสภา (Sénat) สภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งทั่วไปโดยตรง วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทางอ้อม เพื่อเป็นหลักประกันการเป็นผู้แทนของดินแดนต่าง ๆ ที่ผนวกเป็นสาธารณรัฐ รวมทั้งชาวฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่นอกประเทศฝรั่งเศส ก็มีผู้แทนของตนอยู่ในวุฒิสภา

วุฒิสภา (Senate) (รัฐสภาสาธารณรัฐฝรั่งเศส, ๒๕๔๗ : ๒๙)

รัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส (สาธารณรัฐที่ ๕) ค.ศ. ๑๙๕๘ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม โดยผ่านคณะผู้เลือกตั้ง เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนจากทุกส่วนของสาธารณรัฐ รวมทั้งประชาชนชาวฝรั่งเศสที่อาศัยอยู่นอกประเทศ วุฒิสภาทำหน้าที่เป็นผู้แทนของหน่วยบริหารในดินแดนต่าง ๆ แห่งสาธารณรัฐ ให้วุฒิสภาทำหน้าที่เป็นผู้แทนชาวฝรั่งเศสที่อยู่นอกฝรั่งเศส โดยถือว่าวุฒิสภาเป็นองค์กรกระจายอำนาจและประชาชนชาวฝรั่งเศสที่อยู่นอกสาธารณรัฐ

วุฒิสภาเป็นสภาที่สองในระบบสองสภา มีสมาชิกจำนวน ๓๒๑ คน มาจากการเลือกตั้งโดยทางอ้อม มีวาระการดำรงตำแหน่งสมัยละ ๙ ปี แต่จะเลือกตั้งใหม่หนึ่งในสามทุก ๆ สามปี (จำนวนสมาชิกวุฒิสภา และวาระการดำรงตำแหน่งขณะนี้อยู่ระหว่างการที่จะปฏิรูปให้เป็นระบบใหม่ ซึ่งจะเริ่มในปี ค.ศ. ๒๐๐๔ (www.senat.fr/role/senate.html) คือ เพิ่มจำนวนเป็น ๓๒๖ คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี และเลือกตั้งใหม่กึ่งหนึ่งทุก ๆ ๓ ปี)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (National Assembly) (นันทวัฒน์ บรมานันต์, ๒๕๔๕)

รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้รับการเลือกตั้งโดยวิธีการออกเสียงเลือกตั้งโดยตรง ปัจจุบันสภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน ๕๗๗ คน โดยมีอัตราส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คนต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ส่วนวิธีการเลือกตั้งประชาชนจะเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งเขตละ ๑ คน โดยวิธีการลงคะแนนสองรอบ คือ ในรอบแรกผู้ใดได้คะแนนเกินกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มาลงคะแนนก็จะได้รับการเลือกตั้ง หากไม่มีผู้ใดได้รับเสียงข้างมากก็ให้ทำการเลือกตั้งในรอบที่สอง โดยให้ผู้สมัครที่ได้รับคะแนนสูงสุดสองคนแรกมาเลือกในรอบสอง โดยผู้ใดได้คะแนนสูงสุดเป็นผู้ได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๕ ปี

๒.๑.๒.๔ รัฐสภาของประเทศไทย (Parliament) (วิชัย ตันศิริ, ๒๕๔๔)

สถาบันหลักของการปกครองที่สำคัญที่สุดซึ่งทำให้ระบบการปกครองนั้นมีความเป็นประชาธิปไตย คือ สถาบันนิติบัญญัติ ไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครองของอังกฤษหรือของสหรัฐอเมริกาหรือประเทศไทย รัฐสภาคือศูนย์รวมของตัวแทนประชาชนที่เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน ฉะนั้นหากจะกล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยคือการปกครองโดยความเห็นชอบของประชาชน รัฐสภาคือองค์กรตัวแทนของประชาชนที่เข้ามามีบทบาทให้ความเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ต่อนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาล

รัฐสภาหรือสถาบันนิติบัญญัติของไทยนั้นมีบทบาทหน้าที่อย่างไรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และปรัชญาแนวความคิดการจัดสถาบันนิติบัญญัตินี้แตกต่างหรือมีลักษณะคล้ายกับปรัชญาแนวคิดของรัฐธรรมนูญอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอย่างน้อยเพียงใด เป็นประเด็นที่จะทำการวิเคราะห์ศึกษาและครอบคลุม กระบวนการดำเนินงานของสถาบันนิติบัญญัติไทยในปัจจุบันว่ามีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และบทบาทหน้าที่ต่อไปหรือไม่อย่างไร ดังนี้

๑) หลักการของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นมาตราหลักพื้นฐานที่สำคัญที่สุด มาตรานี้กล่าวว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งหมายความว่าทาง

การเมืองนั้นประชาชนมีอำนาจสูงสุด แต่การใช้อำนาจทางกฎหมายต้องใช้ผ่านสถาบันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลที่พิพากษาอรรถคดีตามกฎหมายที่ตราไว้แล้ว ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ และตามขอบเขตที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เท่านั้น องค์ประกอบของการใช้อำนาจ คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันทั้งสามดังกล่าว อำนาจอื่น ๆ ในสังคมเป็นอำนาจทางการเมืองมิใช่ใช้อำนาจตามกฎหมาย

ตามหลักการของมาตรา ๓ นี้ จะเห็นได้ว่าอำนาจอธิปไตยตามกฎหมาย (ซึ่งแตกต่างจากอำนาจอธิปไตยทางการเมือง) มิได้อยู่ที่รัฐสภาเท่านั้น แต่แยกกันอยู่ในสามสถาบันหลักดังกล่าว อำนาจของรัฐสภาและองค์การอื่น ๆ จะมีอะไรบ้างก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

การกำหนดหลักการที่สำคัญดังกล่าว และหลักการอื่น ๆ ตามมา ทำให้รัฐสภาไทยมีความแตกต่างจากทั้งของอังกฤษ และของสหรัฐอเมริกา ซึ่งควรจะต้องกล่าวถึงเพื่อให้เกิดความเข้าใจเอกลักษณ์ของระบบรัฐสภาไทยให้มากยิ่งขึ้น

๒) ความเหมือนกันและแตกต่างกันระหว่างระบบการปกครองของไทย และระบบการปกครองของอังกฤษ (วิชัย ตันศิริ, ๒๕๔๔ : ๑๐ - ๑๑)

ความเหมือนกัน ในภาพกว้าง ๆ ก็คือ ทั้งสองประเทศมีระบบการปกครองแบบรัฐสภา คือยึดรัฐสภาเป็นศูนย์กลาง มีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีระบบคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบต่อรัฐสภา มีความเป็นรัฐเดี่ยวมิใช่ระบบสหพันธรัฐ

ข้อแตกต่างที่สำคัญประการที่หนึ่ง คือ ระบบการปกครองของอังกฤษยึดหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐสภาเป็นหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ รัฐสภาอังกฤษสามารถออกกฎหมายใด ๆ ก็ได้ สามารถยกเลิกกฎหมายเดิมก็ได้ ไม่มีขอบเขตของอำนาจ ไม่มีข้อจำกัดของรัฐธรรมนูญ เพราะไม่มีรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรตราขึ้นไว้โดยเฉพาะ ตามแนวคิดของรัฐธรรมนูญอังกฤษ อำนาจนิติบัญญัติคือ อำนาจสูงสุดสูงกว่าอำนาจด้านการบริหาร ซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมาย และอำนาจตุลาการ ซึ่งเป็นการตีความหรือวินิจฉัยข้อขัดแย้งอันเกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย อำนาจอธิปไตยที่แท้จริงคืออำนาจนิติบัญญัติ

สำหรับรัฐธรรมนูญไทย ตามมาตรา ๓ ดังกล่าวมาแล้ว อำนาจอธิปไตยตามหลักรัฐธรรมนูญไทยสามารถแบ่งการใช้อำนาจได้ทางรัฐสภา ทางคณะรัฐมนตรี และทางศาล โดยไม่มีการระบุว่าอำนาจใดใหญ่ที่สุดหรือสำคัญกว่ากัน

ข้อแตกต่างประการที่สอง คือ ระบบรัฐสภาของอังกฤษเป็นระบบศูนย์รวมของอำนาจ กล่าวคือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และตุลาการรวมศูนย์อยู่ที่รัฐสภา อำนาจบริหารนั้นคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจก็จริง แต่โดยความยินยอมเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนอำนาจตุลาการนั้นสภาขุนนางก็มีสถานภาพและอำนาจของศาลฎีกาสูงสุด ไม่มีศาลใดจะสูงไปกว่าศาลของสภาขุนนางนี้คือลักษณะพิเศษของระบบรัฐสภาของอังกฤษที่ได้มีการแยกอำนาจที่แท้จริง

สำหรับรัฐสภาไทยในส่วนของความสัมพันธ์กับฝ่ายบริหารหรือคณะรัฐมนตรี เดิมมีลักษณะคล้ายของอังกฤษคือผูกโยงไว้ด้วยกัน แต่ตามรัฐธรรมนูญปัจจุบันได้มีการเปลี่ยน

แปลงบทบาทและหน้าที่ของรัฐมนตรี มิให้ทำหน้าที่หรือมีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา มาตรา ๒๐๔ ฉะนั้นจึงมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในอนาคตแต่ในความสัมพันธ์พื้นฐานที่คณะรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภายังคงมีอยู่และเป็นหลักการ ที่อาจกล่าวได้เช่นกันว่ารัฐสภาในสภาพทางปฏิบัติ คืออำนาจสูงสุดแม้ว่ารัฐธรรมนูญจะมีได้กล่าวไว้เช่นนั้น

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจตุลาการและอำนาจนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญไทยในอดีตได้แยกอำนาจนี้อย่างชัดเจน โดยจัดอำนาจตุลาการให้มีความอิสระจากฝ่ายบริหาร และนิติบัญญัติรัฐสภาจะก้าวก่ายอำนาจของศาล เช่น เข้ามามีส่วนการแต่งตั้งผู้พิพากษามีได้ แต่ในรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ถือว่าอำนาจตุลาการจะขาดจากการผูกพันโยงใยจากประชาชนไม่ได้จึงให้วุฒิสภาดังผู้ทรงคุณวุฒิ ๒ ท่าน ไปอยู่ในคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ส่วนของอำนาจตุลาการด้านการตีความรัฐธรรมนูญได้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นองค์กรอิสระแต่ผูกโยงกับวุฒิสภา

๓) ความแตกต่างระหว่างระบบการปกครองไทยกับระบบการปกครองของ สหรัฐอเมริกา

ระบบการปกครองของไทย ยังคงเป็นระบบรัฐสภาที่คล้ายคลึงกับประเทศ อังกฤษ แม้ว่าจะมีความแตกต่างในหลาย ๆ ประเด็น แต่ระบบการปกครองแบบรัฐสภามีความแตกต่างจากระบบสหพันธรัฐหรือระบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาใน ๒ ประเด็นหลัก ดังนี้

(๑) ระบบสหพันธรัฐของสหรัฐ เป็นระบบที่มีการแบ่งอำนาจระหว่าง ส่วนของสหพันธรัฐกับส่วนของมลรัฐ อำนาจใดที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นของสหพันธรัฐก็เป็นของ สหพันธรัฐ อำนาจใดที่ไม่กำหนดก็ยังคงอยู่กับมลรัฐทั้งหมด เรียกว่า “อำนาจที่เหลือ” ทั้งนี้เพราะในความเป็นมาเดิม มลรัฐมีอำนาจในการปกครองตนเอง เมื่อมารวมกันเป็นสหรัฐอเมริกาจึงมอบอำนาจบาง ประการให้ส่วนกลาง เช่น อำนาจการป้องกันประเทศ การต่างประเทศ การธนาคาร เป็นต้น แต่อำนาจอื่น ๆ เช่น การศึกษา สาธารณสุข ตำรวจ การดูแลสิ่งแวดล้อม ยังเป็นข้อมูลของมลรัฐต่าง ๆ

(๒) ระบบสหพันธรัฐของอเมริกา เป็นระบบแยกอำนาจ (Separation of Power) และคานอำนาจ (หรือการตรวจสอบและถ่วงดุล Checks and Balance) คือ ทั้งแยกอำนาจและ คานอำนาจ คือ แยกอำนาจบริหารออกจากอำนาจนิติบัญญัติและตุลาการ โดยมีการเลือกตั้งประธานาธิบดี โดยตรง ฐานอำนาจของฝ่ายบริหารจึงแยกส่วนจากฝ่ายนิติบัญญัติ และประธานาธิบดีแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ของตนเองโดยไม่เกี่ยวข้องกับการควบคุมของสภาองเกรส นอกจากนั้นการดำรงอยู่ของฝ่ายบริหารก็ต้อง ครบวาระสมัยตามรัฐธรรมนูญกำหนดคือ ๔ ปี ไม่ต้องขึ้นกับความเห็นหรือความไว้วางใจของสภาองเกรส ขณะเดียวกันรัฐสภา ซึ่งมี ๒ สภา มีอำนาจนิติบัญญัติซึ่งมีฐานอำนาจแยกไปต่างหาก สามารถดำรงอยู่ได้ โดยไม่ต้องถูกยุบโดยฝ่ายบริหาร ส่วนศาลซึ่งใช้อำนาจตุลาการมีอำนาจอิสระจากสองอำนาจแรกในการ ปฏิบัติหน้าที่แต่ในการแต่งตั้งยังโยงใยกับอำนาจบริหารและนิติบัญญัติ

ทั้งสามอำนาจที่แยกออกจากกันมีลักษณะของการคานอำนาจอยู่ด้วยกัน โดยวุฒิสภาต้องให้ความเห็นชอบต่อการเสนอชื่อบุคคลของประธานาธิบดีในการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูง

เช่น ผู้พิพากษาศาลฎีกาและศาลอื่น ๆ ของสหรัฐ อัยการสูงสุด เอกอัครราชทูต รัฐมนตรีและผู้ดำรงตำแหน่งบริหารระดับสูงของกระทรวงต่าง ๆ ถึง ๗,๐๐๐ ตำแหน่ง ขณะเดียวกันประธานาธิบดีสามารถยับยั้งร่างกฎหมายของสภาองเกรสได้ชั่วคราวจนกว่าจะออกเสียงเอาชนะการยับยั้งของประธานาธิบดีได้ ส่วนศาลฎีกาซึ่งประธานาธิบดีเสนอชื่อให้วุฒิสภายินยอมก่อนแต่งตั้ง สามารถวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ นี่คือระบบคานอำนาจและแยกอำนาจของสหรัฐอเมริกาที่ผู้ร่วมยกร่างสมัยนั้นต้องการเห็นการใช้อำนาจทั้งสามในขอบเขตจำกัด ไม่ลุแก่อำนาจตนเองและมีความเคารพต่ออำนาจของฝ่ายอื่นและต้องร่วมมือกัน

ระบบรัฐสภาไทย

๑. การแยกหน้าที่หรือทฤษฎีสวมหมวกใบเดียว

รัฐสภาไทยตามรัฐธรรมนูญใหม่มีระบบการแบ่งแยกอำนาจชัดเจนกว่าของอังกฤษ แต่ไม่ชัดเจนเท่าของสหรัฐอเมริกา แต่ขณะเดียวกันก็ไม่มีระบบการคานอำนาจแบบสหรัฐอเมริกา ระบบการคานอำนาจของไทยมีลักษณะการคานอำนาจระหว่างวุฒิสภากับสภาผู้แทนราษฎรกับฝ่ายอื่น ๆ ในการยับยั้งกฎหมายชั่วคราวและในการแต่งตั้งถอดถอนบุคคลากรระดับสูง ฝ่ายบริหารกับฝ่ายรัฐสภาจะมีความขัดแย้งในด้านการตรากฎหมายน้อยเพราะพระครุรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎรย่อมตรากฎหมายที่ตนต้องการได้ในที่สุด ส่วนการยับยั้งร่างกฎหมายโดยพระมหากษัตริย์แม้จะทรงทำได้ตามรัฐธรรมนูญ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีการใช้พระราชอำนาจนี้ในอดีตและไม่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

จากข้อแตกต่างระหว่างระบบรัฐสภาอังกฤษกับระบบสหพันธรัฐแบบอเมริกา ทำให้ท่วงทำนองและรูปแบบกระบวนการการเมืองของอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาแตกต่างกัน ในระบบอังกฤษการเป็นผู้แทนราษฎรเป็นเส้นทางไปสู่การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จุดสูงสุดของเส้นทางการเมืองคือการได้เป็นรัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรี (อังกฤษมีรัฐมนตรีจำนวนมากที่ไม่อยู่ในคณะรัฐมนตรี ได้แก่ รัฐมนตรีอ่อนอาวุโสทั้งหลาย) แม้งานนิติบัญญัติมีความสำคัญมากก็จริงแต่จุดเด่นของชีวิตของผู้แทนราษฎรก็คือการเป็นฝ่ายบริหารงานงานนิติบัญญัติในรัฐสภาจึงขาดน้ำหนัก แสงสี และความสนใจของสื่อมวลชนเหมือนไม่ได้เล่นบทบาทเป็นพระเอก

ในทางกลับกันเส้นทางการเมืองของสมาชิกสภาองเกรสมิได้ต่อยอดไปถึงการเป็นรัฐมนตรี จึงจบที่สภาองเกรส ยกเว้นวุฒิสมาชิกระดับผู้นำของพรรคที่ปรารถนาจะไปเป็นประมุขของฝ่ายบริหารซึ่งก็จะมีจำนวนเพียงไม่กี่คน เพราะผู้สมัครเข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีจำนวนมากมาจากผู้ว่าราชการรัฐต่าง ๆ สำหรับสมาชิกส่วนใหญ่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ชีวิตการเมืองบรรลุจุดสุดยอดในสภาองเกรสนี้เท่านั้น (รัฐสภาของสหรัฐเรียกว่า Congress แต่ถ้าใช้คำว่า Congressman จะหมายถึง ส.ส. หรือ Representative เพราะ ส.ว. จะเรียกว่า Senator) ฉะนั้นบทบาททางนิติบัญญัติของสภาองเกรสจึงเป็นบทบาทที่เด่นมีอิทธิพลและคุณค่าสูงสุดในวิถีทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา ฝ่ายสมาชิกสภาองเกรสโดยเฉพาะสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการเสนอกฎหมายรวมทั้งกฎหมายการเงิน ฝ่ายบริหารโดยที่ประธานาธิบดีไม่มีอำนาจดังกล่าวด้วยซ้ำ แต่ต้องอาศัยมือของสมาชิกสภาองเกรสในการ

เสนอร่างกฎหมายของฝ่ายบริหาร การเมืองของสภาคองเกรสจึงสละวอนอยู่ในระบบคณะกรรมการต่าง ๆ ซึ่งมีอำนาจพิจารณาเสนอแนะให้สภาออกกฎหมายต่าง ๆ ยิ่งกว่านั้นในระบบสหพันธรัฐ มีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายมาบังคับใช้กับมลรัฐต่าง ๆ ที่มีการปกครองของตนอยู่แล้ว การที่ฝ่ายบริหารระดับสหพันธรัฐ คือ ประธานาธิบดี และรัฐมนตรีต่าง ๆ จะใช้ระบบคณะรัฐมนตรีออกมติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของกระทรวง ทบวง กรม ไปบังคับใช้ในระดับมลรัฐย่อมเป็นไปได้

ที่จริงอำนาจบริหารของสหรัฐอยู่ในมือประธานาธิบดีแต่ผู้เดียว ประธานาธิบดีจะแต่งตั้งใครมาช่วยดูแลกระทรวงและกรมใด ๆ ก็ได้โดยไม่ได้เรียกตำแหน่งว่าเป็นรัฐมนตรี (Minister) แต่ตั้งเป็น Secretary จึงควรแปลเป็นไทยว่าเลขาธิการมากกว่า

ส่วนประธานาธิบดีจะเรียกผู้ช่วยนี้มาทำงานเป็นเหมือนคณะรัฐมนตรีที่เรียกว่า Cabinet หรือไม่ก็ได้ ความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายเพื่อนำนโยบายไปสู่ภาคปฏิบัติจึงมีความจำเป็นของระบบสหพันธรัฐ ในขณะที่ระบบเอกรัฐที่มีรัฐสภา เช่น อังกฤษ สามารถใช้มติคณะรัฐมนตรีหรือที่อังกฤษเรียกว่า "Order in Council" ไปบังคับกับการบริหารทั้งประเทศได้ ความจำเป็นในการที่จะต้องออกกฎหมายเพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของระบบรัฐสภาจึงน้อยกว่าของระบบประธานาธิบดี แต่ในการปกครองของอังกฤษ มีลักษณะของการกระจายอำนาจในรูปของเทศบาล (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) มากยิ่งกว่าการปกครองของประเทศไทย ฉะนั้นความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายบังคับใช้เพื่อให้ทุก ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติจึงยังคงมีมากกว่าประเทศไทย แต่กระบวนการร่างกฎหมายของระบบรัฐสภาอังกฤษให้ความสำคัญแก่บทบาทของฝ่ายบริหารเป็นอันดับหนึ่ง ฉะนั้น คณะรัฐมนตรีก็ยังคงมีบทบาทเป็นผู้นำอยู่ดี

โดยสรุป เส้นทางที่ได้เด้าบันไดของระบบการเมืองแบบแยกอำนาจ เช่น สหรัฐกับระบบรัฐสภาแบบอังกฤษจึงมีความแตกต่างกัน

สำหรับระบบในรัฐสภาไทยมีลักษณะคล้ายอังกฤษแต่เริ่มแรก เส้นทางของผู้แทนราษฎรจึงพุ่งเป้าหมายไปจบที่การได้เป็นฝ่ายบริหาร งานบริหารจึงเป็นจุดสูงสุดของเส้นทางการเมืองบทบาทของผู้แทนราษฎรด้านนิติบัญญัติจึงอ่อนด้วย บทบาทของสภาผู้แทนราษฎรด้านนิติบัญญัติจึงขาดพลัง โดยเฉพาะระบบบริหารราชการไทยสามารถดำเนินนโยบายการบริหารประเทศโดยใช้พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และกฎกระทรวง ได้เป็นส่วนมาก เพราะสามารถบังคับใช้ทั่วประเทศได้ ส่วนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงแผ่วเบา ฉะนั้น เมื่องานนิติบัญญัติขาดพลังและความสำคัญ ไม่เป็นศูนย์กลางของความสนใจของกระแสสังคม งานด้านการควบคุมทางการเมืองจึงมีความเด่น การวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของฝ่ายบริหารกลายเป็นงานที่ได้รับความสนใจมากที่สุด เพราะเมื่อจุดเน้นอยู่ที่การบริหาร การวิพากษ์การบริหารจึงมีความสำคัญเป็นเงาตามตัว การเมืองของสังคมไทยจึงเป็นการเมืองที่ร้อนแรงด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ การโจมตีฝ่ายบริหาร การหาทางตำหนิตติเตียน ซึ่งนับวันจะรุนแรงมากยิ่งขึ้นและเมื่อกลไกการควบคุมรัฐสภาหมดพลังแห่งอำนาจแฝงของยุคเผด็จการแห่งกาลก่อนเกมส์ของการเปิดการอภิปรายไม่ว่างใจรัฐบาล จึงเป็นศูนย์กลางของวิถีทางของรัฐสภาที่สร้างดาวเด่นทางการเมืองหรือผู้นำทางการเมืองลีลาของการเมืองในระบบรัฐสภาไทยจึงไม่เหมือนใคร อาจคล้ายระบบอังกฤษแต่ก็แตกต่าง ในจุดเน้นจนเกือบจะมีลักษณะของคนละระบบ

รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้พยายามจะปรับเปลี่ยนกติกาทางการเมืองตรงจุดนี้ โดยแบ่งบทบาทของผู้แทนราษฎรออกจากรัฐมนตรี เจตนารมณ์เบื้องต้นคือจะขจัดคอร์รัปชันทางการเมืองหรือระบบธุรกิจทางการเมืองโดยลดการคาดหวังของนักการเมืองลงจากเดิมที่เห็นว่าการลงทุนด้านการเลือกตั้งเป็นการลงทุนเพื่อจะได้ถอนทุนหลังจากเข้าดำรงตำแหน่งเป็นฝ่ายบริหาร ฉะนั้นมาตรา ๒๐๔ จึงกำหนดว่า หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีจะต้องพ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันถัดจากวันที่ครบ ๓๐ วัน นับจากวันที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งและหากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นมาจากกระบวนการเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อก็ให้เลื่อนผู้สมัครที่ไม่ได้รับการคัดเลือกในเบื้องต้นตามลำดับที่ถัดไปขึ้นมาแทน แต่หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นมาจากกระบวนการแบ่งเขต (เขตละหนึ่งคน) ก็จะทำให้ตำแหน่ง ส.ส. ของเขานั้นว่างลง ต้องมีการเลือกตั้งซ่อม

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็มิได้เปลี่ยนแปลงถึงระดับขั้นของการแบ่งแยกอำนาจบริหารออกจากอำนาจนิติบัญญัติ ยังคงยึดหลักการเดิมที่คณะรัฐมนตรียังต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาและนายกรัฐมนตรีก็ต้องมาจากผู้แทนราษฎร

ความพยายามของรัฐธรรมนูญใหม่คือจะสร้างบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติให้เด่นชัดขึ้น ในด้านการพิจารณากฎหมายและการตรวจสอบรัฐบาลมากกว่าที่จะมุ่งไปที่บทบาทของการล้มรัฐบาลเพื่อสับเปลี่ยนกันตลอดเวลา ฉะนั้นมาตรา ๑๘๕ จึงมุ่งให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี โดยกำหนดว่า ญัตติการเสนอการอภิปรายไม่ไว้วางใจในนายกรัฐมนตรีต้องได้รับเสียงสนับสนุนอย่างน้อยสองในห้าของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีอยู่ (ตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อนต้องการเพียงหนึ่งในสาม) และมาตรา ๑๘๕ ระบุว่าในการเสนอญัตติการอภิปรายนายกรัฐมนตรีจะต้องเสนอชื่อนายกรัฐมนตรีคนต่อไปมาด้วย ทำให้การเสนอญัตติการอภิปรายยากยิ่งขึ้น เพราะส.ส. ที่เข้าชื่อขอเปิดอภิปรายเท่ากับประกาศตนไปคัดค้านนายกรัฐมนตรี แต่ถ้าจะมีการกล่าวโทษนายกรัฐมนตรีด้านการทุจริตและความผิดอื่น ๆ ตามมาตรา ๓๐๓ และมาตรา ๑๘๕ วรรคสอง จะต้องกล่าวโทษไปยังประธานวุฒิสภาซึ่งจะส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบแห่งชาติได้สวนตามมาตรา ๓๐๔ ก่อนจึงจะดำเนินการไม่ไว้วางใจได้เป็นการสร้างความรับผิดชอบให้แก่ฝ่ายค้านมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการถ่วงดุลกันจึงมีเงื่อนไขว่าหากมีการเสนอญัตติการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๕ แล้วนายกรัฐมนตรีจะยุบสภามิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติ หรือ การลงมติไม่ไว้วางใจในนั้นไม่ได้คะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อบกพร่องของนายกรัฐมนตรีให้ชัดเจน ไม่ให้หลบหนีการอภิปรายเปิดเผยความจริง ถ้านายกรัฐมนตรีต้องการยุบสภาต้องทำการเสนอญัตติ แล้วนำประเด็นที่ขัดแย้งกันนั้นไปให้ประชาชนตัดสินว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิด

ถ้ามีการอภิปรายไม่ไว้วางใจแล้วสภาผู้แทนราษฎรลงมติด้วยเสียงข้างมาก นายกรัฐมนตรีต้องลาออกและกลุ่มฝ่ายค้านที่ชนะคะแนนก็ได้ตั้งบุคคลที่ระบุไว้ล่วงหน้าเป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไปโดยไม่ต้องยุบสภาเพื่อเลือกตั้งคนใหม่

มาตราใหม่ ๆ เหล่านี้ คือความพยายามของผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการจะเห็นรัฐสภาไทยอยู่ครบวาระสมัย ๔ ปี อยากเห็นการเมืองที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีเสถียรภาพมากขึ้นและส่งเสริม

บทบาทของผู้แทนราษฎรในด้านนิติบัญญัติให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น จึงแยกหน้าที่ให้แต่ละสถาบันมีหน้าที่หลักอย่างเดียวให้ชัดเจนขึ้นทั้งได้ใช้ทฤษฎีสวมหมวกใบเดียวนี้ในมาตรการอื่น ๆ ตลอดทั้งระบบการเมือง

ในการส่งเสริมบทบาทด้านนิติบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรนี้ มาตรา ๑๖๙ กำหนดไว้ชัดเจนว่าร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญจะเสนอได้โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือคณะรัฐมนตรีเท่านั้น สำหรับร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ก็ต่อเมื่อคำรับรองของนายกรัฐมนตรี วุฒิสภาก็มิได้มีบทบาทหน้าที่ในการริเริ่มเสนอร่างกฎหมาย

๒. รูปแบบของรัฐสภาไทย

รูปแบบของรัฐสภาทั่วโลกมี ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่เรียกว่าสภาเดียว (Unicameral Parliament) และรูปแบบสองสภา (Bicameral Parliament)

รูปแบบของสภาเดียว คือ มีสภาเดียวนั้นในต่างประเทศถือว่าเป็นรูปแบบของประชาธิปไตยสุดโต่งพวกซ้ายจัดสมัยก่อนในฝรั่งเศสหรือเมื่อตอนสร้างรัฐธรรมนูญของสหรัฐก็ต้องการแบบนี้ เพราะคิดว่าเป็นรูปแบบที่ยึดหลักของความเสมอภาคที่ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนคนเดียวเหมือนกันหมด และอำนาจอธิปไตยของปวงชน

รูปแบบของสองสภา คือ มีทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เป็นรูปแบบที่ประนีประนอมระหว่างพลังมวลชนกับอิทธิพลของฝ่ายขุนนาง หรือชนชั้นผู้มีทรัพย์สินสมบัติอย่างกรณีสภาขุนนางของอังกฤษ เป็นสภาที่สอง ส่วนในสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนอำนาจของมลรัฐที่ต่างก็ถือว่ามีอำนาจอิสระสูง จึงให้มีวุฒิสภามลรัฐละ ๒ คน เหมือนกันทั้งรัฐใหญ่และรัฐเล็ก ส่วนในสหพันธรัฐเยอรมนีสภาสูงเป็นสภาตัวแทนของมลรัฐโดยมีน้ำหนักในการลงคะแนนเสียงไม่เท่ากัน

นอกจากนี้หลายประเทศถือว่าการมีสองสภาก็เพื่อให้สภาที่สองคอยถ่วงดุลร่างกฎหมายที่มาจากสภาผู้แทนราษฎรซึ่งอาจไม่รอบคอบหรือผ่านร่างกฎหมายของรัฐบาลโดยวิธีเสียงข้างมากลากไป

ตามรัฐธรรมนูญไทยมีสภามาแล้วทั้ง ๒ รูปแบบ

(๑) รูปแบบสภาเดียว (Unicameral Parliament)

รัฐธรรมนูญที่กำหนดให้มีสภาเดียวก็มีรัฐธรรมนูญชั่วคราว ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญฉบับถาวร (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) ธรรมนูญการปกครองปี ๒๕๐๒ ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๙ ธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๐ และธรรมนูญของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) พ.ศ. ๒๕๓๔

รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติเป็นสภาแต่งตั้งประกอบด้วยสมาชิกคณะราษฎร และต่อมารัฐธรรมนูญฉบับถาวร (๒๔๗๕) ก็ได้กำหนดให้มีสมาชิกสภานิติบัญญัติ ๒ ประเภท คือ ประเภทแต่งตั้งและประเภทเลือกตั้ง ให้ประเภทเลือกตั้ง คือ ผู้แทนราษฎรมีจำนวนเท่ากับประเภทแต่งตั้งทั้งสองประเภทจะรวมอยู่ในสภาเดียว ส.ส. ประเภทแต่งตั้งดังกล่าวนี้จะดำรง

อยู่เช่นนี้จนกว่ากึ่งหนึ่งของประชากรทั่วประเทศจะได้รับการศึกษาถึงระดับประถมศึกษาหรืออย่างช้าไม่เกิน ๑๐ ปี (ครั้นครบสิบปีก็ได้แก้ไขรัฐธรรมนูญขอขยายเวลาออกไปอีก)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำการปฏิวัติครั้งที่ ๒ จัดตั้งสภานิติบัญญัติเป็นสภาที่ประกอบด้วยสมาชิกแต่งตั้งซึ่งดำรงอยู่นจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๑ เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. ๒๕๑๕ ประกาศใช้ภายหลังที่จอมพลถนอม กิตติขจร ทำการรัฐประหารล้มรัฐบาลของตนเอง โดยจัดตั้งสภานิติบัญญัติเป็นสภาเดี่ยว

นอกจากนั้นรูปแบบของสภาเดี่ยวยังมีอีก ๓ ครั้งต่อมา คือใน พ.ศ. ๒๕๑๙ เรียกว่า สภาการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ส่วนใน พ.ศ. ๒๕๒๐ และใน พ.ศ. ๒๕๓๔ เรียกว่า สภานิติบัญญัติ ทั้งหมดเกิดจากการปฏิวัติรัฐประหาร

จะเห็นได้ว่ารูปแบบของสภาเดี่ยวของเรามักจะเป็นสภาแต่งตั้ง ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยที่สุด ในขณะที่แนวคิดของยุโรปและอเมริกากล้ามองดูว่ารูปแบบของสภาเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดน่าจะเป็นรูปแบบประชาธิปไตยในอุดมคติ

(๒) รูปแบบสภาคู่ (Bicameral Parliament)

รูปแบบสภาคู่ คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาของไทยมักจะมีขึ้นจากการร่างรัฐธรรมนูญที่ยอมรับหลักของประชาธิปไตยมากขึ้น (แต่ยังไม่สมบูรณ์เรียกว่าแบบครึ่งใบ) โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตน แต่วุฒิสภายังมาจากการแต่งตั้งสภาคู่เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๙ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๐ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๙๒ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๑ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๑๗ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๑ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๓๔ และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐

แนวคิดที่ให้มีสองสภานั้น มีเหตุผลหลักเพื่อให้วุฒิสภาเป็นองค์กรถ่วงดุลหรือเป็นองค์กรพิทักษ์หรือกรองร่างพระราชบัญญัติและสำหรับสังคมไทยจากอดีตถึง พ.ศ. ๒๕๔๐ วุฒิสภาเป็นสภาแต่งตั้งทั้งนั้นยกเว้นฉบับปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ที่ใช้อยู่เพียง ๕ เดือน ระหว่างนั้นได้ใช้บทเฉพาะกาลซึ่งกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรเลือกสมาชิกของวุฒิสภา

สำหรับฉบับปัจจุบัน (๒๕๔๐) เป็นครั้งแรกที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้วุฒิสภาเป็นสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสมาชิก ๒๐๐ คน แต่กำหนดให้วุฒิสภามีบทบาทหน้าที่หลายประการ แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น วุฒิสภาไม่มีหน้าที่เสนอร่างพระราชบัญญัติ แต่มีหน้าที่ในการพิจารณากลับกรองร่างพระราชบัญญัติโดยถ่วงไม่ต้อผูกพันกับฝ่ายรัฐบาล จึงกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาต้องวางตัวเป็นกลางในทางการเมือง ทั้งจะเป็นสมาชิกพรรคการเมืองไม่ได้ และไม่มีสิทธิจะได้รับเลือกเป็นฝ่ายบริหาร

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากวุฒิสภาจะเป็นสภาที่ได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน สภาร่างรัฐธรรมนูญจึงเพิ่มอำนาจให้วุฒิสภามีบทบาทหน้าที่ใหม่ในการตรวจสอบฝ่ายบริหารและฝ่ายอื่น ๆ ทุก

ฝ่าย ในด้านความทุจริตและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ โดยการพิจารณาถอดถอน และการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลปกครอง คณะกรรมการการเลือกตั้ง และบุคลากรขององค์กรตามรัฐธรรมนูญต่าง ๆ เรียกว่ามีอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนบุคลากรระดับสูงของรัฐได้มากจนคล้ายอำนาจของวุฒิสภาสหรัฐ

สำหรับหน้าที่ด้านนิติบัญญัติแม้วุฒิสภาจะเสนอกฎหมายไม่ได้ แต่วุฒิสภามีบทบาทหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายเช่นเดียวกับสภาผู้แทนราษฎร เว้นกรณีที่เกิดความขัดแย้งกันแต่อำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดยังเป็นของสภาผู้แทนราษฎรในด้านการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล วุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ในการตั้งกระทู้ถามและขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติได้

นอกจากนั้น ยังมีบทบาทหน้าที่ในการประชุมร่วมกับสภาผู้แทนราษฎรในเรื่องต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การเสนอญัตติเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การพิจารณาสนธิสัญญา การแถลงนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ ซึ่งถ้าวุฒิสภำทำหน้าที่นี้ได้ อย่างเข้มแข็งก็จะกลายเป็นกรรมการชี้ขาดให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายชนะได้ (เพราะในสภาผู้แทนราษฎร ฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายได้เปรียบฝ่ายค้าน)

๓. กระบวนการดำเนินงานของสภานิติบัญญัติ

บทบาทและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญของสภานิติบัญญัติ คือ หน้าที่การพิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติและพระราชกำหนด หน้าที่ในการตรวจสอบรัฐบาลโดยการตั้งกระทู้ถามและเสนอญัตติเพื่อวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย และการดำเนินงานของรัฐบาลและที่สำคัญ คือ ญัตติการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี (มาตรา ๑๘๕) และรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล (มาตรา ๑๘๖)

ในการดำเนินงานของรัฐสภา รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสมัยของการประชุมสามัญ ๒ สมัยในแต่ละปี คือ สมัยประชุมสามัญทั่วไปและสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติ โดยแต่ละสมัยมีกำหนดเวลา ๑๒๐ วันตามปกติ แต่อาจจะขยายเวลาออกไปได้หากมีความจำเป็น ในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติจะไม่มี การเสนอญัตติรวมถึงญัตติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี เว้นแต่รัฐสภาจะมีมติให้พิจารณาเสนอ ได้ด้วยคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาซึ่งจะทำได้ยากขึ้นเพื่อให้รัฐสภาทำหน้าที่ตรากฎหมายมากกว่าจะคอยหาทางล้มรัฐบาล

๔. กระบวนการและขั้นตอนของการเสนอพระราชบัญญัติ

นอกจากการที่มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน เข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภา ตามมาตรา ๑๗๐ แล้ว การเสนอกฎหมายให้ทำได้ ๒ วิธี คือ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๒๐ คนขึ้นไป โดยความเห็นชอบของพรรคการเมืองที่ตนสังกัด (ก็พรรคก็ได้) สามารถเสนอร่างพระราชบัญญัติและร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้ การเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ให้เสนอที่ประธานสภาผู้แทนราษฎร หากเป็นร่างพระราชบัญญัติการเงิน ประธานสภาฯ จะต้องเสนอนายกรัฐมนตรีพิจารณาให้คำรับรองก่อน ทั้งร่างพระราชบัญญัติทั่วไปและร่างพระราชบัญญัติการเงินที่นายกรัฐมนตรีให้ คำรับรองแล้ว ประธานสภาจะบรรจุในวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๑๖๙

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแบ่งการพิจารณาเป็น ๓ ขั้นตอนคือ ขั้นรับหลักการในวาระที่ ๑ ในขั้นนี้ผู้ที่เสนอจะให้เหตุผลว่าทำไมจึงเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ มีข้อดีอย่างไร เมื่อสมาชิกอภิปรายซักถามแล้วก็จะให้สภาลงมติรับหลักการ เมื่อรับหลักการแล้วสภาผู้แทนราษฎรจะมอบให้คณะกรรมการพิจารณา คณะกรรมการมี ๒ ประเภท คือ คณะกรรมการสามัญซึ่งตั้งไว้เป็นประจำเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายประเภทนั้น ๆ เช่น กรรมการการเกษตร กรรมการการปกครอง แต่ถ้าเป็นร่างกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจของบุคคลภายนอกด้วย สภาฯ ก็แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาก็ได้ เมื่อคณะกรรมการฯ รับร่างไปแล้ว ก็จะเปิดโอกาสให้สมาชิกขอเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมแก้ไขได้เรียกว่าการแปรญัตติ กรรมการจะเชิญผู้ขอแปรญัตติและบุคคลอื่นที่เห็นควรมาชี้แจง เมื่อกรรมการพิจารณาแล้วก็จะพิจารณาวางแก้ไขเพิ่มเติมจนเป็นที่พอใจแล้วจึงจะนำกลับมาเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร เป็นวาระที่ ๒ ซึ่งเป็นวาระที่สามารถอภิปรายรายละเอียดแต่ละมาตราได้ และเมื่อผ่านวาระที่ ๒ แล้ว จะมีการพิจารณาในวาระที่ ๓ ทันที ในวาระนี้จะขอแก้ไขเนื้อหาสาระอีกไม่ได้แต่ให้แก้ไขปรับปรุงถ้อยคำให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น แล้วจึงให้ลงมติว่าจะรับหรือไม่รับร่างกฎหมายนั้นทั้งฉบับ

๕. การตั้งกระทู้ถาม

ตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๘๓ และมาตรา ๑๘๔ กระทู้ถามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะถามได้นั้นมี ๒ ลักษณะคือ

๑) **กระทู้ถามสด** เป็นกระทู้ที่เฉพาะ ส.ส. จะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีในเรื่องที่เป็นปัญหาสำคัญที่อยู่ในความสนใจของประชาชนหรือเป็นเรื่องด่วน หรือเรื่องที่กระทบถึงประโยชน์ของประเทศชาติหรือประชาชน

๒) **กระทู้ถามทั่วไป** คือกระทู้ที่ ส.ส. หรือ ส.ว. ทุกคนมีสิทธิถามรัฐมนตรีไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ตอบในที่ประชุมสภาหรือในราชกิจจานุเบกษา แต่รัฐมนตรีมีสิทธิไม่ตอบถ้าคณะรัฐมนตรีเห็นยังไม่ควรเปิดเผย

กระทู้ถามสดนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถแจ้งต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรก่อนเริ่มการประชุมในวันนั้น โดยต้องเสนอเป็นหนังสือระบุว่าจะถามเรื่องอะไร (แต่ไม่ต้องระบุคำถาม) จะถามนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใด

ประธานสภาผู้แทนราษฎรจะต้องบรรจุกระทู้ถามสดเข้าระเบียบวาระการประชุมและแจ้งให้นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีผู้นั้นทราบทันทีที่ได้เตรียมตอบในการประชุมตอนบ่าย

ในการประชุมสัปดาห์หนึ่ง ๆ ให้บรรจุกระทู้ถามสดได้หนึ่งครั้งรวมกันไม่เกิน ๓ กระทู้ และผู้ตั้งกระทู้ถามสดมีสิทธิซักถามด้วยวาจาเรื่องละไม่เกิน ๓ ครั้ง

ตามระเบียบข้อบังคับของการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ กระทู้ถามสดและกระทู้ถามทั่วไปต้องเป็นเรื่องการถามข้อเท็จจริง ต้องไม่มีลักษณะหนึ่งลักษณะใดดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นเชิงประชด เสียดสี หรือกลั่นแกล้งใส่ร้าย
- (๒) เคลือบคลุมหรือเข้าใจยาก
- (๓) เป็นเรื่องที่ได้ตอบแล้ว หรือชี้แจงแล้วว่าไม่ตอบ
- (๔) เป็นเรื่องที่มีประเด็นคำถามซ้ำกับกระทู้ถามซึ่งมีผู้เสนอมาก่อน
- (๕) เป็นการให้ออกความเห็น
- (๖) เป็นปัญหาข้อกฎหมาย
- (๗) เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญ
- (๘) เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลใด เว้นแต่ที่เกี่ยวกับการงานในหน้าที่ราชการ

๖. การเสนอญัตติ

การเสนอญัตติ เป็นอีกมาตราหนึ่งของการดำเนินงานควบคุมฝ่ายบริหารที่รัฐธรรมนูญให้อำนาจแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ญัตติมี ๒ ลักษณะคือ ญัตติทั่วไป และญัตติด่วน การเสนอญัตติต้องเสนอล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานสภา และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่าห้าคน ยกเว้นญัตติเพื่ออภิปรายไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๘๕ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี มาตรา ๑๘๖ การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี และญัตติแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๑๓

ญัตติด่วนประธานสภาต้องเสนอให้สภาพิจารณาในโอกาสแรก และเป็นอำนาจของประธานสภาจะวินิจฉัยว่าญัตติใดเป็นญัตติด่วน

นอกจากนั้นแล้ว ยังมีญัตติที่ไม่ต้องเสนอล่วงหน้าหรือเป็นหนังสือแก่ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ญัตติ

- (๑) ขอปรึกษาหรือให้พิจารณาเป็นเรื่องด่วน
- (๒) ขอเปลี่ยนระเบียบวาระการประชุม
- (๓) ขอให้ลงมติเรื่องการจกรายงานการประชุมลับ หรือการห้ามโฆษณาข้อความเกี่ยวกับ

ความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

- (๔) ญัตติในข้อ ๔๗ ข้อ ๗๔ ข้อ ๗๕ ข้อ ๑๐๘ หรือข้อ ๑๖๘

จากข้อ ๔๗ เมื่อที่ประชุมกำลังพิจารณาญัตติใดอยู่ ห้ามเสนอญัตติอื่นขึ้นมาพิจารณา เว้นแต่ญัตติดังต่อไปนี้

- ๔.๑ เพื่อขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่มีใช้พระราชบัญญัติ
- ๔.๒ เพื่อขอรวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน เกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณารวมกัน
- ๔.๓ ขอส่งปัญหาไปยังคณะกรรมการธิการ
- ๔.๔ ขอให้รวมหรือแยกประเด็นพิจารณาหรือลงมติ
- ๔.๕ ขอให้เลื่อนการปรึกษาหรือพิจารณา

- ๔.๖ ขอให้เปิดอภิปราย
- ๔.๗ ขอให้ยกเรื่องอื่นขึ้นปรึกษาหรือพิจารณา
- ๔.๘ การออกเสียงลงคะแนนเปิดเผย ซึ่งมีหลายวิธีตามข้อ ๖๘
- ๔.๙ การออกเสียงลงคะแนนลับตามข้อ ๖๙
- ๔.๑๐ การเสนอญัตติให้ตั้งคณะกรรมการ (ชื่อคณะกรรมการ) สภา (ชื่อสภา)
- ๔.๑๑ การเสนอญัตติให้ตั้งใช้ข้อบังคับข้อหนึ่งข้อใดทั้งหมด หรือบางส่วนเป็นการชั่วคราว

(๕) ญัตติที่ประธานอนุญาตตามที่เห็นสมควร

การเสนอญัตติอภิปรายไม่ไว้วางใจ

การเสนอญัตติที่สำคัญที่สุด คือ การเสนอญัตติการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๘๕ ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรเข้าชื่อกัน ญัตติดังกล่าวนี้ต้องเสนอผู้สมควรดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วย และเมื่อมีการเสนอญัตติแล้วจะมีการยุบสภาผู้แทนราษฎรมิได้ เว้นแต่จะมีการถอนญัตติหรือการลงมติได้คะแนนเสียงไม่มากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร (สมคิด เลิศไพฑูรย์, ๒๕๕๗ : ๓๘)

๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา เมื่อพิจารณาจากแง่มุมของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี อาจกล่าวได้ว่าทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน กล่าวคือ แต่ละฝ่ายไม่อาจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนได้โดยลำพังเพียงฝ่ายเดียว จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือทั้ง ๒ ฝ่าย การปฏิบัติหน้าที่จึงจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ในทางทฤษฎีในการปกครองระบบรัฐสภาซึ่งยึดถืออำนาจสูงสุดของรัฐสภาถือว่า ฝ่ายบริหารเป็นผู้ที่จะต้องปฏิบัติตามเจตจำนงของประชาชน คือการออกกฎหมาย ฝ่ายบริหารจึงมีหน้าที่หลักในการบริหารประเทศให้เป็นไปตามเจตจำนงนั้น ดังนั้น ผู้ที่จะกำหนดองค์ประกอบที่เป็นตัวบุคคลของฝ่ายบริหารก็คือตัวแทนเจตจำนงของประชาชนที่ได้รับการเลือกตั้งมาโดยตรง ซึ่งก็คือสภาผู้แทนราษฎร และฝ่ายบริหารจะถูกเลือกสรรมาโดยสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นทั้งสององค์กรจึงจำเป็นต้องมีการทำงานที่สัมพันธ์กัน ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในเรื่องอำนาจอธิปไตย ดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตย (Sovereignty) (หยุด แสงอุทัย, ๒๕๓๘ : ๑๒๐)

แนวความคิดในเรื่องการใช้อำนาจอธิปไตยนี้เป็นกรอบหรือปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการจัดรูปแบบและโครงสร้างของรัฐสภา ความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยนั้น ได้รับการเสนอขึ้นโดย

นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส คือ ฌอง โปแตง ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อสาธารณรัฐใน ๖ บรรพ ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. ๑๕๗๖ ว่า “สาธารณรัฐ คือ สิทธิในการปกครองกลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม และที่เป็นส่วนร่วมของกลุ่มเหล่านี้คือ อำนาจอธิปไตย อำนาจอธิปไตยปราศจากขอบเขตถาวรและสูงสุดสิ้นพัน และอำนาจนี้แสดงออกโดยการออก ยกเลิกกฎหมายและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย”

อำนาจอธิปไตยจึงเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศในรัฐหนึ่ง ๆ ก็จะแสดงออกมาให้เห็น ๓ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ๑) อำนาจนิติบัญญัติ (legislative function) ได้แก่ การตรากฎหมาย ๒) อำนาจบริหาร (executive function) ได้แก่ การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย และ ๓) อำนาจตุลาการ (judicial function) ได้แก่ การวินิจฉัยพิพากษาอรรถคดี (สมคิด เลิศไพฑูรย์, ๒๕๔๗ : ๒๒๔) ซึ่งการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยเป็น ๓ ลักษณะนั้น มีกรอบและขอบเขตจำกัดภายใต้หลักแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เรียกว่า “หลักการแบ่งแยกอำนาจ” (the separation of power)

๒. หลักการแบ่งแยกอำนาจ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, ๒๕๓๗ : ๒๔๓)

รูปแบบแบ่งแยกอำนาจมีเอกลักษณ์ที่สำคัญ คือ การแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติอย่างชัดเจน ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยให้แต่ละสถาบันมีอิสระต่อกันและมีอำนาจเท่าเทียมกัน หลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นพื้นฐานที่สำคัญของหลักนิติรัฐ เพราะหลักการนิติรัฐไม่สามารถจะสถาปนาขึ้นมาได้ ในระบบการปกครองที่ไม่มีการแบ่งแยกอำนาจ ไม่มีการควบคุมตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างอำนาจ ภายใต้หลักการแบ่งแยกอำนาจ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ต้องสามารถควบคุม ตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกันได้ ด้วยเหตุนี้จะต้องไม่มีอำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจเหนืออีกอำนาจหนึ่งอย่างเด็ดขาด หากพิจารณาในแง่ของความแตกต่างตามอำนาจหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งแยกองค์กรตามขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน หรือเรียกกันว่า “การแบ่งแยกอำนาจตามภารกิจ” และ “การแบ่งแยกอำนาจในแง่ของตัวบุคคล” ซึ่งเรียกรวมให้อำนาจหน้าที่ของรัฐที่มีการแบ่งแยกกัน ต้องมีเจ้าหน้าที่ของตนเอง อันมิใช่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในองค์กรอื่นด้วย ในการควบคุมตรวจสอบทั้งในแง่ของการแบ่งแยกอำนาจ อำนาจตามภารกิจ และในแง่ของตัวบุคคลแล้ว กรณีก็จะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจต่าง ๆ

๓. หลักการถ่วงดุลอำนาจ

รัฐธรรมนูญของประเทศต่าง ๆ จะมีบทบัญญัติที่กำหนดโครงสร้างการปกครอง โดยกำหนดให้แต่ละองค์กรใช้อำนาจอธิปไตยแยกจากกันอย่างชัดเจน (หยุด แสงอุทัย, ๒๕๓๔ : ๘๘ - ๑๐๐) หลักของการถ่วงดุลอำนาจก็คือ จะต้องให้อำนาจหนึ่ง ๆ มีอำนาจถ่วงดุลหรือยับยั้งอำนาจหนึ่งได้ ซึ่งในเรื่องหลักการถ่วงดุลอำนาจสามารถอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้อำนาจ โดยจำแนกใน ๔ ลักษณะ คือ

๓.๑ ฝ่ายนิติบัญญัติถ่วงดุลฝ่ายบริหาร เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจมากเกินไป ดังนี้

๑) กำหนดให้การแต่งตั้งฝ่ายบริหารต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติ โดยการกำหนดให้ฝ่ายบริหารต้องแถลงนโยบายและได้รับความไว้วางใจจากฝ่ายนิติบัญญัติเสียก่อนจึงเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน

๒) กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถถอดถอนฝ่ายบริหารได้โดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

๓) กำหนดให้สมาชิกสภานิติบัญญัติมีสิทธิตั้งกระทู้ถามฝ่ายบริหารได้ ซึ่งเป็นการบังคับให้ฝ่ายบริหารต้องใช้เวลาและระมัดระวังในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมายและนโยบายนั้น ๆ

๔) กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจอนุมัติงบประมาณเพื่อเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารใช้จ่ายงบประมาณไปตามอำเภอใจ

๕) กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจฟ้องฝ่ายบริหารต่อสภาสูงหรือศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ ในกรณีที่ฝ่ายบริหารกระทำการที่เป็นการขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

๖) กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการตั้งคณะกรรมการ เพื่อตรวจสอบการกระทำของฝ่ายบริหารว่าเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่

๗) กำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการให้ความเห็นชอบกับการแต่งตั้งข้าราชการระดับสูงในตำแหน่งที่สำคัญ เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

๘) กำหนดให้ศาลยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เป็นอิสระมีอำนาจวินิจฉัยการกระทำของฝ่ายบริหารในทางอาญา ซึ่งหากฝ่ายบริหารกระทำความผิด ก็จะต้องได้รับโทษตามกฎหมายและกำหนดให้ศาลปกครองซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาที่เป็นอิสระมีอำนาจวินิจฉัยการกระทำของฝ่ายบริหารในทางปกครองว่าขัดต่อกฎหมาย ใช้อำนาจเกินขอบเขตที่กฎหมายให้ไว้ ใช้ดุลยพินิจเกินกว่าที่กฎหมายให้ไว้ หรือใช้กฎหมายในทางที่ผิด ซึ่งเป็นผลให้การกระทำทางปกครองนั้นใช้บังคับไม่ได้

๓.๒ ฝ่ายบริหารถ่วงดุลฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจกำหนด ดังนี้

๑) กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจยุบสภานิติบัญญัติ

๒) กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจนำร่างกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติให้ความเห็นชอบแล้วไปให้ราษฎรออกเสียงลงประชามติได้ ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรยืนยันหรือปฏิเสธร่างกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ

๓) กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเสนอร่างกฎหมายต่อสภานิติบัญญัติได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภานิติบัญญัติ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารแสดงเจตจำนงว่าต้องการใช้กฎหมายใด

๔) กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจเข้าร่วมประชุมกับฝ่ายนิติบัญญัติเพื่อเป็นการแถลงข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นได้ด้วย

๕) กำหนดให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมาย อาจเป็นการถ่วงเวลาให้การประกาศบังคับใช้กฎหมายมีความล่าช้า โดยส่งกลับให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาใหม่ อันจะเป็น

การให้โอกาสแก่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ทราบถึงความเห็นสาธารณะในตัวกฎหมายนั้น อีกทั้งเพื่อให้โอกาสฝ่ายนิติบัญญัติได้มีการทบทวนแก้ไขข้อผิดพลาดได้

๓.๓ ฝ่ายนิติบัญญัติถ่วงดุลฝ่ายตุลาการ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ฝ่ายตุลาการมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจกำหนด ดังนี้

๑) กำหนดให้การจัดตั้งศาลและอำนาจศาลต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ผ่านคำแนะนำและยินยอมของฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวคือฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้พิจารณาว่าควรให้มีศาลใดบ้าง และศาลนั้นควรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้เพียงใด

๒) กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยบทบัญญัตินั้นใช้บังคับมิได้ ทั้งนี้เพื่อมิให้เรื่องนี้เป็นอำนาจของศาลยุติธรรม

๓.๔ การถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติด้วยกัน การถ่วงดุลอำนาจในกรณีนี้จะเกิดขึ้นในประเทศที่ใช้ระบบสภานิติบัญญัติสองสภาหรือสภาคู่ โดยสภาที่หนึ่งหรือสภาล่างเรียกว่า สภาผู้แทนราษฎร กับสภาที่สองหรือสภาสูง ที่เรียกว่า วุฒิสภา โดยการถ่วงดุลอำนาจแต่ละสภาอาจมีขึ้นได้ ดังนี้

๑) การถ่วงดุลในสภาที่หนึ่ง (สภาล่าง) อาจกำหนดดังนี้

(๑) กำหนดให้สภาที่หนึ่ง (สภาล่าง) และสภาที่สอง (สภาสูง) เห็นชอบในร่างกฎหมายที่จะบัญญัติขึ้นพร้อมกันที่จะให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย กรณีดังกล่าวทั้งสภาที่หนึ่งและสภาที่สองจะต้องมาจากการเลือกตั้งของราษฎร

(๒) กำหนดให้สภาที่สอง (สภาสูง) มีอำนาจในการริเริ่มเสนอร่างกฎหมายได้ โดยร่างกฎหมายจะพิจารณาให้ความเห็นชอบจากสภาใดก่อนก็ได้ เมื่อสภาใดให้ความเห็นชอบแล้วให้ส่งไปให้อีกสภาหนึ่งให้ความเห็นชอบ

(๓) กำหนดให้สภาที่สอง (สภาสูง) มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของสภาที่หนึ่ง (สภาล่าง) มาแล้ว

(๔) กำหนดให้การยืนยันร่างกฎหมายที่สภาที่สอง (สภาสูง) ไม่เห็นชอบหรือร่างกฎหมายถูกยับยั้งไว้ ต้องมีคะแนนเสียงข้างมากเป็นพิเศษของสภาที่หนึ่ง (สภาล่าง) เช่น สองในสามของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมด หรือมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคะแนนเสียงทั้งหมด

(๕) กำหนดให้นำร่างกฎหมายที่สภาที่สอง (สภาสูง) ไม่เห็นชอบด้วยไปให้ราษฎรออกเสียงประชามติว่าจะให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายหรือไม่

๒) การถ่วงดุลในสภาที่สอง (สภาสูง) อาจกำหนด ดังนี้

(๑) ไม่ให้สภาที่สอง (สภาสูง) มีอำนาจยับยั้งร่างกฎหมายในลักษณะเด็ดขาด จะมีอำนาจยับยั้งเพียงชั่วคราวหนึ่งเท่านั้น เมื่อพ้นกำหนดเวลาแล้วสภาล่างมีอำนาจยืนยันร่างกฎหมายนั้นเพื่อให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

(๒) กำหนดให้สภาที่สอง (สภาสูง) ประชุมได้เฉพาะในสมัยประชุมของสภาที่หนึ่ง (สภาล่าง) เท่านั้น โดยสมัยประชุมของสภาทั้งสองเริ่มต้นและสิ้นสุดลงพร้อมกัน

๒.๒.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารในระบบรัฐสภา

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น อำนาจอธิปไตยได้ถูกแบ่งออกเป็นสามอำนาจ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อำนาจทั้งสามนี้เป็นเสมือนหนึ่งเข้าหลอมให้การปกครองได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่อำนาจทั้งสามประการนี้ให้รัฐธรรมนูญของไทยเราได้มีการแบ่งแยกอำนาจออกจากกันอย่างไม่เด็ดขาด คือ มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันโดยทั่วไป อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ส่วนอำนาจตุลาการนั้น จะมีความเป็นอิสระมากที่สุด โดยรัฐธรรมนูญจะกำหนดให้ฝ่ายตุลาการมีอิสระในการพิพากษาบรรดคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

เมื่อรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างนี้ ทำให้อำนาจทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในเรื่องต่อไปนี้

๑) การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถสรรหาตัวบุคคลที่เหมาะสมเพื่อแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีได้ โดยสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีการเรียกประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก

การเสนอชื่อผู้ที่สมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี จะต้องมีส่วนชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรรับรอง และมติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบด้วยในการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูลแต่งตั้งผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงสูงสุดเป็นนายกรัฐมนตรี ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาดังกล่าว

๒) การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภา

การแต่งตั้งประธานสภาและรองประธานสภานั้น รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้อำนาจพระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาตามมติของสภาให้ดำรงตำแหน่งประธานสภาและรองประธานสภา โดยมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

๓) การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้าน

การแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรนั้น จะแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ

(๒) เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

(๓) เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และ

(๔) เป็นพรรคที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร

พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กำหนดให้ดำรงตำแหน่งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรที่กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

หน้าที่หลักของผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรคือการตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย ตลอดจนติดตามการบริหารงานของรัฐบาล หากเห็นว่ารัฐบาลดำเนินงานผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องก็จะสามารถตั้งกระทู้ถาม หรือยื่นญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ แต่การกระทำนี้จะต้องเป็นไปตามกติกาสภาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๔) การแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเข้ารับหน้าที่โดยไม่มี การลงมติความไว้วางใจแต่อย่างใด การแถลงนโยบายนี้เป็นไปเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาได้ทราบว่า รัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในการเข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน และในขณะเดียวกันรัฐบาลก็จะได้รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภาด้วย

เมื่อรัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาแล้ว รัฐบาลที่เข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน จะต้องดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสาก่อนนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันขึ้นระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะจะต้องปฏิบัติงานร่วมกันหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล

๕) การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา เป็นสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ และให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๔๐ ให้สิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร โดยการเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

การเสนอร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสังกัดอยู่มีมติให้เสนอได้ และต้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๒๐ คน รับรองด้วย แต่ถ้าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอได้ต่อเมื่อมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

ส่วนการเสนอร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรี ไม่จำเป็นต้องมีผู้รับรองแต่อย่างใด แต่จะกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรีทุกครั้งไป

การที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีสิทธิริเริ่มในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะว่าการเสนอร่างพระราชบัญญัติใด ๆ ก็ตาม จะต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาก่อนเสมอ

๖) การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ

การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการตั้งกระทู้ถาม เพราะว่าการตั้งกระทู้ถามนั้นไม่มีการลงมติแต่อย่างใด แต่การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจนี้ ต้องมีการลงมติและผลของการลงมติดีอาจมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้ ถ้ามีคะแนนเสียงไม่ไว้วางใจตามเกณฑ์ที่กำหนด การถ่วงดุลอำนาจโดยวิธีนี้ถือว่าเป็นมาตรการรุนแรงที่สุดที่ฝ่ายนิติบัญญัติกระทำต่อฝ่ายบริหาร

๗) การตั้งกระทู้ถาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ให้อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้มีหน้าที่ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ซึ่งจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจฝ่ายบริหารไว้ หมายความว่า การที่ฝ่ายบริหารจะทำอะไรใด ๆ เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดินนั้น จะต้องกระทำไปด้วยความไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เพราะต้องคิดอยู่เสมอว่ามีผู้คอยตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของตนอยู่

๘) การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร

การสอบสวนตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารนี้ รัฐสภาได้ทำกันในรูปการจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ขึ้น เพราะการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ของประเทศมีมากมาย จะกระทำได้ยาก หากไม่มีการแบ่งงานกันทำอีกทั้งสมาชิกรัฐสภาก็มีมาก ดังนั้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการ

สามัญและมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิก หรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อ
กระทำการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

การสอบสวนสอดส่องการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ในรูปคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
นี้ ทำให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เนื่องจากคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
เหล่านี้ มีอำนาจในการที่จะเรียกเอกสาร บุคคล หรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการสอบสวนได้
และบางครั้งคณะกรรมการเหล่านี้ยังรับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร เพื่อสอบสวนการดำเนินงานของ
ฝ่ายบริหารด้วย

๙) การให้ความเห็นชอบ

ฝ่ายนิติบัญญัติยังควบคุมฝ่ายบริหารโดยการให้ความเห็นชอบในด้านต่าง ๆ เช่น

(๙.๑) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้อำนาจรัฐบาลใน
การประกาศสงครามกับประเทศอื่นได้ แต่การประกาศสงครามนั้นจะกระทำได้อต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบ
จากรัฐสภา รัฐบาลจะประกาศสงครามไปตามลำพังไม่ได้

(๙.๒) การให้ความเห็นชอบในการทำหนังสือสัญญาบางประเภท

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ให้
อำนาจฝ่ายบริหารในการทำหนังสือสัญญา ที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือ
จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับระบบกรรมการ

องค์ประกอบที่สำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา คือ
“คณะกรรมการ” (Committee) เนื่องจากภาระหน้าที่ของรัฐสภามีมาก คณะกรรมการมีบทบาทในการ
แบ่งเบาภาระงานของสภา โดยการดำเนินการพิจารณา สอบสวน และศึกษาเรื่องใด ๆ ตามที่สภามอบหมาย
ส่วนจำนวนของคณะกรรมการในรัฐสภาของแต่ละประเทศต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับขอบเขตภาระงานของรัฐสภา
ในแต่ละประเทศ

ในประเทศที่ใช้ระบบสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา คณะกรรมการจะประกอบด้วย
คณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เช่น ระบบคณะกรรมการในรัฐสภาของอังกฤษ สหรัฐ
อเมริกา ฝรั่งเศส และไทย เป็นต้น ส่วนในประเทศที่ใช้ระบบสภาเดียวก็จะมีระบบคณะกรรมการในสภา
นั้นเพียงสภาเดียว เช่น ระบบคณะกรรมการในรัฐสภาของสาธารณรัฐเกาหลี นอร์เวย์ เดนมาร์ก เป็นต้น

๒.๓.๑ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาอังกฤษ (Harvey, ๒๕๒๓, ๘๑ - ๘๒)

ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รูปแบบควบอำนาจ (fusion of power) หรือระบบรัฐสภา มี
ต้นแบบมาจากประเทศอังกฤษ รูปแบบควบอำนาจหรือระบบรัฐสภามีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนคือ ฝ่ายบริหาร

ทำทั้งหน้าที่ในการบริหารประเทศและหน้าที่ในการนิติบัญญัติพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ฝ่ายบริหารมีอิทธิพลต่อฝ่ายนิติบัญญัติเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติที่เป็นฝ่ายรัฐบาลนั้นมีหน้าที่สนับสนุนนโยบายของฝ่ายบริหารโดยตรง

ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการยื่นกระทู้ ญัตติ และการขออภิปรายไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหาร การทำงานของฝ่ายบริหารจะต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบฝ่ายบริหาร ด้วยเหตุนี้ฝ่ายนิติบัญญัติ นอกจากทำหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมายแล้ว ยังมีอำนาจยื่นกระทู้หรือญัตติเพื่อให้ฝ่ายบริหารชี้แจงเกี่ยวกับข้อสงสัยในการทำงานของฝ่ายบริหาร และถ้าฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าฝ่ายบริหารปฏิบัติงานไม่เป็นที่ไว้วางใจ และถ้าฝ่ายนิติบัญญัติมีหลักฐานข้อมูลชัดเจนถึงการบริหารงานไม่เหมาะสม หรือการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ และสามารถลงมติไม่ไว้วางใจได้สำเร็จ ฝ่ายบริหารมีทางเลือกที่จะปฏิบัติ ๓ ทางคือ ผู้นำรัฐบาลลาออก เพื่อเปิดโอกาสให้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ หรือผู้นำรัฐบาลปรับคณะรัฐมนตรี หรือผู้นำรัฐบาลประกาศยุบสภา

ระบบคณะกรรมการธิการของรัฐสภาอังกฤษ ประกอบด้วยคณะกรรมการเต็มสภา คณะกรรมการสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ คณะกรรมการร่วม และคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติเอกชน ซึ่งมีสาระสำคัญ

๑) คณะกรรมการเต็มสภา (Committee of the Whole House) เป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกสภาสามัญทั้งหมด ยกเว้นประธานสภา ทำหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ ผู้ที่เป็นประธานของคณะกรรมการเต็มสภา คือรองประธานสภา (วิทยา นภาศิริกุล ๒๕๒๒, ๘๑) ซึ่งมีชื่อเรียกตำแหน่งนี้ว่า ประธานคณะกรรมการเต็มสภา (Chairman of Ways and Means)

๒) คณะกรรมการสามัญ (Standing Committee) เป็นคณะกรรมการที่มีความสำคัญที่สุด มีสมาชิกประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน ตามอัตราส่วนของพรรคการเมืองในสภาสามัญ ทำหน้าที่ตลอดอายุสภา โดยทำหน้าที่ของสภาทั้งหมด และมีหน้าที่อภิปรายรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติขึ้นกรรมการ โดยเฉพาอย่างยิ่งในการตรวจสอบและแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ คณะกรรมการในสภาสามัญ ประกอบด้วย คณะกรรมการประจำ (Standing Committee) แบ่งออกเป็น ๓ ชุด ได้แก่ (๑) คณะกรรมการสก๊อต (Scottish Grand Committee) ประกอบด้วยชาวสก๊อต ๗๒ คน จะพิจารณาหลักการสำคัญของพระราชบัญญัติสก๊อตแลนด์ (๒) คณะกรรมการเวลส์ (Welsh Grand Committee) ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาชาวเวลส์จำนวน ๔๐ คน จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเวลส์โดยเฉพาะ (๓) The Northorn Ireland Grand Committee) ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภาชาวไอร์แลนด์เหนือ ๑๘ คน และมีสมาชิกอื่นอีก ๒๕ คน ได้แย้งอภิปรายเรื่องไอร์แลนด์โดยเฉพาะ (www.parliament.uk)

๓) คณะกรรมการวิสามัญ (Select Committee) เป็นคณะกรรมการที่สภาแต่งตั้งขึ้นพิเศษเป็นครั้งคราว เพื่อทำหน้าที่เฉพาะเรื่องหรือให้ความเห็นแก่สภาในเรื่องที่ต้องอาศัยความชำนาญพิเศษ โดยเลือกจากสมาชิกสภาฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านตามสัดส่วนของสมาชิกสภา ซึ่งแบ่งย่อยลงไปอีกเป็น ๓ ประเภท (จรรยา สุภาพ ๒๕๒๓, ๓๐) คือ

(๓.๑) คณะกรรมาธิการสมัยประชุม (Sessional Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่สภาแต่งตั้งในตอนเริ่มต้นสมัยประชุม เพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลเรื่องต่าง ๆ เช่น คณะกรรมาธิการบัญชีเงินแผ่นดิน (Public Account Committee) และคณะกรรมาธิการคัดเลือกคณะกรรมาธิการประจำ (Committee of Selection)

(๓.๒) คณะกรรมาธิการชั่วคราว (Ad Hoc Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่ทำหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติบางอย่าง และสอบสวนหาข้อเท็จจริงในบางเรื่อง

(๓.๓) คณะกรรมาธิการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Specialist Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อพิจารณาเรื่องที่ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ

(๓.๔) คณะกรรมาธิการร่วม (Joint Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่ได้รับแต่งตั้งมาจากสภาสามัญและสภาขุนนาง เพื่อร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ไม่เกี่ยวกับการเมือง เช่น ร่างพระราชบัญญัติเอกชนที่สำคัญ และร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมและการประมวลกฎหมาย เป็นต้น

(๓.๕) คณะกรรมาธิการร่างพระราชบัญญัติเอกชน (Private Bill Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่ทำหน้าที่พิจารณาและอภิปรายร่างพระราชบัญญัติเอกชน

๒.๓.๒ ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาฝรั่งเศส (พงศ์เพ็ญ ศกุนตาทักษ์ และมณีนมัย รัตนมณี, ๒๕๑๐ : ๔๑๒ - ๔๒๐)

การปกครองของประเทศฝรั่งเศสมีรูปแบบผสมผสาน (mixed system) ระหว่างรูปแบบควบอำนาจและรูปแบบแบ่งแยกอำนาจ บางครั้งเรียกว่า รูปแบบกึ่งรัฐสภา หรือรูปแบบผสม รูปแบบนี้ประเทศฝรั่งเศสเป็นต้นกำเนิด ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้

- ๑) ประชาชนเป็นผู้เลือกประธานาธิบดีโดยตรง
- ๒) ประธานาธิบดีมีอำนาจยุบสภาแห่งชาติได้ในทุกกรณี
- ๓) ประธานาธิบดีมีอำนาจในการนำประเด็นทางการเมืองไปให้ประชาชนลงมติ
- ๔) ประชาชนเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สภาล่าง) โดยตรง ส่วนสภาสูงได้รับเลือกตั้งทางอ้อมโดยสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อพิจารณาจากรูปแบบผสมที่ใช้อยู่ในประเทศฝรั่งเศส จะเห็นได้ว่าเป็นรูปแบบที่ประธานาธิบดีมีอำนาจเข้มแข็งมาก อาจกล่าวได้ว่ามีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ เพราะสามารถยุบสภาแห่งชาติได้ ในขณะที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจเพียงการลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล แต่ไม่มีสิทธิ์ลงมติไม่ไว้วางใจประธานาธิบดี ดังนั้น แม้รัฐบาลจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจและต้องลาออกไป ประธานาธิบดีก็มีอำนาจในการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ได้ตลอดเวลา

ระบบคณะกรรมาธิการของฝรั่งเศส ประกอบด้วยคณะกรรมาธิการสามัญ คณะกรรมาธิการวิสามัญ และคณะกรรมาธิการสอบสวน ซึ่งมีสาระสำคัญคือ

๑) คณะกรรมาธิการสามัญ เป็นคณะกรรมาธิการที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาก แต่อย่างไรก็ตามยังมีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องน้อยกว่าสมัยก่อนปี ค.ศ. ๑๙๕๘ เพราะคณะกรรมาธิการสามัญในสมัยก่อน โดยเฉพาะในสมัยสาธารณรัฐที่ ๓ และที่ ๔ มีจำนวนถึง ๑๙ คณะในแต่ละสภาสามารถควบคุมรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากแม้บางครั้งจะเกินขอบเขตไป เนื่องจากความอ่อนแอของฝ่ายรัฐบาล ด้วยเหตุนี้เองคณะกรรมาธิการสามัญจึงถูกลดลงเหลือแค่ ๖ คณะในสมัยสาธารณรัฐที่ ๕

๒) คณะกรรมาธิการวิสามัญ เป็นคณะกรรมาธิการที่ตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบร่างกฎหมายตามที่รัฐบาลหรือสภากร้องขอให้พิจารณา การตั้งคณะกรรมาธิการคณะนี้เป็นไปอย่างอิสระ อย่างไรก็ตามในสาธารณรัฐที่ ๕ มีการจัดตั้งคณะกรรมาธิการคณะนี้น้อยมาก

๓) คณะกรรมาธิการสอบสวนและควบคุม เป็นคณะกรรมาธิการที่ตั้งขึ้นเพื่อที่สภจะสามารถดำเนินการสอบสวนหรือรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และเสนอข้อสรุปต่อสภา รวมทั้งสามารถควบคุมการกระทำของฝ่ายรัฐบาลได้ในบางครั้ง

คณะกรรมาธิการคณะนี้มีขอบเขตอำนาจจำกัดตามที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น อย่างไรก็ตามในอดีต คณะกรรมาธิการคณะนี้มีอำนาจไม่จำกัด สามารถเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้การสอบสวน ถ้าบุคคลนั้น ๆ ไม่มาตามคำสั่งอาจถูกพิพากษาลงโทษตามกฎหมาย โดยขอบเขตเหตุนี้คณะกรรมาธิการสอบสวนและควบคุมจึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีที่สำคัญ และดำเนินงานเคียงข้างกระบวนการยุติธรรม แม้ว่าคณะกรรมาธิการคณะนี้จะใช้อำนาจเกินในบางคราว แต่ก็สามารถควบคุมฝ่ายรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามคณะกรรมาธิการคณะนี้มีระยะเวลาสั้นมากในการดำเนินงาน ทำให้การดำเนินงานมีอุปสรรคอยู่มาก นอกจากนี้คณะกรรมาธิการคณะนี้ยังไม่สามารถตั้งขึ้นได้ในกรณีที่มีการสอบสวนเรื่องนั้น ๆ แล้ว จนกว่าจะพ้นระยะเวลาที่กำหนด คณะกรรมาธิการคณะนี้จะถูกยุบทันทีที่ศาลได้ดำเนินคดีในข้อเท็จจริงที่คณะกรรมาธิการพิจารณาอยู่ (มนตรี รูปสุวรรณ, ๒๕๒๙, ๑๑๖ - ๑๑๗)

๒.๓.๓ ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, ๒๕๓๗)

สหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบแบ่งแยกอำนาจระหว่างสถาบันนิติบัญญัติและสถาบันบริหารอย่างชัดเจน โดยให้แต่ละสถาบันมีอิสระต่อกัน และมีอำนาจเท่าเทียมกัน โดยแบ่งออกเป็นสภาล่าง ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎรและสภาสูง โดยสภาล่างประชาชนเลือกตั้งผู้แทนตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละรัฐ ส่วนสภาสูงประชาชนเลือกผู้แทนมาจากรัฐต่าง ๆ รัฐละ ๒ คน เท่ากัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐใหญ่หรือเล็ก ทั้งนี้เพื่อถ่วงดุลมิให้รัฐใหญ่ได้เปรียบรัฐเล็กในเรื่องการใช้อำนาจสภาล่างมีอำนาจมากกว่าสภาสูง รูปแบบการแบ่งแยกอำนาจกำหนดให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีบทบาทมาก จึงจำเป็นต้องจัดตั้งคณะกรรมาธิการมาก และคณะกรรมาธิการก็มีอำนาจมาก โดยเฉพาะอำนาจในการไต่สวนฝ่ายบริหาร ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ประธานคณะกรรมาธิการจะเสริมสร้างอิทธิพลของตนจนเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของฝ่ายบริหารได้

ระบบคณะกรรมาธิการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา ได้เปิดโอกาสให้มีการใช้ตำแหน่งสมาชิกคณะกรรมาธิการเป็นรางวัลตอบแทนแก่สมาชิกสภาผู้แทนที่เป็ผลประโยชน์แก่พรรคการเมือง ดังนั้น

ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๕๖ ที่จะมีรัฐธรรมนูญตีการแบ่งส่วนองค์กรนิติบัญญัตินั้น ปรากฏว่ามีคณะกรรมการในสภาองเกรส (Congress) มากมายจนไม่คำนึงถึงเหตุผลและการประสานงาน หลังจากรัฐธรรมนูญตีดังกล่าวได้ออกมาแล้ว ทำให้การจัดองค์กรในสภาองเกรสเกี่ยวกับระบบคณะกรรมการดีขึ้น กรรมการหลายคณะที่ไม่จำเป็นได้ถูกยุบลงไป พร้อมกันนั้นก็ได้มีการกำหนดขอบเขตอำนาจของกรรมการคณะต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับงานของกระทรวง ทบวง กรมฝ่ายบริหารด้วย

กรรมการแต่ละคนในสภาองเกรสจะได้รับเลือกเข้าดำรงตำแหน่งกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของสมาชิก ความเหมาะสมต่อหน้าที่ และความมีอาวุโส และ จะมีการจัดสรรสัดส่วนจำนวนสมาชิกในคณะกรรมการคณะต่าง ๆ ให้แก่พรรคการเมืองตามสัดส่วนจำนวนสมาชิกของพรรคที่ประกอบขึ้นเป็นสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดการเลือกตั้งเป็นทางการนั้น กระทำโดยการออกเสียงของสภานั้น ๆ แต่ในทางปฏิบัติแล้วการเลือกตั้งเช่นนี้เป็นเพียงการยืนยันมติที่สมาชิกของพรรคได้ตกลงใจกันไว้ก่อนแล้ว

นอกจากคณะกรรมการประจำในสภาองเกรสแล้ว ยังมีคณะกรรมการชั่วคราวหรือคณะกรรมการพิเศษที่ตั้งขึ้นในสมัยประชุมสมัยหนึ่ง ๆ ของสภาองเกรสอีกด้วย เหตุผลของการมีคณะกรรมการชั่วคราวนั้น อาจเป็นเพราะงานหรือปัญหาบางอย่างไม่เคยเป็นหน้าที่รับผิดชอบของสภาองเกรสมาก่อน หรือไม่ก็เกิดจากเพราะสภาองเกรสมีเหตุผลที่จะไม่ไว้วางใจคณะกรรมการประจำในเรื่องนั้น ๆ ขึ้นมา เลยจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นพิจารณาหาทางแก้ปัญหาเป็นราย ๆ ไป คณะกรรมการบางคณะ เช่น คณะกรรมการจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น มักจะมีงานมากจนถึงกับต้องแยกหน่วยงานออกเป็นอนุกรรมการออกไปอีกหลายคณะเพื่อก่อให้เกิดการคล่องตัวในการปฏิบัติงานขึ้น ดังนั้นภายในโครงสร้างของสภาองเกรสจึงประกอบด้วยคณะกรรมการทั้งประจำและชั่วคราว รวมถึงอนุกรรมการในสาขาต่าง ๆ อีกมากมายด้วยกัน ได้แสดงความคิดเห็นว่าระบบเช่นนี้สามารถตอบสนองความต้องการแท้จริงทางกฎหมาย เพราะเหตุว่าการมีคณะกรรมการและอนุกรรมการเป็นจำนวนมากมายเช่นนี้ ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญจำนวนมากสามารถได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบทั่วถึง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อจะผ่านร่างรัฐธรรมนูญที่เบ็ดเตล็ดเป็นจำนวนมาก

เมื่อร่างรัฐธรรมนูญเข้าสู่คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องแล้ว การปฏิบัติงานของคณะกรรมการจะแบ่งออกเป็นดังนี้

๑) ถ้าเป็นร่างรัฐธรรมนูญธรรมดา ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คุ้นเคยดีอยู่แล้ว หรือไม่ก็เป็นร่างรัฐธรรมนูญที่ไม่มีความสำคัญอะไรมากนัก เช่น ร่างรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการจัดองค์กรในสภาองเกรส คณะกรรมการอาจจะใช้วิธีการพิจารณาเป็นส่วนตัว ซึ่งหมายถึงร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้นอาจจะผ่านหรือตกไปได้อย่างรวดเร็วโดยปราศจากการค้นคว้า อภิปราย ใต้สวนข้อเท็จจริง คณะกรรมการอาจเพียงแต่คอยตรวจดูภาษาและแก้ไขสิ่งสำคัญ ๆ ก่อนที่จะนำไปเสนอต่อคณะกรรมการของอีกสภาหนึ่ง เพื่อนำไปสู่ลำดับขั้นที่สามต่อไป คือร่างรัฐธรรมนูญนั้นจะถูกส่งไปที่ประชุมของสภาองเกรส

๒) ถ้าเป็นร่างรัฐบัญญัติที่มีความยุ่งยากสลับซับซ้อนหรือเป็นเรื่องใหม่ ๆ ที่คณะกรรมการธิการยังไม่เคยพบมาก่อน หรือไม่ก็เป็นเรื่องที่ประชาชนสนใจกันเป็นส่วนมากนั้น คณะกรรมการธิการก็จะทำการจัดประชุมที่เรียกว่าการประชุมลับ (executive session) เพื่อที่จะกำหนดระเบียบวาระ ในระหว่างนี้คณะกรรมการธิการอาจเชิญเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารเข้ามาให้การในสิ่งที่คณะกรรมการธิการต้องการทราบ ในการประชุมลับนี้ คณะกรรมการธิการจะได้แยกแยะร่างรัฐบัญญัติต่าง ๆ อันมากมายเอาไว้เป็นพวก ๆ ว่าร่างรัฐบัญญัติใดควรจะได้รับการพิจารณาก่อน หรือร่างรัฐบัญญัติใดควรจะรอการพิจารณาไว้ก่อน

๓) ในการไต่สวน มักจะมอบให้เป็นหน้าที่ของอนุกรรมการ สมาชิกบางคนอาจต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมมากขึ้น ในกรณีเช่นนี้ อาจจัดให้มีการประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้มีการซักถามอย่างเปิดเผยแก่สาธารณะในการประชุม ในการนี้คณะกรรมการมีสิทธิจะเรียกบุคคลใด ๆ ก็ได้ เพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้นดังกล่าว (ยกเว้นประธานาธิบดี ประธานศาลสูง เพราะบุคคลดังกล่าวมีอำนาจเท่ากับรัฐสภา) การไต่สวนอาจกระทำได้ โดยการเรียกให้ส่งอัยการโดยการเรียกให้ส่งเอกสาร การแสวงหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ อาจถึงกับมีการทำวิจัยเก็บข้อมูลและมีการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วงนี้เป็นโอกาสของกลุ่มผลประโยชน์และมติมหาชนที่จะมีการแสดงออกถึงการให้ความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับร่างรัฐบัญญัติฉบับนั้น ประธานคณะกรรมการจะต้องควบคุมทั้งการฟังมติมหาชนและการวิงวอนของนักวิงวอนอาชีพ (lobbyists) ในทางปฏิบัติ นักวิงวอนมิได้ถูกจำกัดบทบาทในขั้นตอนการพิจารณาของคณะกรรมการเพราะในการรับฟังมติมหาชนก็เป็นการเปิดโอกาสให้นักวิงวอนอย่างดีที่สุดในการเข้าร่วมในกระบวนการนิติบัญญัติ ผู้คัดค้านมีความเห็นว่านักวิงวอน ในบางครั้งก็เป็นผู้ที่ทำให้ศีลธรรมตกต่ำและเป็นพวกที่ทำการคอร์รัปชัน เพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป

อย่างไรก็ตาม หากนักวิงวอนเป็นนักวิชาชีพ เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ที่เสนอข้อมูลหลักการและเหตุผล ซึ่งแม้จะไม่มีส่วนในการพิจารณาร่างรัฐบัญญัติ แต่มีหลักการสำคัญที่อาจมองได้ว่าการต่อสู้ในกระบวนการนิติบัญญัติเป็นการต่อสู้กันระหว่างผู้วิงวอนและผลประโยชน์ของประชาชน ผู้วิงวอนที่มีข้อมูล มีเหตุผล ย่อมจะมีผลต่อการรับฟังของสภา และหลังจากรับฟังข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างรัฐบัญญัติแล้ว คณะกรรมการก็อาจจะพิจารณาร่างรัฐบัญญัติ เพื่อสรุปและเสนอแนะต่อคณะกรรมการทั้งคณะ การเสนอแนะนี้อาจออกมาในรูป

- (๑) ผ่านร่างรัฐบัญญัติตามที่เสนอ
- (๒) ผ่านร่างรัฐบัญญัติตามที่แก้ไข
- (๓) ผ่านร่างรัฐบัญญัติเพื่อดำเนินการ
- (๔) ไม่ผ่าน
- (๕) ปฏิเสธที่จะเสนอแนะ ซึ่งหมายถึงอาจเก็บไว้ก่อน (pigeon-hole) และจะได้รับการพิจารณาใหม่จากคณะกรรมการอีก ต่อเมื่อสมาชิกสภาทั้งหมดลงชื่อเรียกร้อง

คณะกรรมการธิการของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยคณะกรรมการสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ คณะกรรมการร่วม คณะกรรมการร่วมกันของรัฐสภา และคณะกรรมการเต็มสภา ซึ่งมีสาระสำคัญ (เกษมศักดิ์ แสนโกชน์ ๒๕๑๓, ๓๕) คือ

๑) คณะกรรมาธิการสามัญ (Standing Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่มีความสำคัญที่สุดของรัฐสภา เพราะวาระร่างรัฐบัญญัติทุกฉบับจะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมาธิการสามัญ ก่อนที่จะผ่านการพิจารณาของรัฐสภา และตราขึ้นเป็นรัฐบัญญัติจากกล่าวว่รัฐสภาของสหรัฐอเมริกาเป็นรัฐสภาที่ใช้ประโยชน์จากคณะกรรมาธิการสามัญมากที่สุดในโลก

คณะกรรมาธิการแต่ละคณะจะมีจำนวนกรรมาธิการ อำนาจหน้าที่และอิทธิพลแตกต่างกันไป ระเบียบข้อบังคับของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร ได้บัญญัติขอบข่ายของกิจการในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมาธิการแต่ละคณะไว้อย่างละเอียด แน่นนอน และชัดเจนซึ่งเป็นผลให้รัฐสภาสามารถวินิจฉัยเพื่อมอบหมายกิจการที่รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้คณะกรรมาธิการคณะใดคณะหนึ่งนำไปพิจารณานั้น สามารถกระทำได้อย่างสะดวกและไม่มีปัญหาถกเถียงกันมาก

๒) คณะกรรมาธิการวิสามัญ (Select or Special Committee) เป็นคณะกรรมาธิการที่ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งขึ้นตามมติหรือกฎข้อบังคับพิเศษของสภา เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริงบางอย่างตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นมา คณะกรรมาธิการคณะนี้ จะไม่มีอำนาจอย่างเป็นทางการที่จะเสนอรายงานเกี่ยวกับร่างรัฐบัญญัติเช่นเดียวกับคณะกรรมาธิการวิสามัญ เมื่อคณะกรรมาธิการคณะนี้ปฏิบัติหน้าที่เรียบร้อยแล้ว และได้เสนอรายงานต่อสภาก็จะสลายตัวไป

๓) คณะกรรมาธิการร่วม (Joint Committee) เป็นคณะกรรมาธิการถาวรที่ประกอบด้วยคณะกรรมาธิการจากพรรคการเมืองสองพรรคของวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร การจัดตั้งคณะกรรมาธิการคณะนี้ กระทำโดยมติร่วมกันของรัฐสภา (Concurrent Resolution) หรือโดยบทบัญญัติของกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง โดยที่ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้แต่งตั้งกรรมาธิการจากสมาชิกรัฐสภา และในบางกรณีจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารตามจำนวนที่กำหนดไว้ในมติร่วมกัน หรือตามกฎหมายที่บัญญัติให้มีคณะกรรมาธิการนั้น ๆ

คณะกรรมาธิการคณะนี้ มีความสำคัญและมีอิทธิพลในรัฐสภาในด้านการทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า และสืบสวนสอบสวนหาข้อเท็จจริง ตลอดทั้งติดตามดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร (เกษมศักดิ์ แสนโกชน์ ๒๕๑๓, ๔๒)

๔) คณะกรรมาธิการร่วมกันของรัฐสภา (Conference Committee) เป็นคณะกรรมาธิการชั่วคราว (Ad Hoc Committee) ประกอบด้วยกรรมาธิการจากทั้งวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร เพื่อทำการพิจารณาหาทางประนีประนอมความเห็นที่แตกต่างกันในร่างรัฐบัญญัติที่ผ่านสภาทั้งสอง เนื่องจากรัฐบัญญัติที่ผ่านสภาหนึ่งแล้ว ถูกแก้ไขโดยสภาที่สองและสภาที่เป็นต้นร่างรัฐบัญญัตินั้นไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ร่างรัฐบัญญัตินั้นตกไป สภาซึ่งเป็นต้นร่างรัฐบัญญัติและปฏิเสธการแก้ไข ร้องขอสภาซึ่งเป็นผู้แก้ไขหรือสภาที่สอง ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นพิจารณา ซึ่งถ้าตกลงกันได้ สภาซึ่งเป็นผู้แก้ไขหรือสภาที่สองก็จะส่งหนังสือไปยังสภาที่เป็นต้นร่างรัฐบัญญัติว่ายินดีที่จะให้มีการปรึกษาหารือ และส่งรายชื่อกรรมาธิการที่เป็นผู้แทนของตนไปด้วย และประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมา สภาที่แก้ไขร่างรัฐบัญญัติจะร้องขอให้สภาซึ่งเป็นต้นร่างรัฐบัญญัติให้แต่งตั้งกรรมาธิการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ประธาน

วุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรจะแต่งตั้งกรรมาธิการขึ้นจากกรรมาธิการที่อาวุโสในคณะกรรมการสามัญของสภาทั้งสองที่เคยทำหน้าที่ร่างพระราชบัญญัติมาแล้ว และมาจากพรรคการเมืองทั้งสองพรรค

การประชุมของคณะกรรมการคณะนี้ จะใช้ข้อบังคับการประชุมตามคู่มือของ เจฟเฟอร์สัน มากกว่าที่จะดำเนินการประชุมตามระเบียบข้อบังคับการประชุมของสภาใดสภาหนึ่ง

๕) คณะกรรมาธิการเต็มสภา (Committee of the Whole) เป็นคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาไม่มีคณะกรรมการเต็มสภาแต่อย่างใด ระเบียบข้อบังคับของสภาผู้แทนราษฎรกำหนดให้ร่างพระราชบัญญัติหรือมติบางชนิด หลังจากที่ผ่านมาการพิจารณาของคณะกรรมการสามัญและคณะกรรมการระเบียบข้อบังคับแล้ว จะต้องเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการเต็มสภา

๒.๓.๔ ระบบคณะกรรมการของรัฐสภาไทย

กรรมาธิการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็นคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากฎหมาย และกระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

คณะกรรมการของรัฐสภามีหน้าที่หลักที่สำคัญ ๓ ประการ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ๒๕๑๗, ๒๙) คือ

- ๑) เป็นแหล่งที่จะค้นหาข้อมูลข่าวสารและมติมหาชนจากนอกรัฐสภา เข้าสู่รัฐสภา
- ๒) เป็นที่ที่จะช่วยสมาชิกรัฐสภาในการพิจารณาตัดสินใจในการวางมาตรการ และออกกฎหมายต่าง ๆ
- ๓) เป็นองค์การที่จะคอยชักจูงให้รัฐสภายอมรับข้อยุติต่าง ๆ ที่ได้จากการถกเถียงกัน ในระหว่างสมาชิกของสภา

๒.๓.๔.๑ ที่มาของคณะกรรมการ

หลังจากประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ระบบคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎร ได้ถือกำเนิดขึ้นตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ คือ พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่งว่า “สภามีอำนาจตั้งอนุกรรมการเพื่อทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือให้สอบสวนพิจารณาทำความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้น เสนอต่อที่ประชุมใหญ่เพื่อปรึกษาหารือตกลงอีกชั้นหนึ่งได้ ประธานอนุกรรมการนั้นเมื่อสภาไม่ได้ตั้งก็ให้อนุกรรมการเลือกตนเองตั้งขึ้นเป็นประธานได้

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับที่ ๑ และฉบับที่ ๒ บัญญัติให้รัฐสภาเป็นระบบสภาเดี่ยว คือ สภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น คณะกรรมาธิการจึงมีแต่คณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ ได้

มีการบัญญัติให้รัฐสภาเป็นระบบสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา จึงได้มีการตั้งคณะกรรมการ
ของวุฒิสภาขึ้นเป็นครั้งแรก

ในระยะต้น ๆ นั้นคณะกรรมการของวุฒิสภาจะมีสองประเภทหลัก คือ คณะ
กรรมการสามัญและคณะกรรมการวิสามัญ โดยคณะกรรมการสามัญจะพิจารณาศึกษาญัตติ
พิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ ตามที่วุฒิสภามอบหมาย ส่วนคณะกรรมการวิสามัญจะพิจารณาร่างพระราช
บัญญัติ

จะเห็นได้ว่าในส่วนของ “คณะกรรมการ” จะถูกกำหนดไว้ในหมวดที่ว่าด้วย
รัฐสภา ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแต่ละฉบับ ส่วนรายละเอียดเพิ่มเติมนั้น สภา
ผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะเป็นผู้ดำเนินการตราข้อบังคับการประชุมกำหนดรายละเอียด ดังนั้น คณะ
กรรมการของสภาจึงเป็นองค์กรที่มีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมเสมอมา

๒.๓.๔.๒ คณะกรรมการสามัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

กรรมการ คือ บุคคลที่สภาแต่งตั้งขึ้นประกอบเป็นคณะกรรมการ เพื่อให้
พิจารณากฎหมายหรือกระทำกิจการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

๑) ประเภทของคณะกรรมการ

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
และข้อบังคับการประชุมสภาในปัจจุบัน สามารถจำแนกคณะกรรมการได้เป็น ๔ ประเภทคือ

(๑) คณะกรรมการสามัญประจำสภา คือ กรรมการที่สภาเลือก
และตั้งจากบุคคลผู้เป็นสมาชิกเท่านั้น ประกอบเป็นคณะกรรมการ และตั้งไว้เป็นการถาวรตลอดอายุของ
สภา โดยมีจำนวนและคณะตามความจำเป็นในกิจการของสภานั้น

ข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดให้มี
คณะกรรมการสามัญประจำสภา ๓๑ คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๑๗ คน คือ

๑. คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร
๒. คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ
๓. คณะกรรมการการกีฬา
๔. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
๕. คณะกรรมการการคมนาคม
๖. คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค
๗. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน
๘. คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม
๙. คณะกรรมการการต่างประเทศ

๑๐. คณะกรรมาธิการการตำรวจ
๑๑. คณะกรรมาธิการติดตามการบริหารงบประมาณ
๑๒. คณะกรรมาธิการติดตามการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด
๑๓. คณะกรรมาธิการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร
๑๔. คณะกรรมาธิการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑๕. คณะกรรมาธิการการทหาร
๑๖. คณะกรรมาธิการการท่องเที่ยว
๑๗. คณะกรรมาธิการการปกครอง
๑๘. คณะกรรมาธิการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ
๑๙. คณะกรรมาธิการการพลังงาน
๒๐. คณะกรรมาธิการการพัฒนาการเมือง
๒๑. คณะกรรมาธิการการพัฒนาเศรษฐกิจ
๒๒. คณะกรรมาธิการการพาณิชย์
๒๓. คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
๒๔. คณะกรรมาธิการการแรงงาน
๒๕. คณะกรรมาธิการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๒๖. คณะกรรมาธิการการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
๒๗. คณะกรรมาธิการการศึกษา
๒๘. คณะกรรมาธิการการสวัสดิการสังคม
๒๙. คณะกรรมาธิการการสาธารณสุข
๓๐. คณะกรรมาธิการการสื่อสารและโทรคมนาคม
๓๑. คณะกรรมาธิการการอุตสาหกรรม

หากมีความจำเป็นสภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการสามัญคณะอื่นเพิ่มขึ้นอีกเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมาธิการสามัญประจำสภาได้ไม่เกิน ๒ คณะ

ส่วนข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ กำหนดให้วุฒิสภاتั้งคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้น ๒๑ คณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมาธิการจำนวนไม่น้อยกว่า ๙ คน แต่ไม่เกิน ๑๕ คน ดังนี้

๑. คณะกรรมาธิการการกีฬา
๒. คณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์
๓. คณะกรรมาธิการการคมนาคม
๔. คณะกรรมาธิการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน
๕. คณะกรรมาธิการการงบประมาณ

๖. คณะกรรมการการต่างประเทศ
๗. คณะกรรมการการทหาร
๘. คณะกรรมการการท่องเที่ยว
๙. คณะกรรมการการปกครอง
๑๐. คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
๑๑. คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน
๑๒. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
๑๓. คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๔. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๑๕. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
๑๖. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม
๑๗. คณะกรรมการการสาธารณสุข
๑๘. คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ
๑๙. คณะกรรมการกิจการองค์กรอิสระ
๒๐. คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุมและติดตามมติของวุฒิสภา
๒๑. คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

ในคราวการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓๐ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เป็นพิเศษ วันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ วุฒิสภาได้ตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาอีก ๑ คณะคือ คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หากมีความจำเป็นวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาเพิ่มขึ้นหรือลดจำนวนคณะกรรมการลงเมื่อใดก็ได้ และสมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน ๒ คณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานและเลขานุการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภานั้น ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีวาระ ๒ ปี นับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง

(๒) คณะกรรมการวิสามัญ หมายถึง กรรมการที่สภาแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น มีจำนวนตามที่ประชุมสภากำหนดประกอบเป็นคณะกรรมการ สภาจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นในกรณีที่สภาจะพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นในกิจการของสภา ซึ่งไม่อยู่ในขอบข่ายของคณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งหรือเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกับขอบข่ายความรับผิดชอบของคณะกรรมการสามัญหลายคณะ ควรจะได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีความรู้และผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ หรือจากบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย เมื่อคณะกรรมการวิสามัญได้ปฏิบัติหน้าที่เสร็จสิ้นแล้ว คณะกรรมการวิสามัญก็จะสิ้นสภาพไป

สำหรับการเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญจะเลือกจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อมีจำนวนไม่เกิน ๑ ใน ๔ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ

การเลือกตั้งคณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็ก สตรี และคนชรา หรือผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพจะตั้งจากบุคคลซึ่งเป็นผู้แทนองค์การเอกชนประเภทนั้นจำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด และตั้งจากบุคคลที่คณะรัฐมนตรีเสนอชื่อไม่เกิน ๑ ใน ๖ ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จำนวนกรรมการนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่สมาชิกเสนอ โดยให้มีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง หรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

จำนวนคณะของคณะกรรมการวิสามัญจะไม่มีกำหนดไว้แน่นอน เหมือนกับคณะกรรมการสามัญประจำสภา และจะตั้งขึ้นเมื่อใดขึ้นอยู่กับมติของสภาที่จะพิจารณา ส่วนจำนวนกรรมการในแต่ละคณะก็ได้มีการกำหนดไว้ชัดเจน แต่ละสภาจะกำหนดจำนวนกรรมการเมื่อมีการตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น

(๓) คณะกรรมการร่วมกัน หมายถึง กรรมการที่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาแต่งตั้งขึ้น เพื่อพิจารณาปัญหาาร่วมกัน อันประกอบด้วยบุคคลที่เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีจำนวนเท่ากันตามที่สภาผู้แทนราษฎรกำหนดเพื่อทำหน้าที่ร่วมกันพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่วุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรได้ให้ความเห็นชอบแล้ว และเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วก็จะสิ้นสภาพไป เช่นเดียวกับคณะกรรมการวิสามัญ และเมื่อพิจารณาเสร็จจะต้องรายงานผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นต่อสภาทั้งสอง หากสภาทั้งสองเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่คณะกรรมการร่วมกันได้พิจารณาแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายต่อไป แต่หากสภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยก็ให้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไว้ก่อน

(๔) คณะกรรมการเต็มสภา หมายถึง คณะกรรมการที่ประกอบด้วยสมาชิกทุกคนในที่ประชุมสภาเป็นกรรมการ โดยประธานของที่ประชุมทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการ

คณะกรรมการเต็มสภาจะเกิดขึ้นในกรณีของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่ ๒ ขั้นการพิจารณาของคณะกรรมการ ซึ่งจะกระทำได้ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมาธิการเต็มสภานั้น สภ่าจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ได้อ และสภาอาจมีมติให้พิจารณารวดเดียวเป็น ๓ วาระได้ โดยให้สมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบเป็นคณะกรรมการ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

๒) ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

กรรมาธิการมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามอบหมายแล้วรายงานต่อสภาที่กำหนด

๑.๑ พิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนที่สภาจะลงมติรับหลักการในวาระที่ ๑

๑.๒ พิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภามีมติรับหลักการแล้ว ในการนี้คณะกรรมการมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดในร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น และในขณะเดียวกันสมาชิกอื่นก็มีสิทธิเสนอคำแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นได้ด้วย

(๒) กระทำกิจการใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาและต้องระบุดโดยชัดแจ้งไว้ในมติของสภาเป็นกรณี ๆ ไป แล้วรายงานต่อสภาตามเวลาที่กำหนด

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ หรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้ โดยได้รับเอกสิทธิ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับสมาชิกรัฐสภา

๓) วิธีการตั้งกรรมาธิการ

การเลือกและการแต่งตั้งกรรมาธิการเป็นอำนาจของสภาโดยที่ประชุมสภา มีอำนาจเลือกบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมาธิการ โดยวิธีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาซึ่งมีขั้นตอนในทางปฏิบัติทั่วไปพอสรุปได้ดังนี้

(๑) สภาจะพิจารณากำหนดจำนวนกรรมาธิการที่ตั้งว่าควรมีจำนวนเท่าใด ซึ่งถ้ารัฐธรรมนูญหรือข้อบังคับกำหนดไว้แล้ว ก็ให้ถือตามนั้น

(๒) สมาชิกแต่ละคนมีสิทธิเสนอชื่อได้ไม่เกินจำนวนกรรมาธิการ และการเสนอนั้นต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๕ คน

(๓) การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคณะกรรมการธิการ ถ้ามีการเสนอชื่อกรรมการเท่ากับจำนวนกรรมการทั้งหมด ให้ถือว่าผู้ถูกเสนอชื่อนั้นเป็นผู้ที่ได้รับเลือก ถ้ามีการเสนอชื่อมากกว่าจำนวนกรรมการทั้งหมดให้ออกเสียงลงคะแนนเป็นการลับ

๔) การดำเนินงานของคณะกรรมการธิการ

ในการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาดังกล่าว อาจแบ่งการดำเนินงานออกได้เป็น ๒ ลักษณะคือ การประชุม และการดำเนินกิจการ

๕) การประชุมคณะกรรมการธิการ

จากข้อบังคับการประชุมสภาโดยทั่วไป ส่วนใหญ่ได้กำหนดลักษณะการประชุมคณะกรรมการธิการแตกต่างจากการประชุมสภา กล่าวคือรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การประชุมสภามีลักษณะเป็นการเปิดเผย ประชาชนสามารถเข้าฟังการประชุมได้ ส่วนการประชุมคณะกรรมการผู้ที่จะเข้าฟังการประชุมได้ คือ

(๑) สมาชิก

(๒) รัฐมนตรี

(๓) บุคคลซึ่งประธานของที่ประชุมอนุญาต

ดังนั้น ประชาชนทั่วไปจึงไม่มีสิทธิเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการธิการส่วนในกรณีประชุมลับ บุคคลที่จะเข้าฟังการประชุมคณะกรรมการได้ก็เฉพาะแต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประชุม และต้องได้รับอนุญาตจากประธานของที่ประชุมเท่านั้น

ในการประชุมคณะกรรมการธิการจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๓ ของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม หากเป็นการประชุมคณะกรรมการผู้ที่จะมีการลงมติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นจะต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

สำหรับการประชุมคณะกรรมการร่วมกันนั้น จะต้องมีกรรมการของสภาทั้งสองมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

๖) การลงมติ

การลงมติของคณะกรรมการธิการให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประธาน กรรมการคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการออกเสียงลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเท่ากันให้ประธานออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นเสียงชี้ขาด

๗) การดำเนินกิจการอื่น ๆ

การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการก็เป็นไปเพื่อประโยชน์ของคณะกรรมการในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดอื่น ๆ อันจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ และเป็นส่วนหนึ่งในเหตุและผลที่จะนำเสนอในรายงานเพื่อสภาพิจารณาต่อไป การดำเนินกิจการอื่น ๆ ของคณะกรรมการ อาทิ การจัดสัมมนา การเดินทางไปประชุม พิจารณาศึกษาและดูสภาพข้อเท็จจริง ปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง และความเดือดร้อนของประชาชนในต่างจังหวัด การเดินทางไปศึกษาดูงานในต่างจังหวัด และในต่างประเทศ เป็นต้น

๘) ประธานของที่ประชุม

ประธานของที่ประชุมโดยปกติ คือ ประธานคณะกรรมการ เว้นแต่เมื่อประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ อาจมอบให้รองประธานหรือเลือกกรรมการคนหนึ่งคนใดเป็นประธานเฉพาะครั้ง ทำหน้าที่แทนได้ โดยมีหน้าที่ควบคุมและดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ อนึ่ง ประธานคณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) นัดประชุมคณะกรรมการ
- (๒) เป็นประธานของที่ประชุมคณะกรรมการ
- (๓) ลงลายมือชื่อในเอกสาร
- (๔) นัดผู้แปรญัตติ
- (๕) รายงานผลต่อที่ประชุมสภา
- (๖) แลกผลงานของคณะกรรมการ

๙) เลขาธิการของที่ประชุม

เลขาธิการคณะกรรมการมีความสำคัญต่อการประชุมมาก เพราะมีหน้าที่ช่วยประธานของที่ประชุมในด้านต่าง ๆ เช่น ติดตามผลการประชุมในแต่ละครั้งว่าที่ประชุมมีมติเป็นเช่นไร เพราะอาจมีการทบทวนมติใหม่หลายครั้ง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอนและถูกต้องด้วยระเบียบ วิธีปฏิบัติ ตลอดจนติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑๐) การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ

กรรมการของสภาผู้แทนราษฎรจะพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
- (๕) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

- (๖) ขาดการประชุม ๓ ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการบริหาร

ส่วนกรรมการของวุฒิสภา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีที่

- (๑) อายุของสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง หรือมีการยุบสภาผู้แทนราษฎร
(๒) ตาย
(๓) ลาออก
(๔) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
(๕) สภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
(๖) ขาดการประชุม ๓ ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร และมีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ประธานคณะกรรมการบริหาร

ส่วนกรรมการของวุฒิสภา จะพ้นจากตำแหน่งในกรณีที่

- (๑) อายุของวุฒิสภาสิ้นสุดลง
(๒) ตาย
(๓) ลาออก
(๔) คณะกรรมการครบวาระ
(๕) มีการตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม
(๖) วุฒิสภามีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

๑๑) การตั้งคณะอนุกรรมการ

คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหาอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ แล้วรายงานคณะกรรมการภายในเวลาที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คณะอนุกรรมการกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใดไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ให้ประธานคณะอนุกรรมการขออนุญาตขยายเวลาต่อที่ประชุมคณะกรรมการ

คณะอนุกรรมการแต่ละคณะประกอบด้วยอนุกรรมการจำนวนไม่เกิน ๑๐ คน โดยให้ตั้งจากบุคคลที่เป็นกรรมการในคณะนั้น จำนวนไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๔ ของจำนวนอนุกรรมการทั้งหมด จำนวนนอกจากนั้นให้ที่ประชุมเลือกจากรายชื่อที่กรรมการเสนอ

๑๒) เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มกัน

เอกสิทธิ์ที่จะได้รับความคุ้มกัน หมายถึง การให้สิทธิพิเศษที่สมาชิกรัฐสภาจะได้รับ หรือสมาชิกรัฐสภาจะได้รับสิทธิพิเศษในความคุ้มครองให้ปลอดภัยจากความผิดทั้งทางด้านดินนัยและพฤตินัย ในระหว่างสมัยประชุมเพื่อให้สมาชิกสามารถมาร่วมประชุมสภาได้โดยอิสระไม่มีอุปสรรคขัดขวาง โดยรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ความคุ้มกันแก่สมาชิกรัฐสภา ดังนี้

๑๒.๑ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกจับกุมหรือคุมขังในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม

๑๒.๒ เอกสิทธิ์ที่จะไม่ถูกพิจารณาคดีในระหว่างสมัยประชุม

๑๒.๓ เอกสิทธิ์ที่จะถูกปล่อยจากการถูกคุมขังเมื่อถึงสมัยประชุม

๒.๓.๕ ประโยชน์ของระบบกรรมาธิการ

๑) ช่วยแบ่งเบาภาระของสภา : เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐสภาได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกขณะ และมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสภาไม่อาจจะพิจารณาได้อย่างละเอียดรอบคอบ จำเป็นจะต้องมอบหมายให้คณะกรรมการช่วยเหลือพิจารณากลับกรองเพื่อสภาจะได้วินิจฉัยปัญหา หรือกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพทั้งประหยัดเวลาให้สภาอีกด้วย

๒) ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน : ในกรณีที่สภามีปัญหาที่จะต้องพิจารณา และต้องอาศัยความรู้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้นโดยเฉพาะ สามารถแต่งตั้งบุคคลนั้นประกอบเป็นคณะกรรมการได้

๓) ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม : เพราะปัญหาต่าง ๆ ได้รับการพิจารณาโดยละเอียดรอบคอบอย่างแท้จริงจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีประสบการณ์ ทั้งได้ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยใกล้ชิด

ตามปกติคณะกรรมการจะทำงานที่ได้รับมอบหมายจากสภา เมื่อปฏิบัติงานนั้น ๆ ลุล่วงไปแล้วต้องรายงานต่อสภาเสมอ แต่ผลของการพิจารณาของคณะกรรมการเป็นเพียงความคิดเห็นประกอบการวินิจฉัยของสภาเท่านั้น สภาอาจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาที่คณะกรรมการเสนอไปก็ได้ นั่นคือ กรรมาธิการเป็นเพียงเครื่องมือหรือกลไกของสภาเท่านั้น

นอกจากงานด้านพิจารณาร่างกฎหมายแล้ว คณะกรรมาธิการยังมีอำนาจหน้าที่ที่จะแก้ไขเพิ่มเติมหรือแสดงความคิดเห็นใด ๆ ก็ได้ ทั้งอาจเรียกบุคคลมาชี้แจงและแสดงความคิดเห็นในข้อเท็จจริงได้อีกด้วย และหากงานที่กระทำนั้นมีขอบเขตกว้างขวาง ก็อาจตั้งอนุกรรมาธิการ (sub-committee) เพื่อช่วยให้งานที่ปฏิบัติถูกต้องรวดเร็วยิ่งขึ้นก็ได้ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการที่กล่าวมาแล้ว ถือว่าเป็นเอกสิทธิ์ที่ผู้ใดจะนำไปฟ้องร้องในทางใด ๆ มิได้ และรัฐธรรมนูญทุกฉบับก็ได้ยืนยันในหลักการนี้อยู่แล้ว

ลักษณะงานที่ได้รับมอบหมายจากสภา (โกศล โรจนพันธุ์ ๒๕๒๗, ๑๘๖ - ๑๘๗) แบ่งได้เป็น ๔ ลักษณะด้วยกันคือ

๑) พิจารณากลับกรองร่างกฎหมายที่สมาชิกเสนอว่าควรรับรองหรือไม่ และหากเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ร่างกฎหมายนั้นจะตกไป เพราะสมาชิกสภาไม่มีสิทธิเสนอกฎหมายเกี่ยวกับการเงินหรืองบประมาณ คณะกรรมาธิการคณะนี้ทำหน้าที่เฉพาะการวินิจฉัยเกี่ยวกับร่างกฎหมายที่สมาชิกสภาเสนอเท่านั้น

๒) พิจารณาหลักการของร่างกฎหมายก่อนที่สภาจะรับหลักการ กล่าวคือ ก่อนที่สภาจะลงมติรับหลักการของร่างกฎหมายในวาระที่หนึ่ง สภาอาจตั้งคณะกรรมการพิจารณาหลักการหรือปัญหาใด ๆ ของร่างกฎหมายนั้น ๆ ได้ โดยต้องดำเนินการไปตามมติของสภา

๓) พิจารณารายละเอียดของร่างกฎหมายที่ผ่านการรับหลักการแล้ว กล่าวคือเมื่อสภารับหลักการแล้ว ร่างกฎหมายนั้นจะเข้าสู่วาระที่สอง ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ข้อบังคับการประชุมได้กำหนดให้สภามอบงานนี้ให้คณะกรรมการใดก็ได้พิจารณา พร้อมทั้งมีอำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงร่างกฎหมายนั้น ๆ หรือให้สมาชิกสภาแก้ไขเพิ่มเติม โดยคณะกรรมการมีสิทธิในการพิจารณาข้อแก้ไขหรือคำแปรญัตติก่อนได้ เมื่อเสร็จจากการพิจารณาแก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะรายงานผลการพิจารณาต่อสภา สภาก็จะพิจารณาร่างกฎหมายพร้อมรายงานของคณะกรรมการในวาระนี้ต่อไป

หากไม่ได้ตั้งคณะกรรมการคณะใดในวาระที่สอง สภาอาจให้มีการพิจารณาร่างกฎหมายโดยคณะกรรมการเต็มสภาได้ โดยจะพิจารณาถึงรายละเอียดและคำแก้ไขของสมาชิกสภาในที่ประชุมคณะกรรมการเต็มสภา เมื่อการพิจารณานั้นมีปัญหาเกิดขึ้น ก็อาจตั้งคณะกรรมการขึ้นมาอีกชุดหนึ่งหรือหลายชุด เพื่อพิจารณาว่าควรแก้ปัญหาอย่างไร ทั้งนี้ การจัดตั้งคณะกรรมการใด ๆ ขึ้นมาต้องแล้วแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย เมื่อแก้ปัญหานั้น ๆ แล้ว ก็ส่งเรื่องคืนไปยังที่ประชุมคณะกรรมการเต็มสภาพิจารณาในวาระที่สองอีกครั้งหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง หากรัฐธรรมนูญกำหนดให้มีสองสภา และร่างกฎหมายได้ผ่านการรับหลักการของสภาที่สองมาแล้ว และสภาทั้งสองต่างมีความเห็นขัดแย้งกัน กรณีอย่างนี้สามารถแก้ไขได้โดยการตั้งคณะกรรมการร่วมกันทั้งสองสภาในจำนวนเท่า ๆ กัน ผลของความเห็นจะเป็นอย่างไรก็ตาม คณะกรรมการคณะนี้จะต้องรายงานต่อสภาแต่ละสภาเพื่อพิจารณาตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๔) พิจารณาเสนอความเห็นชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่รัฐธรรมนูญและกฎหมายบัญญัติไว้ เช่น ได้รับมอบอำนาจในการพิจารณาสอบสวน แสวงหาข้อเท็จจริงต่าง ๆ แล้วสรุปความคิดเห็นเสนอต่อสภา

โดยสรุป ระบบคณะกรรมการไม่ว่าจะเป็นระบบคณะกรรมการในต่างประเทศ หรือในประเทศไทยจะมีแนวคิดหรือเป้าหมายและบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกัน คือ จะมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณากลับกรองกฎหมาย และการพิจารณาศึกษาหรือสอบสวน ซึ่งอำนาจหน้าที่ทั้งสองประการถือว่าเป็นภารกิจสำคัญของสภา เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระงานของสภาที่มีมาก และโดยทั่วไปคณะกรรมการเป็นกลไกหรือเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้การบริหารงานของสภาสามารถเป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามภารกิจที่กำหนดไว้

๒.๔ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับระบบกรรมวิธีการ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล” มีผลงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

ผู้วิจัย	ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย
๑. สุจิต บุญบงการ (๒๕๒๖) ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของสภานิติบัญญัติ	จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการมีบทบาทที่สำคัญในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ แต่กรรมการจะมีความเป็นอิสระและมีอิทธิพลเพียงใด ในการที่จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายอย่างที่สำคัญ คือสภาพทางการเมืองในขณะนั้นและองค์ประกอบของสภา คณะกรรมการไม่ได้ แสดงออกโดยการเปลี่ยนแปลงงบประมาณแต่เพียงอย่างเดียว แต่ได้พยายามเสนอแนะ รัฐบาลเป็นทำนองข้อสังเกตเกี่ยวกับการเสนอร่างงบประมาณและการใช้งบประมาณ ซึ่งเท่ากับเป็นการเข้าไปกดดันและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้เช่นกันความได้เปรียบของรัฐบาลอยู่ที่ระบบกรรมวิธีการในรัฐสภาไทยไม่ได้มั่นคงขนาดเป็นสถาบัน อย่างรัฐสภาสหรัฐอเมริกา และในการพิจารณางบประมาณที่ใช้กรรมวิธีการวิสามัญ ทำให้ไม่มีสมาชิกกรรมการที่อยู่ในตำแหน่งมานาน จนมีอิทธิพลอย่างกรรมการ ของรัฐสภาสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม กรรมการเป็นส่วนใหญ่มีอยู่เพียงไม่กี่กรณี เท่านั้น ที่สภาสามารถเปลี่ยนมติของคณะกรรมการได้ และมักเป็นจำนวนเงินไม่มากนัก
๒. กนก วงษ์ตระหง่าน (๒๕๓๐) ทำการศึกษาเรื่อง การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร	จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย กล่าวได้ว่ากรรมการไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตลอดจนขาดความรู้ ขาดคุณภาพ ในการทำงานประกอบกับข้อมูลของกรรมการที่ใช้ในการพิจารณาและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มีไม่เพียงพอมาจากหลายสาเหตุ กรรมการเองไม่มีเป้าหมายในการทำงานที่แน่นอน ตลอดจนกรรมการรักษาผลประโยชน์ของพวกพ้อง
๓. มนตรี รูปสุวรรณ (๒๕๓๐) ทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาสภาผู้แทนราษฎรไทย	จากการศึกษาพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับระบบกรรมวิธีการของสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการยังไม่ชัดเจนและไม่มีระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๔ ทำให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการไม่ชัดเจน ตามด้วยปัญหาการประชุมของคณะกรรมการ พบว่า ขาดองค์ประชุมบ่อยครั้ง ตลอดจนไม่มีระบบของการประชุม และปัญหาการคัดเลือกกรรมการยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่ดีพอ มิได้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของสมาชิก ปัญหาการขาดผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ ปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการมีน้อย ปัญหาด้าน บทบาทของคณะกรรมการอาจมีความไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง
๔. อรทิพย์ พิศาลบุตร (๒๕๓๑) ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร	จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทในการ ช่วยแบ่งเบาภารกิจของสภาได้น้อยมาก ทั้งนี้เพราะประสบกับปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ ดังนั้นจึงควรจะได้มีการปรับปรุงระบบคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของคณะกรรมการและอำนาจหน้าที่ ในด้านการนำรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาให้ครอบคลุม

ผู้วิจัย	ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย
๕. ไพบุลย์ วราหะไพฑูรย์ (๒๕๕๑) ทำการศึกษา เรื่อง บทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา	งานตามกิจกรรมที่รัฐบาลจัดทำพรรคการเมืองควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกรรมการและประธานคณะกรรมการอย่างชัดเจนเป็นระบบเดียวกันควรมีการกำหนดการประชุมเป็นที่แน่นอน และควรเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำสภาทั้งด้านการบัญญัติกฎหมายและการช่วยแบ่งเบาภารกิจทางด้านการควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยมีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดต่อสภา ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนต่ออำนาจเรียกบุคคลและเอกสารจากบุคคลภายนอกของคณะกรรมการโดยกำหนดให้มีอำนาจลงโทษ จากการศึกษาพบว่า ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภานั้น กล่าวได้ว่าองค์กรมีส่วนในการใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศสำหรับองค์กรนิติบัญญัติหรือรัฐสภาในฐานะที่เป็นสถาบันตัวแทนของประชาชนในประเทศนั้น รูปแบบและโครงสร้างของรัฐสภาในระบบใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลและความจำเป็นทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศนั้น ๆ ในการดำเนินงานตามภารกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์กรนิติบัญญัติหรือรัฐสภานั้น โดยส่วนใหญ่มีความจำเป็นต้องอาศัยระบบ “คณะกรรมการ” (Committee) ในการทำหน้าที่ของสภา คณะกรรมการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนิติบัญญัติที่จะต้องกระทำกิจการตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสภา โดยทั่วไปแล้วระบบคณะกรรมการ ไม่ว่าจะเป็นระบบคณะกรรมการในสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาหรือรัฐสภาได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อมุ่งจะช่วยเสริมสร้างภารกิจขององค์กรนิติบัญญัติให้มีความเข้มแข็งนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายคณะกรรมการ จึงถือได้ว่าเป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงานขององค์กรนิติบัญญัติเมื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวุฒิสภาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและการกระทำกิจการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่อย่างจริงจังรอบคอบมีความถูกต้องตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและข้อบังคับการประชุมวุฒิสภาในแต่ละฉบับที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาในด้านอื่น ๆ อันเป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่อบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการประจำวุฒิสภา
๖. ปธาน สุวรรณมงคล (๒๕๓๙) ทำการศึกษา เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร	จากการศึกษาพบว่า กรรมการสามัญมีบทบาทที่สนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ปัจจัยภายใน ได้แก่ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ กระบวนการปฏิบัติงาน ระบบช่วยอำนวยความสะดวกและพฤติกรรมของกรรมการ

ผู้วิจัย	ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย
๗. ธงทอง จันทรางศุ (๒๕๓๘) ทำการศึกษา เรื่อง การปรับปรุงการทำงานของคณะกรรมการสภาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น	ผลการวิจัยกล่าวถึงประโยชน์ของระบบกรรมการ คือ เพื่อแสวงหาข้อมูลและกลั่นกรองเรื่องให้รัฐสภา : ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนสมาชิกรัฐสภาทั้งหมดมีจำนวนมาก ไม่สามารถที่จะพิจารณาในรายละเอียดต่าง ๆ ได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่งานของรัฐสภาเป็นงานด้านการตัดสินใจในระดับนโยบาย จึงมีความจำเป็นต้องแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อแสวงหาข้อมูลและกลั่นกรองเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานของรัฐสภามีทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติเกี่ยวกับความต้องการของประชาชนให้มีคุณภาพและการทำให้การปฏิบัติงานของรัฐสภามีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการวิสามัญประกอบด้วยบุคคลที่มีใช้สมาชิกรัฐสภาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมาปฏิบัติงาน ดังนั้นหากจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อปฏิบัติงานมักจะละลายความเป็นพรรคการเมืองในคณะกรรมการออกได้ เกิดบรรยากาศของความปรองดองในคณะกรรมการที่ตึงตังเกินไป เช่น การสอบสวนข้อเท็จจริงและรับเรื่องร้องทุกข์ การดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง และทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยปรองดองระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชนเพื่อยุติข้อขัดแย้ง
๘. ลิขิต เพชรสว่าง (๒๕๕๐) ทำการศึกษาเรื่อง การทำงานของคณะกรรมการ	จากการศึกษาพบว่า อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพิจารณาร่างกฎหมายมีน้อย ส่วนบทบาทในการควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหารก็ยังมีปัญหาด้านความเป็นระบบของหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติภารกิจของแต่ละคณะ และปัญหาอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งการครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติโดยฝ่ายบริหารที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎรทำให้คณะกรรมการฯ ในฐานะเป็นหน่วยงานช่วยอำนวยความสะดวกฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร
๙. ศักดิ์ชัย จีระพรชัย (๒๕๕๒) ทำการศึกษา เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการในระบบรัฐสภาไทย : กรณีศึกษา คณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐	จากการศึกษาพบความแตกต่างในการแต่งตั้งกรรมการ สิ่งสำคัญคือ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมาจากการเลือกตั้งและต้องสังกัดพรรคการเมือง โดยวุฒิสภามีอิสระไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง จึงเป็นจุดอ่อนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่มีความเป็นอิสระจากการแต่งตั้งประเด็นเรื่องของความรู้ ความสามารถความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นข้อแตกต่างของการแต่งตั้งคณะกรรมการ และการที่ร่างพระราชบัญญัติแต่ละร่างต้องเสียเวลาในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมของสภาผู้แทนราษฎรแล้วเมื่อมาถึงวุฒิสภาก็ต้องมาพิจารณาร่วมกันจนเป็นที่พอใจ ก็เนื่องจากการที่วุฒิสภาไม่มีอำนาจหน้าที่ในการริเริ่มพระราชบัญญัติ ถ้าวุฒิสภาได้ริเริ่มร่างพระราชบัญญัติก็ถือได้ว่าเป็นการตรวจสอบไปครั้งหนึ่งแล้ว
๑๐. มนต์วี รูปสุวรรณ (๒๕๕๗) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร และเสถียรภาพของรัฐบาล	จากการศึกษาพบว่า ยังไม่ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารให้มีความเหมาะสม คณะวิจัยเห็นว่าปัญหาอุปสรรคสำคัญหรือข้อบกพร่องส่วนใหญ่ที่ทำให้มาตรการต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมตามเจตนารมณ์ เกิดจากทัศนคติหรือพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติ ความไม่ครอบคลุมหรือไม่ชัดเจนของบทบัญญัติของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายลำดับรอง

ผู้วิจัย	ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย
	ตลอดจนการขาดแนวปฏิบัติในเรื่องใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยปฏิบัติมาก่อน ได้แก่ (๑) การตั้งกระทู้ถาม ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติของสมาชิกรัฐสภาให้ถามกระทู้ถามในเรื่องปัญหาระดับชาติมากกว่าระดับท้องถิ่น และถามประเด็นหลักในเชิงนโยบายมากกว่าการลงในรายละเอียด (๒) การเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ ควรสร้างความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ (๓) การตั้งคณะกรรมการธิการ ควรมีการตั้งคณะกรรมการสามัญและวิสามัญตามจำนวนที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในหน้าที่ (๔) การควบคุมการใช้จ่ายเงินโดยรัฐหรือการพิจารณาอนุมัติกฎหมายงบประมาณของฝ่ายนิติบัญญัติ การตั้งคณะกรรมการวิสามัญควรแต่งตั้งเฉพาะบุคคลผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับงบประมาณและการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง (๕) มาตรการส่งเสริมเสถียรภาพของรัฐบาล พรรคการเมืองควรมุ่งมั่นพัฒนาพรรคให้ได้รับความนิยมในทางนโยบาย ควรมุ่งตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลว่าโปร่งใสหรือไม่
๑๑. ชัยอนันต์ สมุทวณิช (๒๕๓๙) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของฝ่ายนิติบัญญัติ โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างเสริมสมรรถนะของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา	จากการศึกษาพบว่า การปรับปรุงการบริหารงานของสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา จะกระทำใน ๓ เรื่องด้วยกันคือ การพัฒนาระบบงานโดยเฉพาะในด้านการประสานงานระหว่างงานต่าง ๆ ของกองในแต่ละฝ่าย จะต้องทำร่วมกันตามด้วยการพัฒนากำลังคนที่จะให้รับกับระบบงานใหม่คือ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และการเสนอให้มีการรวมศูนย์การจัดเก็บและเรียกถามข้อมูล โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งในแง่ของปริมาณงานที่มีอยู่ นอกจากนี้ การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ชำนาญการทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะด้าน ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเป็นกรรมการในหลาย ๆ เรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญการเฉพาะด้าน ในขณะที่ระบบช่วยอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ก็ยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเพียงพอ
๑๒. ชูชาติ น้อยคนตี (๒๕๓๑) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร : ศึกษากรณีการควบคุมรัฐมนตรีโดยสภาผู้แทนราษฎร	จากการศึกษาพบว่า การควบคุมคณะรัฐมนตรีในเวทีของสภาผู้แทนราษฎร นับแต่การควบคุมทางด้านนโยบายที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงต่อรัฐสภานั้น ไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การควบคุมด้วยการอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดมีประสิทธิภาพค่อนข้างต่ำ ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรีได้มีประกาศใช้เป็นกฎหมายมากกว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การควบคุมโดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจเป็นไปได้ยาก และไม่ผู้จะได้ผลนัก และการควบคุมโดยวิธีการตั้งกระทู้ถามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้มากกว่าวิธีอื่น แต่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลน้อยที่สุดสำหรับการควบคุมคณะรัฐมนตรี นอกเวทีรัฐสภาโดยผ่านพรรคการเมืองนั้นกระทำได้ในขอบเขตจำกัด การควบคุมโดยคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรนั้น โดยแท้ที่จริงแล้วมิใช่เป็นการควบคุมคณะรัฐมนตรี แต่เป็นการทำให้เกิดความร่วมมือกันของพรรคร่วมรัฐบาล ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารเป็นไปในลักษณะฝ่ายบริหารครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติ และการควบคุมของสภาผู้แทนราษฎรยังไม่มีความมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ผู้วิจัย	ข้อค้นพบจากการศึกษาค้นคว้างานวิจัย
๑๓. นรนิติ เศรษฐบุตร (๒๕๔๒) ทำการศึกษาเรื่องกระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาไทย	จากการศึกษาพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาของกระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาไทย ได้แก่ (๑) การให้ส่วนราชการไม่ต้องยกร่างพระราชบัญญัติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อรับหลักการก่อน ควรส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาทำหน้าที่ยกร่างเพียงหน่วยงานเดียว (๒) ควรมีการจัดตั้งสำนักกฎหมายประจำรัฐสภา (๓) การกำหนดเวลาอภิปรายให้แก่พรรคการเมืองให้มีความเหมาะสมและเกิดความรวดเร็วในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ (๔) การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีวันทำงานในการประชุมสภาแต่ละสัปดาห์มากขึ้น และห้ามมิให้มีการประชุมคณะกรรมการในวันเดียวกัน (๕) การจัดตั้งกรรมาธิการผู้รับผิดชอบร่างกฎหมาย (rapporteur) อย่างในสภาของประเทศฝรั่งเศส เพื่อช่วยให้การกลั่นกรองและพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสภาผู้แทนราษฎรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (๖) การที่พรรคการเมืองจะต้องเห็นความสำคัญในการผลักดันการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่เกิดจากการนำนโยบายของพรรคการเมืองนั้น ๆ มาปฏิบัติให้เห็นเป็นรูปธรรม

สรุปความคิดรวบยอดจากผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ได้ดังนี้

นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๗๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ทั้งนี้ประเทศไทยได้เลียนแบบประเทศอังกฤษ โดยการกำหนดรูปแบบการบริหารการปกครองประเทศให้อยู่ภายใต้ระบบรัฐสภา ดังจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ที่ผ่านมาจะกำหนดว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลภายใต้ระบบรัฐสภานี้องค์กรที่ทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติก็คือ “รัฐสภา” นั่นเอง แม้จะกล่าวกันว่ารัฐสภาคือ องค์กรนิติบัญญัติ ซึ่งหมายถึง หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมายอันมีผลบังคับใช้ทั่วไปในราชอาณาจักรอย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้ว รัฐสภายังมีหน้าที่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนอีกด้วย อำนาจหน้าที่หลักของรัฐสภาพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

๑) อำนาจหน้าที่ในการตรากฎหมาย จัดเป็นอำนาจหน้าที่หลักโดยตรงของรัฐสภา รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การตีความรัฐธรรมนูญ การพิจารณาอนุมัติใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ การออกพระราชบัญญัติ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยคณะรัฐมนตรี การอนุมัติใช้การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมาย

๒) อำนาจหน้าที่ในการควบคุม ดูแล และตรวจสอบการบริหารราชการของฝ่ายบริหารแยกออกเป็นการควบคุมด้านนโยบาย การควบคุมด้านตัวบุคคล การควบคุมการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล และการควบคุมการบริหารงานโดยทั่ว ๆ ไปของรัฐบาล การใช้อำนาจเหล่านี้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถคานอำนาจกับฝ่ายบริหารได้ ในขณะเดียวกันฝ่ายบริหารก็สามารถคานอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติได้ด้วยการยุบสภา ทั้งนี้ การที่ให้มีการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกัน ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ฝ่ายใด

ฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจเกินขอบเขตจนอาจทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนได้ อำนาจหน้าที่ดังกล่าวสามารถดำเนินการผ่านวิธีการหรือกลไกต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(๒.๑) การกำหนดให้รัฐบาลต้องแถลงนโยบายต่อรัฐบาลก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดิน รัฐธรรมนูญฉบับนี้อาจกำหนดให้รัฐบาลต้องแถลงนโยบายต่อรัฐบาลก่อนเข้าบริหารราชการแผ่นดิน โดยอาจจะมีการกำหนดให้มีการลงมติความไว้วางใจภายหลังการแถลงนโยบาย หรืออาจจะให้มีเฉพาะการแถลงนโยบายโดยไม่ต้องมีการลงมติความไว้วางใจแต่อย่างใดก็ได้ การให้มีการแถลงนโยบายก่อนรัฐบาลเข้าบริหารราชการแผ่นดินก็เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาทราบว่ารัฐบาลมีนโยบายอย่างไรในการเข้าไปบริหารราชการแผ่นดินและจะได้สามารถควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลต่อไปได้ นอกจากนี้ก็ยังเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐบาลได้รับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกรัฐสภาด้วย

(๒.๒) การพิจารณานุมัติหรือไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี รัฐธรรมนูญไทยส่วนใหญ่กำหนดว่างบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้จัดทำเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณานุมัติทุกปี เมื่อรัฐสภานุมัติแล้ว คณะรัฐมนตรีจึงมีสิทธิใช้จ่ายเงินแผ่นดิน ด้วยเหตุนี้ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีจึงเป็นร่างพระราชบัญญัติที่สำคัญที่สุด คือ เป็นหัวใจของการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล การให้รัฐบาลซึ่งเป็นผู้แทนปวงชนมีหน้าที่ในการอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เท่ากับเป็นการให้ความไว้วางใจต่อการบริหารแผ่นดินของรัฐบาล หากรัฐสภาไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัตินี้แล้ว ตามวิถีทางการเมืองรัฐบาลจะต้องลาออกเพราะขาดความไว้วางใจจากรัฐสภาและที่สำคัญที่สุด คือ ไม่มีเงินที่จะนำมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐสภาจึงถือว่าเป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นการให้ความไว้วางใจรัฐบาลอีกทางหนึ่งด้วย

(๒.๓) การอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชกำหนดที่คณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอ ตามระบอบรัฐสภาของไทยนั้นกำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีสิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยเหตุผลสามประการ คือ (๑) คณะรัฐมนตรีจะได้สามารถมีกฎหมายที่ต้องการไว้เป็นเครื่องมือในการบริหารงานตามนโยบายการบริหารประเทศ (๒) คณะรัฐมนตรีสามารถที่จะเสนอกฎหมายได้ตรงตามความต้องการของปัญหาและของประชาชน เนื่องจากความเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดให้การบริการประชาชนในด้านต่าง ๆ ย่อมทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างดี และ (๓) คณะรัฐมนตรีในระบบรัฐสภาในอีกแง่หนึ่งก็คือ ตัวแทนของฝ่ายนิติบัญญัตินั่นเอง สิทธิหรืออำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ จึงรวมเป็นอำนาจหน้าที่ส่วนหนึ่งของคณะรัฐมนตรีด้วย

นอกจากสิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติ และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลในการออกกฎหมายมาใช้บังคับได้ในรูปของพระราชกำหนด ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ (๑) พระราชกำหนดทั่วไป ซึ่งเป็นพระราชกำหนดที่ฝ่ายบริหารออกในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษา

ความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และ (๒) พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตรา

การเสนอร่างพระราชบัญญัติและการออกพระราชกำหนดของคณะรัฐมนตรีเป็นการเสนอเพื่อให้ได้กฎหมายมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลด้วยเหตุนี้ หากร่างพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดที่เสนอโดยรัฐบาลไม่ผ่านการอนุมัติของสมาชิกวุฒิสภา ก็เท่ากับว่ารัฐบาลไม่ได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา ซึ่งรัฐบาลก็ต้องลาออกหรือยุบสภาต่อไป ตามแต่นายกรัฐมนตรี จะเห็นสมควรดำเนินการ

(๒.๔) การกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีสิทธิในการตั้งกระทู้ถาม การตั้งกระทู้ถาม คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้สอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของรัฐมนตรี ซึ่งส่วนใหญ่จะถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีนั้น ๆ หรืออาจจะเป็นการสอบถามรัฐมนตรีเมื่อเห็นว่าการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลไม่เป็นไปตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อสภาหรือดำเนินการบริหารงานผิดพลาดไม่ตรงตามนโยบาย การให้สิทธิแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสมาชิกในการตั้งกระทู้ถามจะทำให้คณะรัฐมนตรีต้องเพิ่มความระมัดระวังในการปฏิบัติ หน้าที่ มิให้เกิดการผิดพลาดเป็นที่ตั้งข้อสงสัยของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้

(๒.๕) การเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ อาจจะเป็นการขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะก็ได้ การขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจอาจจะส่งผลให้รัฐมนตรีนั้น ๆ ต้องลาออกจากตำแหน่งหรืออาจจะส่งผลให้นายกรัฐมนตรีต้องตัดสินใจปรับคณะรัฐมนตรี ลาออก หรือยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ การอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจจึงเป็นกลไกที่สำคัญและมีประสิทธิภาพมากในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งยังเป็นกลไกที่ให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติเหนียวรั้งและถ่วงดุลอำนาจกันได้

๓) อำนาจหน้าที่ในการสอบสวน หรือศึกษากิจการหรือเรื่องราวใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ทั้งนี้รัฐธรรมนูญกำหนดให้อำนาจแก่วุฒิสภา และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมการที่กล่าวนี้มีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

๔) อำนาจหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบในกิจการสำคัญอื่น ๆ เช่น การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม การให้ความเห็นชอบสนธิสัญญาบางประเภทและการให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด

ส่วนบทบาทและความสำคัญของคณะกรรมการการจำแนกได้ดังนี้

๑) ทำให้แบ่งเบาภาระของสภา เนื่องจากกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐได้เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกขณะ จำนวนและความสลับซับซ้อนของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอให้สภาพิจารณาที่เพิ่มมากขึ้นทำให้สภาไม่อาจพิจารณาได้อย่างถี่ถ้วนและรอบคอบ จึงจำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นเสมือนหนึ่งผู้ช่วยสภาในการวินิจฉัยปัญหาหรือกระทำกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ทั้งยังประหยัดเวลาให้สภาอีกด้วย

๒) ทำให้ได้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ในกรณีที่มีปัญหาหรือร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายรัฐสภาจะต้องพิจารณามีลักษณะพิเศษต้องการความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านต้องอาศัยบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นมาเป็นผู้พิจารณา สภาก็จะตั้งเป็นคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาดังกล่าว

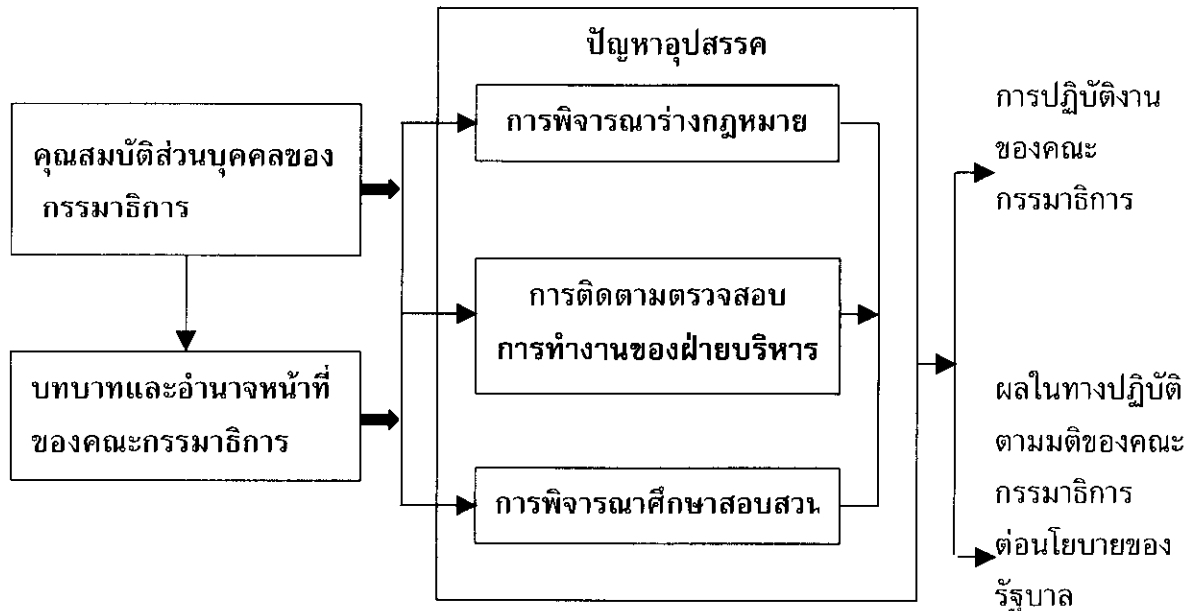
๓) ทำให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม ระบบกรรมการเป็นเครื่องมืออย่างดีที่จะให้สภาได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อประกอบการวินิจฉัยลงมติในปัญหาต่าง ๆ โดยประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ หรือกลุ่มบุคคลเพื่อให้ได้รับข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง

๔) ทำให้สามารถติดตามผลการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบกรรมการเป็นกลไกของสภา ที่สามารถติดตามผลการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างทั่วถึง และสามารถรับทราบปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนที่ร้องเรียนมาโดยผ่านทางคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ได้

เนื่องจากการปฏิบัติงานของคณะกรรมการยังประสบปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และมีบทบาทในการช่วยแบ่งเบาภารกิจของสภาได้ไม่มากนัก ซึ่งมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น สมาชิกรัฐสภาที่เป็นกรรมการ ยังขาดความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ความไม่จริงจังในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ระบบช่วยอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และปัญหาด้านเจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการมีน้อย เป็นต้น และจากการศึกษาการทำหน้าที่ของคณะกรรมการตามบทบาทสำคัญทั้ง ๓ ด้าน พบว่า บทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายและบทบาทในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลมีน้อย คณะกรรมการมีบทบาทในการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมากที่สุด

๒.๕ กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดดังนี้ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการและผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาลขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่ตามบทบาทของคณะกรรมการในการพิจารณาร่างกฎหมาย การติดตามตรวจสอบและการทำงานของฝ่ายบริหารและการพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ในการปฏิบัติงานจะพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการและคุณสมบัติส่วนบุคคลของกรรมการ

ภาพ ๑ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการและผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล

กรอบแนวความคิดดังกล่าวนี้ จะใช้ในการจัดเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยข้อมูลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ และการสัมภาษณ์เจาะลึก กรรมการที่ดำรงตำแหน่งประธาน/รองประธานกรรมการ เลขานุการ โฆษก กรรมการ ที่ปรึกษา และผู้อำนวยการสำนักกรรมการ และผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม จะทำให้เห็นสาระสำคัญของตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในกรอบแนวความคิดที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการรัฐสภา ดังนี้

๑. คุณสมบัติส่วนบุคคลของกรรมการ

จากการศึกษาวรรณกรรม พบว่า คณะกรรมการประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ มากมายในการปฏิบัติงาน ได้แก่ กรรมการยังขาดความรู้ ขาดคุณภาพในการทำงาน และระยะเวลาการพิจารณาตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ ขาดความจริงจังและความต่อเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนการแต่งตั้งกรรมการมาดำรงตำแหน่งมิได้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นการจัดสรรโควตาของพรรคการเมือง (ศักดิ์ชัย จีร์พรชัย ๒๕๕๒, กนก วงษ์ตระหง่าน ๒๕๓๐, มนตรี รูปสุวรรณ ๒๕๓๐, ธงทอง จันทรางศุ ๒๕๓๘)

๒. อำนาจหน้าที่และบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการ

จากการศึกษาวรรณกรรม พบว่า อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ ควรจะมีการกำหนดรูปแบบการดำเนินการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน และควรเพิ่มบทบาท

ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาทั้งด้านการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ และการติดตามตรวจสอบ ควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยมีการกำหนดขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดต่อสภา ในประเด็นการให้อำนาจในการเรียกเอกสาร และบุคคลให้มาชี้แจงต่อคณะกรรมการ โดยกำหนดให้อำนาจลงโทษ ตลอดจนรวมทั้งการครอบงำฝ่ายนิติบัญญัติฯ โดยฝ่ายบริหารที่มีเสียงข้างมากเด็ดขาดในสภาผู้แทนราษฎร ทำให้คณะกรรมการในฐานะเป็นหน่วยงานช่วยอำนาจการของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร ทั้งที่รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ได้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และการศึกษาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วพบว่ายังมีปัญหาอุปสรรคและไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลิขิต เพชรสว่าง ๒๕๕๐, มนตรี รูปสุวรรณ ๒๕๕๗, อรทิพย์ พิศาลบุตร ๒๕๓๑, ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์ ๒๕๕๑, สุจิต บุญบงการ ๒๕๒๖)

๓. การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

จากการศึกษาวรรณกรรม พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการต้องมีการปรับปรุง ในหลายเรื่อง ทั้งในส่วนของปัจจัยทั้งภายนอกและภายในที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของคณะกรรมการ ปัจจัยภายนอกได้แก่ ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม เทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัจจัยภายในได้แก่ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ กระบวนการปฏิบัติงาน และระบบช่วยอำนาจการและพฤติกรรมของกรรมการ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของสถาบันนิติบัญญัติ เพื่อให้ระบบกรรมการสามารถตรวจสอบถ่วงดุลฝ่ายบริหารได้อย่างแท้จริง (ชยอนันต์ สมุทวณิช ๒๕๓๙, ชูชาติ น้อยคนตี ๒๕๓๑, ปธาน สุวรรณมงคล ๒๕๓๙)

๔. ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล

การตั้งคณะกรรมการเป็นภารกิจของสภาอีกประการหนึ่งที่มีเจตนาารมณ์เพื่อที่จะต้องการควบคุม และติดตามตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร การควบคุมโดยผ่านกลไกของระบบคณะกรรมการนั้น ถือเป็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ซึ่งถือว่าเป็นการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหารโดยอ้อม และผลของการควบคุมไม่ได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร ผลการศึกษา สอบสวน ประเด็นปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารของรัฐบาลตามแนวนโยบายด้านต่าง ๆ เป็นเพียงการติดตามและให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่มีข้อผูกพันว่ารัฐบาลจะต้องนำไปปฏิบัติ ฝ่ายบริหารจะนำไปปฏิบัติหรือไม่ก็ได้ (ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์ ๒๕๕๑, มนตรี รูปสุวรรณ ๒๕๕๗, ชูชาติ น้อยคนตี ๒๕๓๑)

บทที่ ๓

ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการสามัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ได้บัญญัติเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ดังนี้ “สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา”

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งย่อมมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใด มาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้

ในกรณีที่บุคคลตามวรรคสองเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ให้ประธานคณะกรรมการแจ้งให้รัฐมนตรี ซึ่งบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลนั้นสังกัดทราบ และมีคำสั่งให้บุคคลนั้นดำเนินการตามวรรคสอง เว้นแต่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน ให้ถือว่าเป็นเหตุยกเว้นการปฏิบัติตามวรรคสอง

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๗ และมาตรา ๑๕๘ นั้น ให้คุ้มครองถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย”

กรรมการสามัญซึ่งตั้งจากผู้ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ต้องมีจำนวนตามหรือใกล้เคียงกับอัตราส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองหรือกลุ่มพรรคการเมืองที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร

ในระหว่างที่ไม่มีข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๙๑ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้กำหนดอัตราส่วน ตามวรรคห้า

๓.๑ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ หมวด ๔ “กรรมการ” ข้อ ๘๐ ได้กำหนดจำนวนและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้ “ภายใต้บังคับมาตรา ๑๘๙

และมาตรา ๑๙๑ ของรัฐธรรมนูญให้สภาตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นสามสิบเอ็ดคณะ แต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการมีจำนวนสิบเจ็ดคน โดยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑) คณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบและปรับปรุงการดำเนินงานของสภาผู้แทนราษฎร คำร้องเรียนตลอดจนข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับกิจการของสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในวาระของสภาผู้แทนราษฎรและองค์การรัฐสภาระหว่างประเทศ

๒) คณะกรรมการกิจการเยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ รวมทั้งประสานกับองค์กรภายใน ประเทศ ต่างประเทศ ประชาคมนานาชาติเกี่ยวกับแนวทางการร่วมมือเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ

๓) คณะกรรมการการกีฬา มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการกีฬาของชาติ รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาการกีฬาของไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๔) คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรรม การสหกรณ์ การพัฒนาการผลิตและการตลาด สินค้าเกษตรรวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาลูกอุปสรรคทางการพัฒนาการเกษตร

๕) คณะกรรมการการคมนาคม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคมนาคมทั้งการจราจรทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ทางอวกาศ การขนส่งมวลชน การขนส่งสินค้า และการพาณิชย์นาวี

๖) คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค รวมทั้งปัญหาความเดือดร้อนของผู้บริโภค

๗) คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเงิน การคลัง การธนาคาร ตลาดเงิน ตลาดทุน และสถาบันการเงินของประเทศ

๘) คณะกรรมการตรวจรายงานการประชุม มีอำนาจหน้าที่พิจารณาตรวจสอบรายงานการประชุมและพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการเปิดเผยรายงานการประชุมลับ

๙) คณะกรรมการการต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นอันอาจส่งผลกระทบต่อต่างประเทศ รวมทั้งภาพลักษณ์ของประเทศ

๑๐) คณะกรรมการการตำรวจ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการตำรวจ การปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย การป้องกันและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

๑๑) คณะกรรมการติดตามการบริหารงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในด้านงบประมาณติดตามและประเมินผลการรับ การใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปีของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ

๑๒) คณะกรรมการติดตามการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๑๓) คณะกรรมการการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร

๑๔) คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศึกษาปัญหาการใช้ การป้องกัน การแก้ไข และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๕) คณะกรรมการการทหาร มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการทหาร การป้องกันและรักษาความมั่นคงของประเทศ

๑๖) คณะกรรมการการท่องเที่ยว มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับส่งเสริม สนับสนุน และการแก้ไขปัญหาอุปสรรค รวมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยว

๑๗) คณะกรรมการการปกครอง มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาระบบราชการและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑๘) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการและมาตรการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ

๑๙) คณะกรรมการการพลังงาน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหาร การส่งเสริมพัฒนา การจัดหา การใช้ การอนุรักษ์พลังงาน และผลกระทบจากการจัดหาและการใช้พลังงาน

๒๐) คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและเผยแพร่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

๒๑) คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติ ของธุรกิจภาคเอกชน ประชาชน สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศ และเศรษฐกิจของภูมิภาคต่าง ๆ ในสังคมโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย รวมทั้งนโยบายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ

๒๒) คณะกรรมการการพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการค้า การส่งออก ดุลการค้า ลิขสิทธิ์ ตราสาร ทะเบียน รวมทั้งทรัพย์สินทางปัญญา

๒๓) คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม และสิทธิมนุษยชน

๒๔) คณะกรรมการการแรงงาน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการแรงงานในประเทศ และแรงงานไทยในต่างประเทศ

๒๕) คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๒๖) คณะกรรมการการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการอุปถัมภ์และคุ้มครองศาสนา การอนุรักษ์ศิลปะ การรักษาประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และเอกลักษณ์ไทย

๒๗) คณะกรรมการการศึกษา มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาของชาติ

๒๘) คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับติดตามนโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน การให้สวัสดิการ การประกันสังคม การป้องกันอุบัติเหตุ การสงเคราะห์ดูแลฟื้นฟูผู้พิการ ผู้ทุพพลภาพ ผู้ยากไร้ในเมืองและชนบท และผู้ด้อยโอกาสในสังคม

๒๙) คณะกรรมการการสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการสาธารณสุข การรักษาพยาบาล การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัยของประชาชน และชุมชน

๓๐) คณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการสื่อสาร สารสนเทศ และโทรคมนาคม

๓๑) คณะกรรมการการอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม รวมทั้งศึกษาผลกระทบอันเกิดจากอุตสาหกรรม

๓.๒ ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

วุฒิสภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้นเพื่อทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๗๕ ได้กำหนดให้วุฒิสภาตั้งคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาขึ้นเพื่อทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของวุฒิสภา คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาแต่ละคณะ ประกอบด้วยกรรมการจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคนแต่ไม่เกินสิบห้าคน และให้มีจำนวน ๒๑ คณะ และวุฒิสภาได้มีมติในคราวประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๓๐ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เป็นพิเศษ วันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ ตั้งคณะกรรมการสามัญเพิ่มอีก ๑ คณะคือ คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมเป็น ๒๒ คณะ ดังนี้

๑) คณะกรรมการการกีฬา มีอำนาจหน้าที่ทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา
- (๓) ติดตามนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนากีฬาของชาติ เพื่อความเป็นเลิศ

และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทุกระดับอายุ

(๔) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายในด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการพัฒนาการกีฬาของประเทศ

(๕) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา

๒) คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและสหกรณ์ตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและสหกรณ์
- (๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับกิจการส่งเสริมด้านการเกษตรและสหกรณ์ของประเทศ การเศรษฐกิจการเกษตร การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การชลประทาน

การประมง การปศุสัตว์ การป่าไม้ การพัฒนาที่ดิน การส่งเสริมสหกรณ์ การวิชาการเกษตร และการตรวจบัญชีสหกรณ์

(๔) ติดตามนโยบายด้านการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร ผลผลิตทางการเกษตรและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดโลก

(๕) ติดตามนโยบายด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กิจการสหกรณ์ สถาบันเกษตรกร ธุรกิจชุมชน และองค์กรชุมชน

(๖) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและสหกรณ์

๓) คณะกรรมการการคมนาคม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคมตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคม

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับการคมนาคม ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การสื่อสารและการอุดมศึกษา

(๔) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายคมนาคม ขนส่ง โทรคมนาคม และสื่อสาร

(๕) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการคมนาคม

๔) คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงินตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับการธนาคารและสถาบันการเงิน การเงินแผ่นดิน ภาษีอากร ภาษีรัชฎากร กิจการที่เกี่ยวข้องกับที่ราชพัสดุ กิจการอันกฎหมายบัญญัติให้เป็นการผูกขาดของรัฐ กิจการหารายได้ และกิจการซึ่งจะเป็นสัญญาผูกพันต่อเมื่อรัฐบาลได้ให้อำนาจหรือสัตยาบัน รวมทั้งการค้าประกันหนี้ของส่วนราชการ องค์การของรัฐ สถาบันการเงินและรัฐวิสาหกิจ

(๔) ติดตามนโยบายการเงินที่เอื้อต่อการปล่อยสินเชื่อเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจ การพัฒนาและฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินของประเทศ ตลอดจนการพัฒนาตลาดเงิน ตลาดทุนและตลาดตราสารหนี้

(๕) ติดตามนโยบายการคลัง ระบบภาษี เพื่อส่งเสริมการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนติดตามการบริหารการคลังให้มีเสถียรภาพและยั่งยืน

(๖) พิจารณาศึกษานโยบายหนี้สาธารณะในประเทศและต่างประเทศ

(๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน

๕) คณะกรรมการการงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาศึกษานโยบายการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โครงสร้างงบประมาณ งบประมาณการรายรับ งบประมาณรายจ่าย การผูกพันงบประมาณข้ามปี และฐานะการคลังของรัฐ
 - (๒) ติดตามการใช้งบประมาณรายจ่ายประจำปี รวมทั้งเงินนอกงบประมาณของภาครัฐและองค์กรอิสระ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการงบประมาณ
 - (๓) ศึกษาการปรับปรุงระบบการจัดทำงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน และการกระจายอำนาจด้านงบประมาณแก่ส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - (๔) ศึกษาการจัดสรรกำลังคนให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ
 - (๕) พิจารณารายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักงานการตรวจเงินตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน
 - (๖) ศึกษาการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบกระบวนการจัดสรร และระบบการเบิกจ่ายงบประมาณใหม่ รวมทั้งระบบการเงินและการพัสดุ
 - (๗) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการงบประมาณ
- ๖) คณะกรรมการการต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้
- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับด้านการต่างประเทศตามทิวทัศน์วิสัยทัศน์
 - (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับด้านการต่างประเทศ
 - (๓) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม
 - (๔) พิจารณาศึกษาปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกับประเทศไทย รวมทั้งปัญหาการรุกล้ำอำนาจอธิปไตยของไทยในบริเวณพื้นที่ชายแดน
 - (๕) พิจารณาศึกษาบทบาทของประเทศไทยในเชิงเศรษฐกิจการค้าและการทูตในเวทีระหว่างประเทศ ทั้งระดับภูมิภาคและระดับสากล
 - (๖) ติดตามผลการรักษาและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งของภาคเอกชนไทย และคนไทยในต่างประเทศ
 - (๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ
- ๗) คณะกรรมการการทหาร มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้
- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการทหารและความมั่นคงของประเทศตามทิวทัศน์วิสัยทัศน์
 - (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการทหารและความมั่นคงของประเทศ
 - (๓) พิจารณาศึกษานโยบายด้านความมั่นคง และการป้องกันประเทศ

(๔) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมการพัฒนาความร่วมมือของกองทัพและบทบาทของกองทัพในกิจการซึ่งมิใช่สงคราม

(๕) ติดตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลที่ต้องใช้หรืออาจใช้กำลังทหารปฏิบัติการ

(๖) ติดตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อกิจการของทหาร ประชาชนรวมทั้งความมั่นคงของประเทศ

(๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการทหารและความมั่นคงของประเทศ

๘) คณะกรรมการการทอ้งเทียว มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการทอ้งเทียวตามทิวฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการทอ้งเทียว

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการทอ้งเทียวและธุรกิจบริการ

(๔) พิจารณาศึกษานโยบายด้านการพัฒนาการทอ้งเทียว และการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการทอ้งเทียวในภูมิภาค

(๕) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทอ้งเทียวของประเทศ

๙) คณะกรรมการการปกครอง มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารราชการตามทิวฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารราชการ

(๓) ติดตามผลการปฏิรูประบบราชการเพื่อปรับปรุงบทบาทภาครัฐ และเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

(๔) พิจารณาศึกษาแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิผลตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(๕) พิจารณาศึกษานโยบายในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๖) พิจารณาศึกษาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารราชการ

(๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการปกครองและการบริหารราชการ

๑๐) คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
- (๓) ติดตามนโยบายและแนวทางในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา

(๔) พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต ทิศทาง ผลกระทบ ข้อดี ข้อเสียของการแปรรูปและการปรับโครงสร้างรัฐวิสาหกิจในแต่ละสาขา เพื่อช่วยให้การมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ของภาคเอกชนในการพัฒนารัฐวิสาหกิจสาขาต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และเป็นธรรมต่อประชาชนผู้บริโภค

(๕) พิจารณาการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งกฎหมายที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

๑๑) คณะกรรมาธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

(๓) ติดตามการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

(๔) พิจารณาศึกษารูปแบบ และกลไกที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการภาครัฐ

(๕) ติดตามการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมตัวของชุมชน เพื่อปกป้องประโยชน์สาธารณะของชุมชนของตน รวมทั้งการแสดงประชามติ เวทีสาธารณะ และการประชาพิจารณ์

(๖) พิจารณาศึกษาการสร้างเครือข่ายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวดเร็วและเท่าเทียมกัน

(๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑๒) คณะกรรมาธิการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับด้านการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

(๔) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการบริหารงานยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรม เพื่อรักษาความเป็นธรรมในสังคม และป้องกันการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน

(๕) ติดตามนโยบายด้านการส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์การเอกชน และองค์การอื่นในด้านสิทธิมนุษยชน

(๖) ติดตามตรวจสอบการกระทำ หรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี

(๗) ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทราบถึงหน้าที่ของชนชาวไทย ตลอดจนการสร้างแนวนโยบาย พื้นฐานของรัฐ

(๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

๑๓) คณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับด้านการแรงงานและสวัสดิการสังคมตามที วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการแรงงานและสวัสดิการสังคม

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการ บริหารแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ การจัดหางาน สวัสดิการแรงงาน การพัฒนาฝีมือแรงงาน การคุ้มครอง แรงงาน การประกันสังคม และการสวัสดิการสังคมต่าง ๆ

(๔) พิจารณาศึกษาปัญหาแรงงานไทยในประเทศและต่างประเทศ แรงงานต่างชาติ การนำ แรงงานภาคการเกษตรเข้าสู่ระบบประกันสังคม รวมทั้งการคุ้มครองแรงงาน ในส่วนผู้รับงานไปทำที่บ้าน

(๕) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมการพัฒนาทักษะและฝีมือแรงงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของวิสาหกิจในแต่ละชุมชนได้อย่างเหมาะสม

(๖) พิจารณาการส่งเสริมมาตรการด้านการประกันสังคมและการขยายขอบข่ายการให้สวัสดิการ แรงงาน

(๗) พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับการสวัสดิการสังคม ดูแลฟื้นฟูและพัฒนาผู้ด้อยโอกาสในสังคม กลุ่มบุคคลผู้มีปัญหาพิเศษ การคุ้มครองผู้บริโภค การให้การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้และผู้สูงอายุ

(๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้อง กับแรงงานและสวัสดิการสังคม

๑๔) คณะกรรมการการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ตามที วุฒิสภามอบหมาย

- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
- (๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน
- (๔) ติดตามนโยบายและการส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อสนับสนุนการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลอดจนแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
- (๕) พิจารณาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารสมัยใหม่และจัดการ
- (๖) พิจารณาส่งเสริมการใช้พลังงานแบบผสมผสาน การจัดหาและการใช้พลังงานทดแทนอย่างมีประสิทธิภาพ
- (๗) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน

๑๕) คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
- (๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการดำเนินการ และให้บริการทางการศึกษาสำหรับประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
- (๔) พิจารณาศึกษาและติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายการปฏิรูประบบและโครงสร้างทางการศึกษา การเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การมีส่วนร่วมของเอกชน ตลอดจนการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- (๕) พิจารณาศึกษาและติดตามผลการดำเนินการตามนโยบายด้านการสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาวิชาชีพครู ตลอดจนการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรมของชาติ
- (๖) พิจารณาศึกษาการทำนุบำรุง ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ การเชิดชูรักษา และส่งเสริมวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ตลอดจนศิลปวิทยาการอันเป็นสมบัติ วัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทย
- (๗) พิจารณาศึกษาการปฏิรูประบบและโครงสร้างทางการศึกษา การเป็นอิสระของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตลอดจนการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา
- (๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

๑๖) คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรมตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และการอุตสาหกรรม

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และการอุตสาหกรรม

(๔) พิจารณาศึกษานโยบายด้านการค้าต่างประเทศ การพัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าสินค้าและบริการในภูมิภาค และเป็นศูนย์กลางการแสดงสินค้าระหว่างประเทศ

(๕) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมให้ภาคเอกชน ยกกระดับความพร้อมในการเผชิญกับการแข่งขันเสรีในเวทีการค้าระหว่างประเทศ

(๖) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการส่งเสริมธุรกิจค้าปลีกขนาดกลาง และขนาดเล็กให้สามารถดำรงอยู่และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้าบริการได้

(๗) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก การพัฒนาอุตสาหกรรมภาคการเกษตร ให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ รวมทั้งการพัฒนาศูนย์กลางและแรงงานภาคอุตสาหกรรม

(๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการเศรษฐกิจ การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

๑๗) คณะกรรมการการสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับด้านการสาธารณสุขตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับด้านการสาธารณสุข

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การสาธารณสุข การส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพอนามัย การควบคุมอาหารและยา รวมทั้งสิ่งที่เป็นพิษหรือเป็นภัยแก่สุขภาพอนามัย

(๔) ติดตามการดำเนินการตามนโยบายด้านการปฏิรูประบบสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การคุ้มครองสุขภาพและการบำบัดรักษาโรค

(๕) พิจารณาศึกษาการจัดระบบการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตราย รวมทั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติด

(๖) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุข

๑๘) คณะกรรมาธิการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ ตามที่ วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับกิจการ สตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ

(๔) ติดตามการดำเนินการตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในด้านการส่งเสริมและพัฒนา กิจการทางด้านสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ การคุ้มครองเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวที่พึงจะได้รับการ คุ้มครองโดยรัฐ

(๕) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้อง กับกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ

๑๙) คณะกรรมาธิการกิจการองค์กรอิสระ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือ ศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกิจการองค์กรอิสระ ตามที่วุฒิสภามอบหมาย

(๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับกิจการองค์กรอิสระ

(๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการ บริหารจัดการขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่น

(๔) พิจารณารายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรอิสระที่เสนอต่อวุฒิสภา ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูล สำหรับประกอบการพิจารณาของวุฒิสภา

(๕) ติดตามแนวทางการจัดสรรคลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์ และโทรคมนาคม รวมทั้งการ กระจายคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชน

(๖) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้อง กับองค์กรอิสระ

๒๐) คณะกรรมาธิการตรวจรายงานการประชุมและติดตามมติของวุฒิสภา มีอำนาจหน้าที่ กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

(๑) พิจารณาตรวจรายงานการประชุมของวุฒิสภา

(๒) พิจารณาเปิดเผยรายงานการประชุมลับของวุฒิสภา

(๓) ติดตามผลการปฏิบัติตามมติของวุฒิสภา

(๔) พิจารณาเรื่องอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามที่วุฒิสภามอบหมาย

๒๑) คณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณา สอบสวน หรือศึกษาเรื่อง ใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาเรื่องหรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม
- (๓) ให้ข้อคิดเห็น ข้อสังเกต และติดตามความเคลื่อนไหว กิจการต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการ
- (๔) พิจารณาศึกษานโยบายและการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแสวงหา บริหารจัดการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ
- (๕) พิจารณาศึกษาการกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศและมาตรการอย่างอื่นเพื่อการควบคุม ลด และขจัดมลพิษตามหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย”
- (๖) พิจารณาศึกษามาตรการในการจัดการของเสีย อันตรายที่เกิดจากการใช้สารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย อย่างมีประสิทธิภาพ
- (๗) พิจารณาศึกษาอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม
- (๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

๒๒) คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ต่อไปนี้

- (๑) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ตามที่วุฒิสภามอบหมาย
- (๒) พิจารณาศึกษาเรื่อง หรือกิจการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (๓) ติดตามการทำงานของภาครัฐและภาคประชาชน เกี่ยวกับการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนด้านการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนการสร้างหลักประกันและความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยรวม ทั้งนี้ระดับโครงสร้าง นโยบาย กฎหมาย และการพัฒนาในพื้นที่
- (๔) พิจารณาและติดตามการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อรักษาสีทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนสวัสดิภาพชีวิต และความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- (๕) พิจารณาและติดตามความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับองค์กรภาคประชาชนในด้านการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์
- (๖) พิจารณาสอบสวนการกระทำ หรือการละเว้นการกระทำอันมีผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- (๗) ติดตามการร่างกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(๘) ติดตามการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ และสอบสวนการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สรุปบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

เมื่อพิจารณาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ และข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ สามารถสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญได้ ดังนี้

๑) บทบาทด้านการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

(๑.๑) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่ง เพื่อพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมสภาฯ กำหนดไว้ว่า สภาก็จะให้คณะกรรมการสิทธิการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยของสภาก่อนรับหลักการก็ได้

(๑.๒) พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองชั้นกรรมวิธีการ

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา ข้อบังคับการประชุมสภาฯ กำหนดให้สภาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการที่สภาตั้งหรือกรรมการเต็มสภา ซึ่งเป็นการพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่สภาผู้แทนราษฎรมิได้รับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว

(๑.๓) การพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกรรมการเต็มสภา

สภาจะตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาปัญหาใดโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นก็ ได้ โดยให้ถือว่าสมาชิกทุกคนในที่ประชุมประกอบกันเป็นคณะกรรมการ

(๑.๔) การพิจารณาปัญหาใด ๆ ที่เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการร่วม

กรณีที่วุฒิสภามีมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ และสภาไม่เห็นชอบด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้แต่ละสภาตั้งบุคคลซึ่งเป็นที่หรือมิได้เป็นสมาชิกแห่งสภานั้น ๆ มีจำนวนเท่ากัน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว

๒) กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา ตามที่รัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจไว้หรือตามที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามอบหมาย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ได้บัญญัติให้ “สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภา ตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำกิจการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา มติตั้งคณะกรรมการวิสามัญดังกล่าวต้องระบุกิจการหรือเรื่องให้ชัดเจนไม่ซ้ำซ้อนกัน

๓) อำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็น

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ได้บัญญัติให้ “คณะกรรมการย้อมมีอำนาจออกคำสั่งเรียกเอกสารจากบุคคลใดหรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่นั้นได้”

ในทางปฏิบัติภารกิจจริง ข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากแบบสอบถามบุคคลหลักของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้เสนอไว้ในตาราง ๓ ซึ่งครอบคลุมบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ รวมทั้งความเหมาะสมในด้านความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญของคณะกรรมการว่าสอดคล้องกับบทบาทของคณะกรรมการ ความเหมาะสมของบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการในปัจจุบัน ในด้านการพิจารณาร่างกฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาและบทบาทหน้าที่ที่สมาชิกของคณะกรรมการปฏิบัติงานมากที่สุด

ตาราง ๓-๑ ความคิดเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการรัฐสภา

ประเด็น	สาระของความคิดเห็น
๑. ความเหมาะสมด้านความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับบทบาทของ คณะกรรมการธิการ	
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๐ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๗.๕%) เห็นว่ามีความเหมาะสม เพราะการแต่งตั้งคณะกรรมการจะคำนึงถึง ความรู้ ความสามารถของสมาชิกแต่ละคน และ การได้มาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็มาจาก ฉันทานุมัติของประชาชน โดยกรรมการทำ หน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญฯ และข้อบังคับการ ประชุมฯ ที่ได้กำหนดไว้ ส่วนน้อย (๒๒.๕%) เห็นว่าคณะกรรมการ บางคณะไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากการ แต่งตั้งขึ้นอยู่กับการจัดสรรตำแหน่งตาม โควตาของฝ่ายรัฐบาล และฝ่ายค้าน โดยไม่ได้ คำนึงตามความรู้ความสามารถ และความถนัด ของแต่ละคนเท่าที่ควร
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๙๒.๐%) เห็นว่ามีความเหมาะสมดี แล้วเนื่องจากปัจจุบันกรรมการที่ดำรงตำแหน่ง มีวุฒิการศึกษาสูง และมีความเชี่ยวชาญหลากหลาย สาขา รวมทั้งมีความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติงานตรงตามบทบาท อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการแต่ละคณะ โดยสามารถศึกษา จากผลการพิจารณาในหลายเรื่อง สามารถนำมา ใช้ได้เป็นอย่างดี ส่วนน้อย (๘.๐%) เห็นว่ายังไม่เหมาะสมกับ ตำแหน่งมีเพียงบางคณะเท่านั้นที่เปิดโอกาสให้ สมาชิกวุฒิสภาสามารถเลือกคณะกรรมการได้ เอง บางคณะมีการแต่งตั้งโดยไม่คำนึงถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญตรงกับอำนาจหน้าที่ของคณะ กรรมการ

ตาราง ๓-๑ (ต่อ)

ประเด็น	สาระของความคิดเห็น
๒. ความเหมาะสมของบทบาท อำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการธิการในปัจจุบัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๐ คน)	ส่วนใหญ่ (๖๔.๗%) เห็นว่ามีความเหมาะสมดีแล้วและข้อบังคับการประชุมฯ ได้มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการไว้อย่างชัดเจน แต่การปฏิบัติงานจะสัมฤทธิ์ผลเพียงใด ขึ้นอยู่กับการทำงานของคณะกรรมการแต่ละคณะในการกำหนดแนวทางในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ส่วนน้อย (๓๕.๓%) เห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะมีบทบาทในการพิจารณากฎหมาย และการติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหารน้อย รวมทั้งคณะกรรมการไม่มีอำนาจบังคับผู้ที่ไม่มาให้ข้อมูลและการผลักดันให้มีการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการยังไม่มีความมีบทบัญญัติทางกฎหมายกำหนดไว้
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๗.๓%) เห็นว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากไม่ซ้ำซ้อนกับบทบาทหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร และมีโอกาสได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในทุกด้าน รวมทั้งการพิจารณากฎหมายและการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารก็มีมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนน้อย (๑๒.๗%) เห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะไม่มีอำนาจบังคับและลงโทษผู้ที่ไม่ยอมมาชี้แจงให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการ ส่งผลให้ไม่มีการนำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากในปัจจุบันมีเรื่องเข้าสู่การพิจารณาจำนวนมาก ควรกำหนดอำนาจของคณะกรรมการในการเรียกเอกสารในเชิงลึกและบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจอย่างแท้จริงมาให้ข้อมูล

ตาราง ๓-๑ (ต่อ)

ประเด็น	สาระของความคิดเห็น
๓. บทบาทอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่าง กฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๐ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๓.๑%) เห็นว่ามีบทบาทในการ พิจารณาค่อนข้างน้อย เพราะคณะกรรมการมัก ไม่ได้รับมอบหมายให้พิจารณากฎหมาย ส่วนใหญ่ จะมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ส่วนน้อย (๑๖.๙%) เห็นว่าคณะกรรมการ วิสามัญจะมีบทบาทในการพิจารณาศึกษาเรื่องที่อยู่ ในความสนใจของประชาชน และเรื่องที่อยู่ภายใต้ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจำนวนมาก และ บทบาทในการเสนอกฎหมาย ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญ สำคัญกับร่างกฎหมายของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งการตั้ง คณะกรรมการวิสามัญจึงมีตัวแทนของฝ่าย รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๗.๘%) เห็นว่ามีบทบาทตามอำนาจ หน้าที่ที่รัฐธรรมนูญฯ และข้อบังคับการประชุมฯ ได้กำหนดไว้ในการพิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ วุฒิสภาจะทำหน้าที่กลั่นกรองร่างกฎหมายจากสภา ผู้แทนราษฎร แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นชอบ ด้วยกับการแก้ไขของวุฒิสภา ก็ไม่มีความหมาย ซึ่ง ส่วนใหญ่วุฒิสภาจะมอบหมายให้คณะกรรมการ วิสามัญพิจารณา ปัจจุบันคณะกรรมการวิสามัญมี บทบาทตามข้อบังคับการประชุมฯ พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙ ในการพิจารณาร่างกฎหมายก่อนวุฒิสภา มีมติในวาระที่ ๑ ส่วนน้อย (๒๒.๓%) เห็นว่ามีบทบาทน้อย เนื่องจาก มีภารกิจมากมายในการพิจารณาเรื่อง ต่าง ๆ รวมทั้งร่างกฎหมายที่เข้าสู่วุฒิสภามีความ ถี่ห่างของระยะเวลา และส่วนใหญ่จะส่งให้คณะ กรรมการวิสามัญพิจารณา

ตาราง ๓-๑ (ต่อ)

ประเด็น	สาระของความคิดเห็น
๔. การปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ด้านใดมากที่สุด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๐ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๗.๒%) เห็นว่าทำหน้าที่ด้านการ พิจารณาศึกษา สอบสวนเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าสู่คณะ กรรมาธิการ เช่น เรื่องที่คณะกรรมาธิการหยิบยก ขึ้นพิจารณา และเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ รongลงมาคือ การติดตาม ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และการพิจารณากฎหมาย ทั้งนี้การดำเนินงานของ คณะกรรมาธิการแต่ละคณะก็มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการให้ความสำคัญในเรื่องต่าง ๆ ส่วนน้อย (๒๒.๘%) เห็นว่าการติดตามตรวจสอบ การทำงานของฝ่ายบริหารมีมากที่สุด เนื่องจาก ปัจจุบันรัฐบาลกำหนดนโยบายต่าง ๆ จำนวนมาก rongลงมาคือ การพิจารณาเรื่องร้องเรียน ความ เดือดร้อนของประชาชน และการพิจารณาร่าง กฎหมาย
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๗.๓%) เห็นว่าบทบาทด้านการ พิจารณากฎหมายมีมากที่สุด เนื่องจากข้อบังคับการประชุม พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดชัดเจนให้คณะ กรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภามีหน้าที่ในการ พิจารณาร่างกฎหมาย รongลงมาคือการติดตามการ ทำงานของฝ่ายบริหาร และการตรวจสอบการทุจริต คอร์รัปชันในโครงการต่าง ๆ ส่วนน้อย (๑๒.๗%) เห็นว่าทำหน้าที่ด้านการ พิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ ที่กรรมาธิการนำเสนอ มากที่สุด เช่น ความก้าวหน้าในการดำเนินงานเรื่อง ต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมาธิการ รongลงมาคือ การ พิจารณาเรื่องร้องเรียนและการตรวจรายงานการ ประชุมของวุฒิสภาและบันทึกการประชุมของคณะ กรรมาธิการ

บทที่ ๔

การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญ

บทบาทสำคัญของฝ่ายนิติบัญญัติ คือ หน้าที่ในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบกฎหมาย หน้าที่ในการตรวจสอบรัฐบาล และการให้ความเห็นชอบในเรื่องสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประเทศชาติในเรื่องต่าง ๆ ปัจจุบันโครงสร้างของรัฐสภาใช้รูปแบบสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

คณะกรรมการ เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในระบบสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา เพราะคณะกรรมการเปรียบเสมือนเป็นองค์กรย่อยของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ในการทำหน้าที่พิจารณากฎหมายและศึกษาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดรอบคอบ และเสนอให้สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับกฎหมายหรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น การปฏิบัติงานของคณะกรรมการจึงต้องเกิดประสิทธิผล นั่นคือ กระบวนการในการพิจารณา ศึกษา สอบสวนเรื่องใด ๆ ของคณะกรรมการต้องนำมาซึ่งผลการพิจารณาที่สามารถนำไปปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และภารกิจสำคัญของการมีระบบกรรมการคือ การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติโดยหน่วยงานต่าง ๆ การบริหารงบประมาณในการดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสอดส่องดูแลการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลในฐานะกลไกสำคัญในองค์กรนิติบัญญัติ

ในการศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานของคณะกรรมการนั้น มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีขอบเขตการวิเคราะห์ตามบทบาทของคณะกรรมการใน ๓ ด้านสำคัญคือ ๑) บทบาทในการพิจารณากฎหมาย ๒) บทบาทในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และ ๓) บทบาทในการศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่

จากการศึกษาวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ผู้อำนวยการกลุ่มงานประจำคณะกรรมการ ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พบว่า กระบวนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญ มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๑. ที่มาของเรื่องเข้าสู่การพิจารณา มาจาก ๓ ทาง คือ

- ๑) สภามอบหมายให้คณะกรรมการสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่
- ๒) กรรมการ คณะที่ปรึกษา หรือผู้ชำนาญการ ในคณะกรรมการเสนอเรื่องที่อยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
- ๓) เรื่องร้องเรียน

ในทางปฏิบัติ ส่วนใหญ่คณะกรรมการจะมีการตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณากลับกรองเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการ ตามความสำคัญเร่งด่วนของปัญหา ส่วนกรณีของเรื่องร้องเรียนที่มีเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการจะดำเนินการตรวจสอบว่าเรื่องที่ร้องเรียนเข้ามามีมูลความจริงหรือไม่ และต้องมีผู้ร้องชัดเจนและสามารถติดต่อได้ คณะกรรมการจึงจะมีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนดังกล่าว

๒. กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการ

- ๑) คณะกรรมการดำเนินการพิจารณาศึกษา สอบสวน
- ๒) ตั้งคณะอนุกรรมการ/คณะทำงาน เพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษา และสรุปผลนำเสนอต่อคณะกรรมการ

๓. การได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง

- ๑) การเชิญบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง
- ๒) การศึกษาดูงานในพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณา
- ๓) การจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- ๔) การจัดสัมมนา เพื่อระดมความคิดเห็น และนำผลการสัมมนามาใช้ประกอบการพิจารณา
- ๕) คณะทำงาน คณะที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ ศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อคณะกรรมการ

๔.๑ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๘๐ กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๑ คณะ โดยแต่ละคณะประกอบด้วยกรรมการจำนวน ๑๗ คน

ที่มาของคณะกรรมการ

คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ นั้น จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็นกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรนั้น กำหนดสัดส่วนไว้ คือ

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง x จำนวนของคณะกรรมการสามัญของแต่ละคณะ

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด

แต่ทั้งนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่งจะเป็นกรรมการสามัญประจำสภาได้ไม่เกิน ๒ คณะ โดยสรุป คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร มีสัดส่วนของสมาชิกสภาที่สังกัดพรรคการเมือง คือ

พรรคไทยรักไทย	มีอัตราส่วนกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑๓ คน
พรรคประชาธิปัตย์	มีอัตราส่วนกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓ คน
พรรคชาติไทย	มีอัตราส่วนกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑ คน

เมื่อพิจารณาอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ พบว่า ภารกิจสำคัญคือการกระทำการพิจารณา ศึกษาหรือสอบสวนเรื่องต่าง ๆ โดยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ คณะนั้น ๆ และการแบ่งคณะกรรมการออกเป็น ๓๑ คณะนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการมีการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้อย่างครอบคลุม โดยผ่านกระทรวงและหน่วยงานภาครัฐ เช่น คณะกรรมการการศึกษา มีอำนาจหน้าที่พิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการจัดการศึกษา และการพัฒนาทางการศึกษา และการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการทหาร มีอำนาจหน้าที่พิจารณาศึกษาเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัยของประชาชนและประเทศชาติ การเตรียมความพร้อมในการป้องกันประเทศ และการบริหารงานของกระทรวงกลาโหม และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น

๔.๑.๑ บทบาทในด้านการพิจารณากฎหมาย

หน้าที่หลักของรัฐสภาหรือฝ่ายนิติบัญญัติ คือการออกกฎหมาย หมายถึงการออกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกพระราชบัญญัติ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายต่าง ๆ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น จะต้องเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรจะต้องพิจารณา ๓ วาระ (ระบบงานรัฐสภา : ๒๕๕๖) คือ

วาระที่ ๑ เป็นการพิจารณาหลักการโดยทั่วไปของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าสมควรจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นั้น

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาและการลงมติดังกล่าว สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการพิจารณาก่อนรับหลักการก็ได้

ในกรณีที่ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญใดที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอ และในขั้นรับหลักการไม่เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน แต่สภาผู้แทนราษฎรได้แก้ไขเพิ่มเติม และประธานสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้มีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรสั่งระงับการพิจารณาไว้ก่อน และภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่มีกรณีดังกล่าว ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปให้ที่ประชุมร่วมกันของประธานสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรทุกคณะเป็นผู้วินิจฉัย ถ้าที่ประชุมร่วมกันวินิจฉัยว่าการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นทำให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีลักษณะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นไปให้นายกรัฐมนตรีรับรอง ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่ให้คำรับรอง ให้สภาผู้แทนราษฎรดำเนินการแก้ไขเพื่อมิให้ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงิน

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๒ แต่ถ้าสภาผู้แทนราษฎรมติไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใด ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

วาระที่ ๒ เป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการพิจารณา ตามปกติการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการ สภาจะให้คณะกรรมการสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ หรือ คณะกรรมการเต็มสภา เป็นผู้พิจารณาก็ได้

การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภากระทำต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือเมื่อสมาชิกเสนอญัตติโดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่ายี่สิบคนและที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการเต็มสภานั้น หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกคนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการ และประธานของที่ประชุมเป็นประธานคณะกรรมการ

การพิจารณาโดยคณะกรรมการเต็มสภา เป็นการพิจารณาชั้นคณะกรรมการและการพิจารณาของสภาในวาระที่สองเรียงตามลำดับมารวมกันไป

ตามปกติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง การพิจารณาโดยกรรมการเต็มสภา จะกระทำต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีร้องขอหรือสมาชิกเสนอญัตติ โดยมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และที่ประชุมอนุมัติ

การพิจารณาโดยคณะกรรมการที่สภาตั้ง ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น สภาผู้แทนราษฎรจะให้คณะกรรมการสามัญ หรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติชั้นคณะกรรมการที่สภาตั้งนั้น ถ้าสมาชิกผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันถัดจากวันที่สภารับหลักการนั้นไว้เป็นอย่างอื่น

การแปรญัตติ โดยปกติต้องแปรเป็นรายมาตรา

การแปรญัตติ เพิ่มมาตราขึ้นใหม่ หรือตัดทอน หรือแก้ไขมาตราเดิม ต้องไม่ขัดกับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น

เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเสร็จแล้ว ให้เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้น โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานสภา รายงานนั้นอย่างน้อยต้องระบุว่าได้มีหรือไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในมาตราใดบ้าง และถ้ามีการแปรญัตติ มติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคำแปรญัตตินั้นเป็นประการใด หรือมีการสงวนคำแปรญัตติของผู้แปรญัตติ หรือมีการสงวนความเห็นของคณะกรรมการก็ให้ระบุไว้ในรายงานด้วย

ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่ามิมีข้อสังเกตที่คณะกรรมการควรทราบหรือควรปฏิบัติ ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการ เพื่อให้ที่ประชุมสภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานสภาส่งรายงานและข้อสังเกตไปยังคณะรัฐมนตรี

เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภาส่งข้อสังเกตของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติตามข้อสังเกตนั้นประการใดหรือไม่ ให้ประธานสภาแจ้งให้ที่ประชุมทราบในโอกาสแรกที่มีการประชุมสภา

วาระที่ ๓ ในวาระนี้จะไม่มีการอภิปราย และให้ที่ประชุมลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบ ในกรณีที่สภาลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ ร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ นั้นเป็นอันตกไป แต่ในกรณีที่สภามีมติให้ความเห็นชอบ วุฒิสภาจะเป็นผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่อไป

จะเห็นได้ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติโดยคณะกรรมการเป็นการพิจารณาลงรายละเอียดถึงผลดี ผลเสีย ตลอดจนผลกระทบของร่างพระราชบัญญัติ เพื่อให้กฎหมายที่ประกาศใช้มีประโยชน์ต่อสังคมอย่างสูงสุด รวมทั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประชาชนได้อย่างแท้จริง

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร พบว่า บทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมีน้อยมาก เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรมักจะมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณา

การที่สภามอบหมายให้คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณา ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของร่างกฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องหรือความเกี่ยวข้องกับขอบเขตอำนาจหน้าที่หรือภารกิจของคณะกรรมการคณะใดคณะหนึ่ง แต่หากเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดหรือสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น ๆ แล้ว มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านนั้น ๆ เป็นการเฉพาะ ในกรณีนี้สภาผู้แทนราษฎรอาจลงมติมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาก็ได้

จากการศึกษาข้อมูลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ประกาศใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ ในวาระที่ ๒ ชั้นกรรมาธิการ พบว่า มีเพียง ๑ ฉบับเท่านั้นที่สภาผู้แทนราษฎรมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญการปกครองพิจารณา คือ พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษสายบางนา - ชลบุรี ในท้องที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรมีบทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายน้อย เนื่องจากการพิจารณาร่างกฎหมายต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สภาผู้แทนราษฎรจึงมักตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณา โดยมีตัวแทนจากหน่วยงานที่เสนอ กฎหมายเป็นกรรมการในคณะกรรมการวิสามัญ (รายละเอียดในภาคผนวกที่ ๓)

ผลการสัมภาษณ์กรรมการของสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับบทบาทในการพิจารณา กฎหมาย มีความคิดเห็นดังนี้

๑) คณะกรรมการวิสามัญมีบทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายน้อย ควรที่จะเพิ่มบทบาทให้ คณะกรรมการทำหน้าที่พิจารณากฎหมายให้มากขึ้น โดยสภามอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญที่มี อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของร่างกฎหมายเป็นผู้พิจารณา เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงาน ของคณะกรรมการให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันคณะกรรมการวิสามัญจะทำหน้าที่พิจารณากฎหมายเป็น ภารกิจรองจากการพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องอื่น ๆ และกรรมการบางท่านให้ความเห็นว่า สภามอบ หมายให้คณะกรรมการวิสามัญที่เกี่ยวข้องพิจารณาก่อนรับหลักการ

๒) กรณีที่คณะกรรมการวิสามัญมีบทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายมากกว่า ทั้งนี้เพราะ เสียข้งมากในสภาเป็นเสียงของสภาผู้แทนราษฎรพรรคร่วมรัฐบาล และลงมติให้ตั้งคณะกรรมการ วิสามัญในการพิจารณาร่างกฎหมาย และในคณะกรรมการวิสามัญนั้นจะมีกรรมการที่เป็นสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร พรรคร่วมรัฐบาล และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าพรรค ฝ่ายค้าน ซึ่งมีผลให้กรรมการซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐสามารถครอบงำการพิจารณาของคณะ กรรมการได้

๓) คณะกรรมการวิสามัญควรมีบทบาทในการเสนอร่างกฎหมาย โดยหากมีการพิจารณาแก้ไข รัฐธรรมนูญฯ ในประเด็นดังกล่าว ก็จะทำให้คณะกรรมการวิสามัญปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔) บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการวิสามัญในการพิจารณาร่างกฎหมายมีความเหมาะสม เนื่องจากคณะกรรมการจะได้มีเวลาในการพิจารณาศึกษา เรื่องต่าง ๆ ที่เสนอเข้ามาในคณะกรรมการ ซึ่ง เรื่องที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการทุกคณะมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะประเด็นปัญหาต่าง ๆ เรื่องร้องเรียน และการติดตามการบริหารงานของกระทรวงต่าง ๆ ตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

สรุป การปฏิบัติงานของคณะกรรมการวิสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร ในการพิจารณา กฎหมาย พบว่ามีบทบาทน้อย เนื่องจากคณะกรรมการวิสามัญมักไม่ได้รับมอบหมายจากสภาผู้แทนราษฎรให้ พิจารณา จึงสมควรเพิ่มบทบาทในการทำหน้าที่พิจารณากฎหมายมากขึ้น เนื่องจากการศึกษาพบว่า คณะ กรรมการวิสามัญปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในการพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องต่าง ๆ มากกว่าการพิจารณา กฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะว่า เมื่อสภารับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติในวาระที่ ๑ ควรมอบหมายให้คณะ กรรมการวิสามัญประจำสภาคณะใดคณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของร่างกฎหมายเป็นผู้พิจารณาแทนการ ตั้งคณะกรรมการวิสามัญ รวมทั้งควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฯ โดยกำหนดให้คณะ กรรมการวิสามัญสามารถเสนอร่างกฎหมายได้ นอกจากนี้สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะเป็น กรรมการในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ หรือประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะต้องมีความเหมาะสม

และปราศจากการครอบงำของฝ่ายบริหารอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้การทำงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๑.๒ บทบาทด้านการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

การดำเนินการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เป็นภารกิจสำคัญของคณะกรรมการซึ่งสอดคล้องตามหลักการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร จะเห็นได้ว่าการตั้งคณะกรรมการสามัญจำนวน ๓๑ คณะนั้น เพื่อให้คณะกรรมการสามารถติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้ครอบคลุมกับประเด็นปัญหาที่มีมากขึ้น และสามารถติดตามการบริหารงานตามนโยบายด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลที่หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ รับผิดชอบดูแล จึงได้มีการแบ่งจำนวนของคณะกรรมการให้สามารถติดตามการดำเนินงานของกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งมีนโยบายและแผนงาน โครงการเป็นจำนวนมาก โดยจำแนกตามลักษณะของภารกิจ ๒ ด้านคือ ภารกิจของรัฐ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ทหาร การปกครอง การศึกษา การต่างประเทศ และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับงานของสภาผู้แทนราษฎร เช่น กิจการสภาผู้แทนราษฎร การตรวจรายงานการประชุม เป็นต้น

การที่รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีต้องแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เมื่อเข้ามาบริหารประเทศ คณะกรรมการจึงมีภารกิจเพิ่มมากขึ้นในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติโดยมอบหมายผ่านหน่วยงานภาครัฐ โดยคณะกรรมการจะติดตามตรวจสอบว่ารัฐบาลได้ดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวอย่างไร มีผลดี ผลเสียผลกระทบต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด

เนื่องจากรายละเอียดของนโยบายของรัฐบาลในแต่ละด้านมีจำนวนมาก การศึกษาวิจัยจึงได้กำหนดประเด็นในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงต่อสภาใน ๒ เรื่อง คือ ๑) นโยบายเร่งด่วน และ ๒) นโยบายด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาเอกสารผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญทั้ง ๓๑ คณะ พบว่าส่วนใหญ่คณะกรรมการมีบทบาทในการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลมากกว่าจะเป็นการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยอาจมีสาเหตุมาจากสัดส่วนของสมาชิกพรรคฝ่ายรัฐบาล มักจะได้รับการจัดสรรให้เป็นกรรมการจำนวนหลายคณะ ซึ่งมีจำนวนมากกว่าสมาชิกพรรคฝ่ายค้านที่เป็นกรรมการ และเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการมีจำนวนมาก ทำให้ความสนใจและความต่อเนื่องของคณะกรรมการในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารมีน้อย

บทบาทในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร คณะกรรมการสามัญมีการดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงค่อนข้างน้อย แต่จะทำหน้าที่ในการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล และเสนอความเห็นต่อฝ่ายบริหาร ซึ่งลักษณะในการติดตามจะเน้นการประชุมและเชิญหน่วยงานที่รับผิดชอบมาชี้แจงให้ข้อมูล มากกว่าการตรวจสอบอย่างเข้มข้นในรายละเอียดและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบาย

การศึกษาวิจัยในประเด็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร จำแนกการ
ศึกษาออกเป็น ๒ เรื่อง คือ

๑. นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ได้แก่

- ๑) นโยบายพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี
- ๒) จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ ๑ ล้านบาท (โครงการหนึ่งตำบล
หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- ๓) จัดตั้งธนาคารประชาชน
- ๔) จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
- ๕) จัดตั้งบริษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์
- ๖) พัฒนารัฐวิสาหกิจ
- ๗) สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

๒. นโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ โดยศึกษาจากนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงต่อรัฐสภาใน
ด้านต่าง ๆ เช่น นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายเศรษฐกิจ นโยบายการสร้างรายได้ นโยบาย
ด้านต่างประเทศ และการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การแก้ไขปัญหาภาคใต้ การแก้ปัญหา
ใช้หัวदनก การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลมีจำนวนมาก รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรม
ต่าง ๆ รับผิดชอบดูแลการดำเนินการ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยข้อมูลผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ
แต่ละคณะ เรื่องการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล จึงต้องศึกษาที่มาของเรื่อง ประเด็นปัญหาและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถวิเคราะห์การติดตามตรวจสอบการดำเนินนโยบายของรัฐบาลได้ชัดเจน
ยิ่งขึ้น เช่น นโยบายพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี มีกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้อง
คือกระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงบประมาณ นโยบายธนาคารประชาชน เพื่อกระจาย
โอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งกู้ยืม
ระบบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยตนเอง มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
คือ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ นโยบายการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ชายแดนภาคใต้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

ตาราง ๔-๑ ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการ ในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายเร่งด่วน

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
๑. นโยบายพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี	๑. คณะกรรมการธิการการเกษตรและสหกรณ์ <u>เรื่องที่พิจารณา</u> ๑) ติดตามความคืบหน้าในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ให้เกษตรกรการดำเนินงาน เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ได้แก่ ๑. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์๒. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์๓. กรมส่งเสริมการเกษตร๔. กรมปศุสัตว์๕. กรมประมง๖. กรมส่งเสริมสหกรณ์ <u>ผลการพิจารณา</u> สาเหตุของปัญหาเกิดจาก ๑. ผลของโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ พบว่าไม่มีความเคลื่อนไหวในด้านการเกิดกลุ่มอาชีพใหม่มากนัก ซึ่งเกษตรกรต้องเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกอาชีพด้วยตนเอง๒. มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ทั้งหมดประมาณ ๑.๑๗ ล้านคน แต่มีงบประมาณเพื่อการจัดการที่เพียงพอกับเกษตรกร ประมาณ ๖ แสนคนเท่านั้น๓. การเข้าสู่โครงการของสมาชิกสหกรณ์ในโครงการลดภาระหนี้ สมาชิกลงทุนขาดสะตามแบบและขนาดที่ตนต้องการ เมื่อขาดเสร็จแล้ว จึงนำหลักฐานมาเบิกต่อคณะกรรมการฟื้นฟูระดับจังหวัด โดยการใช้เงินจากเงินอุดหนุนโครงการฟื้นฟูอาชีพหลังพักชำระหนี้ พ.ศ.๒๕๔๕ ส่วนในปี ๒๕๔๕ มีการตั้งงบประมาณสำหรับขาดสะจำนวน ๖๗,๐๐๐ สาระ แต่มีการอนุมัติเบิกจ่ายไปเพียง ๗,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ สาระ เท่านั้น และยังพบว่าไม่มีการกระจายตัวที่ดีพอ มีเพียงบางจังหวัดเท่านั้นที่ได้รับงบประมาณอย่างพอเพียง <u>ข้อสังเกตของคณะกรรมการ</u> ๑. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้กระจายไปในทุกพื้นที่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับราษฎรโดยทั่วไป รวมไปถึงการให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ได้ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง๒. เรื่องการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ นั้น ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันหาตลาดรองรับอาชีพให้กับเกษตรกรต่อไป ๒) ติดตามผลการดำเนินงานการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
	การดำเนินงาน เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นต้น <u>ผลการพิจารณา</u> ๑. ให้กรมพัฒนาที่ดินดำเนินการฝึกอบรมในทุก ๆ ด้าน โดยดูความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ พื้นที่ใดเหมาะแก่การเลี้ยงสัตว์ให้ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ใดเหมาะแก่การเกษตรให้ดำเนินการจัดอบรมด้านการเกษตร โดยดำเนินการให้ครอบคลุมทุกด้าน ๒. การกำหนดสถานที่ประชุม ควรคำนึงถึงงบประมาณด้านความประหยัดในกรณีที่อยู่ในจังหวัดมีสถาบันการศึกษา วิทยาเขตการเกษตร ให้พิจารณาดำเนินการให้ใช้สถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ฝึกอบรม หากจังหวัดใดไม่มีสถาบันการศึกษา เห็นควรใช้ศาลากลางประชาคมเป็นสถานที่จัดอบรมแทน เนื่องจากการจัดอบรมที่โรงแรมต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ๓) ติดตามนโยบายการพักชำระหนี้ของเกษตรกร การดำเนินงาน เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ได้แก่ ๑. กรมส่งเสริมการเกษตร ๒. กรมปศุสัตว์ ๓. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ๔. สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ๕. กรมประมง <u>ผลการพิจารณา</u> ในส่วนของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะดูแลเฉพาะเกษตรกรในโครงการพักชำระหนี้ ซึ่งมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประมาณ ๑,๐๗๐,๐๐๐ ราย โดยการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้ สร้างงานให้เกษตรกร และเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นด้วยการถ่ายทอดเทคโนโลยี และสนับสนุนปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานภายใต้แผนการผลิตตามความต้องการของเกษตรกร ซึ่งขณะนี้ได้มีการตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรและพัฒนาอาชีพการเกษตรประจำทุกตำบล ในส่วนของกรมปศุสัตว์ ผลการดำเนินงานของโครงการฟื้นฟูอาชีพของเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ในปี ๒๕๕๕ ดำเนินการครบ ๑๐๐% ปี ๒๕๕๕ ดำเนินการประมาณร้อยละ ๙๕ และในปี ๒๕๕๖ ดำเนินการประมาณร้อยละ ๘๗ ในส่วนของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการนั้น ในปี ๒๕๕๕ ประมาณ ๓๖,๐๐๗ ราย ปี ๒๕๕๕ ประมาณ ๑๓๓,๐๐๐ ราย และปี ๒๕๕๖ ประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ราย กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ในปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ และได้จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวในกรณีของเกษตรกรอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๕ และ

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
	เหตุการณ์ในต้นปี ๒๕๕๖ กรมส่งเสริมการเกษตรจะนำข้อมูลดังกล่าวไปตรวจสอบอีกครั้ง และรายงานให้คณะกรรมการทราบต่อไปธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้เข้าดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรในเรื่องการฟื้นฟูวิถีชีวิตให้ลดและเลิกอบายมุข การใช้เงินทั้งในด้านการดำรงชีวิต ขณะนี้ได้ดำเนินการแล้วประมาณ ๕ แสนราย ผลการดำเนินการโครงการฟื้นฟูเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว ๘ แสนราย เรื่องการออมเงินลูกค้าโครงการพักชำระหนี้ ก่อนเข้าร่วมโครงการประมาณ ๑,๐๗๘,๕๒๙ ราย โดยมีเงินออมทั้งสิ้น ๒,๐๓๕ ล้านบาท แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว ณ ข้อมูลวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๖ มีเงินออมอยู่ทั้งสิ้นประมาณ ๕,๒๕๘ ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากเดิม ๓,๒๒๓ ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการชำระหนี้ของเกษตรกร ๑. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ควรจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของเกษตรกร เพื่อเกษตรกรจะได้ทราบถึงกำไร ขาดทุนในการประกอบกร ๒. ในการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรโดยการจัดการฝึกอบรม ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมรายละ ๓,๐๐๐ บาท นั้น ไม่น่าจะคุ้มกับการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร เพราะเงินรายละ ๓,๐๐๐ บาท ไม่น่าจะซื้อปัจจัยได้เพียงพอ ๓. ภายหลังจากการฝึกอบรมเกษตรกรที่จะเบิกจ่ายเงินค่าปัจจัยการผลิตต้องมีใบเสร็จมาแสดงนั้น คณะกรรมการเห็นว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรจะทำแบบฟอร์ม ใบตอบรับการซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นหลักฐานการเบิกจ่ายเงินอย่างชัดเจน เนื่องจากบางครั้งเกษตรกรซื้อปัจจัยการผลิต แต่ไม่มีใบเสร็จต้องไปให้ร้านค้าอื่นออกใบเสร็จรับเงิน ทำให้เป็นช่องทางในการทุจริตขึ้นได้ ๒. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร - พิจารณาติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับการพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ผลการดำเนินงาน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อยผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ที่มีภาระหนี้เงินกู้คงเหลืออยู่กับ ธ.ก.ส. ไม่เกิน ๑ ล้านบาท จำนวนประมาณ ๒.๓ ล้านราย ปัจจุบันมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน ๒๒ ล้านราย - การพักชำระหนี้ จะได้สิทธิประโยชน์คือในระยะเวลา ๓ ปี (๓ เม.ย ๕๔ - ๓๑ มี.ค. ๕๗) ไม่ต้องชำระหนี้ตั้งต้นและดอกเบี้ยจะเริ่มชำระเงินต้นในปีที่ ๔ และรัฐบาลจะเป็นผู้รับประกันการชดเชยดอกเบี้ยให้กับ ธ.ก.ส. คิดเป็นร้อยละ ๘ ปัจจุบันมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการประมาณ ๑.๑ ล้านราย- การลดภาระหนี้ จะได้รับสิทธิประโยชน์ คือ ถ้าเกษตรกรไม่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
๒. จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ ๑ ล้านบาท (โครงการ ๑ ตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)	โดยยังชำระหนี้ให้กับ ธ.ก.ส. เป็นปกติจะได้รับการลดดอกเบี้ยร้อยละ ๓ ปัจจุบันมีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ ๑ ล้านราย โดยยังมีเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการประมาณ ๑.๑ แสนรายเป็นผู้ที่ไม่ประสงค์เข้าร่วมโครงการประมาณ ๒ หมื่นราย กลุ่มลูกค้าไม่รับรองประมาณ ๖ พันราย และกลุ่มลูกค้ารับรองแต่ยังไม่ได้ลงลายมือชื่อเพื่อยืนยันการใช้สิทธิ ๘ หมื่นกว่าราย <u>ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ</u> ควรประชาสัมพันธ์ถึงหลักเกณฑ์เงื่อนไขและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร ควรหาแนวทางช่วยเหลือเกษตรกรที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการฯ ควรหาแนวทางเพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพ ฟื้นฟูศักยภาพให้มืออาชีพที่มั่นคงและสามารถชำระหนี้ได้ ๑. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร - พิจารณาติดตามนโยบายของรัฐบาลในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (๓ ก.ค. ๕๕) สรุปการพิจารณาติดตามผล ๑. ในส่วนของคณะกรรมการกลาง ได้มีการทำงานแบบบูรณาการเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อน จึงตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานตามระเบียบ เช่น คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิต คณะอนุกรรมการส่งเสริมการตลาด หลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ เพื่อขึ้นทะเบียนและใช้งบประมาณไปแล้วประมาณ ๓๐ ล้านบาท ซึ่งยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของโครงการฯ ที่ผ่านมา ถือว่าประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ส่วนปัญหาอุปสรรคมีมากพอสมควร เนื่องจากเป็นสินค้าชุมชนดังนั้นการแก้ปัญหาจะต้องพัฒนาสินค้าให้เป็นสินค้าระดับประเทศ และเป็นสินค้าเพื่อการส่งออกต่อไป ๒. ในส่วนของกรมส่งเสริมสหกรณ์ มีขั้นตอนในการทำงาน ๓ ขั้นตอน คือ (๑) เน้นในเรื่องของสถาบันเกษตรกร ชุมชน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน (๒) เน้นในเรื่องการพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน (๓) ในกลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ มีการขยายการผลิตและเผยแพร่สินค้า โดยสร้างร้านจำหน่ายในท้องถิ่น หากเป็นในเมืองจะติดต่อศูนย์การค้าหรือชุมชน เพื่อนำสินค้ามาวางจำหน่าย ด้านการส่งออก ได้มีการจำหน่ายโดยผ่านการติดต่อกับกลุ่ม King Power ซึ่งเป็นบริษัทขายสินค้าปลอดภาษี ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ ผลิตภัณฑ์ยังไม่ดึงดูดใจลูกค้ามากนัก ส่วนด้านการบรรจุผลิตภัณฑ์ ด้านเทคโนโลยีทางการตลาด กลุ่มผู้ผลิตยังมีจุดอ่อนอยู่มาก ซึ่งต้องมีการพัฒนาต่อไป ๓. กรมการพัฒนาชุมชน ได้รับมอบหมายในเรื่องการจัดประชาคมหมู่บ้านและตำบลเพื่อจัดทำข้อมูลเบื้องต้น และค้นหาผลิตภัณฑ์เข้าโครงการ โดยการทำการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่น จากนั้นจะส่งไปที่คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ ทำการคัดเลือกและขึ้นทะเบียนเป็น ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งยอดจำหน่ายใน ๖ เดือนแรกของปี ๒๕๕๔ มีประมาณ ๙.๗ ล้านบาทโดยในการจำหน่ายได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ส่วนด้านการส่งเสริมการตลาด ได้รับความ

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
	ร่วมมือจากศูนย์การค้า โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว สถานบริการน้ำมัน นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือในการรับรองอาหาร เช่น อย. มอก. ฮาลาล รวมทั้งการรับรองอาหารสากลด้วย ๔. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ในส่วนของคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ กระทรวงอุตสาหกรรม ในเบื้องต้นได้จำแนกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลไว้ ๔ ประเภท คือ (๑) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในชุมชน (๒) ผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (๓) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (๔) ผลิตภัณฑ์บริการ ซึ่งมีการดำเนินการในส่วน of ผลิตภัณฑ์ในชุมชนเสร็จแล้ว ส่วนที่เหลือกำลังดำเนินการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการผลิตและมาตรฐานการผลิต ยังไม่ได้รับการรับรอง ปัญหาเกี่ยวกับทักษะการผลิต และการบริหารจัดการกลุ่มปัญหาการตลาดที่ขาดระบบเครือข่ายและการกระจายสินค้า ๕. กระทรวงพาณิชย์ ในส่วนของคณะกรรมการส่งเสริมการตลาด มีแผนงานหลักคือ ประสานงานความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชน กระจายสินค้าทั้งภายในและต่างประเทศ ปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งในการดำเนินงานจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ พาณิชย์จังหวัด ๗๕ จังหวัดกรมการค้าภายใน กรมทรัพย์สินทางปัญญา กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีหน้าที่รับผิดชอบแตกต่างกันออกไป ๒. คณะกรรมการการปกครอง - พิจารณาติดตามนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ภาครัฐควรเข้าไปสนับสนุนในเรื่องของตลาด ทั้งภายในและต่างประเทศ เพราะจะทำให้สินค้ากระจายจากชุมชนสู่ตลาดได้มากขึ้น ควรจะมีการเพิ่มศักยภาพในการผลิต ควรมีการลงไปตรวจสอบว่ามี การเชื่อมโยงจากระดับชาติสู่ชุมชน เพื่อให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เงินกองทุนหมู่บ้านได้ลงไปในพื้นที่เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ซึ่งเงินกองทุนนี้ได้ส่งลงในพื้นที่ทั้งหมด ๗,๑๒๕ กองทุน โดยส่งผลให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือและสามารถช่วยตนเองได้กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนให้ฟื้นตัว เพิ่มการจ้างงานในชุมชนช่วยแก้ไข ปัญหาการกู้เงินนอกระบบได้ ทำให้เกิดโครงการ ๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์ตามหมู่บ้านต่าง ๆ เพิ่มปริมาณการส่งออกให้กับประเทศ และจะโอนเงินให้ครบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ๗๙,๗๕๔ หมู่บ้านภายในเดือนกันยายน แต่ปรากฏว่า รัฐบาลไม่สามารถโอนเงินได้ตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้เนื่องจากเจอปัญหาอุปสรรคที่ไม่สามารถทำให้ปล่อยเงินกู้ได้หลายประการ และปัญหาหลักก็คือชาวบ้านยังไม่มีความพร้อมอย่างเพียงพอที่จะไปบริหาร ในกิจการขนาดเล็กได้รัฐบาลแก้ไข ปัญหานี้โดยจัดตั้งโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ) คือการให้ทุนบัณฑิตตกงาน ๗๔,๘๘๑ คน เข้าอบรมหลักสูตรศึกษาระดับประกาศนียบัตรเพื่อติดตามผลการดำเนินโครงการระยะเวลา ๑๐ เดือนเริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๕๕๔ - เดือนกันยายน ๒๕๕๕ ซึ่งในการดำเนินการรับสมัครและคัดเลือก

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
๓. จัดตั้งธนาคารประชาชน	บันทึกผู้ตักงานนั้น คณะกรรมการธิการการปกครองได้รับทราบว่าเป็นหลายจังหวัดได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้ที่จบการศึกษาที่จะเข้ามาร่วมโครงการและได้มีการร้องเรียนถึงความไม่เป็นธรรมและความไม่โปร่งใสเกิดขึ้น จึงได้เชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มาชี้แจง นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ) มอบหมายให้นายสันติ อุทัยพันธ์ รองผู้อำนวยการโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ) เป็นตัวแทนมาชี้แจงกับคณะกรรมการธิการการปกครองในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของกรรมการ : ๑. ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในแต่ละจังหวัดในการคัดสรรบุคคลที่เข้ามาร่วมโครงการฯ อาทิ เกี่ยวกับการกำหนดลักษณะพิเศษ เช่น จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่นหรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาใดโดยเฉพาะเพื่อเป็นการมุ่งเน้น ช่วยเหลือผู้ที่จบการศึกษาให้มีงานทำ๒. ควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การตั้งคณะกรรมการให้ถี่ถ้วน เนื่องจากในคณะกรรมการมีตัวแทนที่มาจากพรรคการเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นพรรคของรัฐบาลอาจจะก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยได้ จึงควรให้ข้าราชการเป็นผู้รับผิดชอบจะเป็นการเหมาะสมกว่า๓. ควรมีการตรวจสอบคณะกรรมการการคัดสรร ทั้งลักษณะการจัดองค์กรและแผนการดำเนินการความโปร่งใสในการคัดสรรและปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางด้านวิชาการและการจัดการ๔. ควรมีการกำหนดกรอบองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมหลักสูตรให้แน่นอนอนเพื่อจะได้ไม่สูญเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากทั้งในด้านเนื้อหา ระยะเวลา กฎระเบียบต่าง ๆ เป็นต้น๕. ควรจัดให้มีการสอบข้อเขียนควบคู่ไปกับการสอบสัมภาษณ์เพื่อพิสูจน์ความโปร่งใสในกระบวนการคัดสรร ๑. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร - พิจารณาติดตามผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อสภาเกี่ยวกับการจัดตั้งธนาคารประชาชนและพักหนี้เกษตรกรรายย่อยและโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ การดำเนินงาน เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ผลการดำเนินงาน ๑. ในส่วนของธนาคารออมสินที่ผ่านมามีประชาชนสนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกและขอใช้บริการด้านสินเชื่อเป็นจำนวนมาก แต่มีปัญหาในการดำเนินงาน คือประชาชนไม่เข้าใจในหลักเกณฑ์การกู้ยืมและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับ เกษตรกรบางรายไม่สามารถหา

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
๔. จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก	ผู้ค้าประกันตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รายได้ของผู้กู้ไม่แน่นอน ทำให้เกิดปัญหาการผ่อนชำระหนี้ <u>ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ</u> คือ การอนุมัติเงินไม่ควรจำกัดเฉพาะพ่อค้าแม่ค้ารายเก่า แต่ควรส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ ควรให้ประชาชนค้าประกันกันเอง หรือให้ข้าราชการระดับ ๓ ขึ้นไปค้าประกันระยะเวลาในการผ่อนชำระหนี้สั้นเกินไป ๒. ในส่วนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) คณะกรรมการฯ มีข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ และควรกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารให้เหมาะสม ๑. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร - พิจารณาติดตามแก้ไขปัญหานี้สืบโดยคุณภาพ และการสนับสนุนเงินทุนในธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก <u>ผลการดำเนินงาน</u> จากการที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ปี ๒๕๕๐ ทำให้ประชาชนเป็นจำนวนมากต้องเดือดร้อน ปัญหาสะสมเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากการประชุมที่ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องการแก้ไขปัญหานี้สืบโดยคุณภาพ ข้อมูลที่คณะกรรมการได้รับทราบ จะมีปัญหาหลัก ๆ อยู่ ๒ อย่างคือ ๑. ปัญหาการคิดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารเจ้าหนี้ ๒. ปัญหาที่กรมบังคับคดีไม่เปิดโอกาสให้ลูกหนี้ในการชำระหนี้สิน <u>ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ</u> เนื่องจากข้อมูลที่ได้ยังไม่ครบถ้วน จึงไม่สามารถรวบรวมได้ ทางกรรมการจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการหารือและประชุมหาข้อสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการหาทางออก และข้อเสนอแนะเพื่อนำเรียนนายกรัฐมนตรืต่อไป
๕. จัดตั้งบริษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์	๑. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน - พิจารณาศึกษาบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (TAMA) <u>การดำเนินงาน</u> - ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาเรียกหน่วยงานมาชี้แจง ได้แก่ ๑. ธนาคารกรุงเทพฯ จำกัด (มหาชน) ๒. ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ๓. บริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) ๔. บริษัทบริหารสินทรัพย์กรุงเทพพาณิชย์ จำกัด ๕. บริษัทบริหารสินทรัพย์เพชรบุรี จำกัด ๖. บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิท จำกัด

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
	<u>สรุปสาระสำคัญของการพิจารณา</u> คณะอนุกรรมการฯ ได้ใช้เวลาติดตามงานของบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทยมาเป็นเวลา ๑ ปี ๕ เดือน ผลการศึกษาติดตามดังปรากฏในรายงานคณะกรรมการ มีความเห็นและข้อเสนอแนะประกอบรายงาน (โดยสรุป) มีประเด็นสำคัญ ดังนี้ ๑. พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔๒. รูปแบบการจัดตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย๓. การดำเนินงานของ บสท. ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ๔. บุคลากรและโครงสร้างขององค์กรของ บสท. ๔.๑ โครงสร้างกรรมการ๔.๒ โครงสร้างกรรมการบริหาร๕. แผนการดำเนินงาน <u>ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ</u> ๑. ตามธรรมชาติของการแก้ปัญหาหนี้ด้วยคุณภาพในระยะแรกของการแก้ปัญหาการแก้หนี้ในกลุ่มธุรกิจที่ยังดำเนินการอยู่ หรือมีหลักทรัพย์หรือธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงในอนาคตดี ผลการแก้หนี้ด้วยคุณภาพที่ออกมาจึงเป็นที่น่าพอใจ นอกจากนี้หนี้ด้วยคุณภาพที่ บสท. รับโอนมากกว่าร้อยละ ๘๕ มาจากธนาคารที่ตกเป็นของรัฐวิสาหกิจ หรือธนาคารของรัฐ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแทบจะยังไม่ได้รับการแก้ไขมาก่อนเลย จึงยังมีหนี้ที่สามารถแก้ไขได้ป้อนอยู่ในสัดส่วนสูง แต่ในระยะต่อไปความยากลำบากในการแก้หนี้จะเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ และโอกาสขาดทุนจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ บสท. จึงต้องใช้ความกล้าหาญในการตัดสินใจมากขึ้น ซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาได้ เพราะการซื้อหนี้เสียที่เหลือมากองไว้จะก่อให้เกิดต้นทุนสูง อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น๒. แม้คณะกรรมการจะเห็นด้วยที่ บสท. ใช้สถาบันการเงินเจ้าหนี้แก้ปัญหาหนี้เสียที่โอนมายัง บสท. ในระยะแรกของการดำเนินงานด้วย เหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น แต่คณะกรรมการแสดงความคิดเห็นว่า บสท. ควรพิจารณาการนำหนี้มาแก้ไขเอง เมื่อจำนวนหนี้เสียเหลือน้อย เพราะการดำเนินการแก้ไขปัญหานี้ด้วยคุณภาพของ บสท. มีความเป็นไปได้มากกว่าหนี้เสียที่อยู่จะเป็นหนี้ที่แก้ไขก็ได้เงินคืนน้อย และเหลืออยู่ในแต่ละสถาบันการเงินน้อยมาก จนกระทั่งสถาบันการเงินเจ้าของหนี้เดิมเลิกให้ความสำคัญกับการแก้หนี้ เพื่อไม่ให้ปัญหานี้เสียเกิดผลกระทบต่อประชาชน ผู้เสียหายไม่มีวันสิ้นสุดคณะกรรมการจึงขอเสนอแนะให้บสท. โอนหนี้มาแก้ไขเอง๓. หนี้ด้วยคุณภาพที่มีมูลค่าต่ำกว่า ๕ ล้านบาท ที่ยังไม่ได้โอนมายัง บสท. และ บสท. ตั้งใจที่จะให้บริษัทบริหารสินทรัพย์สุขุมวิทดูแลแก้ไข บสท. ควรจะตั้งคณะกรรมการขึ้นดูแล เพื่อให้การแก้หนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมและแม้ว่ามูลค่าหนี้แต่ละรายของลูกหนี้ในกลุ่มนี้จะมีมูลค่าต่ำ แต่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก และมูลหนี้เมื่อรวมกันแล้วจะถึงประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท คณะกรรมการจึงขอ

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
๖. พัฒนารัฐวิสาหกิจ	เสนอแนะให้ บสท. ควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขหนี้ด้วยคุณภาพในลักษณะนี้ด้วย ๑. คณะกรรมการธิการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน - พิจารณาพระราชบัญญัติวิสาหกิจแห่งชาติ ผลการดำเนินงาน เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงโดยได้ข้อสรุปว่า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยการจัดตั้งบริษัทวิสาหกิจแห่งชาติ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน และต้องรอบคอบทั้งนโยบายและการปฏิบัติ ผลที่ออกมาอาจไม่เป็นไปตามเป้าหมาย คณะกรรมการมีความเป็นห่วงด้านนโยบายและการจัดตั้งบริษัทวิสาหกิจแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งกระทรวงการคลังจะเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมด ถ้าให้อิสระมากไปอาจเกิดการแทรกแซงทางการเมือง คณะกรรมการได้เสนอให้กระทรวงการคลังจัดส่งเอกสารเกี่ยวกับงบดุลเพิ่มเติมของรัฐวิสาหกิจทั้ง ๑๕ แห่งที่จะเตรียมพร้อมสู่การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ
๗. สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	๑. คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร - พิจารณาติดตามการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาในเรื่องของโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า สรุปสาระสำคัญการพิจารณาติดตามผล กระทรวงสาธารณสุขได้จัดทำโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ๓๐ บาท รักษาทุกโรค โดยได้นำประสบการณ์จากโครงการบัตรประกันสุขภาพ และโครงการสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาลมาประมวลโดยในเบื้องต้นได้ดำเนินการโครงการนำร่องในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๔๔ ใน ๖ จังหวัดโดยใช้สถานพยาบาลของกระทรวงเป็นหลัก ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ มิ.ย.๒๕๔๔ ได้ขยายโครงการเพิ่มอีก ๑๕ จังหวัด และบางแห่งมีโครงการนำร่องโดยใช้แพทย์แผนไทยมาใช้ในการรักษาพยาบาล ต่อมามีการขยายโครงการทั่วประเทศ รวมทั้งในกรุงเทพฯ เช่น โรงพยาบาลจุฬา โรงพยาบาลตำรวจ เป็นต้น สำหรับการดำเนินการตามโครงการฯ จะเน้นเรื่องการให้บริการในสถานพยาบาลใกล้บ้านเพื่อความสะดวกรวดเร็ว เน้นการส่งเสริมประกันสุขภาพเพื่อป้องกันโรค โดยใช้บัตรทอง ๓๐ บาท และยกเลิกบัตรประกันสุขภาพ ซึ่งในภาพรวมแล้วจะใช้งบประมาณในเรื่องสุขภาพเกิน ๒ แสนล้านบาทต่อปี และเมื่อดำเนินการกับประชากรของประเทศประมาณ ๖๐ ล้านคนจะได้ยอดเฉลี่ยประมาณ ๓ - ๔ พันบาทต่อหัวต่อปี สำหรับโรงพยาบาลเอกชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับค่าใช้จ่ายต่อหัวเท่ากับโรงพยาบาลของรัฐ คือประมาณ ๑,๒๐๒ บาทต่อหัว โดยกระทรวงฯ จะหักไว้ ๑๕๐ บาท การดำเนินการที่ผ่านมาได้ทำการประเมินผลควบคู่กันไปด้วย โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่พอใจกับโครงการดังกล่าว

ตาราง ๔-๑ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ/การดำเนินงาน/ผลการพิจารณา
	<u>ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ</u> ควรจัดระบบเครือข่ายการบริการในพื้นที่พร้อมทั้งกลไกการจ่ายเงิน ควรกระจายแพทย์ไปสู่ท้องถิ่น โดยไม่ควรจัดสรรเงินให้ไปกองไว้ที่ใดที่หนึ่ง เนื่องจากมีเงินไปอยู่ที่ไหน หมอจะไปอยู่ที่นั่นในระยะเปลี่ยนผ่านสำหรับผู้มีรายได้น้อย กระทบฯ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเกิดความมั่นใจตามโครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรคสำหรับผู้ป่วยเรื้อรัง ควรจะยกผลประโยชน์ให้กับผู้ป่วยโดยไม่ต้องเก็บเงินครั้งละ ๓๐ บาท ฯลฯ ๒. คณะกรรมการธิการการสาธารณสุข โดยพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ - พิจารณาศึกษาอดีต เรื่อง ปัญหาของนโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรค- พิจารณาศึกษา เรื่อง การจัดสรรงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุขในส่วนของโครงการ ๓๐ บาท รักษาทุกโรค- พิจารณาศึกษาการดำเนินงานนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า- พิจารณาศึกษาการใช้สิทธิตามโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาท รักษาทุกโรค กรณีเกิดอุบัติเหตุ)

จากตารางจะเห็นได้ว่า บทบาทของคณะกรรมการในการติดตามการดำเนินงานของรัฐบาลตามนโยบายเร่งด่วน พบว่า คณะกรรมการหลายคณะที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกันนโยบายในเรื่องนั้น ๆ ได้พิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกันนโยบายดังกล่าว เช่น คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์หยบายกประเด็นการติดตามความคืบหน้าในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร คณะกรรมการการสาธารณสุขพิจารณการดำเนินงานตามนโยบายสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนคณะกรรมการที่มีการพิจารณาติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนในหลายเรื่อง คือ คณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชนและโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

สรุปได้ว่า ในส่วนของนโยบายเร่งด่วน คณะกรรมการจะนำเสนอประเด็นขึ้นพิจารณา และเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวมาชี้แจง เพื่อติดตามผลการดำเนินงานของนโยบายต่าง ๆ มากกว่าการมุ่งตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร การปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นผลการพิจารณาเป็นเพียงข้อเสนอแนะ ข้อเสนอเบื้องต้นนโยบายดังกล่าวนำเสนอฝ่ายบริหารเท่านั้น การปฏิบัติงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบนโยบายเร่งด่วน จึงไม่มีประสิทธิผล

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายต่าง ๆ ของคณะกรรมการต่าง ๆ ได้เสนอไว้ในตาราง ๔-๒

ตาราง ๔-๒ การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายด้านต่าง ๆ

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๑. นโยบายเศรษฐกิจ ๑.๑ นโยบายด้านการคลัง ๑.๒ นโยบายการเงิน สถาบันการเงิน และตลาดทุน	๑. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน ได้แก่ - พิจารณาภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศ การดำเนินการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน - นโยบายการคลังในภาพรวมของเศรษฐกิจมหภาค - นโยบายการจัดเก็บภาษีรถตู้ - ภาพรวมสถานะการเงิน การคลัง และจัดเก็บภาษีอากร - นโยบายและการกำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์และโปรแกรมเมอร์และความคืบหน้าจากการเปิดตลาด MAI - นโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการปล่อยสินเชื่อที่อยู่อาศัย - การแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ด้อยคุณภาพ (NPL) ทั้งระบบ - นโยบายการปล่อยสินเชื่อบัตรเครดิต ความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยสินเชื่อและการปลอมแปลงบัตรเครดิต - กรอบยุทธศาสตร์กระทรวงการคลัง ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๘ - การพัฒนาตราสารหนี้ของประเทศไทย - การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน - ความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ที่ บสท. รับโอนมา พร้อมแนวทางปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของ บสท. - แผนพัฒนาระบบสถาบันการเงินเกี่ยวกับการควบคุมของสถาบันการเงินตามนโยบายของรัฐการขยายฐานภาษีของกระทรวงการคลัง
๒. นโยบายการสร้างรายได้ ๒.๑ ด้านการเกษตรกรรม (๑) พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร (๒) การพัฒนาตลาดภายในประเทศ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนชนบท (๓) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก	๑. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ - พิจารณาศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขความเดือนร้อนของราษฎรผู้ปลูกมันสำปะหลังในโครงการแทรกแซงปี ๒๕๕๓/๒๕๕๔ - พิจารณาศึกษาการผลิตแอลกอฮอล์จากอ้อยและมันสำปะหลัง - ติดตามผลการดำเนินงานของโครงการเงินกู้ ADB ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - พิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาราคาข้าวหอมมะลิตกต่ำ - พิจารณามาตรการช่วยเหลือราษฎรที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางได้รับความเดือดร้อน - พิจารณาเพื่อติดตามความคืบหน้าในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร - พิจารณาการแทรกแซงราคาข้าว ตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้มีการกำหนดในการช่วยเหลือเกษตรกร โดยการให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รับจำนำร่วมกับผู้ประกอบการโรงสีข้าวเกี่ยวกับฉางข้าวที่เก็บไว้หลังการรับจำนำแล้ว

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๒.๒ ด้านอุตสาหกรรม	- พิจารณาติดตามการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวนาปีประจำปี ๒๕๕๔/๒๕๕๕ ขององค์การคลังสินค้าและองค์การตลาดเพื่อการเกษตร - พิจารณาเกี่ยวกับกรณีที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และติดตามความคืบหน้ากรณีที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินไว้ และไม่ประสงค์จะดำเนินการให้กันพื้นที่ออกจากเขตปฏิรูปที่ดินทั้งหมด - พิจารณาหลักเกณฑ์การส่งเสริมการปลูกยางตามมติคณะรัฐมนตรี - พิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาโครงการรับจำนำข้าว ข้าวโพด และลำไย ปี ๒๕๕๔/๒๕๕๕ และ ปี ๒๕๕๕/๒๕๕๖ - พิจารณาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและมาตรการในการประกันราคามันสำปะหลังตกต่ำ ๑. คณะกรรมการการอุตสาหกรรม ได้แก่ - พิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของภาคอุตสาหกรรมในประเด็นเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ กฎกระทรวงของรัฐ ที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการส่งเสริมและพัฒนาการอุตสาหกรรม - พิจารณาภาพรวมของการพัฒนาอุตสาหกรรม รวมทั้งอุตสาหกรรมรายสาขาลดอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ - พิจารณาอุตสาหกรรมสุราแช่พื้นบ้านของไทย - พิจารณาศึกษาโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นบ้านไทย - พิจารณาศึกษาติดตามการพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรม - พิจารณาศึกษาโครงการแผนพัฒนาอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุน - พิจารณาศึกษาโครงการศึกษาผลกระทบการลดภาษีของ WTO ที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรม ๒. คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน - พิจารณาภาวะการส่งออกของไทย - พิจารณาผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรี (FTA) ที่มีต่อระบบการเงิน การคลัง การธนาคารและ NON BANK - พิจารณาแนวทางการแก้ไขการนำเข้าสุราจากต่างประเทศที่อาศัยเขตการค้าเสรีอาเซียน (อาฟต้า)
๒.๓ ด้านการบริการและการท่องเที่ยว ๒.๓.๑ ด้านการพัฒนาภาคบริการ	๑. คณะกรรมการการท่องเที่ยว - พิจารณาการจัดทำแผนการท่องเที่ยวปี ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ - พิจารณานโยบายการบินพาณิชย์ (สิทธิการบิน) ในประเทศไทย - พิจารณางบประมาณการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๒.๓.๒ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว	- พิจารณาการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในประเทศ- พิจารณาการวางนโยบายและกำหนดแนวทางการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ- พิจารณาการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งจังหวัดท่องเที่ยวพิเศษ- พิจารณาแนวทางการร่วมมือในการขยายตลาดการท่องเที่ยวไทยในต่างประเทศ- พิจารณาการดำเนินการและความคืบหน้าในโครงการจัดทำบัตรสิทธิพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ- พิจารณาแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวภายในประเทศ- พิจารณาผลการดำเนินการโครงการบัตรสมาชิกพิเศษ (THAILAND ELITE)- พิจารณาการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเรือผ่าน ๖ ประเทศ- พิจารณาการบริหารจัดการมัคคุเทศก์อาชีพกับการท่องเที่ยวของประเทศไทย
๓. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๓.๑ ด้านการพาณิชย์ ๓.๒ ด้านการค้าสินค้าและบริการ ๓.๓ ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๑. คณะกรรมการการพาณิชย์ - พิจารณากรณีการเปิดการค้าบริเวณชายแดนสหภาพพม่า- พิจารณาศึกษาการดำเนินงานของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์- พิจารณาศึกษาข้อตกลงทางการค้าในการซื้อขายสินค้าเกษตรระหว่างประเทศไทย - จีน โดยเฉพาะลำไยอบแห้ง และการแก้ไขปัญหาการค้าข้าวโพดตกต่ำ- พิจารณาศึกษาผลการลดภาษีนำเข้าวัตถุดิบและการเก็บภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปที่มีผลกระทบต่อการผลิตเพื่อการส่งออก- พิจารณาศึกษาการค้าชายตามแนวชายแดน- พิจารณาศึกษาการเปิดตลาดการค้าและการลงทุนกับประเทศเกาหลีใต้ กรณีปัญหาการส่งออกข้าว- พิจารณาศึกษากรณีปัญหาการส่งออกกุ้งและไก่แช่แข็งส่งออกต่างประเทศ- พิจารณาผลความก้าวหน้าในการบริหารงานของกระทรวงพาณิชย์ในด้านการค้าระหว่างประเทศ และผลการเจรจาในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ จีน อินเดีย ญี่ปุ่น- พิจารณาแนวทางนโยบายของรัฐในการขยายตลาดอาเซียน- พิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาและผลกระทบจากธุรกิจการค้าปลีก- พิจารณาเรื่องเขตการค้าเสรี (Free Trade Agreement) FTA ๒. คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ - พิจารณาความคืบหน้าด้านธุรกิจการค้าและการบริการในสหภาพยุโรป ตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการนวดแผนไทยและนโยบายครัวไทย ครัวโลก- พิจารณาความคืบหน้าและผลกระทบจากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๕. นโยบายด้านการคมนาคม	- พิจารณารายละเอียดและความคืบหน้าในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็นเมืองแฟชั่น (Bangkok Fashion city) - พิจารณาเกี่ยวกับความคืบหน้าวิธีการดำเนินการด้านเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ของไทยที่ได้ทำกับประเทศต่าง ๆ ทั่วประเทศ - พิจารณาติดตามความคืบหน้านโยบายและมาตรการบริหารสินค้าการควบคุมทุกประเภท - พิจารณาการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ - พิจารณาความคืบหน้าในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า ๑. คณะกรรมการการคมนาคม ได้แก่ - พิจารณาความคืบหน้าโครงการระบบรถไฟฟ้าใต้ดินของการรถไฟฟ้ามวลชนแห่งประเทศไทย - พิจารณา เรื่อง นโยบายการจัดซื้อเครื่องบินโดยสารรุ่นใหม่ ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) - พิจารณาศึกษาการพัฒนาเส้นทางหลวงสายต่าง ๆ ของกรมทางหลวง - พิจารณาเส้นทางการบินบริการการบินภายในประเทศของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)
๕. นโยบายการพัฒนาแรงงาน	๑. คณะกรรมการการแรงงาน ได้แก่ - พิจารณาปัญหาการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว - พิจารณา เรื่อง ปัญหาการบริหารงาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ส่งผลกระทบต่อประชาชน - พิจารณาปัญหาการบริหารงานกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ส่งผลกระทบต่อประชาชน - พิจารณาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระทบการจ้างแรงงานไทยในไต้หวัน - พิจารณาการบริหารราชการของกระทรวงแรงงานเกี่ยวกับการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ การส่งเสริมการมีงานทำภายในประเทศ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน การประกันสังคมและการบริหารงานบุคคล - พิจารณาแนวทางและมาตรการในการแก้ไขปัญหาแรงงานในประเทศมาเลเซีย
๖. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๑. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ - พิจารณา เรื่อง ศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย - พิจารณา เรื่อง สถานการณ์ด้านเทคโนโลยีพลังงานทดแทนของประเทศไทย - พิจารณา เรื่อง เทคโนโลยีการกำจัดขยะที่เป็นวิกฤติสู่การปรับให้เป็นประโยชน์

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๗. นโยบายด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	- พิจารณา เรื่อง การปรับโครงสร้างกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและการจัดตั้งกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร - พิจารณาแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยระหว่างปี ๒๕๕๕ - ๒๕๕๖ - พิจารณา เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ - พิจารณา เรื่อง การส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนเพื่อเข้าร่วมแข่งขันโอลิมปิกวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการปฏิรูปที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ - พิจารณาแผนกลยุทธ์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๕๗) - พิจารณา เรื่อง นานาเทคโนโลยีไปประยุกต์ในวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ๑. คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ - พิจารณา เรื่อง เทคโนโลยีชีวภาพ - พิจารณาการศึกษาเทคโนโลยีการบำบัดน้ำเสีย - พิจารณา เรื่อง เทคโนโลยีการกำจัดขยะที่เป็นวิกฤติสู่การปรับให้เป็นประโยชน์ - พิจารณาโครงการปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพและการผลิตหัวเชื้อจุลินทรีย์ ๒. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ - พิจารณา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - พิจารณา เรื่อง แนวทางในการควบคุมและการใช้สารเคมีภัณฑ์เกษตรในไม้ผลและพืชผัก - พิจารณา เรื่อง แนวทางการใช้สารเคมีภัณฑ์เกษตรอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค ๓. คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - พิจารณา เรื่อง สถานการณ์และแนวทางการจัดการน้ำเสียชุมชนและขยะมูลฝอยชุมชน
๘. นโยบายการพลังงาน	๑. คณะกรรมการการพลังงาน ได้แก่ - พิจารณา เรื่อง การพัฒนาไบโอดีเซลของประเทศไทย - พิจารณา เรื่อง แนวทางการพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าน้ำมันของภูมิภาค - พิจารณา เรื่อง วิเคราะห์สถานการณ์ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง - พิจารณา เรื่อง การส่งเสริมอุตสาหกรรมยานยนต์เพื่อการประหยัดพลังงาน - พิจารณา เรื่อง ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมการพัฒนาพลังงานทดแทน

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๙. นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง ๙.๑ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ๙.๒ ด้านการกีฬา ๙.๓ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๙.๔ ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ ๙.๕ ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ๑๐. นโยบายการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๑๐.๑ ด้านการศึกษา ๑๐.๒ ด้านการศาสนา ๑๐.๓ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม	๑. คณะกรรมการการสาธารณสุข ได้แก่ - พิจารณาศึกษาการดำเนินงานตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาทรักษาทุกโรค) ๑. คณะกรรมการการกีฬา ได้แก่ - พิจารณาแผนยุทธศาสตร์พัฒนามวยไทยสู่ระดับสากล - พิจารณาแนวทางในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ จาก ๒ ปี ต่อ ๑ ครั้ง - พิจารณาการจัดสรรงบประมาณด้านการกีฬาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - พิจารณาแนวทางในการบูรณาการแผนพัฒนาและงบประมาณของภาครัฐและภาคเอกชน ๑. คณะกรรมการติดตามการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้แก่ - พิจารณาการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด - พิจารณา เรื่อง สถานการณ์ยาเสพติด - พิจารณาติดตามผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๑. คณะกรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ - พิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนขายบริการทางเพศ - พิจารณาศึกษาและแก้ไขปัญหายั่งยืนของผู้สูงอายุในหมู่บ้านไม่เพียงพอ - พิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กก่อนวัยเรียน ๑. คณะกรรมการการศึกษา ได้แก่ - พิจารณาศึกษา เรื่อง ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ - พิจารณาศึกษา เรื่อง การกระจายอำนาจงบประมาณด้านการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - พิจารณาศึกษา เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ - พิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาอัตราค่าจ้างครูและบุคลากรทางการศึกษา - พิจารณาศึกษา เรื่อง การเปิดเสรีภาพทางการศึกษา : ผลกระทบต่อประเทศไทย - พิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาเงินอุดหนุนสถานศึกษาเอกชน ๑. คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้แก่ - พิจารณาศึกษา เรื่อง งบประมาณของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ - พิจารณา เรื่อง อุปสรรคและแนวทางแก้ไขการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาและการศึกษาพระภิกษุสามเณร - พิจารณา เรื่อง การธำรงรักษาความเป็นไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน - พิจารณาศึกษาแนวทางการอนุรักษ์โบราณและโบราณวัตถุ

ตาราง ๔-๒ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการ/เรื่องที่พิจารณา
๑๑. นโยบายด้านการต่างประเทศ	- พิจารณา เรื่อง นโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนและการคุ้มครองอาชีพการทอผ้าไหมไทย ๑. คณะกรรมการการต่างประเทศ ได้แก่ - พิจารณา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับรัฐสภายุโรปเรื่องการค้าและการลงทุน - พิจารณาข้อดี - ข้อเสีย ของการตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่าง ๆ จากการประชุมยอดผู้นำเอเปค ๒๐๐๓ - พิจารณาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศในตะวันออกกลาง - พิจารณาความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านในการดำเนินการค้า การท่องเที่ยว การสาธารณสุข ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ
๑๒. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน	๑. คณะกรรมการการปกครอง ได้แก่ - พิจารณานโยบายการบริหารจังหวัดทดลองแบบบูรณาการ (ผู้ว่าฯ CEO) - พิจารณานโยบายการจัดระเบียบสังคม - พิจารณานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง - พิจารณานโยบายปฏิรูประบบราชการ ๒. คณะกรรมการการพัฒนาการเมือง - พิจารณาประเด็นความก้าวหน้าและแนวทางการปฏิบัติงานของผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา

จากตารางแสดงการติดตามตรวจสอบการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงตัวอย่างของเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา เพื่อทราบผลการดำเนินนโยบายต่าง ๆ แนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเสนอรัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบต่อไป นอกจากการประชุมคณะกรรมการ คณะกรรมการยังมีการดำเนินงานที่สำคัญคือ การจัดสัมมนา และการศึกษาดูงานนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของรัฐบาล และรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะของนโยบายจากสาธารณชน โดยได้จัดสัมมนาและศึกษาดูงานในหลายจังหวัด เช่น การศึกษาดูงานด้านการสาธารณสุขและจัดสัมมนา เรื่อง การรับฟังความคิดเห็นการดำเนินงานตามนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (๓๐ บาทรักษาทุกโรค) ของคณะกรรมการการสาธารณสุข การสัมมนาทางวิชาการ การพิกัดนี้เกษตรกรและระบบการปล่อยสินเชื่อใหม่ของ ธ.ก.ส. ของคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน การเดินทางไปประชุมและศึกษาดูงาน เรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาการออกเอกสารสิทธิในที่ดินให้กับประชาชน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ของคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นกรรมการในเรื่องการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ได้เสนอความเห็น ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการในการพิจารณา ศึกษา สอบสวน นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ส่วนใหญ่คณะกรรมการจะเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง และให้ข้อมูลข้อเท็จจริง ซึ่งคณะกรรมการบางคณะมักประสบปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากฝ่ายรัฐบาลในการมาชี้แจงตามที่คณะกรรมการเชิญไป หรือมอบหมายให้ข้าราชการที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจมาชี้แจงแทนรัฐมนตรีผู้กำหนดนโยบาย

๒. ความไม่ต่อเนื่องของการติดตามตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ เนื่องจากนโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติครอบคลุมหลายจังหวัด ส่งผลให้การตรวจสอบไม่ต่อเนื่อง และไม่ครอบคลุม ส่วนใหญ่จึงเป็นการติดตามตรวจสอบภาพรวมของโครงการมากกว่าการศึกษารายละเอียดของโครงการ เช่น นโยบายพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยเวลา ๓ ปี คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ได้มีการติดตามผลการดำเนินงานของนโยบายดังกล่าว แต่มีการพิจารณาเพียง ๓ เรื่องเท่านั้นคือ ๑) ติดตามความคืบหน้าในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร ๒) ติดตามผลการดำเนินการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ และ ๓) การติดตามนโยบายการพักชำระหนี้ของเกษตรกร ดังนั้น ความไม่ต่อเนื่องในการติดตามตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ และความไม่ครอบคลุมประเด็นสำคัญของนโยบาย ทำให้คณะกรรมการอาจได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริง ที่ไม่เพียงพอในการนำเสนอข้อบกพร่อง และเสนอแนะแนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. การแบ่งสรรโควตาของกรรมการในคณะกรรมการสามัญแต่ละคณะ ขึ้นอยู่กับสัดส่วนของสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ตามที่ได้นำเสนอที่มาของคณะกรรมการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร หากคณะกรรมการคณะใดที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นพรรคร่วมรัฐบาลมีสัดส่วนมาก การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารก็อาจไม่สามารถทำงานได้อย่างจริงจัง

๔. กรรมการส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า คณะกรรมการทุกคณะมีการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารจริง แต่มีปัญหาอุปสรรคดังได้กล่าวแล้วข้างต้น และความคิดเห็นและมติของคณะกรรมการจะมีผลในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสำคัญนำไปปฏิบัติ เพราะระบบกรรมการเป็นกลไกในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารทางอ้อมเท่านั้น

๕. ปัญหาการขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและงบประมาณในการทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร ส่งผลให้การตรวจสอบไม่มีประสิทธิภาพมากนัก และกระบวนการในการตรวจสอบไม่เข้มข้นเพียงพอ ส่วนใหญ่มักเป็นการประชุมของคณะกรรมการ ไม่ค่อยได้มีการลงพื้นที่ไปตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือการเข้าถึงบุคคลหลักที่สามารถให้ข้อมูล เช่น เกษตรกรผู้ประสบปัญหา เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

สรุป บทบาทของคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายเร่งด่วน และนโยบายด้านต่าง ๆ ที่คณะรัฐมนตรีได้แถลงไว้ต่อสภานั้น พบว่า ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลให้การทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าวไม่มีประสิทธิผล ทั้งนี้เพราะ (๑) การไม่ได้รับความร่วมมือในการมาชี้แจงให้ข้อมูลจากรัฐบาล และส่วนราชการ มักมอบหมายให้ผู้นี้ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจมาชี้แจงแทน (๒) ความไม่ต่อเนื่องในการติดตามตรวจสอบนโยบายต่าง ๆ ของคณะกรรมการ เนื่องจากมีนโยบายเป็นจำนวนมากและเกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายแห่ง จำเป็นต้องอาศัยเวลาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้านของคณะกรรมการในการปฏิบัติงานตามบทบาทดังกล่าว (๓) การตั้งกรรมการขึ้นอยู่กับการแบ่งสรรสัดส่วนของสมาชิกพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคฝ่ายค้าน ไม่ได้คำนึงถึงความเหมาะสมในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญในงานของคณะกรรมการ (๔) การนำข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปปฏิบัตินั้น พบว่ามีน้อย ขึ้นอยู่กับความสนใจและให้ความสำคัญของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ และคณะกรรมการไม่สามารถติดตามการดำเนินงานตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้ในทุกเรื่อง ประกอบกับคณะกรรมการส่วนมากเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมักเอาเวลาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการลงเขตพื้นที่รับผิดชอบมากกว่าที่จะให้ความสำคัญทุ่มเทกับการแก้ไขปัญหาสาธารณะ

๔.๑.๓ บทบาทด้านการศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่

ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาแล้วรายงานต่อสภา และตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้น ๓๑ คณะ โดยระบุอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน

การตั้งคณะกรรมการเพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภานั้น เป็นไปตามเจตนารมณ์ของสภาที่ต้องการจะให้พิจารณาศึกษาในรายละเอียดเพื่อให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ก่อนที่จะนำผลการพิจารณาสรุปเป็นรายงานการพิจารณาศึกษา โดยมติความเห็นชอบของสภาผ่านไปยังคณะรัฐมนตรีต่อไป คณะกรรมการถือว่าเป็นกลไกหลักในการทำงานของระบบสภา และมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ประเด็นหรือผลการพิจารณาของสภาในแต่ละเรื่องเป็นไปอย่างสมบูรณ์และรอบคอบ ระบบคณะกรรมการในปัจจุบันได้รับความนิยมและกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ประธานาธิบดี หรือแม้แต่กึ่งประธานาธิบดี ในฐานะที่เป็นกลไกหรือเครื่องมือที่กระทัตรัดและคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาของสภา การทำงานของระบบรัฐสภาในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณารับผิดชอบติดตามประเด็นปัญหาต่าง ๆ อย่างครอบคลุมและหลากหลาย (มนตรี รูปสุวรรณ และคณะ, ๒๕๕๗ : ๒๐)

จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร พบว่า การดำเนินงานในการติดตามตรวจสอบเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่เป็นภารกิจสำคัญของคณะกรรมการ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่กรรมการยกประเด็นขึ้นพิจารณา

และปัญหาโรงเรียนต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่คณะกรรมการธิการ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการธิการสามัญในแต่ละปี พบว่า มีเรื่องที่คณะกรรมการธิการพิจารณาเป็นจำนวนมาก

การดำเนินงานของคณะกรรมการธิการในการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ

- ๑) การเรียกบุคคลหรือตัวแทนหน่วยงานมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น
- ๒) การตั้งคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว
- ๓) การเดินทางไปศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริง
- ๔) การจัดสัมมนา

จากผลการดำเนินงานของคณะกรรมการธิการสามัญในการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่นั้น พบว่า หากมีสถานการณ์เกิดขึ้นภายในประเทศหรือต่างประเทศที่เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญ และมีผลกระทบต่อประชาชนและประชาชาติ คณะกรรมการธิการจะดำเนินการพิจารณาประเด็นเหล่านั้น เพื่อให้สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันต่อสถานการณ์ ยกตัวอย่างเช่น คณะกรรมการธิการการสาธารณสุข พิจารณาปัญหาและผลกระทบจากโรคซาร์ส คณะกรรมการธิการการเกษตรและสหกรณ์ พิจารณาประเด็นปัญหาใช้หัวดินก คณะกรรมการธิการการปกครอง พิจารณาประเด็นการออกรางวัลสลากของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (หวยล๊อค) เป็นต้น

ปัจจุบันมีเรื่องร้องเรียนมาสู่การพิจารณาของคณะกรรมการธิการเป็นจำนวนมาก เนื่องจากคณะกรรมการธิการแต่ละคณะมีการประสานสัมพันธ์การทำงานของคณะกรรมการธิการผ่านทางสื่อต่าง ๆ มากขึ้น เช่น ทางอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ประชาชน/หน่วยงานไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผลกระทบจากนโยบายของรัฐบาล และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การทุจริตประพฤติมิชอบในโครงการต่าง ๆ เป็นต้น คณะกรรมการธิการที่มีเรื่องร้องเรียนเข้ามาเป็นจำนวนมาก ได้แก่ คณะกรรมการธิการการปกครอง คณะกรรมการธิการการทหาร คณะกรรมการธิการการแรงงานและสวัสดิการสังคม คณะกรรมการธิการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ คณะกรรมการธิการการตำรวจ เนื่องจากคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตของประชาชน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า กรรมการธิการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกับการศึกษาข้อมูลเอกสาร คือคณะกรรมการธิการมีการพิจารณาศึกษา สอบสวน เรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะและเรื่องร้องเรียนมากกว่าการพิจารณากฎหมายและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

คณะวิจัยจึงขอยกตัวอย่างการศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธิการสามัญ ประจำสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการธิการการเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรรม การสหกรณ์ การพัฒนาการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร รวมทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคทางการพัฒนาการเกษตร

เรื่องที่พิจารณา : พิจารณากรณีเกิดน้ำเน่าเสียของแม่น้ำแม่กลอง ส่งผลกระทบต่อความเสียหาย

การดำเนินการ : ๑. เรียกบุคคลและตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง และแสดงความ
ความเห็น ได้แก่

- ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี
- กระทรวงอุตสาหกรรม
- กรมควบคุมมลพิษ
- กรมชลประทาน
- กรมอนามัย
- ปลัดจังหวัดสมุทรสงคราม
- กรมประมง
- ประชาคมคนรักแม่กลอง

๒. ไปตรวจสอบข้อเท็จจริง ณ ตำบลแพรกหนามแดง ตำบลวัดประดู่
อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ผลการพิจารณา

น้ำเสียที่ลงสู่แม่น้ำแม่กลองนั้น มีไซมาจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเพียงอย่าง
เดียว แต่จะมีที่มาด้วยกัน ๓ ส่วนคือ

- ๑) น้ำเสียที่เกิดจากชุมชน มีการปล่อยน้ำเสียประมาณร้อยละ ๗๕
- ๒) น้ำเสียที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม มีการปล่อยน้ำเสียประมาณร้อยละ ๒๐
- ๓) น้ำเสียที่เกิดจากโรงพยาบาล มีการปล่อยน้ำเสียประมาณร้อยละ ๕

จะพบว่าชุมชนเป็นแหล่งปล่อยน้ำเสียที่สำคัญ เนื่องจากความเป็นอยู่เป็นไปในลักษณะที่
หนาแน่น และการที่จังหวัดจะดำเนินการก่อสร้างบำบัดน้ำเสียให้แต่ละชุมชนนั้นคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจาก
ขาดงบประมาณ

มาตรการในการให้ความช่วยเหลือ จังหวัดราชบุรีได้กำหนดมาตรการแก้ไขเป็น ๒
ลักษณะคือ

๑) ระยะสั้น โดยให้กรมชลประทานปล่อยน้ำจากเขื่อนในปริมาณที่มากกว่าปกติเพื่อ
เจือจางน้ำเสียและผลักดันน้ำทะเลที่ชั้นสูงลงสู่ทะเล และให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ
น้ำตลอดเวลา

๒) ระยะยาว ได้กำหนดแนวทางไว้ ๒ แนวทางคือ

แนวทางที่ ๑ โดยการตั้งศูนย์ในการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องน้ำ และให้แต่ละหน่วยมี
เครื่องมือในการตรวจสอบคุณภาพน้ำเป็นของตนเอง โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดูแล

แนวทางที่ ๒ จังหวัดราชบุรีจะประสานกับโรงงานทั้งหมด โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมเป็นกรณีเร่งด่วน โดยเฉพาะโรงงานที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง รวมไปถึงโรงงานที่ได้มีการกล่าวอ้างว่าได้มีการวางท่อใต้น้ำ ซึ่งหากมีจริงจังหวัดจะสั่งการให้โรงงานดังกล่าวหรือออกทันที รวมไปถึงการปล่อยน้ำเสียซึ่งต่อไปนี้ก่อนที่โรงงานจะปล่อยน้ำเสียจะต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ได้ทราบเพื่อไปตรวจสอบคุณภาพน้ำก่อนที่จะปล่อยน้ำลงไปแม่น้ำ

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ

๑) ในการตรวจสอบคุณภาพท่อและน้ำเสีย รวมไปถึงตรวจสอบโรงงานในแต่ละแห่งของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะมีการตรวจสอบโดยเคร่งครัด ด้วยวิธีการตรวจสอบสภาพโรงงานที่แท้จริง จะได้ทราบถึงจุดบกพร่องของโรงงานมิใช่ไปตรวจเพียงแต่การเจรจาสอบถาม และออกหนังสือรับรองให้กับโรงงานซึ่งวิธีการเช่นนี้ อาจเกิดปัญหาการต่อคุณภาพของโรงงานตามมาได้

๒) การที่องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปกำกับดูแลท้องถิ่นด้วยแนวทางการจัดตั้งศูนย์ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรีเสนอมานั้น คณะกรรมการฯ เห็นว่าเป็นแนวทางที่ดี แต่ตามข้อเท็จจริงองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการจัดระเบียบและทัศนคติขององค์การและของโรงงานควบคู่กันไป เพื่อให้แต่ละฝ่ายมีจิตสำนึกที่ดีในการคำนึงถึงผลประโยชน์โดยรวมของประชาชนโดยทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และกระทรวงอุตสาหกรรม ควรหามาตรการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับราษฎรต่อไป

มติของคณะกรรมการฯ

ที่ประชุมได้มีมติให้กรมโรงงานอุตสาหกรรม จัดส่งรายชื่อโรงงานในพื้นที่ ๓ จังหวัดที่ตั้งอยู่ในบริเวณแม่น้ำแม่กลอง รวมทั้งพื้นที่ต่าง ๆ ริมแม่น้ำแม่กลองให้กับคณะกรรมการเพื่อทำการตรวจสอบต่อไป โดยคณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมการที่อยู่ในพื้นที่ ๓ จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี และสมุทรสงคราม และกรมการที่มีความสนใจร่วมเดินทางไปตรวจสอบโรงงานดังกล่าวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะกรรมการการปกครอง มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน การพัฒนาระบบราชการและการปฏิรูปของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เรื่องที่พิจารณา : ประเด็นการออกรางวัลสลากของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (หวยล็อต)

การดำเนินงาน : ๑. ตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับ

๑) กฎระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการออกสลากของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล

๒) จำนวนของสลากที่ได้มีการออกในแต่ละงวด

- ๓) จำนวนเงินอุดหนุนที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้มอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ

ผลการพิจารณา

- ๑) ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลแห่งชาติ ได้จัดให้มีการระดมความคิด วิเคราะห์ เพื่อหาวิธีป้องกันการลื้อคเลข จึงได้มีการสรุป คือ มีการนำภาชนะพลาสติกทรงกลมมาใช้จนถึงปัจจุบัน
- ๒) นับจากเหตุการณ์การออกสลาก พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีการดัดแปลงวิธีการลื้อคเลข โดยประสานกับกองปราบปราม
- ๓) มีการตรวจสอบถึงกรณีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานมีส่วนเกี่ยวข้องกับการลื้อคเลข โดยประสานกับกองปราบปราม
- ๔) ได้มีการประสานกับกองปราบปรามในการสืบสวนสอบสวนบุคคลที่กระทำความผิด โดยจะดำเนินการตามกฎหมายโดยไม่มีข้อยกเว้นแต่อย่างใด
- ๕) สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้มีการปรับเปลี่ยนการออกสลากในระยะสั้นนั้น ยังไม่ทำให้ประชาชนที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปร่วมออกสลาก

ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น

- ๑) ทางคณะกรรมการได้เน้นย้ำให้ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลมีมาตรการในการดำเนินการป้องกันการลื้อคเลข ทั้งในส่วนของกลุ่มบุคคลที่ทุจริตและวิธีการออกสลากอย่างเข้มงวด
- ๒) ขอให้ทางสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการการปกครอง โดยจัดส่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาเพื่อความสะดวกในการศึกษา

คณะกรรมการการแรงงาน มีอำนาจหน้าที่กระทำการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับแรงงานในประเทศและต่างประเทศ

เรื่องที่พิจารณา : เรื่องร้องเรียนของนายเฉลิม ชันติภิญโญ กับคณะ กรณีขอให้ตรวจสอบการเอาเปรียบการจ้างของนายจ้าง (บริษัทธนุส คอร์ปอเรชั่น จำกัด) ต่อลูกจ้าง

การดำเนินการ : เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง ได้แก่ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กรรมการผู้จัดการบริษัท ธนุส คอร์ปอเรชั่น จำกัด และกลุ่มผู้ร้องเรียน

ผลการดำเนินการ : คณะกรรมการได้มอบให้ผู้ตรวจราชการกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานรับไปดำเนินการตรวจสอบและรายงานผลภายใน ๓๐ วัน นอกจากนี้เสนอแนะให้องค์กรวิชาชีพรักษาความปลอดภัย รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นสหภาพ และเสนอให้มีการจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นทั้ง ๓ ฝ่าย เพื่อร่วมจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพและมาตรฐานการรักษาความปลอดภัย

โดยสรุปบทบาทในการพิจารณาศึกษา สอบสวนเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๑ คณะ พบว่า คณะกรรมการมีการปฏิบัติงานตามบทบาท ดังกล่าวมากที่สุด และเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเป็นประโยชน์อย่างมากในการปรับปรุง แก้ไข

และสะท้อนปัญหาที่ประชาชนได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของภาครัฐและภาคเอกชน ในหลายเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ เรื่องการพิจารณาศึกษา ปัญหาการออกสลากกินแบ่งรัฐบาล ผลการพิจารณาส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญในเรื่องของความโปร่งใสในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น การพิจารณาปัญหาแรงงาน ซึ่งคณะกรรมการการแรงงานได้พิจารณาข้อร้องเรียนจำนวนมาก ผลการพิจารณาทำให้กระทรวงแรงงาน กระทรวงการต่างประเทศ หันมาให้ความสนใจปัญหาการเอาเปรียบผู้ใช้แรงงานมากขึ้น ด้านสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีการพิจารณาปัญหาขยะ ปัญหามลพิษ และปัญหาน้ำเสีย ได้ผลการพิจารณาที่ทำให้องค์กรภาคเอกชนและรัฐบาล รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ส่วนในเรื่องการบริหารราชการแผ่นดิน คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการการตำรวจ และคณะกรรมการพัฒนาการเมือง ได้มีการพิจารณาเรื่องการบริหารงานของผู้ว่า CEO การปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจ ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์อย่างมากในการผลักดันให้เกิดการตรวจสอบภาครัฐมากยิ่งขึ้น

สรุปบทบาทของคณะกรรมการในด้านการศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ กระทบไปตามกระแสความสนใจของสาธารณชน และเรื่องที่ประชาชน/หน่วยงานไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือได้รับผลกระทบจากนโยบายหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติงานทุจริตประพฤติมิชอบ โดยกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการสิ้นสุดลงในการให้ข้อเสนอแนะและข้อสังเกตซึ่งไม่เป็นที่ชัดเจนว่าจะมีการนำไปปฏิบัติได้จริงและทำให้ผู้ได้รับผลกระทบมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ หรือปัญหาได้รับการแก้ไข ดังนั้นการดำเนินงานของคณะกรรมการจึงไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

๔.๒ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีจำนวน ๒๑ คณะ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๕ และในคราวประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๓๐ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เป็นพิเศษ วันอังคารที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ได้ตั้งคณะกรรมการสามัญเพิ่มอีก ๑ คณะ คือ คณะกรรมการการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยแต่ละคณะประกอบด้วยจำนวนสมาชิกที่เป็นกรรมการ มีจำนวนไม่น้อยกว่าเก้าคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน

ที่มาของคณะกรรมการ

การดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญของวุฒิสภา มีวาระสองปีนับแต่วันที่วุฒิสภามีมติเลือกตั้ง ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อ ๗๕, ๗๖ ได้กำหนดว่า สมาชิกวุฒิสภาคนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้ไม่เกิน ๒ คณะ เว้นแต่สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานและเลขาธิการคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภานั้น ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาได้หนึ่งคณะ

การสรรหาสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ที่ประชุมวุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญขึ้นคณะหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการสรรหา โดยมีจำนวน ๑๑ คน และให้สมาชิกแต่ละคนแสดงความจำนงโดยยื่นต่อคณะกรรมการสามัญตามแบบที่คณะกรรมการประจำวุฒิสภาได้ไม่

เกินสองคณะ ในกรณีที่คณะกรรมการพิจารณาประจำวุฒิสภาคณะใดมีสมาชิกยื่นแสดงความจำนงจะดำรงตำแหน่งไว้เกินจำนวนกรรมการพิจารณาในคณะนั้น ให้ใช้วิธีตามที่คณะกรรมการสามัญที่ทำหน้าที่สรรหากำหนด

เมื่อครบกำหนดวาระสองปี วุฒิสภาดั้งคณะกรรมการสามัญทำหน้าที่สรรหาขึ้นมาใหม่ และดำเนินการสรรหากรรมการสามัญ เพื่อดำรงตำแหน่งต่อไป

๔.๒.๑ บทบาทด้านการพิจารณากฎหมาย

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของวุฒิสภาเป็นการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ผ่านการพิจารณาจากสภาผู้แทนราษฎร โดยวุฒิสภาเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการกลั่นกรองร่างพระราชบัญญัติฯ ในการพิจารณาของวุฒิสภามี ๓ วาระคือ

วาระที่ ๑ เป็นการพิจารณาหลักการทั่ว ๆ ไปของร่างพระราชบัญญัติฯ โดยวุฒิสภาจะพิจารณาและลงมติว่า จะเห็นชอบหรือไม่กับหลักการแห่งร่างนั้น หรืออาจมีกรณีการให้คณะกรรมการพิจารณาหลักการของพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญก่อนวุฒิสการับหลักการได้ ในระหว่างที่มีการพิจารณาของที่ประชุมวุฒิสภาในวาระที่ ๑ ถ้ามีปัญหายุ่งยากต่อการวินิจฉัยของที่ประชุม วุฒิสภาอาจมีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญหรือส่งให้คณะกรรมการสามัญคณะใดคณะหนึ่งไปพิจารณาหลักการแห่งร่างนั้น ๆ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้วก็จะจัดทำรายงาน พร้อมทั้งเสนอความเห็นประกอบการวินิจฉัยของที่ประชุม

วาระที่ ๒ เป็นการพิจารณาในชั้นกรรมการ วุฒิสภาอาจมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ หรือคณะกรรมการเต็มสภาเป็นผู้พิจารณาก็ได้

วาระที่ ๓ เมื่อพิจารณาทุกมาตราจนจบร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการแล้ว วุฒิสภาจะพิจารณาโดยไม่มีการอภิปราย และมีการลงมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติฯ หากเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม ก็ถือว่าร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ วุฒิสภา แตกต่างกับคณะกรรมการสามัญ สภาผู้แทนราษฎร คือ การกำหนดให้คณะกรรมการสามัญ วุฒิสภา พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการแต่ละคณะ ดังนั้นจะพบว่าบทบาทในการพิจารณากฎหมายของคณะกรรมการสามัญวุฒิสภา จึงมีมากกว่าคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรคือ มีร่างพระราชบัญญัติจำนวน ๑๒ ฉบับ ที่วุฒิสภามอบหมายให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา

นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในวาระที่ ๒ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๑๓ แล้ว ในทางปฏิบัติคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา จะมีบทบาทในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ตามข้อ ๑๐๙ ซึ่งกำหนดให้ “เมื่อ

สภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฯ ในวาระที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาอาจพิจารณา มอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญ ประจําวุฒิสภาคณะใดคณะหนึ่งที่เกี่ยวข้องพิจารณา”

กระบวนการในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ในวาระที่ ๒ ชั้นกรรมาธิการ

เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีมติเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญ และส่งให้วุฒิสภาพิจารณา เมื่อวุฒิสภาพิจารณาและลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติฯ ในวาระที่ ๑ แล้ว วุฒิสภาจะมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาพิจารณาว่าจะมอบหมายให้คณะกรรมการกรรมาธิการสามัญคณะใดหรือคณะกรรมการวิสามัญเป็นผู้พิจารณาในวาระที่ ๒ ชั้นกรรมาธิการ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๗๘ (๑) กำหนดให้วุฒิสภاتั้งคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภาชั้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกิน ๒๗ คน มีอำนาจหน้าที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือเรื่องอื่นใดตามที่วุฒิสภามอบหมายหรือตามที่วุฒิสภามอบหมาย

เมื่อคณะกรรมการกรรมาธิการสามัญคณะใดได้รับมอบหมายให้ดำเนินการพิจารณารายละเอียดร่างพระราชบัญญัติ ที่ประชุมคณะกรรมการจะมีการประชุมเพื่อพิจารณา โดยมีกระบวนการในการพิจารณา คือ

- ๑) การประชุมพิจารณารายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติฯ หรือการมอบหมายให้อนุกรรมาธิการที่คณะกรรมการได้ตั้งไว้
- ๒) การตั้งผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการ (ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๘๒ วรรคสาม)
- ๓) การตั้งคณะทำงาน ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญประจำคณะกรรมการ
- ๔) การเชิญบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงและแสดงความคิดเห็น

เมื่อคณะกรรมการพิจารณาพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะจัดทำรายงานการพิจารณาตีพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติฯ เสนอต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณาในวาระที่ ๓ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ข้อ ๑๑๕ โดยแสดงร่างเดิมและการแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมทั้งรายงานต่อประธานวุฒิสภา

เมื่อคณะกรรมการเสนอรายงานการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ มายังวุฒิสภา ประธานวุฒิสภาก็จะสั่งให้นำเข้าระเบียบวาระในส่วนหนึ่งของเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาเสร็จแล้ว เมื่อถึงระเบียบวาระการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ประธานของที่ประชุมก็จะให้คณะกรรมการที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ เข้าประจำที่ที่จัดไว้ แล้วให้ประธานคณะกรรมการแถลงผลการพิจารณา การพิจารณาจะเริ่มตั้งแต่ชื่อร่าง คำปรารภ แล้วเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง โดยให้อภิปรายได้เฉพาะแต่ถ้อยคำหรือข้อความที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติไว้ หรือที่คณะกรรมการสงวนความเห็นไว้เท่านั้น เว้นแต่ที่ประชุมวุฒิสภาจะได้ลงมติเป็นอย่างอื่น เมื่อเสร็จสิ้นการอภิปรายแล้ว ประธานของที่ประชุมก็จะขอมติจากที่ประชุมว่าจะให้คงไว้ตามร่างเดิมที่คณะกรรมการแก้ไข หรือจะคงไว้ตามร่างเดิมที่วุฒิสภาเห็นชอบในวาระที่ ๑

ถ้าในกรณีที่มาตราใดหรือส่วนใดของร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ผู้แปรญัตติสงวนคำแปรญัตติไว้ หรือกรรมการสิทธิการสงวนความเห็นไว้ ประธานของที่ประชุมก็จะให้ผู้สงวนนั้นได้ชี้แจงก่อน แล้วจึงให้คณะกรรมการชี้แจงตอบเหตุผล เมื่อเสร็จการอภิปราย จากนั้นประธานของที่ประชุมก็จะขอมติจากที่ประชุมว่า เห็นควรแก้ไขตามผู้สงวนคำแปรญัตติ หรือคณะกรรมการสิทธิการสงวนความเห็นหรือจะคงไว้ตามร่างเดิมของคณะกรรมการนั้น โดยถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์

ต่อจากนั้นที่ประชุมวุฒิสภาจะพิจารณาทั้งร่างเป็นการสรุปอีกครั้ง สมาชิกวุฒิสภาสามารถอาจขอแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำได้ แต่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อความไม่ได้ นอกจากนี้เนื้อความที่ยังมีความขัดแย้งกันอยู่ในการพิจารณาสรุปทั้งร่างนี้ไม่มีการลงมติ ต่อจากนั้นที่ประชุมวุฒิสภาพิจารณาในลำดับต่อไปเป็นวาระที่ ๓ โดยในการพิจารณาวาระนี้ ไม่มีการอภิปรายร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ประชุมจะต้องลงมติว่าเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนี้ เมื่อวุฒิสภามีมติเห็นชอบด้วยหรือไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎร หรือให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติฯ ให้ประธานวุฒิสภาแจ้งให้สภาผู้แทนราษฎรทราบด้วย

นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙ และ ๑๑๓ แล้ว คณะกรรมการสามัญประจำแต่ละคณะยังมีการดำเนินการติดตามการพิจารณากฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่น การติดตามและศึกษาเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติ ปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ในประเด็นอำนาจหน้าที่และการแบ่งส่วนราชการในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงยุติธรรม โดยคณะกรรมการการปกครอง การติดตามและศึกษาร่างพระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. โดยคณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา การติดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ การรับฟังความคิดเห็นร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน การยกร่างพระราชบัญญัติรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา การติดตามศึกษากฎหมาย ปัญหาอุปสรรค ข้อขัดข้องในการดำเนินงานขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน โดยคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน วุฒิสภา การจัดสัมมนา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติ พ.ศ. โดยคณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม วุฒิสภา การติดตามศึกษาร่างพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. โดยคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม วุฒิสภา เป็นต้น

ผลการสัมมนากรรมการวุฒิสภาเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาในการพิจารณากฎหมาย ไว้ดังนี้

๑. กรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า คณะกรรมการสามัญมีบทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายมาก เนื่องจากปัจจุบันวุฒิสภาได้มอบหมายให้คณะกรรมการสามัญพิจารณาศึกษาร่างฯ ก่อน

วุฒิสภาลงมติรับหลักการในวาระที่ ๑ (ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔, ข้อ ๑๐๙) เนื่องจากร่างกฎหมายมีจำนวนมาก และกรรมาธิการบางท่านยังขาดความเชี่ยวชาญเรื่อง และเจ้าหน้าที่ของฝ่ายเลขานุการในคณะกรรมการมีจำนวนน้อย ทำให้การพิจารณาขาดความละเอียดรอบคอบในบางประเด็น

๒. ปัจจุบันการทำหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีมากขึ้น และกรรมาธิการมีความรู้ความสามารถมากขึ้น สามารถให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ แต่กฎหมายบางฉบับต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบมาก รวมทั้งควรมีการจัดทำประชาพิจารณ์ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการพิจารณาร่างกฎหมาย

๓. กรรมาธิการบางท่านมีความเห็นว่า บทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายมีน้อย ส่วนใหญ่วุฒิสภาจะตั้งคณะกรรมการสามัญพิจารณา และถึงแม้วุฒิสภาจะมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา แต่การยืนยันให้ร่างฯ ผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภา ขึ้นอยู่กับสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าวุฒิสภา

สรุปคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา มีภาระในการพิจารณากฎหมายต่าง ๆ มากมาย กรรมาธิการบางท่านยังขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะ และเจ้าหน้าที่ของฝ่ายเลขานุการในคณะกรรมการมีน้อย ทำให้การพิจารณาขาดความละเอียดรอบคอบในบางประเด็น แต่การยืนยันให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายจากรัฐสภา ขึ้นอยู่กับสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าวุฒิสภา บทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาจึงไม่ค่อยมีความสำคัญ

๔.๒.๒ บทบาทด้านการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อสภา

นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ แล้ว คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาทุกคณะ ยังมีบทบาทในการติดตามนโยบายและการดำเนินงานของฝ่ายบริหารในการบริหารราชการแผ่นดิน ในนโยบาย แผนงาน และโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งกระบวนการทำงานในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารมีลักษณะเหมือนกับคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร คือ ๑) การประชุม และการเรียกเอกสารและบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงให้ข้อมูล ๒) การส่งเรื่องให้คณะอนุกรรมการ คณะทำงานพิจารณา ๓) การศึกษาดูงานในพื้นที่ และ ๔) การจัดสัมมนา

ตัวอย่างการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลตามนโยบายเร่งด่วนของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

๑. พักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี

- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ตั้งคณะอนุกรรมการพิจารณาสอบสวนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร หลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ให้เกษตรกร
- คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม พิจารณานโยบายและมาตรการในการสนับสนุนด้านเงินทุนหมุนเวียนให้กับเกษตรกร หลังการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย

๒. จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ ๑ ล้านบาท (โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
 - คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.
๓. จัดตั้งธนาคารประชาชน
 - คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน ดำเนินการศึกษาวิจัยในเรื่อง “โครงการศึกษาติดตาม และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐในการลงทุนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจจากหญ้า : ศึกษาเฉพาะกรณีธนาคารประชาชน”
 - คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน พิจารณาการตรวจสอบข้อเท็จจริง โครงการ “ธนาคารประชาชน”
๔. จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
 - คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. และพิจารณาศึกษารายงานกิจการ งบดุล และบัญชีกำไรขาดทุนของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ประจำปี ๒๕๔๕
๕. จัดตั้งบริษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์
 - คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน พิจารณาศึกษากรณีปัญหาการบริหารจัดการบริษัทสินทรัพย์ไทย (บสท.) และผลการดำเนินงานของบริษัทบริหารสินทรัพย์ไทย ตามนโยบายและมาตรการของรัฐบาลทางด้านการเงิน การคลังและสถาบันการเงิน
๖. พัฒนารัฐวิสาหกิจ
 - คณะกรรมการการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ พิจารณาติดตามนโยบายและแนวทางในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา การแก้ไขปัญหา การแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
 - คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม พิจารณาความคืบหน้านโยบายการพัฒนาและปรับปรุงรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในสาขาพลังงานของภาครัฐ
 - คณะกรรมการการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน พิจารณาการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และผลกระทบต่อระบบอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมของประเทศ

๗. สร้างหลักประกันถ้วนหน้า

- คณะกรรมการการงบประมาณ พิจารณาศึกษากองทุนและเงินหมุนเวียน “กองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ” ผลการปฏิบัติงาน
- คณะกรรมการการสาธารณสุข พิจารณาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการโครงการ ๓๐ บาท รักษาทุกโรค ตามพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕ และรายงานผลการติดตามผลการปฏิบัติงานโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ตาราง ๔-๓ การติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลตามนโยบายด้านต่าง ๆ ที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

นโยบาย	คณะกรรมการ
๑. นโยบายเศรษฐกิจ ๑.๑ นโยบายการค้า ๑.๒ นโยบายการเงิน สถาบันการเงินและตลาดทุน	๑. คณะกรรมการการค้า การธนาคาร และสถาบันการเงิน ได้แก่ - พิจารณาศึกษาการใช้บังคับกฎหมายฟื้นฟูเศรษฐกิจ ๑๑ ฉบับ- พิจารณาติดตามสถานการณ์การเงิน การคลังและสถาบันการเงิน รวมทั้งภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศและต่างประเทศ- พิจารณาศึกษาและติดตามสถานการณ์การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ ปี ๒๕๔๖ - ปัจจุบัน- พิจารณาศึกษาและติดตามหลักการและความคืบหน้าในการดำเนินการเกี่ยวกับสถาบันประกันเงินฝาก รวมทั้งปัญหาอุปสรรคข้อขัดข้องต่าง ๆ- พิจารณาศึกษาและติดตามสถานการณ์และแนวโน้มการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปัจจุบัน ๒. คณะกรรมการการงบประมาณ ได้แก่ - พิจารณาติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น- พิจารณาศึกษากองทุนและเงินทุนหมุนเวียน- พิจารณาศึกษาปัญหาการคอร์รัปชันในการงบประมาณ
๒. นโยบายการสร้างรายได้ ๒.๑ ด้านการเกษตรกรรม (๑) พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร	๑. คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ - พิจารณาแก้ไขปัญหาด้านป่าไม้ ชลประทาน และที่ดินทำกิน- พิจารณาศึกษาแผนและนโยบายการเกษตรแห่งชาติ- พิจารณาการแก้ไขปัญหามันสำปะหลังของเกษตรกร- พิจารณาศึกษายุทธศาสตร์และมาตรการด้านการผลิตการตลาดสินค้า

ตาราง ๔-๓ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ
(๒) การพัฒนาตลาดภายในประเทศ และสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนชนบท	- พิจารณาศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการระบบตลาดข้อตกลง (Contract Farming) - พิจารณาการแก้ไขปัญหาโคนมทั้งระบบ - พิจารณาแนวทางการแก้ปัญหาการผลิตการตลาดสุกร - พิจารณาศึกษาแนวทางแก้ปัญหาหน้าท่วมพื้นที่การเกษตรแบบยั่งยืน
๒.๒ ด้านอุตสาหกรรม	๑. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม ได้แก่ - แนวทางในการจัดหาระบบ Logistics ที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไทย - พิจารณาร่างพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
๒.๓ ด้านการบริการและการท่องเที่ยว	๑. คณะกรรมการการท่องเที่ยว ได้แก่ - พิจารณาร่างพระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. - พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการโรงแรม พ.ศ. - พิจารณากำหนดมาตรฐานการประกอบธุรกิจโรงแรมภายในประเทศไทย - พิจารณาศึกษามาตรการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว - พิจารณาศึกษาการจัดตั้งการประชุมนานาชาติในประเทศไทย - พิจารณานโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการจัดบริการสุขภาพแก่นักท่องเที่ยว - พิจารณาแผนแม่บทการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว
๓. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๑. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และการอุตสาหกรรม ได้แก่ - พิจารณาภาพรวมเศรษฐกิจและแนวโน้มในอนาคต - พิจารณาความคืบหน้านโยบายการพัฒนาและปรับปรุงรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในสาขาพลังงานภาครัฐ - พิจารณานโยบายด้านปิโตรเลียม ด้านไฟฟ้า ในการกำหนดราคาและปริมาณที่มีผลกระทบต่อผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม - พิจารณานโยบายทดแทนและราคาน้ำมันที่สูงขึ้นในปัจจุบัน
๓.๑ ด้านการพาณิชย์	
๓.๒ ด้านการค้าสินค้าและบริการ	
๓.๓ ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	
๔. นโยบายด้านการคมนาคม	๑. คณะกรรมการการคมนาคม ได้แก่ - การดำเนินการติดตั้งระบบเครือข่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่

ตาราง ๔-๓ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ
๕. นโยบายการพัฒนา แรงงาน	- พิจารณาการก่อสร้างเครื่องปรมาณูวิจัย ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อัครักษ์ อ. อัครักษ์ จ. นครนายก - พิจารณาปัญหาการจัดการขยะ - พิจารณาปัญหาการบริหารจัดการลุ่มน้ำ ๑. คณะกรรมการธิการการแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้แก่ - พิจารณาศึกษานโยบาย แผนงาน และมาตรการในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการประกันการว่างงาน - พิจารณาศึกษาด้านแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง - พิจารณาเรื่องการประกันสังคม - พิจารณาเรื่องมาตรฐานแรงงานไทย - พิจารณาเรื่องการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๖. นโยบายวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	๑. คณะกรรมการธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ได้แก่ - พิจารณานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ - พิจารณาศึกษาเรื่องการกระตุ้นเร่งรัดการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ - พิจารณาศึกษาเรื่องการกำหนดหลักการบริหารจัดการพลังงาน - พิจารณาศึกษาการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อเพิ่มคุณภาพและผลผลิตทางการเกษตร เพื่อการส่งออกของประเทศไทย
๗. นโยบายด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๑. คณะกรรมการธิการสิ่งแวดล้อม ได้แก่ - พิจารณาศึกษาการพัฒนาพลังงานทดแทนกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม - พิจารณาโครงสร้างก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังแสงล
๘. นโยบายด้านการ พลังงาน	๑. คณะกรรมการธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ได้แก่ - พิจารณาศึกษาการส่งเสริมกลไกการประหยัดพลังงานในวงกว้าง - พิจารณาศึกษาเรื่อง การกำหนดหลักการบริหารจัดการพลังงาน
๙. นโยบายด้านเสริมสร้าง สังคมเข้มแข็ง	๑. คณะกรรมการธิการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ได้แก่ - พิจารณานโยบายและแผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ
๙.๑ ด้านสาธารณสุขและ สุขภาพ	๑. คณะกรรมการธิการการสาธารณสุข ได้แก่ - พิจารณาศึกษา นโยบายการเปิดการค้าเสรีของประเทศไทย และข้อเสนอของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อประเทศไทย โดยเฉพาะในด้านสาธารณสุข และพิจารณาศึกษา นโยบายการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย

ตาราง ๔-๓ (ต่อ)

นโยบาย	คณะกรรมการธิการ
๙.๒ ด้านการกีฬา	- พิจารณากรอบการดำเนินงานของคณะทำงาน และพิจารณาศึกษานโยบายการเปิดการค้าเสรีกับผลกระทบด้านสาธารณสุข
๙.๓ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด	๑. คณะกรรมการธิการการกีฬา ได้แก่ - แนวทางการพัฒนากีฬาขั้นพื้นฐานและมวลชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศ - การจัดตั้งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
๑๐. นโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑. คณะกรรมการธิการการทหาร ได้แก่ - สถานการณ์ด้านการแก้ปัญหายาเสพติด ๒. คณะกรรมการธิการการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ - กรณีผลกระทบจากการดำเนินนโยบายประกาศสงครามกับยาเสพติด
๑๐.๑ ด้านการศึกษา	๑. คณะกรรมการธิการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ - ศึกษาและติดตามการกำหนดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ของกระทรวงศึกษาธิการ
๑๐.๒ ด้านการศาสนา	- ศึกษาและติดตามการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย
๑๐.๓ ด้านศิลปวัฒนธรรม	- ติดตามความไม่เป็นธรรมในการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ
๑๑. นโยบายด้านการต่างประเทศ	๑. คณะกรรมการธิการการต่างประเทศ ได้แก่ - นโยบายของไทยในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี - ติดตามการดำเนินงานตามนโยบายด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือระหว่างไทยกับเพื่อนบ้าน - การส่งเสริมการค้ากับเอเชียใต้ - นโยบายด้านเศรษฐกิจการลงทุนกับต่างประเทศ
๑๒. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน	๑. คณะกรรมการธิการการปกครอง ได้แก่ - ติดตามผลการปฏิรูประบบราชการ - แนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งการกระจายอำนาจ - นโยบายการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน - ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษาเอกสารผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ทั้ง ๒๒ คณะพบว่า คณะกรรมการมีการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารตามนโยบายเร่งด่วน มีปริมาณไม่มากนัก ส่วนใหญ่กรรมการจะเป็นผู้เสนอเรื่อง ซึ่งพบว่าจะเป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของนโยบายต่าง ๆ มากกว่าการตรวจสอบความบกพร่องหรือปัญหาจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเรื่องที่พิจารณาเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาพรวมของนโยบายมากกว่าการเจาะลึกลงไปในรายละเอียดของนโยบาย ทั้งนี้เพื่อเป็น

การสนับสนุนให้การบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี เป็นประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ผลการพิจารณาได้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะในเรื่องที่คณะกรรมการได้พิจารณาศึกษาส่วนใหญ่ พบว่า นโยบายในเรื่องต่าง ๆ ยังมีข้อบกพร่องและมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามนโยบาย

คณะกรรมการหลายคณะมีการดำเนินการอย่างจริงจังในการติดตามตรวจสอบ การทำงานของฝ่ายบริหาร อาทิ คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม พิจารณาเรื่อง โครงการรับจำนำลำไย ปี ๒๕๕๕ คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน พิจารณาศึกษาข้อเท็จจริงกรณีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คณะกรรมการการคมนาคม พิจารณาเรื่องร้องเรียนความไม่โปร่งใสในการเปิดประกวดราคาการก่อสร้างอาคารพาณิชย์สินค้า และไปรษณีย์ภัณฑ์ในสนามบินสุวรรณภูมิ คณะกรรมการการสิ่งแวดล้อม พิจารณานโยบายของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาเขื่อนปากมูล จังหวัดอุบลราชธานี คณะกรรมการการต่างประเทศ พิจารณานโยบายของไทยในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี เป็นต้น

กระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการดำเนินการโดยเรียกเอกสารจากหน่วยงาน หรือเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาแถลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ ในเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา หรือสอบสวนหรือศึกษา ถ้าบุคคลที่ได้รับเชิญมาให้ข้อเท็จจริงมีฐานะเป็นข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ประธานคณะกรรมการจะต้องแจ้งให้รัฐมนตรีที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือที่กำกับดูแลหน่วยงานที่บุคคลดังกล่าวในสังกัดทราบ และให้รัฐมนตรีนั้นสั่งการให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูล และเอกสารตามความประสงค์ของคณะกรรมการ ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกและเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติของคณะกรรมการต่อไป

นอกจากการประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ โดยคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาทุกคณะให้ความสำคัญในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยการจัดสัมมนาเพื่อรับฟังความเห็นจากสาธารณชนในหลาย ๆ เรื่องที่น่าสนใจ ได้แก่ การจัดสัมมนา และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน เรื่องแผนงานและยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดแบบบูรณาการตามนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดสัมมนาเรื่อง นโยบายของไทยในการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ตามนโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของคณะกรรมการการต่างประเทศ การจัดสัมมนาเรื่อง บทบาทของการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของรัฐบาล ของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นต้น

การดำเนินงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบ จะมีส่วนช่วยรัฐบาลให้สามารถรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับแนวนโยบายของรัฐโดยตรงหรือเป็นปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อรัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาได้ประโยชน์อย่างแท้จริงกับประชาชน เช่น คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ได้เชิญผู้เกี่ยวข้องมาชี้แจงเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตให้สัมปทาน และการยกเลิกสัมปทานการทำไม้ เพื่อแก้ไขปัญหาจากนโยบายการถือครองที่ดิน คณะกรรมการการแรงงาน

และสวัสดิการสังคม ได้พิจารณานโยบายการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมอย่างจริงจัง โดยได้ศึกษายุทธศาสตร์ในการบริหารแรงงานต่างด้าวของกระทรวงแรงงานฯ และตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อทำการศึกษา กำหนดรูปแบบ วิธีการ แนวทางปฏิบัติ การเสนอแนะพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งงบประมาณเพื่อหาแนวทางการบริหารและจัดระบบแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

ในทางปฏิบัติการเชิญให้บุคคลใดมาชี้แจงข้อเท็จจริงนั้น จะประสบปัญหาอยู่บ้าง เช่น บุคคลที่คณะกรรมการมาเชิญให้มาแถลงข้อเท็จจริง หรือชี้แจงแสดงความคิดเห็นบางรายไม่มาตามคำเชิญ จึงควรที่จะมีการกำหนดแนวทางการเสนอร่างกฎหมายที่จะลงโทษทางอาญาแก่ผู้ซึ่งไม่ให้ความร่วมมือในการแถลงข้อเท็จจริง หรือให้ข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับข้อมูลที่คณะกรรมการต้องการ

อย่างไรก็ตามเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ประธานคณะกรรมการสามัญประจำสภาทุกคณะได้เห็นพ้องต้องกันในการเสนอญัตติต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความร่วมมือไปยังนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหาร ให้สั่งการไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทุกกระทรวงให้ความร่วมมือแก่คณะกรรมการที่ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ในการเรียกเอกสารหรือบุคคลจากส่วนราชการมาแถลงข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาต่อไป

ผลการสัมภาษณ์กรรมการวุฒิสภาเกี่ยวกับบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

๑. การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารจะมีประสิทธิผล หากผลการตรวจสอบได้ถูกนำไปปฏิบัติจริง ผู้ตรวจสอบต้องสามารถให้คุณให้โทษผู้ถูกตรวจสอบได้ โดยเฉพาะการตรวจสอบการทุจริตของนักการเมือง เนื่องจากการถอดถอนนักการเมืองทุจริตเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานาน ควรที่จะมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการถอดถอนนักการเมืองที่ประพฤติผิดต่าง ๆ อย่างจริงจัง

๒. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการที่เสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ เป็นเพียงการกระตุ้นให้รัฐบาลให้ความสนใจต่อข้อเสนอนแนะของคณะกรรมการต่อนโยบายต่าง ๆ คณะกรรมการไม่มีอำนาจบังคับให้ฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตาม

๓. กระบวนการพิจารณาติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในบางเรื่อง มีปัญหาอุปสรรคในการได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริง เนื่องจากบางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูงของหน่วยงานต่าง ๆ ในการมาชี้แจงข้อเท็จจริง ควรที่จะมีการกำหนดแนวทางสำหรับกรณีการไม่มาชี้แจงต่อคณะกรรมการ

๔. ผลในการพิจารณาติดตามตรวจสอบจะเป็นประโยชน์ในทางปฏิบัติมากขึ้น หากประชาชนและสื่อมวลชนมีส่วนช่วยในการผลักดันและกระตุ้นให้รัฐบาลหันมาสนใจในการแก้ไขปัญหา

๕. กรรมการส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กระบวนการทำงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบมีการดำเนินการอย่างจริงจัง มีหลายเรื่องที่คณะกรรมการได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงและใช้เวลาในการพิจารณาอย่างรอบคอบ จนได้ข้อสรุปหรือผลการพิจารณาที่สามารถเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาล แต่การนำผลไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ

๖. กรรมการบางท่านในคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ได้เสนอความเห็นว่าคุณกรรมการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ แต่ไม่มีประสิทธิผล เนื่องจากรัฐบาลหรือส่วนราชการไม่นำผลการพิจารณาไปปฏิบัติ ซึ่งก็มีหลายเรื่องที่รัฐบาลนำไปปฏิบัติ เช่น การปฏิรูปการศึกษา กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง มาตรการป้องกันการระบาดของไข้หวัดนก เป็นต้น

๗. รัฐบาลควรมีการแสดงผลการปฏิบัติงานในนโยบายและโครงการต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ อย่างน้อย ๔ เดือนต่อครั้ง เพื่อให้คณะกรรมการสามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างต่อเนื่อง

๘. ควรมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ในการพิจารณาติดตามตรวจสอบนโยบายของรัฐบาลในแต่ละเรื่อง เพื่อให้ได้ผลการพิจารณาที่มีความสมบูรณ์และเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง

สรุป บทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาในการพิจารณาติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารมีดังนี้ (๑) มักเป็นการติดตามผลการดำเนินงานของนโยบายของรัฐบาลและการปฏิบัติงานตามนโยบายของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง มากกว่าเป็นการตรวจสอบข้อบกพร่องของนโยบายในเรื่องการบริหารงาน งบประมาณ และผลกระทบที่เกิดจากนโยบาย (๒) การปฏิบัติงานของคณะกรรมการในบทบาทนี้ มีส่วนช่วยรัฐบาลให้สามารถรับรู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการบริหารงานของรัฐบาลตามแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้หรือเกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน โดยผ่านข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของคณะกรรมการ ทำให้รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาและมีการทบทวนนโยบายเพื่อให้การทำงานตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (๓) ในการเชิญบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงให้ข้อมูลนั้น บางกรณีไม่มาให้ข้อมูลกับคณะกรรมการ เนื่องจากเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับการทุจริตหรือความบกพร่องในการบริหารงานของข้าราชการ หรือนักการเมือง จึงทำให้คณะกรรมการได้ข้อมูลไม่เพียงพอในการพิจารณาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลพื้นฐาน ไม่ใช่ข้อมูลในเชิงลึก (๔) การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารโดยคณะกรรมการจะมีประสิทธิผล หากผลในการตรวจสอบสามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นรูปธรรม และสามารถให้คุณให้โทษกับผู้กระทำความผิดได้ (๕) การทำงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบการบริหารงานของฝ่ายบริหาร เป็นเพียงการกระตุ้นให้รัฐบาลหันมาให้ความสนใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ เท่านั้น คณะกรรมการไม่มีอำนาจในการบังคับให้มีการปฏิบัติตาม (๖) ข้อสรุปหรือผลการพิจารณาจะมีประสิทธิผลและเป็นประโยชน์ต่อรัฐบาลต่อเมื่อรัฐบาลให้ความสนใจการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในฐานะองค์กรย่อยในสถาบันนิติบัญญัติ

๔.๒.๓ บทบาทด้านการพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ และอยู่ในอำนาจของสภา

มาตรา ๑๘๙ ของรัฐธรรมนูญกำหนดให้คณะกรรมการการสามัญหรือคณะกรรมการวิสามัญมีอำนาจหน้าที่กระทำการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจของสภา แล้วรายงานต่อสภา แต่ถ้าสภามีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อดำเนินการใด ต้องระบุเรื่องให้ชัดเจน และงานต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน

ในทางปฏิบัติสภามักจะมอบหมายให้คณะกรรมการการสามัญเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องที่อยู่ในอำนาจของสภาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานเฉพาะของคณะกรรมการการสามัญ อย่างไรก็ตามในอดีตที่ผ่านมาจะมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการสามัญ ว่ามีขอบข่ายการดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใด และที่ผ่านมามีปรากฏว่าคณะกรรมการการสามัญประจำสภาบางคณะไม่เคยมีการประชุมเลย บางคณะไม่มีการตั้งประธานและเลขานุการ เพราะไม่มีเรื่องที่สภามอบหมายให้ดำเนินการ ทำให้คณะกรรมการการสามัญประจำสภาบางคณะไม่มีบทบาทใด ๆ

จากสภาพปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาดังกล่าว ปัจจุบันข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๗๕ ได้มีการบัญญัติหลักการในส่วนที่เกี่ยวกับขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการสามัญประจำสภาให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๙ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของประเด็นการประชุมวุฒิสภานั้นได้บัญญัติบัญญัติอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการวุฒิสภาไว้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดที่จะให้คณะกรรมการการสามัญประจำสภามีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มบทบาทในการพิจารณาศึกษา ปัญหาต่าง ๆ การจัดให้มีการประชุมปรึกษาและเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินทางไปศึกษาดูงาน การจัดสัมมนา ส่วนลักษณะของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการสามัญ เมื่อมีการประชุมเพื่อพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารมาร่วมประชุมชี้แจง ขอให้ส่งเอกสารหรือข้อมูลประกอบอาจเดินทางไปศึกษาดูงานในหน่วยราชการ เพื่อจะได้ทราบข้อเท็จจริงจากหน่วยราชการนั้น ๆ จัดให้มีการอบรมสัมมนาในเชิงวิชาการ แลกเปลี่ยนข้อต่อสื่อมวลชน เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ในนามของคณะกรรมการ รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อฝ่ายบริหาร เพื่อให้ฝ่ายบริหารสามารถแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่างานของคณะกรรมการการสามัญเป็นงานที่ช่วยเหลือฝ่ายบริหารและเป็นการควบคุมฝ่ายบริหารได้อีกทางหนึ่งด้วย เช่น การพิจารณาเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะนั้น ได้แก่ เรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาโรคระบาด ปัญหาผลกระทบจากนโยบายต่าง ๆ ในช่วงระหว่างปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ คณะกรรมการการสามัญประจำวุฒิสภาได้พิจารณาการศึกษาเรื่องต่าง ๆ ที่สนใจหลายเรื่อง ได้แก่

ตัวอย่างเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะและอยู่ภายใต้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

๑. เรื่องการระบาดของไข้หวัดนก

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ตั้งคณะอนุกรรมการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือและการฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดในสัตว์ปีก โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) เพื่อกำกับ เร่งรัดให้การดำเนินการตามมาตรการช่วยเหลือและการฟื้นฟูผู้ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดในสัตว์ปีกของรัฐบาล บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

(๒) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการตามมาตรการของหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินการแก่ฝ่ายบริหาร

(๓) เพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน รวมทั้งการเบิกจ่ายเงินตามแผนงาน/โครงการ ภายใต้มาตรการช่วยเหลือและการฟื้นฟู ให้เป็นไปอย่างโปร่งใสไม่มีการทุจริต

(๔) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการสู่สาธารณชนอีกช่องทางหนึ่ง เพื่อให้สาธารณชนสามารถตรวจสอบฝ่ายบริหารได้ตลอดเวลา อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของมาตรการในที่สุด

๒. เรื่อง กองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง

จากสถานการณ์ปัจจุบัน ผลการดำเนินการ ตลอดจนแผนและมาตรการในการดำเนินการในอนาคต คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน เห็นว่าควรมีการประเมินผลกระทบของราคาน้ำมันเชื้อเพลิงต่อภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ โดยมีการรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลกระทบในภาพรวม

๓. เรื่อง สถานการณ์ไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะกรรมการการต่างประเทศ ได้พิจารณาประเมินสถานการณ์ภาคใต้ในช่วงเวลาที่ผ่านมา โดยมีข้อสังเกตดังนี้

(๑) การเรียกชื่อกลุ่มทางศาสนาและกลุ่มก่อการร้ายควรแยกแยะอย่างชัดเจน เพราะอาจนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงได้ง่าย

(๒) ด้านการข่าวของหน่วยข่าวกรองของรัฐกับการข่าวของคนในพื้นที่เกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ภาคใต้มักจะแตกต่างกัน

(๓) ชาวบ้านในพื้นที่เชื่อว่าขบวนการโจรนิรจา คือกลุ่มโจรที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสร้างสถานการณ์ความวุ่นวายและเพื่อต้องการรักษาผลประโยชน์

(๔) ปัญหาหลักของชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัญหาความยากจน การไร้การศึกษา ซึ่งปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๕) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไปประจำในพื้นที่ภาคใต้ ควรคัดเลือกบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีความตั้งใจที่จะไปทำงานรวมทั้งเข้าใจในวิถีของคนในพื้นที่

(๖) จากข่าวคราวที่มีการเชื่อมโยงกลุ่มในอาเจห์กับพื้นที่ทางภาคใต้ของไทยไปในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย จนเกิดเหตุการณ์ที่อาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคับด้วยความรุนแรง สะท้อนถึงการดำเนินนโยบายของไทย บนกระแสดุดันจากทั้งฝ่ายขวาและซ้ายของการเมืองในสหรัฐฯ

๔. เรื่อง การใช้กำลังตำรวจเข้าทำร้าย สลายการชุมนุมที่ต้องการมีส่วนร่วมคัดค้านโครงการท่อก๊าซ ไทย - มาเลเซีย

คณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน พิจารณาประเด็นดังกล่าวและได้ทำหนังสือรายงานต่อประธานวุฒิสภา และได้ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการ ปปช. และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ให้สอบสวนเอาผิดกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา อีกทั้งได้ยื่นเรื่องต่ออัยการสูงสุด และประธานสภาทนายความ เพื่อพิจารณาให้ความเป็นธรรมในทางคดีแก่ประชาชน

๕. เรื่อง การพิจารณาศึกษาเรื่อง การส่งเสริมกลไกการประหยัดพลังงานในวงกว้าง

คณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงานได้พิจารณาประเด็นการประหยัดพลังงานของประเทศไทย โดยได้นำเสนอผลการพิจารณาต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน โดยการเสนอแนวทางในการสร้างอาชีพ ประหยัดพลังงานขึ้น เพื่อกระจายแนวคิดและวิธีปฏิบัติในด้านการพลังงานลงไปในวงกว้างในระดับประเทศขึ้นครอบคลุมถึงระดับครัวเรือน และอุตสาหกรรมทุกขนาด โดยใช้ระบบตัวแทนที่มีลักษณะคล้ายกับตัวแทนขายประกันชีวิต มีการจัดตั้งเครือข่ายและสาขาในลักษณะของ Multi - Level Marketing เพื่อดำเนินการแนะนำเทคนิค และแนวปฏิบัติในด้านการประหยัดพลังงานอย่างถูกต้องและยั่งยืนต่อครัวเรือนและอุตสาหกรรม โดยใช้ความสัมพันธ์และความรู้ที่มีอยู่ โดยได้รับผลตอบแทนจากการดำเนินการในลักษณะของ Success Sharing จากค่าไฟฟ้าที่สามารถลดลงได้ หรือค่าพลังงานอื่น ๆ ที่ประหยัดได้

สรุป บทบาทของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาในการพิจารณาศึกษา สอบสวนเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ พบว่า มีการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าวมาก เนื่องจาก (๑) คณะกรรมการได้มีการพิจารณาศึกษาหรือสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่มากกว่าการพิจารณาร่างกฎหมายและการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร (๒) ผลการพิจารณาของคณะกรรมการในเรื่องต่าง ๆ ที่คณะกรรมการหยิบยกขึ้นพิจารณาและเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ เช่น ปัญหาชายแดนภาคใต้ ปัญหาการระบาดของไข้หวัดนก ปัญหาน้ำมันราคาแพง โครงการที่กระทบกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น คณะกรรมการก็มีการพิจารณาอย่างจริงจังในการหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในเรื่องดังกล่าวเพื่อนำเสนอ

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ก็ให้ความสำคัญมากพอสมควรในการนำผลการพิจารณาไปปฏิบัติ ประกอบกับคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีความเป็นอิสระในการพิจารณาประเด็นปัญหาต่าง ๆ และมีการแทรกแซงทางการเมืองน้อยกว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร เช่น การตรวจสอบการทุจริตโครงการต่าง ๆ การพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ ปัญหาการทุจริตเก็บค่าผ่านทางมอเตอร์เวย์ของพนักงานกรมทางหลวง โดยคณะกรรมการการคมนาคม เรื่องความโปร่งใสในการเปิดประมูลราคาการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ในสนามบินสุวรรณภูมิ โดยคณะกรรมการการปกครอง ปัญหาการจัดตั้งวิทยุชุมชน โดยคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อเท็จจริงเรื่องกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง จากบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) โดยคณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เป็นต้น

ในการศึกษาวิจัยผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โดยการศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามบทบาท ๓ ด้านที่กำหนดไว้ คือ ด้านการพิจารณากฎหมาย ด้านการติดตามตรวจสอบการทำงานองฝ่ายบริหาร และด้านการพิจารณาศึกษาเรื่องใดภายใต้อำนาจหน้าที่ พบว่า

๑. ด้านการพิจารณากฎหมาย พบว่า คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีบทบาทในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมากกว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ได้กำหนดไว้ชัดเจนเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญคือ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องของคณะกรรมการ เพื่อให้วุฒิสภามีบทบาทสำคัญในการกลั่นกรองร่างกฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎร โดยเมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฯ ใดในวาระที่หนึ่งแล้ว วุฒิสภาก็จะมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภาพิจารณา เช่น คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม พิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. เป็นต้น ส่วนคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร มีบทบาทน้อยในการพิจารณาร่างกฎหมาย สภาผู้แทนราษฎรมักมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา

๒. ด้านการติดตามตรวจสอบการทำงานองฝ่ายบริหาร พบว่า คณะกรรมการสามัญมีบทบาทในการติดตามผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร มากกว่าการตรวจสอบการดำเนินนโยบายของฝ่ายบริหาร ส่วนใหญ่จะเป็นติดตามความก้าวหน้าของนโยบายรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่เรื่องที่พิจารณาเป็นการติดตามการดำเนินงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ ไม่

ได้มุ่งตรวจสอบข้อบกพร่องหรือผลเสียของนโยบายที่กระทบกับประชาชนและตรวจสอบการบริหารงบประมาณในโครงการต่าง ๆ

ส่วนประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ความเข้มข้นในการติดตามตรวจสอบ ผลการพิจารณา และการผลักดันให้มีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติ

๓. ด้านการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ พบว่า คณะกรรมการสามัญมีบทบาทในการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ มากกว่าบทบาทในการพิจารณากฎหมาย และการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยสามารถเปรียบเทียบจากจำนวนเรื่อง que เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่คณะกรรมการจะนำเสนอเพื่อพิจารณาและมาจากเรื่องร้องเรียน

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลหลักของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เกี่ยวกับ (ก) ผลของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการของแต่ละสภาในภาพรวม (ข) การติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา (ค) การได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลในการนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการและ (ง) ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและแนวทางในการแก้ไข จากการศึกษาได้ข้อค้นพบตามที่เสนอไว้ในตาราง ๔

ตาราง ๔-๔ ผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในด้านต่าง ๆ ตามการประเมินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

ประเด็น	การประเมินประสิทธิผล
๑. ประสิทธิภาพในภาพรวม สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๖๔.๐%) เห็นว่ามีประสิทธิผลในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัด ซึ่งขึ้นอยู่กับความใส่ใจและเอาจริงเอาจังของประธานกรรมการ และความตั้งใจในการทำงานของกรรมการทุกคน และประสิทธิผลจะมากหรือน้อยอยู่ที่รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ จะนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปรับใช้หรือไม่ ส่วนน้อย (๓๖.๐%) เห็นว่ามีประสิทธิผลน้อย เนื่องจากฝ่ายบริหารมักไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเชิงลึก และมติของคณะกรรมการมักไม่ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายบริหาร มีเพียงบางเรื่องเท่านั้นที่คณะกรรมการแต่ละคณะมีการติดตามและผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติ
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๖๕.๓%) เห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญ จะมีประสิทธิผลมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับประธานของคณะกรรมการแต่ละคณะในการใส่ใจและจริงจังในการพิจารณาศึกษาประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ และผลกระทบทางการเมือง ส่วนน้อย (๓๔.๗%) เห็นว่ามีประสิทธิผลน้อย เนื่องจากมีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติ โดยฝ่ายรัฐบาลมีไม่มากนัก มีเพียงบางเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสาธารณชน และสื่อมวลชนติดตาม อย่างต่อเนื่อง

ตาราง ๔-๔ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินประสิทธิผล
๒. การติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๘.๒%) เห็นว่าถึงแม้รัฐธรรมนูญฯ และ ข้อบังคับการประชุมฯ กำหนดให้คณะกรรมการมี อำนาจหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการทำงานของ ฝ่ายบริหาร แต่ในทางปฏิบัติพบว่า คณะกรรมการ ไม่มีอำนาจทางกฎหมายในการบังคับและลงโทษ การ เรียกเอกสารและบุคคลมาชี้แจงต่อคณะกรรมการ คณะกรรมการมักจะได้ข้อมูลพื้นฐานมากกว่าการ ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงในเชิงลึก ส่วนน้อย (๒๑.๘%) เห็นว่าประสิทธิผลในการ ติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงมีน้อย เพราะผลในทาง ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการมักไม่ได้รับการ ตอบสนองจากรัฐบาล และการติดตามตรวจสอบบาง เรื่องก็ไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอ
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๓.๗%) เห็นว่าอำนาจหน้าที่ในการ ติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารนั้น คณะ กรรมการไม่มีอำนาจในการให้โทษกับผู้ที่ไม่มา ชี้แจงและให้ข้อมูล ทำให้ส่วนราชการบางแห่งส่ง ตัวแทนที่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจมาชี้แจงต่อคณะ กรรมการ ทำให้ได้รับข้อมูล ข้อเท็จจริงที่ไม่ เพียงพอในการติดตามตรวจสอบ และส่วนใหญ่คณะ กรรมการจะทำได้เพียงการติดตามความก้าวหน้า ของนโยบายรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนน้อย (๑๖.๓%) เห็นว่ามีบทบาทในการ ตรวจสอบพอสมควร ในเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต และ การใช้จ่ายงบประมาณในโครงการต่าง ๆ และการ ติดตามการดำเนินงานของรัฐบาลในโครงการต่าง ๆ เช่น นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกคน นโยบายการพัก หนี้เกษตรกรและการตรวจสอบปัญหาการก่อสร้าง สนามบินสุวรรณภูมิ เป็นต้น

ตาราง ๔-๔ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินประสิทธิผล
๓. การได้รับการตอบสนองจากรัฐบาล ในการนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการธิการ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๓.๐%) เห็นว่ามีการตอบสนองจากรัฐบาลค่อนข้างน้อย เพราะรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดนโยบายในเรื่องต่าง ๆ ไว้แล้ว จึงไม่ค่อยเห็นความสำคัญของข้อเสนอแนะของคณะกรรมการมากนัก ส่วนน้อย (๑๗.๐%) เห็นว่ามีการตอบสนองจากรัฐบาลมากพอสมควร โดยเฉพาะปัญหาสำคัญ ๆ ที่กระทบต่อประชาชน เช่น การแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้ การพิจารณาปัญหาน้ำมันราคาแพง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการสำคัญ ๆ ของรัฐบาล เช่น นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรคของกระทรวงสาธารณสุข ที่คณะกรรมการธิการการสาธารณสุขมีการพิจารณาเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๑.๕%) เห็นว่ามีประสิทธิผลน้อย เนื่องจากเมื่อคณะกรรมการส่งผลการพิจารณาไปยังรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ จะมีการแจ้งความก้าวหน้ากับมายังคณะกรรมการไม่มากนัก และทางคณะกรรมการก็ไม่มีเวลา และบุคลากรในการติดตามการนำมติของคณะกรรมการไปปฏิบัติได้ในทุกเรื่อง ส่วนน้อย (๒๖.๒%) เห็นว่ารัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ มีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการในเรื่องต่าง ๆ ไปปฏิบัติมากพอสมควร ส่วนมากขึ้นอยู่กับเนื้อหาของผลการพิจารณาที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยไม่กระทบต่อนโยบายของฝ่ายบริหารที่กำหนดไว้

ตาราง ๔-๔ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินประสิทธิผล
๔. ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบ การดำเนินงานตามนโยบายของ รัฐบาลและแนวทางในการแก้ไข สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๘๓.๘%) เห็นว่าปัญหาอุปสรรคที่สำคัญคือ การเชิญบุคคล เช่น รัฐมนตรีฯ หรือข้าราชการระดับสูงมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับปัญหาสำคัญ เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การประพฤติมิชอบของข้าราชการ มักไม่ได้รับความร่วมมือ ส่วนใหญ่จะส่งผู้ไม่มีอำนาจตัดสินใจมาแทนการทำงานอยู่ภายใต้การแทรกแซงของรัฐบาล แนวทางในการแก้ไขควรให้อำนาจคณะกรรมการเพิ่มมากขึ้นในเรื่องการมีอำนาจทางกฎหมายในการลงโทษผู้ไม่มีชี้แจงให้ข้อมูลกับคณะกรรมการ และแนวทางในการผลักดันให้ฝ่ายรัฐบาลให้ความสำคัญกับงานของคณะกรรมการด้วย อีกประเด็นที่สำคัญคือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการในหลายคณะ ทำให้ไม่มีเวลาในการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างจริงจัง แนวทางแก้ไข ควรกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเป็นกรรมการสามัญและวิสามัญจำนวนน้อยคณะ ส่วนน้อย (๑๖.๒%) เห็นว่าไม่มีปัญหาอุปสรรคมากนัก ขึ้นอยู่กับตัวกรรมการทุกคนในแต่ละคณะต้องให้ความสนใจกับงานในคณะกรรมการมากขึ้น และการเพิ่มจำนวนบุคลากรในคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญและมีความรู้ในงานของคณะกรรมการนั้น ๆ

ตาราง ๔-๔ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินประสิทธิผล
๔. ปัญหาและอุปสรรคในการตรวจสอบ การดำเนินงานตามนโยบายของ รัฐบาลและแนวทางในการแก้ไข สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๕๕.๐%) เห็นว่าการขาดข้อมูลใน เชิงลึกในการติดตามตรวจสอบนโยบาย โครงการของ รัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เป็นปัญหาสำคัญ และปัญหา การไม่ให้ความร่วมมือในการมาชี้แจงต่อคณะ กรรมาธิการของรัฐมนตรีและข้าราชการระดับสูง (ในบางเรื่อง) แนวทางแก้ไข ควรกำหนดมาตรการ หรือบทลงโทษกับผู้ที่ไม่ยอมมาชี้แจงและให้ข้อมูล กับคณะกรรมาธิการ ส่วนน้อย (๔๕.๐%) เห็นว่ามีการแทรกแซงทาง การเมืองและการขาดข้อมูลในเชิงลึก รวมทั้งนโยบาย ของรัฐบาลมีจำนวนมาก และเกี่ยวข้องกับส่วน ราชการหลายแห่ง คณะกรรมาธิการไม่มีเวลาและ บุคลากรเพียงพอในการติดตามตรวจสอบได้ในทุก เรื่อง แนวทางแก้ไข ควรมีการเพิ่มจำนวนบุคลากร ประจำคณะกรรมาธิการและระบบช่วยอำนวยความสะดวก ต่าง ๆ จะทำให้สามารถได้ข้อมูล ได้หลากหลายเพิ่ม มากขึ้น และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิก วุฒิสภาควรมีการประชุมหาแนวทางร่วมกันในการ ติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร เนื่อง จากนโยบายของรัฐบาลเป็นนโยบายที่ใช้งบประมาณ ในการดำเนินงานสูงมาก และมีผลประโยชน์ที่ เกี่ยวข้องในหลายรูปแบบ

สรุป การศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตามบทบาททั้ง ๓ ด้านดังกล่าวข้างต้น นั้น พบว่า (๑) คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีบทบาทในการพิจารณาร่างกฎหมายมากกว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร (๒) คณะกรรมการดำเนินการติดตามการทำงานของฝ่ายบริหารมากกว่าการมุ่งตรวจสอบความผิดพลาดที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบายของฝ่ายบริหาร และไม่ได้มีการตรวจสอบในเรื่องการรับผลประโยชน์จากการใช้งบประมาณของโครงการต่าง ๆ อย่างคุ้มค่า (๓) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการในบทบาทด้านต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ เช่น ความเข้มข้นและจริงจังในการติดตามตรวจสอบของคณะกรรมการเพื่อให้ได้ผลการพิจารณาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมรวมทั้งการผลักดันให้มีการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ซึ่งในประเด็นนี้ยังไม่มีมาตรการหรือแนวทางใดได้กำหนดไว้

บทที่ ๕

ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสิทธิการต่อนโยบายของรัฐบาล

จำแนกประเด็นในการศึกษาได้ดังนี้

๕.๑ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

๕.๒ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

ระบบกรรมการถือว่าเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการตรวจสอบหรือควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติ นอกเหนือจากการตั้งกระทู้ถาม การเสนอญัตติ การเปิดอภิปราย แต่ระบบกรรมการเป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินทางอ้อม โดยลักษณะการทำงานของระบบคณะกรรมการคือ การเสนอความเห็นต่อสภาในกิจการอันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ซึ่งไม่มีอำนาจบังคับให้มีการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ

การศึกษาผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ จึงเป็นการศึกษาข้อมูลการส่งรายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการในเรื่องต่าง ๆ ไปยังรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนการติดตามผลการนำมติของคณะกรรมการไปปฏิบัตินั้น สามารถศึกษาได้จากการแจ้งความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการจากรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ผลการศึกษาทำให้ทราบว่าปัจจุบันรัฐบาล/หน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญต่อผลการพิจารณา ศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของฝ่ายบริหารในนโยบายโครงการต่าง ๆ โดยระบบกรรมการของฝ่ายนิติบัญญัติมีอย่างน้อยเพียงใด

ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้กำหนดการรายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการไว้ว่าเมื่อคณะกรรมการได้กระทำกิจการ พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ตามอำนาจหน้าที่หรือตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้วให้รายงานต่อสภา ในที่ประชุมสภา คณะกรรมการมีสิทธิแถลง ชี้แจง หรือแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว หรือคณะกรรมการอาจมอบหมายให้บุคคลใดแถลงหรือชี้แจงแทนก็ได้ ในการพิจารณาของคณะกรรมการ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า มีข้อสังเกตที่คณะรัฐมนตรีควรทราบหรือควรปฏิบัติ ให้บันทึกข้อสังเกตดังกล่าวไว้ในรายงานของคณะกรรมการเพื่อให้สภาพิจารณา

ในกรณีที่สภาเห็นด้วยกับข้อสังเกตของคณะกรรมการ ให้ประธานสภาส่งรายงานและข้อสังเกตไปยังคณะรัฐมนตรี เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาหกสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภาส่งข้อสังเกตของคณะกรรมการให้คณะรัฐมนตรีทราบ คณะรัฐมนตรีได้ปฏิบัติตามข้อสังเกตนั้นประการใดหรือไม่ ให้ประธานสภาแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

จากผลการพิจารณาของคณะกรรมการการสามัญ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ พบว่า เมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ แล้วเสร็จ คณะกรรมการมีการรายงานผลการพิจารณาเสนอต่อสภา ซึ่งเป็นเรื่องที่สภามอบหมายให้พิจารณาศึกษา ได้แก่ การรายงานผลการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและการรายงานผลเรื่องต่าง ๆ เช่น รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง การจัดตั้งบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย (บสท.) ของคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ สภาผู้แทนราษฎร รายงานผลการพิจารณาศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ของคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง ปัญหาการบริหารงานของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน ของคณะกรรมการการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง การตรวจสอบการจรรยาบรรณพันธุ์ข้าวหอมมะลิไทย ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา รายงานผลการพิจารณาศึกษา เรื่อง สถานการณ์และปัญหาภัยน้ำท่วมเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ของคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ วุฒิสภา เป็นต้น ซึ่งเมื่อสภาทราบและเห็นด้วยกับข้อสังเกต ข้อเสนอแนะในรายงานฯ ดังกล่าว สภาจะส่งให้คณะรัฐมนตรีดำเนินการต่อไป

นอกจากการรายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการสามัญต่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาแล้ว คณะกรรมการได้มีการส่งผลการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ที่คณะกรรมการพิจารณาแล้วเสร็จ โดยส่งไปยังรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกเรื่อง โดยไม่รอการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการปฏิบัติ ส่วนการนำผลการพิจารณาไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับให้ความสำคัญของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะดำเนินการต่อไป

๕.๑ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

จากข้อมูลเอกสารผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๑ คณะ พบว่า คณะกรรมการสามัญทุกคณะมีการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทั้งเรื่องที่คณะกรรมการเสนอประเด็นขึ้นพิจารณา ญัตติที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอและสภาผู้แทนราษฎรมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญพิจารณา รวมทั้งปริมาณของเรื่องร้องเรียนต่าง ๆ ก็มีเป็นจำนวนมาก สัดส่วนที่มาของเรื่องเข้าสู่การพิจารณาในคณะกรรมการแต่ละคณะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการการตำรวจ คณะกรรมการการทหาร และคณะกรรมการการปกครอง มีเรื่องร้องเรียนเข้ามาเป็นจำนวนมาก ส่วนการพิจารณาติดตามตรวจสอบนโยบายของรัฐบาลและการดำเนินงานของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ นั้น คณะกรรมการหลายคณะได้ให้ความสำคัญติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานของรัฐบาล ได้แก่ คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการการสาธารณสุข คณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ดังที่ได้เสนอไว้ในบทที่ ๔ ตารางที่ ๔-๓ และ ๔-๔

การดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญในการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ นำมาซึ่งผลการพิจารณาข้อสังเกต และข้อเสนอแนะต่อประเด็นปัญหาของแต่ละกรณี สิ่งสำคัญคือการนำผลการพิจารณาในแต่ละ

กรณีไปปฏิบัติ จะเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ระบบกรรมวิธีการมีบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้มากน้อยเพียงใด โดยศึกษาจากผลการพิจารณาของคณะกรรมการได้มีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร

การศึกษาวิจัยผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร ในการติดตามความก้าวหน้าในการนำมติของคณะกรรมการไปปฏิบัติโดยรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ นั้น คณะวิจัยขอยกกรณีตัวอย่างเรื่องที่คณะกรรมการได้พิจารณาและส่งผลการพิจารณาไปยังรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐ และได้รับการแจ้งผลการดำเนินงานกลับมายังคณะกรรมการ ดังนี้

ตาราง ๕-๑ ตัวอย่างผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๑. คณะกรรมการ ป้องกันและปราบปราม การทุจริตประพฤติมิชอบ	๑. พิจารณากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลพลายชุมพล จังหวัดพิษณุโลก ประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง	- กรมการปกครอง - กระทรวงมหาดไทย - ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก	- ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ได้สั่งให้ นายกอบต.พลายชุมพลพ้นจากตำแหน่งตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ
	๒. พิจารณากรณีโครงการซ่อมปรับปรุงเฮลิคอปเตอร์แบบ ฮ.6กของกองทัพอากาศ	- กระทรวงกลาโหม - สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน - สำนักงาน ป.ป.ช.	- สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน เรียกเงินคืนจากกองทัพอากาศจำนวน ๙๐ กว่าล้านบาท
	๓. พิจารณากรณีการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ต้องจ่ายเงินค่าชดเชยเป็นเงิน ๖.๒ พันล้านบาท ให้บริษัทร่วมค้า บีบีซีดี	- สำนักงานอัยการสูงสุด	- ผู้แทนของสำนักงานอัยการสูงสุด นำรายงานผลการพิจารณาของคณะกรรมการใช้เป็นเอกสารสำคัญในการต่อสู้คดี
	๔. พิจารณากรณีการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน ๑.๔ แสนตัน	- สำนักงาน ป.ป.ช. - กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	- คณะกรรมการ ป.ป.ช.ได้ขอความร่วมมือจากประธานคณะกรรมการเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติม

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๒. คณะกรรมการ การสาธารณสุข	๕. พิจารณากรณีการประมูลอาคารเพื่อจัดตั้งเป็นสำนักงานแห่งใหม่ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอศ.) ๑. พิจารณาศึกษากรณีแพทยสภาขอให้มีการแก้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๐๕ ในประเด็นเรื่องการทำแท้งของสตรี ๒. พิจารณาศึกษาเรื่องการจัดงบประมาณของกระทรวงสาธารณสุข ในส่วนของโครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค และการดำเนินงานตามนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ๓. พิจารณาศึกษากรณีความคืบหน้าสถานการณ์โรคซาร์ส	- กระทรวงอุตสาหกรรม - แพทยสภา - กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงสาธารณสุข	- กระทรวงอุตสาหกรรมได้ยกเลิกการประมูลซื้ออาคารสำนักงานดังกล่าว - แพทยสภาได้พิจารณาและดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ - กระทรวงสาธารณสุขได้พิจารณาและดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ - กระทรวงสาธารณสุขได้พิจารณาและดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ
๓. คณะกรรมการ การเกษตรและสหกรณ์	๑. พิจารณาศึกษาความคืบหน้ากรณีโครงการก่อสร้างเขื่อนโปร่งขุนเพชร ๒. พิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาความมั่นคงปลอดภัย	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แจ้งหนังสือตอบมายังคณะกรรมการว่าได้รับทราบและจะดำเนินการต่อไป - กระทรวงพาณิชย์ได้มีหนังสือว่าจะดำเนินการ

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๓. พิจารณามาตรการในการ แก้ปัญหาที่ดินทำกินให้กับ ราษฎรที่กำลังประสบปัญหา ความเดือดร้อน เรื่องการไร้ กรรมสิทธิ์ในที่ดิน ๔. พิจารณาแก้ไขปัญหาความ เดือดร้อนให้แก่ผู้ประกอบการ และผู้ค้าประติษฐ์เครื่องใช้ หรือวัสดุที่ทำจากไม้ เนื่องจาก ได้รับผลกระทบจากการที่ รัฐบาลมีคำสั่งปิดด่านชายแดน จังหวัดตาก	- รัฐบาล - รัฐบาล	แก้ไขปัญหาดังกล่าวตามคำแนะนำ ของคณะกรรมการ - เลขานุการนายก รัฐมนตรีได้จัดทำหนังสือ ตอบมายังคณะ กรรมการ ว่าจะนำ ข้อเสนอแนะของคณะ กรรมการไปปฏิบัติ - เลขานุการนายก รัฐมนตรีฝ่ายการเมืองได้ มีหนังสือแจ้งมายังคณะ กรรมการว่าสำนัก เลขาธิการนายกรัฐมนตรี ได้นำเรื่องดังกล่าวเรียน รองนายกรัฐมนตรี (พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ) เพื่อทราบและได้พิจารณา ส่งเรื่องดังกล่าวให้ กระทรวงการคลังและ กระทรวงมหาดไทย พิจารณาดำเนินการต่อไป
๕. คณะกรรมการ การวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๑. พิจารณาโครงการศูนย์ วิทยาศาสตร์ประจำตำบล	- นายกรัฐมนตรี	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ได้ส่งเรื่อง ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เป็นผู้พิจารณาต่อไป

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการธิการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการธิการ
๔. คณะกรรมการธิการ การท่องเที่ยว	๒. พิจารณาการศึกษาปาล์ม น้ำมันพืชเศรษฐกิจของ ประเทศ	- นายกรัฐมนตรี	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ได้ส่งเรื่อง ให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลังรับไป พิจารณา
	๓. พิจารณาขอให้สนับสนุน โครงการพัฒนาอาชีพการผลิต ผ้าไหมของไทย	- นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงอุตสาหกรรม	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี ได้ มอบหมายให้กรม ส่งเสริมการเกษตรและ สหกรณ์เป็นหน่วยงาน หลักในการดำเนินการ ตามโครงการดังกล่าว
	๔. พิจารณาขอให้สนับสนุน โครงการก่อสร้างโรงงานผลิต ปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด	- รองนายกรัฐมนตรี (นายพินิจ จารุสมบัติ) - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ได้มอบหมายให้ กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ดำเนินการต่อไป
	๑. พิจารณาดำเนินการของ บริษัท THAILAND ELITE CARD	- รองนายกรัฐมนตรี (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)	- คณะกรรมการได้ รับการประสานงานอย่าง ไม่เป็นทางการ ว่าได้ ดำเนินการตามมติของ คณะกรรมการใน เบื้องต้นแล้ว
	๒. กรณีศึกษาการสร้างกระเช้า ไฟฟ้าขึ้นภูกระดึง จังหวัดเลย	- นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา - ผู้ว่าการการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย	- สำนักเลขาธิการคณะ รัฐมนตรีได้แจ้งรับทราบ และมอบหมายให้กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมดำเนินการ ต่อไป

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๖. คณะกรรมการ การแรงงาน	๑. พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพ แวดล้อมในการทำงาน พ.ศ. ๒. พิจารณาตั้งข้อสังเกตการ ปฏิบัติหน้าที่ของกรมการจัดหางาน ที่มีลักษณะการเลือกปฏิบัติ ๓. เรื่องการปราบปรามผู้มี อิทธิพลในการหลอกลวงและ ทุจริตการส่งแรงงานไทยไป ทำงานต่างประเทศ ๔. การเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาการบริหารแรงงาน ต่างตัวหลบหนีเข้าเมือง	- นายกรัฐมนตรี - นายกรัฐมนตรี - คณะรัฐมนตรี - ประธานคณะกรรมการบริหาร แรงงานต่างตัว หลบหนีเข้าเมือง	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ได้มอบหมาย ให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ดำเนินการ ต่อไป - สำนักนายกรัฐมนตรี ได้แจ้งกลับมายังคณะ กรรมการว่าได้รับ ทราบเรื่องดังกล่าวแล้ว - คณะกรรมการได้ รับการแจ้งผลการดำเนินงานจากนายเอกภาพ พลซื่อรองเลขาธิการฝ่าย การเมืองในการพิจารณา เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของ กรมการจัดหางาน - สำนักนายกรัฐมนตรี ได้มีหนังสือจากรองนายกรัฐมนตรีแจ้งเรื่องการ ปราบปรามผู้มีอิทธิพลใน การหลอกลวงและเรื่อง ทุจริตในการส่งแรงงาน ไทยไปต่างประเทศ - คณะกรรมการได้ รับแจ้งผลการดำเนินงาน จากประธานคณะกรรมการบริหาร

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๗. คณะกรรมการ การศึกษา	๑. ระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ๒. ปัญหาการทำผลงานทาง วิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งของ ข้าราชการครู ในระดับการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน ๓. การกระจายอำนาจ งบประมาณด้านการศึกษาให้ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โครงการอาหารกลางวัน และ อาหารเสริม (นมโรงเรียน) ๔. การวิเคราะห์หลักสูตรการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ๕. ปัญหาอัตรากำลังครูและ บุคลากรทางการศึกษา	(นายกฯ ทักษิณชรี) - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ	แรงงานต่างด้าวหลบหนี เข้าเมืองแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๖. มาตรการที่ ๓ การพัฒนา และบริหารกำลังคนเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพระบบราชการ ๗. ปัญหาเงินอุดหนุนสถาน ศึกษา ๘. ปัญหาและผลกระทบในการ บริหารงานบุคคลของ มหาวิทยาลัยอันเนื่องมาจาก การไม่มีพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยในกำกับของ รัฐรองรับ ๙. การประเมินตำแหน่ง อาจารย์ ๓ เชียงประจักษ์ ๑๐. การเปิดเสรีทางการศึกษา : ผลกระทบต่อประเทศไทย	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ (นายกร ทัพพะรังสี) - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการได้ มอบหมายให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนิน การแล้ว

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๘. คณะกรรมการ การสวัสดิการสังคม	๑. พิจารณาปัญหาความ เดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ของชาวชุมชนคลองเจริญ ราษฎร์ แขวงบางพลีใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ ๒. คณะอนุกรรมการ พิจารณาศึกษาปัญหาการ จัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาลที่ ไม่เป็นธรรม	- กระทรวงยุติธรรม (กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ) - สำนักงานสลากกิน แบ่งรัฐบาล	- กระทรวงยุติธรรมได้ มอบหมายให้กรม คุ้มครองสิทธิและเสรี ภาพตรวจสอบการทำ นิติกรรมในที่ดินดังกล่าว - สำนักงานที่ดินจังหวัด สมุทรปราการได้ ตรวจสอบการทำนิติกรรม เรียบร้อยแล้ว - สำนักงานสลากกิน แบ่งรัฐบาลได้แจ้งผลการ ดำเนินงานใน ๒ ประเด็น คือ ๑) สลากกินแบ่ง รัฐบาลทั่วไปจำนวนสลาก ที่พิมพ์ออกจำหน่าย งวดละ ๒๐ ล้านฉบับ เป็นเงิน ๘๐๐ ล้านบาท ๒) สลากบำรุงการกุศล มีจำนวนสลากที่พิมพ์ ออกจำหน่าย งวดละ ๑๖ ล้านฉบับ เป็นเงิน ๖๔๐ ล้านบาท
๙. คณะกรรมการ การทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๑. พิจารณาศึกษาผลกระทบ สิ่งแวดล้อมจากการเลี้ยงกุ้ง กุลาดำในพื้นที่น้ำจืด	- สำนักงานประมง จังหวัดนครปฐม - สำนักชลประทาน จังหวัดนครปฐม - กรมพัฒนาที่ดิน	- กรมพัฒนาที่ดินได้ แจ้งผลการแก้ปัญหา โรคระบาดกุ้งและเตรียม การกำหนดพื้นที่เลี้ยงกุ้ง ในพื้นที่น้ำจืดได้เฉพาะ บางแห่ง

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๒. พิจารณาเรื่องร้องเรียน ปัญหามลพิษจากสารตะกั่ว ที่มีผลต่อสุขภาพและสภาพ แวดล้อมบริเวณห้วยคลิตี้ จังหวัดกาญจนบุรี ๓. พิจารณาศึกษาและ ตรวจสอบการดำเนินกิจการ ฝังกลบมูลฝอยอุตสาหกรรม ของบริษัท เบตเตอร์เวิลด์ กรีน จำกัด จังหวัดสระบุรี เนื่องจาก สร้างความเดือดร้อนเรื่อง สิ่งแวดล้อม	- นายกรัฐมนตรี - คณะกรรมการ สิ่งแวดล้อม กระทรวงสาธารณสุข - กรมโรงงาน อุตสาหกรรม - กรมควบคุมมลพิษ - กรมส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีได้ มอบหมายรองนายก รัฐมนตรี (นายจาตุรงค์ ฉายแสง และนายพินิจ จารุสมบัติ) พิจารณาโดย ให้ส่งเรื่องให้กระทรวง สาธารณสุข กระทรวง อุตสาหกรรม และคณะ กรรมการสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พิจารณาดำเนิน การต่อไป - กรมโรงงาน อุตสาหกรรมได้แจ้ง รายละเอียดเรื่องการออก ใบอนุญาตให้กับบริษัท ดังกล่าว - กรมส่งเสริมคุณภาพ สิ่งแวดล้อมการตรวจ สอบการปนเปื้อนจากการ ประกอบกิจการฝังกลบ กากอุตสาหกรรม - กรมควบคุมมลพิษ รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบปัญหาพิษ
๑๐. คณะกรรมการ การเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบัน การเงิน	๑. การขอคืนใบอนุญาตทำสุรา และขายสุรากลั่น	- กรมสรรพสามิต	- กรมสรรพสามิตได้ จัดทำหนังสือ ลงวันที่ ๒๐มกราคม ๒๕๔๗ แจ้ง การดำเนินงานตามมติ ของคณะกรรมการ

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการธิการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการธิการ
๑๑. คณะกรรมการ การพาณิชย์	๒. เงินบำเหน็จบำนาญของ ข้าราชการ ๑. ขอให้เร่งรัดการออกไป อนุญาตแก่ผู้ประกอบการวิดีโอ ซีดีเป็นการด่วน ๒. แนวทางในการจัดเตรียม ข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อแก้ไข ปัญหาผลกระทบธุรกิจค้าปลีก	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย - นายกรัฐมนตรี	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการคลัง ได้จัด ทำหนังสือ ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๗ แจ้งผล การดำเนินงานตามมติ ของคณะกรรมการธิการ - กระทรวงมหาดไทย ขอให้สำนักงานตำรวจ แห่งชาติเสนอความเห็น ซึ่งกองบัญชาการตำรวจ สอบสวนกลาง ได้ตั้งคณะ ทำงาน ประชุมสรุปว่า ควรยกเลิกและแก้ไข เพิ่มเติมบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติควบคุม กิจการเทปและวีสดู โทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๐ และกฎกระทรวงที่ออก ตามพระราชบัญญัติ ดังกล่าว - มติที่ประชุมคณะ รัฐมนตรี วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๔๔ มอบหมาย ให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ และ กรุงเทพมหานครกำหนด มาตรการช่วยเหลือธุรกิจ ค้าปลีก

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๑๒. คณะกรรมการ การยุติธรรมและ สิทธิมนุษยชน	๓. การแก้ไขปัญหาราคาอ้อย ของเกษตรกรชาวไร่อ้อยตกต่ำ	- นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีได้ มอบหมายกระทรวง พาณิชย์ กระทรวง อุตสาหกรรม และ กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์แล้ว
	๔. การแก้ไขปัญหาลดกระทบ จากธุรกิจค้าปลีก	- นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีได้ มอบหมายกระทรวง มหาดไทยพิจารณา ดำเนินการ
	๑. การจับกุมแรงงานต่างด้าวที่ หน้าตู้ป้อมยามป่าก่อดำ อำเภอ แม่ลาว จังหวัดเชียงราย ๒. กรณีนายศักดิ์ รัตนเสถียร กำนันตำบลนาทวี ถูกสังหารใน บ่อนการพนันและยาเสพติดใน จังหวัดสงขลา	- สถานีตำรวจภูธร จังหวัดเชียงราย - กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	- สถานีตำรวจภูธร จังหวัดเชียงราย ได้ชี้แจง ว่า กรณีการดำเนินการ กับนายวิวัฒน์ คำดี ใน ข้อหา “ช่วยซ่อนเร้นหรือ ช่วยประการใด ๆ เพื่อ ให้บุคคลต่างด้าวที่ หลบหนีเข้าเมืองโดยผิด กฎหมายให้พ้นจากการ จับกุม” รองผู้กำกับการ หัวหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอแม่ลาว ได้มีความ เห็นควรสั่งฟ้อง และส่ง สำนวนการสอบสวนไป ให้อัยการจังหวัดเชียงราย - กรมการปกครองได้ ดำเนินการโดยแจ้งให้ จังหวัดสงขลา ตรวจสอบ ข้อเท็จจริงตามข้อมูลของ คณะกรรมการ

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๓. การแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของราษฎร จากการกันเขตที่ดินเป็นพื้นที่น้ำท่วมหน้าฝายหนองหวาย จ.ขอนแก่น ๔. การดำเนินการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว	- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ - กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม	- ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ โดยพิจารณาสมควรคืนที่ดินให้แก่ราษฎรตามกรณีดังกล่าว - กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมได้ปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ โดยเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๔๔ - นำเสนอแนวนโยบายการจัดระเบียบบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองต่อคณะรัฐมนตรี - คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กมร.) มีมติมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงสาธารณสุข ยกร่างกฎระเบียบ ประกาศ กระทรวง รวมทั้งจัดทำแผนการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๕. เรื่องร้องเรียนกรณีนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหินดาด อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา ใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง ๖. เรื่องร้องเรียนจากราษฎร ต.ท่าช้าง อ.บางกล่ำ จ.สงขลา กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการกำหนดราคาค่าทดแทนที่ดินเวนคืนบริเวณที่ดินคลอง ร.๑ ๗. กรณีผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพรปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ๘. การจัดทำสนธิสัญญาไอนตัวนักท่องเที่ยวให้กับประเทศเพื่อนบ้าน	- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช - กรมชลประทาน - นายกรัฐมนตรีโดย นายเอกภาพ พลซื่อ รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการนายกรัฐมนตรี - กระทรวงการต่างประเทศ	- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ชี้แจงว่า ได้สั่งการให้ผู้อำนวยการส่วนป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักบริหารจัดการในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ๗ ไปดำเนินการแจ้งความดำเนินคดีต่อเกษตรกร - คณะกรรมการกำหนดราคาเบื้องต้นของอสังหาริมทรัพย์ ได้พิจารณากำหนดราคาค่าทดแทนที่ดินสูงกว่าราคาประเมินที่ดินในปัจจุบัน และปรับปรุงราคาต้นไม้ที่เป็นพืชเศรษฐกิจในท้องถิ่นให้มีราคาที่เป็นธรรม - ได้ส่งเรื่องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา - กระทรวงการต่างประเทศได้ชี้แจงว่าได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองและดูแลสิทธิ

ตาราง ๕-๑ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๙. โครงการก่อสร้างอาคารที่ ทำการสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ต้า	- กระทรวงการ ต่างประเทศ	และสวัสดิภาพของคน ไทยในต่างประเทศเป็น อย่างมาก โดยในสวน ของการโอนตัวนักโทษ ไทยนั้นพยายามโน้มน้าว ให้ประเทศเพื่อนบ้านเห็น ความสำคัญ โดยอาศัย เหตุผลทางมนุษยธรรม - กระทรวงการต่าง ประเทศได้ชี้แจงว่า ได้รับ งบประมาณอย่างจำกัด ซึ่งกระทรวงการต่าง ประเทศมีความจำเป็น ต้องจัดสรรงบประมาณ ให้แก่โครงการก่อสร้าง สถานเอกอัครราชทูตใน ประเทศเพื่อนบ้าน ใกล้ชิด ซึ่งมีความจำเป็น เร่งด่วน ดังนั้น จึงไม่ สามารถดำเนินโครงการ ก่อสร้างอาคารที่ทำการ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ต้าแห่งใหม่ได้

จากตารางแสดงผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น ซึ่งคณะวิจัยได้
ศึกษาจากคณะกรรมการที่แจ้งผลการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ จำนวน ๙ คณะ พบว่า รัฐบาล
และหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญในการแจ้งผลการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ มีจำนวนไม่
มากนัก ส่วนหนึ่งมาจากการติดตามการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการมีน้อย เนื่องจากภารกิจของ
คณะกรรมการมีมาก ส่งผลให้การติดตามการดำเนินงานตามมติดังกล่าวสามารถทำได้เฉพาะบางเรื่อง

ส่วนผลการพิจารณาของคณะกรรมการ ที่ปรากฏในรายงานผลการพิจารณา คณะกรรมการได้เสนอต่อวุฒิสภา และการส่งผลการพิจารณาเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนผลในทางปฏิบัติ ตามมติของคณะกรรมการ พบว่ารัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญในบางเรื่อง ในบทนี้จึงขอยกตัวอย่างกรณีเรื่องที่คณะกรรมการได้พิจารณาและเสนอผลการพิจารณาต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้รับการแจ้งผลการดำเนินงานจากคณะกรรมการ จำนวน ๑๐ คณะ ดังนี้

ตาราง ๕-๒ ตัวอย่างผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๑. คณะกรรมการ การเกษตรและสหกรณ์	๑. พิจารณาแนวทางการแก้ไข ปัญหาการผลิตและการตลาด ไข่ไก่อย่างยั่งยืน	- รัฐบาล	- คณะรัฐมนตรีได้ มอบหมายให้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ และ กระทรวงพาณิชย์รับไป ดำเนินการต่อไป
	๒. พิจารณามาตรการและ แนวทางแก้ไขปัญหาราคา มันสำปะหลัง	- รัฐบาล	- คณะรัฐมนตรีได้ มอบหมายให้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รับไปดำเนินการต่อไป
	๓. พิจารณาการตรวจสอบการ ขายยางพาราตามโครงการ แทรกแซงตลาดราคายางพารา	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ - ผู้อำนวยการองค์การ สวนยาง	- กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ได้แจ้งกลับมายัง คณะกรรมการในการ ดำเนินงานตามมติ ดังกล่าว
	๔. พิจารณาการสอบสวน โครงการจัดซื้อปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมัก) ช่วยเหลือเกษตรกร ผู้ประสบภัยธรรมชาติของกรม ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์	- รัฐบาล	- คณะรัฐมนตรีได้ มอบหมายให้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง สำนัก งบประมาณ สำนักป้องกัน และปราบปรามการ

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๒. คณะกรรมการ การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน	๑. รายงานของคณะอนุกรรมการ ศึกษาและติดตามการปรับ โครงสร้างภาษี กรณีการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เมื่อสิ้นสุด สัญญาเช่าโรงงานสุราบางยี่ขัน แห่งที่ ๒ ๒. กรณีขอความเป็นธรรม เรื่อง การฟื้นฟูกิจการของ TPI เพื่อ พิจารณาส่งเรื่องให้ศาล รัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีบทบัญญัติพระราชบัญญัติ ล้มละลาย พุทธศักราช ๒๕๔๕ ๓. รายงานของคณะอนุกรรมการ พิจารณาศึกษาและติดตามการ บริหารจัดการระบบการเงินของ สหกรณ์ กรณีสมาพันธ์แห่ง ประเทศไทย ขอบริการหนี้ของ ข้าราชการครูทั้งหมด	- กระทรวงการคลัง - สำนักงานคณะกรรมการ ป้องกันและ ปราบปรามการทุจริต แห่งชาติ - สำนักงานผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภา - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	พอกเงิน และสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ นำไป พิจารณาดำเนินการต่อไป - กระทรวงการคลังแจ้ง มายังคณะกรรมการจะ รับไปพิจารณาดำเนินการ ต่อไป - สำนักงานผู้ตรวจการ แผ่นดินของรัฐสภาแจ้ง มายังคณะกรรมการจะ รับไปพิจารณาดำเนินการ ต่อไป - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์แจ้งมายังคณะ กรรมการจะรับไป พิจารณาดำเนินการต่อไป
๓. คณะกรรมการ การวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการ พลังงาน	๑. พิจารณาศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริงกรณีการแปรรูป รัฐวิสาหกิจของการไฟฟ้าฝ่าย ผลิตแห่งประเทศไทย และผล กระทบต่อระบบอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมของประเทศ	- นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงพลังงาน	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี แจ้งว่าได้ มอบหมายรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงพลังงาน รับจะพิจารณาดำเนินการ ต่อไป

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๒. พิจารณาศึกษา เรื่อง นโยบาย และแผนกลยุทธ์ด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผน กลยุทธ์แห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๖ แผนยุทธศาสตร์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ แผนยุทธศาสตร์กระทรวง พลังงาน ปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ และแผนยุทธศาสตร์กระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสารปี ๒๕๔๗ - ๒๕๕๑ ๓. พิจารณาศึกษาการกระจาย ทุนกิจการไฟฟ้า ๔. พิจารณาการดำเนินการจัดทำ บัตรประชาชนอิเล็กทรอนิกส์ แบบเอกนประสงค์ (Multipurpose National ID Smart Card)	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวง วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงพลังงาน - นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงพลังงาน - นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเทคโนโลยี สารสนเทศและการ สื่อสาร	- รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแจ้งมายัง คณะกรรมการจะรับไป พิจารณาดำเนินการ ต่อไป - สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีได้แจ้งผล การดำเนินงานกลับมายัง คณะกรรมการ - สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีได้แจ้งผล การดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะของคณะ กรรมการ และ มอบหมายให้รัฐมนตรี ว่าการกระทรวง เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารดำเนินการ ต่อไป

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๔. คณะกรรมการ การพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์	๑. พิจารณาศึกษาปัญหาการ ดำเนินงานของวิฑูรย์ชุมชน	- รองนายกรัฐมนตรี - อธิบดีกรม ประชาสัมพันธ์	- อธิบดีกรมประชา สัมพันธ์ได้แจ้งผลการ ดำเนินงานว่าได้ชลอการ จดทะเบียนวิฑูรย์ชุมชน ตามข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการแล้ว
๕. คณะกรรมการ การสาธารณสุข	๒. พิจารณากรณีร้องเรียน เรื่อง ทอก๊าซไทย - มาเลเซีย	- รัฐบาล	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีแจ้งว่ารับ ทราบและจะนำข้อมูลไป พิจารณาต่อไป
	๑. พิจารณาศึกษาและติดตาม การคุ้มครองผู้บริโภค	- กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงานการคุ้มครอง ผู้บริโภค	- สำนักงานอาหารและ ยาและสำนักงานการ คุ้มครองผู้บริโภค รับไป พิจารณาดำเนินการต่อไป
	๒. พิจารณาผลกระทบทางด้าน สาธารณสุขจากสถานการณ์ความ ไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- กระทรวงสาธารณสุข	- กระทรวงสาธารณสุข และสภากาชาดรับ ไปพิจารณาดำเนินการ ต่อไป
	๓. พิจารณาติดตามการดำเนิน งานตามพระราชบัญญัติหลัก ประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕	- กระทรวงสาธารณสุข - สำนักงาน สปสช.	- กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงาน สปสช. รับ ไปพิจารณาดำเนินการ ต่อไป
	๔. การศึกษาและติดตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคไข้หวัดนก	- กระทรวงสาธารณสุข - กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์	- กรมควบคุมโรคติดต่อ และกรมปศุสัตว์ แจ้งต่อ คณะกรรมการว่าจะ ดำเนินการต่อไป

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๖. คณะกรรมการ การกีฬา	๑. พิจารณาการก่อสร้างสนาม กีฬากลางจังหวัดมหาสารคาม ๒. พิจารณาข้อบังคับของคณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทยกับข้อบังคับของคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (IOC) ๓. พิจารณาการค้างจ่ายของบริษัทภาคเอกชน ซึ่งเป็นคู่สัญญาสิทธิประโยชน์ในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ ๑๓ ณ กรุงเทพฯ ๔. พิจารณาแนวทางการใช้จ่ายงบประมาณด้านการกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- รัฐบาล - การกีฬาแห่งประเทศไทย - กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา - คณะกรรมการโอลิมปิกสากล - สำนักนายกรัฐมนตรี - กระทรวงมหาดไทย	- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้แจ้งกลับมายังคณะกรรมการและจะมอบหมายกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเพื่อดำเนินการต่อไป - กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬารับพิจารณาดำเนินการต่อไป - สำนักนายกรัฐมนตรีแจ้งว่ารับทราบและจะดำเนินการต่อไป - กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขอรับพิจารณาดำเนินการต่อไป
๗. คณะกรรมการ การแรงงานและ สวัสดิการสังคม	๑. พิจารณากรณีทุจริตการจัดซื้อไม้ดอกไม้ประดับและวัสดุอุปกรณ์เพื่อตกแต่งศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน	- ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน - สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	- สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้พิจารณาตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ พบว่ามีการทุจริตจริง และข้าราชการระดับสูงและระดับปฏิบัติได้รับโทษทางวินัยและทางอาญา

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๘. คณะกรรมการ กิจการสตรี เยาวชน และผู้สูงอายุ	๒. พิจารณานโยบายและ มาตรการบริหารจัดการแรงงาน ต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ๓. พิจารณาการให้ความ ช่วยเหลือแรงงานไทยที่ตกทุกข์ ได้ยากในต่างประเทศ ๑. พิจารณาศึกษาปัญหาบาใน เด็กและเยาวชน ๒. พิจารณาปัญหาความแออัด ในทัณฑสถานและปัญหาการ ดูแลสตรีตั้งครรภ์และคลอดบุตร ในทัณฑสถาน ๓. ข้อเสนอแนะการออกร่างกฎ กระทรวง ระเบียบตามพระราช บัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๖	- นายกรัฐมนตรี - กระทรวงแรงงาน - สำนักงานสภาความ มั่นคงแห่งชาติ - กระทรวงแรงงาน - กระทรวงการ ต่างประเทศ - รัฐบาล - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงยุติธรรม - กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ - กระทรวงศึกษาธิการ - กระทรวงมหาดไทย - กระทรวงยุติธรรม	- สำนักเลขาธิการ รัฐมนตรีสำนักงานสภา ความมั่นคงแห่งชาติ กระทรวงแรงงานรับไป พิจารณาดำเนินการ ต่อไป - กระทรวงแรงงานแจ้ง ผลการดำเนินงานตามมติ ของคณะกรรมการ - รัฐบาลแจ้งว่าได้รับ ทราบและมอบหมายให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำ ไปปฏิบัติต่อไป - กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม แจ้งผลการดำเนินงาน ตามมติของคณะ กรรมการ - กระทรวงทุกกระทรวง ได้แจ้งผลการดำเนินงาน ตามข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการ
๙. คณะกรรมการ การท่องเที่ยว	๑. รายงานการพิจารณาศึกษา เรื่องการพัฒนาอุทยานแห่งชาติ และพื้นที่บริเวณใกล้เคียง	- นายกรัฐมนตรี	- สำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรีได้รับทราบ ข้อเสนอแนะและข้อสังเกต ของคณะกรรมการ

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
๑๐. คณะกรรมการ การพาณิชย์	๒. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาด้านการท่องเที่ยว จ.นราธิวาส ๓. ขอให้ชลอการบังคับใช้กฎกระทรวงกำหนดรับเวลาเปิดปิดของสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๕๗ ๑. พิจารณาขอให้เร่งรัดการออกใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการวิดีโอซีดีเป็นการเร่งด่วน ๒. พิจารณาแนวทางในการจัดเตรียมข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบธุรกิจค้าปลีก	- ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส - นายกรัฐมนตรี - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย - นายกรัฐมนตรี	- ผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาสแจ้งผลการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ - สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีรับทราบและจะดำเนินการต่อไป - กระทรวงมหาดไทยขอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติเสนอความเห็นและกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางได้ตั้งคณะกรรมการประชุมสรุปผลการพิจารณา โดยมีมติให้ยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและวีสดูโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๓๐ และกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว - มติคณะรัฐมนตรี วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ มอบให้กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ และกรุงเทพมหานคร เพื่อกำหนดมาตรการช่วยเหลือธุรกิจค้าปลีก

ตาราง ๕-๒ (ต่อ)

คณะกรรมการ	เรื่องที่พิจารณา	การแจ้งผลการพิจารณา นำเสนอต่อรัฐบาล/ หน่วยงานต่าง ๆ	ผลในทางปฏิบัติตามมติ ของคณะกรรมการ
	๓. พิจารณาช่วยเหลือการแก้ไข ปัญหาราคาอ้อยของเกษตรกร ชาวไร่อ้อยตกต่ำ	- นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีได้ มอบหมายให้กระทรวง พาณิชย์ กระทรวง อุตสาหกรรม และ กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ดำเนินการต่อไป
	๔. พิจารณาการแก้ไขปัญหาและ ผลกระทบจากธุรกิจการค้าปลีก	- นายกรัฐมนตรี	- นายกรัฐมนตรีได้ มอบหมายให้กระทรวง มหาดไทยพิจารณา ดำเนินการต่อไป

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา พบว่า เมื่อสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา ได้ส่งรายงานพร้อมข้อสังเกตของคณะกรรมการไปยังคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานภาครัฐ หากพิจารณาและเห็นว่ารายงานและข้อสังเกตนั้นน่าสนใจก็จะรับไปปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น แต่หากเห็นว่าข้อเสนอแนะและข้อสังเกตนั้นมีความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายด้านต่าง ๆ ของรัฐบาล หรือของกระทรวง ทบวง กรม ที่ได้กำหนดไว้ ก็จะไม่ได้รับความสนใจนำไปปฏิบัติเท่าที่ควร

จากการสัมภาษณ์กรรมการและเจ้าหน้าที่ในคณะกรรมการ มีความเห็นว่ารัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ แจ้งความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการค่อนข้างน้อย ทางคณะกรรมการต้องมีการติดตามสอบถามไปยังหน่วยงานเพื่อทราบความก้าวหน้า และมีการดำเนินการตามมติของคณะกรรมการในเรื่องที่สำคัญและสาระของผลการพิจารณาเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ รวมทั้งประชาชนให้ความสนใจติดตามเรื่องที่คณะกรรมการได้พิจารณาและรัฐบาลให้ความสนใจ ได้แก่ เรื่องนโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ของคณะกรรมการการสาธารณสุข เรื่องแรงงานต่างด้าวและการแก้ไขปัญหาแรงงาน ๓ สัญชาติ ของคณะกรรมการการแรงงานและสวัสดิการสังคม เรื่อง การวิจัยเพื่อเสนอแนะการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ของคณะกรรมการการทหาร เรื่อง การทุจริตโครงการคลองด่าน จ.สมุทรปราการ ของคณะกรรมการการยุติธรรม เรื่อง บัตรประจำตัวสมาร์ตการ์ด ของคณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่อง การปิดเขื่อนปากมูล การก่อสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น การรับจำนำข้าวเปลือก การรับจำนำลำไย ของคณะกรรมการการเศรษฐกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรม เรื่อง กองทุนฟื้นฟูป่าชุมชน การจัดการเรื่องน้ำ ของคณะกรรมการการ

เกษตรและสหกรณ์ เรื่องการสอบสวนเกี่ยวกับที่ดิน สปก. ของคณะกรรมการการปกครอง เรื่อง การตรวจสอบการจัดซื้อเรือชุดของกรมเจ้าท่า และการก่อสร้างอาคารผู้โดยสารของสนามบินสุวรรณภูมิ ของคณะกรรมการการคมนาคม เป็นต้น

สรุป ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ได้รับการตอบกลับจากรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ผลการพิจารณาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน จากข้อมูลการตอบกลับของรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐพบว่า มีหลายเรื่องที่รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการมอบหมายงานและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง และการศึกษาวิจัยผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสามารถวัดได้จากผลการตอบกลับจากเอกสารเท่านั้น

จากการสัมภาษณ์บุคคลหลักของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา (ประธาน รองประธาน หรือเลขาธิการ) เพื่อประเมินผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ ส่วนใหญ่เห็นว่าจะมีผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้บริหารของกระทรวงต่าง ๆ และความจริงจังของประธานคณะกรรมการ และกรรมการแต่ละคนต้องมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นกลางในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบข้อบกพร่อง หรือปัญหาในการบริหารงานของรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนน้อยเห็นว่ามีประสิทธิภาพในการติดตามและตรวจสอบน้อยมาก เพราะมีภารกิจในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ มากมาย เช่น เรื่องร้องเรียน เนื่องจากต้องลงในพื้นที่เพื่อดูแลประชาชน ในเขตพื้นที่เลือกตั้งของตน และรัฐบาลไม่ดำเนินการตามข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะกรรมการ ส่วนใหญ่มักแจ้งกลับมายังคณะกรรมการว่าได้รับทราบ และได้สั่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป ดังรายละเอียดที่ได้เสนอไว้ในตาราง ๕

ตาราง ๕-๓ ผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

ประเด็น	การประเมินผลในทางปฏิบัติ
๑. การติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ตามนโยบายของรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๕๒.๐%) เห็นว่ามีพอสมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การทำงานของคณะกรรมการทุกคณะ ที่จะยึด ประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นหลัก และผลในทาง ปฏิบัติจะได้รับการตอบสนองได้ดีพอสมควร ขึ้นอยู่ กับความใส่ใจของผู้บริหารของกระทรวงต่าง ๆ ด้วย ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลก็ให้ความสนใจมากขึ้น เนื่องจาก คณะกรรมการหลายคณะก็มีความตั้งใจในการ ปฏิบัติงาน ส่วนน้อย (๔๘.๐%) เห็นว่ามีประสิทธิผลในการ ติดตามตรวจสอบน้อยมาก เนื่องจากกรรมการ แต่ละท่านมีภารกิจในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ จำนวนมาก เช่น เรื่องร้องเรียน และการที่จะต้องลง พื้นที่ดูแลประชาชนในเขตเลือกตั้งด้วย
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๗๓.๘%) เห็นว่าคณะกรรมการได้ ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พอสมควร แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจริงจังของประธาน คณะกรรมการ และกรรมการแต่ละคนต้องมี จิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ที่คำนึงถึงประชาชนเป็น สำคัญ และรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการทำงาน ของฝ่ายนิติบัญญัติให้มากขึ้น ส่วนน้อย (๒๖.๒%) เห็นว่ามีประสิทธิผลน้อยมาก เนื่องจากเมื่อมีการรายงานผลการพิจารณาในเรื่อง ต่าง ๆ ไปยังรัฐบาลแล้ว รัฐบาลมีการดำเนินการ แก้ไขตามข้อเสนอแนะและข้อสังเกตของคณะ กรรมการค่อนข้างน้อย ส่วนมากจะแจ้งกลับมายัง คณะกรรมการว่าได้รับทราบ และส่งหน่วยงาน ต่าง ๆ ดำเนินการต่อไป

ตาราง ๕-๓ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินผลในทางปฏิบัติ
๒. ผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่นและมีผลต่อนโยบายของรัฐบาลมากที่สุด สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	ส่วนใหญ่ (๕๙.๐%) เห็นว่าผลงานที่โดดเด่นขึ้นอยู่กับภารกิจและแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการแต่ละคณะ เช่นในเรื่องการติดตามตรวจสอบการทุจริต การศึกษากรณีการเปิด-ปิดเขื่อนปากมูล การรับจํานำข้าวเปลือก การทุจริตปัญหาลำไย การแก้ไขปัญหาชายแดนภาคใต้ การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยธรรมชาติ สึนามิ การติดตามผลการดำเนินงานการพ้กหนีเกษตรกรรายย่อย ปัญหาจากนโยบายการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การติดตามการปฏิรูประบบราชการ การศึกษาพิจารณาการปฏิรูปการศึกษา การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณในการแก้ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ส่วนน้อย (๒๐.๘%) เห็นว่าไม่มีผลงานโดดเด่นการทำงานเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนใหญ่ (๕๙.๐%) เห็นว่าคณะกรรมการให้ความสำคัญในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างจริงจังในหลาย ๆ เรื่อง เช่น การพัฒนาการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล การติดตามการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ การทุจริตในโครงการคลองด่าน ผลกระทบจากนโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรค แนวทางการแก้ปัญหาไข้หวัดนกของกระทรวงสาธารณสุข ผลกระทบจากการขึ้นราคาน้ำมัน โครงการรับจํานำลำไย นโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

ตาราง ๕-๓ (ต่อ)

ประเด็น	การประเมินผลในทางปฏิบัติ
๓. การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน) สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	ส่วนน้อย (๔๑.๐%) เห็นว่าเรื่องที่ไม่สามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างชัดเจนคือเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันของฝ่ายบริหาร และข้าราชการประพฤติทุจริตในโครงการสำคัญ ๆ ส่วนใหญ่ (๖๘.๙%) เห็นว่ามีน้อยเนื่องจากรัฐบาลไม่ค่อยให้ความสำคัญในการรับฟังเท่าที่ควร ควรเพิ่มเรื่องการสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนให้มากขึ้น ส่วนน้อย (๓๑.๓%) เห็นว่ามีพอสมควร โดยมีการจัดสัมมนารับฟังความคิดเห็น ซึ่งได้รับการตอบสนองจากประชาชนเป็นอย่างดี ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระในการจัด บางเรื่องก็สามารถจัดได้ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคและได้ผลการสัมมนาเพื่อนำเสนอรัฐบาลได้อย่างน่าพอใจ เช่น เรื่อง ๓๐ บาทรักษาทุกโรค ส่วนใหญ่ (๗๘.๒%) เห็นว่ามีการจัดอยู่บ่อยครั้ง คณะกรรมการทุกคณะมีการจัดสัมมนา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน เช่น การบริหารราชการแบบซื่อโอ นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์มาก และประชาชนให้ความร่วมมือเข้าร่วมเป็นอย่างดี ส่วนน้อย (๒๑.๘%) เห็นว่าไม่ค่อยมีการจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ มีเฉพาะในโครงการที่กระทบกับสิ่งแวดล้อม เช่น ไร่ข้าวหัดนก ปัญหาท่อก๊าซธรรมชาติ

ในภาพรวมสรุปได้ว่า ระบบคณะกรรมการมาธิการของรัฐสภาไทย เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลน้อยในการควบคุมและติดตามการปฏิบัติงานของรัฐบาล การดำเนินงานในระบบคณะกรรมการมาธิการ จึงเป็นกระบวนการทางการเมือง เพื่อให้ให้นักการเมืองได้มีโอกาสแสดงตนว่าได้มีบทบาทในเรื่องใดในคณะกรรมการมาธิการใดมากกว่าที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของรัฐบาล และไม่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงในการกำหนดนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตใดของคณะกรรมการมาธิการขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ หรือนโยบายของหน่วยงานที่ได้กำหนดไว้ รัฐบาลหรือหน่วยงานนั้น ๆ จะไม่สนใจที่จะนำไปปฏิบัติ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารัฐบาลและหน่วยงานปฏิบัติมีข้อสนเทศและข้อมูลในรายละเอียดเจาะลึกมากกว่า คณะกรรมการ หรือมีผลประโยชน์อื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงมีนัยสำคัญว่าคณะคณะกรรมการทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและของวุฒิสภา จะต้องมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในทางที่จะทำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ทั้งการคัดสรรกรรมการมาธิการ การพัฒนากระบวนการทำงาน การสนับสนุนความพร้อมของระบบช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มิฉะนั้นจะเป็นการดำเนินงานในลักษณะที่เป็นพิธีกรรมทางการเมือง เพื่อเสริมบทบาทของนักการเมืองที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นประธานกรรมการมาธิการ รองประธานกรรมการมาธิการ เลขานุการ และกรรมการของคณะกรรมการมาธิการแต่ละคณะเท่านั้น

บทที่ ๖

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

๖.๑ บทสรุป

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเอกสาร การเก็บข้อมูลภาคสนาม จากแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ เจาะลึกกรรมการสามัญ และบุคคลที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ การปฏิบัติงานของคณะกรรมการ และผลในทางปฏิบัติ ตามมติของคณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการได้ปฏิบัติงานตามบทบาทที่สำคัญทั้ง ๓ ด้านคือ การพิจารณากฎหมาย การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ภาย ในอำนาจหน้าที่ของสภา

ถึงแม้ว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามข้อบังคับ การประชุมฯ จะกำหนดบทบาทไว้อย่างชัดเจน แต่การปฏิบัติงานของคณะกรรมการแต่ละคณะ จะมี ประสิทธิภาพมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกวุฒิสภาผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการ กระบวนการปฏิบัติงาน ระบบช่วยอำนวยความสะดวก และการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ ซึ่งล้วนส่งผลให้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้ระบบ คณะกรรมการเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนารัฐสภาและสามารถทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของ ฝ่ายบริหารได้อย่างแท้จริง

ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตามบทบาททั้ง ๓ ด้านดังกล่าวข้างต้น มีกระบวนการที่ สำคัญ ดังนี้

๑. ที่มาของเรื่องที่คณะกรรมการพิจารณา มาจาก ๓ ทางคือ

- ๑) สภามอบหมายให้คณะกรรมการพิจารณาร่างกฎหมายหรือศึกษา สอบสวนเรื่องใด ๆ
- ๒) กรรมการหรือคณะที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการในคณะกรรมการเสนอให้มีการ พิจารณาศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
- ๓) มีผู้ร้องเรียนมายังคณะกรรมการให้ทำการพิจารณาศึกษา สอบสวนข้อเท็จจริง

๒. การพิจารณาของคณะกรรมการ

- ๑) คณะกรรมการทั้งคณะดำเนินการพิจารณา ศึกษา สอบสวนเรื่องนั้น ๆ

๒) ตั้งคณะกรรมการมาธิการขึ้นมาเพื่อดำเนินการพิจารณา ศึกษา สอบสวนในชั้นต้น และสรุปข้อเท็จจริง เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการมาธิการ ซึ่งคณะกรรมการมาธิการนี้อาจประกอบด้วยสมาชิกสภาทั้งหมด หรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมก็ได้ และอาจมีลักษณะถาวรหรือเฉพาะกิจก็ได้ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการแต่ละคณะ แต่ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเฉพาะกิจ

๓) ตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษา ประมวลข้อเท็จจริงในแง่มุมต่าง ๆ เสนอต่อคณะกรรมการมาธิการ คณะทำงานนี้มีลักษณะเฉพาะกิจ ซึ่งจะถูยุบเลิกไปเมื่อเสร็จสิ้นภารกิจแล้ว

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องที่พิจารณาศึกษาสอบสวนนั้น คณะกรรมการมาธิการหรือคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานสามารถดำเนินการได้หลายทาง คือ

๑) การเชิญบุคคลมาให้ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นหรือมอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการที่จะกระทำได้ แต่ไม่ใช่อำนาจบังคับ เพราะไม่มีการกำหนดบทลงโทษ หากบุคคลนั้นไม่มาชี้แจงหรือไม่ยอมส่งมอบเอกสารให้

๒) การจัดทำประชาพิจารณ์ (public hearing) เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยอาจจัดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันแสดงข้อเท็จจริง ความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ เพื่อรับฟังและหาข้อสรุปต่อไป

๓) การให้คณะที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ ประมวลและหรือวิเคราะห์เบื้องต้น เสนอต่อคณะกรรมการมาธิการหรือคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการมาธิการแต่งตั้ง

๔) การจัดสัมมนา เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา นำเสนอรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔. คณะกรรมการมาธิการสรุปข้อเท็จจริงและจัดทำรายงานการพิจารณาเสนอต่อสภา

๕. สภารับทราบ หรือพิจารณารายงานที่คณะกรรมการมาธิการเสนอต่อสภา

๖.๑ บทสรุป

๖.๑.๑ การศึกษาขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการมาธิการ

จากการศึกษาขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๑ คณะ และคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา จำนวน ๒๒ คณะ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๘๙ กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ โดยมีหน้าที่เพื่อกระทำการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา

โดยสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา คือ

๑. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ

๑.๑ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ก่อนรับหลักการเพื่อประโยชน์แห่งการวินิจฉัยของสภา

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรไม่มีบทบาทในต้นนี้

ส่วนคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีการพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติฯ ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ข้อ ๑๐๙ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมิได้รับหลักการในวาระที่หนึ่งแล้ว วุฒิสภาได้มอบหมายให้คณะกรรมการสามัญที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติฯ พิจารณา และคณะกรรมการต้องรายงานผลการพิจารณาศึกษาให้วุฒิสภาทราบ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว อาทิเช่น คณะกรรมการการคมนาคม วุฒิสภา พิจารณาร่างพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ..) พ.ศ. คณะกรรมการการเศรษฐกิจ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม วุฒิสภา พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา พิจารณาร่างพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. เป็นต้น

๑.๒ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ในวาระที่สอง ชั้นกรรมาธิการ

ในส่วนของสภาผู้แทนราษฎร การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ วาระที่สองชั้นกรรมาธิการ สภาผู้แทนราษฎรมักมอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา ส่วนวุฒิสภามีการมอบหมายให้คณะกรรมการสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ในวาระที่สองมากกว่าสภาผู้แทนราษฎร (รายละเอียดได้นำเสนอในตารางการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ชั้นกรรมาธิการของวุฒิสภา ซึ่งอยู่ในภาคผนวกที่ ๓)

๒. การกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ ภายใต้อำนาจหน้าที่

คณะกรรมการสามัญมีบทบาทอำนาจหน้าที่สำคัญที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภามีอำนาจเลือกสมาชิกของแต่ละสภาตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญ เพื่อกระทำกิจการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร ส่วนรายละเอียดของขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคณะ ได้ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๔

๓. อำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลและหน่วยงาน หรือเรียกบุคคลมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง

เนื่องจากในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมการธิการ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ข้อเท็จจริงนั้น การเรียกเอกสารจากบุคคล หน่วยงาน หรือเรียกบุคคลใดมาแถลงข้อเท็จจริง เป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญฯ กำหนดไว้เพื่อให้คณะกรรมการได้มีข้อมูลประกอบการพิจารณาที่ครอบคลุมและเพียงพอ ในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดและถูกต้อง ซึ่งระบบกรรมการเปรียบเสมือนเป็นองค์กรย่อยของรัฐสภาในการปฏิบัติหน้าที่พิจารณา ศึกษาประเด็นต่าง ๆ แล้วรายงานต่อสภา

๔. อำนาจหน้าที่ในการกระทำกิจการอื่น ๆ

๔.๑ การตั้งคณะอนุกรรมการ คณะกรรมการมีอำนาจตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาศึกษาปัญหาต่าง ๆ แล้วรายงานต่อคณะกรรมการภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ กำหนด คณะกรรมการทุกคณะได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อให้การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ มีความละเอียด รอบคอบ และครอบคลุมมากขึ้น ซึ่งคณะอนุกรรมการจะประกอบด้วยกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน และเมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาได้ผลสรุปก็จะยกเลิกไป เช่น คณะกรรมการการคุ้มครอง ผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร มีการตั้งคณะอนุกรรมการจำนวน ๓ คณะ คือ ๑. คณะอนุกรรมการด้าน กฎหมาย ๒. คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาศึกษาและติดตาม ตรวจสอบการแก้ไขปัญหากรณี “โรค ไข้หวัดนก” ระบาดในประเทศไทย คณะกรรมการเทคโนโลยีและการพลังงาน วุฒิสภา มีการตั้งคณะ อนุกรรมการ จำนวน ๓ คณะคือ ๑. คณะอนุกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ๒. คณะ อนุกรรมการการพลังงาน และ ๓. คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นต้น เมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาเรื่องใดแล้วเสร็จ ก็จะรวบรวมข้อมูลเสนอต่อคณะกรรมการเพื่อ พิจารณา

๔.๒ การขอขยายเวลาในการกระทำกิจการหรือพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องใด ๆ

ถ้าสภามีมติให้คณะกรรมการคณะใดกระทำกิจการพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ให้เสร็จภายในกำหนดเวลาใด และคณะกรรมการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาไม่เสร็จภายในเวลาที่ กำหนด ประธานคณะกรรมการต้องรายงานให้ประธานสภาทราบโดยด่วน และที่ประชุมอาจลงมติให้ ขยายเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรือให้ตั้งคณะกรรมการใหม่แทนคณะเดิม หรือให้ดำเนินการอย่างอื่นสุดแต่ที่ ประชุมจะเห็นสมควร แต่ถ้าอยู่ในระหว่างสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติหรือนอกสมัยประชุม ก็ให้ประธาน สภามีอำนาจอนุญาตให้ขยายเวลาที่กำหนดไว้ได้ตามที่พิจารณาเห็นสมควร แล้วแจ้งให้สภาทราบภายหลัง ซึ่งในทางปฏิบัติพบว่า คณะกรรมการได้มีการขอขยายเวลาในการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะ เรื่องที่มีประเด็นปัญหาซับซ้อน และการขอความร่วมมือจากรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีความล่าช้า หรือ ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงไม่ตรงตามความต้องการของคณะกรรมการ

๔.๓ การรายงานต่อสภา

การรายงานต่อสภาเป็นภารกิจภายหลังจากที่คณะกรรมการพิจารณาเรื่องใด ๆ แล้วเสร็จ เพื่อขอความเห็นชอบต่อรายงานผลการพิจารณา ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ เพื่อส่งไปยังคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

ในทางปฏิบัติพบว่า เรื่องที่คณะกรรมการพิจารณาและรายงานผลการพิจารณาต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีเป็นจำนวนมาก การที่สภาจะพิจารณารายงานผลการพิจารณาการศึกษาของคณะกรรมการในทุกเรื่องให้เสร็จต้องอาศัยเวลานาน เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภามีภารกิจในการพิจารณาร่างกฎหมาย ซึ่งมีร่างกฎหมายอยู่ระหว่างการพิจารณาจำนวนมาก รวมทั้งการพิจารณากระทู้ ญัตติต่าง ๆ จากกรณีดังกล่าว คณะกรรมการจึงได้มีการส่งผลการพิจารณาไปให้กับรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติ

๖.๑.๒ การศึกษาผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ โดยมีขอบเขตการศึกษาจากบทบาททั้ง ๓ ด้านคือ

- ๑) การพิจารณาร่างกฎหมาย
- ๒) การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร
- ๓) การกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่
- ๑) การพิจารณาร่างกฎหมาย

คณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีบทบาทในการพิจารณากฎหมายน้อยกว่าการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และการพิจารณาศึกษาเรื่องใด ๆ ในอำนาจหน้าที่ แต่คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภามีการพิจารณาร่างกฎหมายมากกว่าคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร เนื่องจากข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๔๔ ข้อ ๑๐๙ ได้กำหนดให้คณะกรรมการสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติก่อนวุฒิสภาพิจารณาในวาระที่ ๑ จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามอบหมายให้คณะกรรมการวิสามัญพิจารณา โดยมีเหตุผลสำคัญ ๒ ประการคือ

๑) เป็นเหตุผลด้านเทคนิคที่การพิจารณาร่างกฎหมายต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการพิจารณากฎหมาย นอกจากนี้ร่างกฎหมายส่วนใหญ่ที่เข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรมาจากส่วนราชการต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องให้ตัวแทนจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณาด้วย

๒) เป็นเหตุผลข้อเท็จจริงว่า เนื่องจากความอ่อนแอของระบบคณะกรรมการสามัญในอดีตไม่สามารถเป็นกลไกที่เข้มแข็ง ไม่มีประสิทธิภาพในการกลั่นกรองร่างกฎหมายให้แก่สภาผู้แทนราษฎรได้ เพราะสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เป็นผู้ชำนาญการทั่วไปมากกว่าที่จะเป็นผู้ชำนาญการเฉพาะ

หากจะพิจารณาประเด็นดังกล่าวข้างต้นอย่างจริงจังแล้ว กล่าวได้ว่าในฐานะที่รัฐสภาเป็นสถาบันหลักในการบัญญัติกฎหมาย โดยหลักการแล้วจึงควรมีบทบาทหลักในการพิจารณาร่างกฎหมายที่เข้าสู่สภา โดยให้คณะกรรมการสามัญทำหน้าที่กลั่นกรองร่างกฎหมายให้แก่สภาก่อนรับหลักการ และสามารถให้ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงข้อเท็จจริงความเห็นต่อคณะกรรมการได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๙ ได้เปิดโอกาสให้กระทำได้อยู่แล้ว แต่ทั้งนี้จะต้องมีการแก้ไขข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญ

ในส่วนของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เท่าที่ผ่านมาเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการวิสามัญที่ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาร่างกฎหมายนี้เป็นการเฉพาะ มาโดยตลอด ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญคณะดังกล่าวประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งจากพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้าน รัฐมนตรีที่รัฐบาลมอบหมาย ข้าราชการประจำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการวิสามัญนี้มีลักษณะเฉพาะกิจและจะสิ้นสุดเมื่อการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีโดยสภาเสร็จสิ้นลง ทั้งนี้เพราะคณะกรรมการสามัญที่สภามีอยู่ก็ไม่มีบทบาทเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน และขาดประสิทธิภาพในการติดตามการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานของรัฐเป็นสำคัญ

ในทางปฏิบัติเท่าที่ผ่านมาหลังจากที่คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีเสร็จแล้ว และส่งให้สภาพิจารณาต่อไป สมาชิกสภามีเวลาที่จำกัดมากในการศึกษาร่างกฎหมายดังกล่าว อันถือเป็นร่างกฎหมายที่มีความสำคัญในการบริหารงานตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้การอภิปรายของสมาชิกรัฐสภากระทำได้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้นและสามารถลงลึกได้เพียงบางโครงการเท่านั้น

อย่างไรก็ตามโดยข้อเท็จจริงแล้ว คณะกรรมการสามัญแต่ละคณะประกอบด้วยสมาชิกสภาจากเกือบทุกพรรค ทำงานในลักษณะขององค์คณะร่วมและมีอำนาจในการเรียกให้บุคคลมาให้ข้อมูลความคิดเห็นได้อยู่แล้ว หากจะมีการพิจารณาแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อให้คณะกรรมการสามัญสามารถเสนอร่างกฎหมายได้ ก็จะทำให้ได้กฎหมายที่สะท้อนถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทางหนึ่งอันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม แต่ทั้งนี้จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้คณะกรรมการสามัญมีประสิทธิภาพในการดำเนินการควบคู่กันไปด้วย

๒) การติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารและหน่วยงานของรัฐ จากผลการดำเนินงานของคณะกรรมการสามัญแต่ละคณะในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ พบว่า ส่วนมากคณะกรรมการดำเนินการติดตามตรวจสอบในเรื่องที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องรีบดำเนินการแก้ไข การติดตามตรวจสอบเชิงนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อสภามีไม่มากนัก ส่วนใหญ่มุ่งติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานในโครงการสำคัญต่าง ๆ และนโยบายการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณในการแก้ปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ การสอบสวนการทุจริตของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวกับกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร การจัดเก็บภาษีรถตู้ การทุจริตโครงการแก้ไข

ปัญหาความยากจน การตรวจสอบการใช้งบประมาณในการก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิเป็นต้น ส่วนลักษณะในการดำเนินงานของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหาร มีการประชุมคณะกรรมการโดยเรียกบุคคล/หน่วยงานมาให้ข้อมูลและการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

ดังนั้น คณะกรรมการสามัญควรจะให้ความสำคัญต่อการตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลมากขึ้น เพราะเท่ากับเป็นการทำให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภา ทั้งนี้คณะกรรมการสามัญแต่ละคณะต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติการไว้ให้ชัดเจนว่าจะติดตามนโยบายของรัฐบาลในเรื่องใด ประเด็นใด และจะดำเนินการเมื่อไร อย่างไร เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลจำนวนมาก และมีโครงการรองรับมากมาย รวมทั้งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เพื่อให้มีการเตรียมคณะช่วยอำนวยความสะดวกและระบบข้อมูลให้พร้อมที่จะสนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการ

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๑ ที่ระบุให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา โดยมุ่งหมายให้เมื่อรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน รัฐมนตรีต้องดำเนินการตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา คณะกรรมการในฐานะองค์กรย่อยของรัฐสภา ควรจะกระทำบทบาทในการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารอย่างจริงจังมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันพบว่า การทำหน้าที่ของคณะกรรมการในการตรวจสอบนั้น ยังมีไม่มากนักดังจะเห็นว่ามีคณะกรรมการบางคณะเท่านั้น ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างจริงจัง

๓) การพิจารณา ศึกษา สอบสวนเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ ระบุให้คณะกรรมการ “มีอำนาจเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำ หรือในเรื่องที่พิจารณาสอบสวนหรือศึกษาอยู่ได้”

จากการศึกษา พบว่า การพิจารณาศึกษาสอบสวนเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ เป็นบทบาทที่คณะกรรมการทุกคณะปฏิบัติมากกว่าการพิจารณากฎหมาย และการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยเรื่องที่พิจารณามีทั้งด้านนโยบาย การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สถานการณ์ปัญหาเร่งด่วน และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่น การแก้ปัญหาเสพติด แนวทางการแก้ปัญหาหน้าท่วม การจัดทำบัตรสมาร์ตการ์ด การติดตามสถานการณ์ราคาน้ำมันสูง เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา มีการพิจารณาเรื่องที่สำคัญ ๆ จำนวนมาก โดยแต่ละคณะมีการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีความชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และผลการพิจารณาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพิจารณาหาแนวทางฟื้นฟูทะเลอันดามัน ของคณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา การพิจารณาศึกษาเรื่องการส่งเสริมกลไกการประหยัดพลังงาน ของคณะกรรมการการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน วุฒิสภา การแก้ไขปัญหาลดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย กรณีวิกฤตเศรษฐกิจระหว่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐอิรัก รวมทั้งการแพร่ระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง ของคณะกรรมการการท่องเที่ยว สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งผลการพิจารณา

ของเรื่องดังกล่าวมีความเฉพาะเจาะจงและตรงประเด็น รวมทั้งคณะกรรมการธิการได้ส่งผลการพิจารณานำเสนอหน่วยงานต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างแท้จริง

๖.๑.๓ การศึกษาผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการธิการต่อนโยบายรัฐบาล

ผลในทางปฏิบัติของคณะกรรมการธิการ ขึ้นอยู่กับการนำผลการพิจารณา ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการธิการไปปฏิบัติหรือเป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ โครงการของรัฐบาล หรือการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จึงจะเกิดผลในทางปฏิบัติของคณะกรรมการธิการต่อนโยบายของรัฐบาล จากการศึกษาเอกสารเรื่องการติดตามผลในทางปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการธิการทุกคณะได้มีการส่งผลการพิจารณาทุกเรื่องไปให้กับรัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐ แต่การนำผลไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ จะให้ความสนใจมากน้อยเพียงใด ซึ่งคณะกรรมการธิการได้มีการติดตามผลการดำเนินงานตามมติของคณะกรรมการ แต่พบว่า การแจ้งผลกลับมายังคณะกรรมการมีจำนวนไม่มากนัก และคณะกรรมการไม่สามารถติดตามได้ในทุกเรื่อง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการมีไม่เพียงพอ และการนำผลการพิจารณาไปปฏิบัติ ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายอย่าง เช่น ความสอดคล้องกับนโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ ความสนใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ และต้องอาศัยเวลาในการติดตามผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากผลการพิจารณาของคณะกรรมการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และความร่วมมือในการแก้ปัญหาระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ และบางเรื่องจำเป็นต้องมีความเกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย หรืออาจต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

ผลการสัมภาษณ์กรรมการธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา พบว่า รัฐบาลไม่ค่อยให้ความสนใจผลการพิจารณาของคณะกรรมการมากนัก รัฐบาลให้ความสนใจปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการในประเด็นปัญหาสำคัญบางเรื่องเท่านั้น เช่น การแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้ การพิจารณาประเด็นปัญหาน้ำมันราคาสูง เป็นต้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของผลการพิจารณา ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และไม่กระทบกับนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงต่าง ๆ

๖.๑.๔ ปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการธิการ

๑. จากอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการธิการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ คือการกระทำกิจการพิจารณาสอบสวน หรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา แล้วรายงานต่อสภา ซึ่งไม่มีการกำหนดบทบังคับให้รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ส่งผลให้ฝ่ายบริหารไม่ค่อยให้ความสนใจปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการเท่าที่ควร

๒. คณะกรรมการธิการส่วนใหญ่ประสบปัญหาการไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลในการเชิญมาชี้แจงข้อเท็จจริง หรือไม่อนุญาตให้ข้าราชการในสังกัดมาชี้แจงหรือมอบเอกสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทุจริต บางกรณีมีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจมาชี้แจงแทน ทำให้ข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้รับไม่ตรงตามความต้องการของคณะกรรมการในการติดตามตรวจสอบประเด็นปัญหาต่าง ๆ

๓. การที่สมาชิกรัฐสภา เป็นกรรมาธิการสามัญและกรรมาธิการวิสามัญจำนวนหลายคน ส่งผลให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการพิจารณาแต่ละเรื่องอย่างละเอียดถี่ถ้วน

๔. บางกรณีมีการแทรกแซงในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการจากฝ่ายบริหาร ทำให้ความจริงจิ่งในการตรวจสอบและประสบปัญหาการได้มาซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริง และการไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการทุจริต เป็นต้น

๕. ความซ้ำซ้อนกันของเรื่องที่พิจารณาของคณะกรรมการ ทำให้ผู้มาชี้แจงต้องมาให้ข้อมูลหลายครั้ง และเป็นการเสียเวลาในการพิจารณาประเด็นเดียวกัน เช่น เรื่องปัญหาชายแดนภาคใต้ มีคณะกรรมการหลายคนพิจารณาในเรื่องดังกล่าว ได้แก่ คณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน พิจารณากรณีผลกระทบต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากกรณีความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการการต่างประเทศ พิจารณาสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย - มาเลเซีย คณะกรรมการการตำรวจ พิจารณาสถานการณ์การก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งผลกระทบต่อประชาชน เป็นต้น คณะกรรมการการสาธารณสุข สภาผู้แทนราษฎร พิจารณาปัญหาไข้หวัดนก คณะกรรมการการสาธารณสุข วุฒิสภา ก็มีการพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาไข้หวัดนกเช่นเดียวกัน ซึ่งหากคณะกรรมการทั้งของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ได้มีการพิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวร่วมกัน ส่งผลให้เป็นการประหยัดเวลา งบประมาณ และสะดวกต่อผู้มาชี้แจงและให้ข้อมูล รวมทั้งจะได้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ครอบคลุม และเป็นประโยชน์มากขึ้น

๖. กรรมาธิการขาดระบบช่วยอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น บุคลากรขาดความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านและมีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากแต่ละคณะกรรมการมีการตั้งคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานหลายคน แต่งบประมาณ และอุปกรณ์สำหรับการปฏิบัติงานมีจำกัด และสถานที่ทำงานของคณะกรรมการไม่เพียงพอ ส่งผลให้การพิจารณาประเด็นต่าง ๆ อย่างละเอียด และเจาะลึกไม่สามารถดำเนินการได้

สรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสามัญในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ให้ได้ผลการพิจารณา ข้อเสนอแนะ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์และนำเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ นั้น พบว่ามีการนำไปปฏิบัติไม่มากนัก บางเรื่องก็มีการแจ้งผลการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมกลับมายังคณะกรรมการบางเรื่อง ส่วนใหญ่มีการแจ้งกลับจากรัฐบาลว่าได้รับทราบเรื่องแล้ว และรัฐบาลมักให้ความสนใจเฉพาะสถานการณ์เร่งด่วน และประเด็นปัญหาสาธารณะ ซึ่งประชาชนและสื่อมวลชนให้ความสนใจติดตาม ซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ กระบวนการพิจารณาเพื่อให้ได้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความใส่ใจและความเข้มข้นในการพิจารณาของคณะกรรมการ ความร่วมมือจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความเป็นกลางทางการเมืองของกรรมการในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง และสิ่งที่สำคัญคือ ความสนใจและการให้ความ

สำคัญต่อผลการพิจารณาของคณะกรรมการการจากรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งบทบาทที่แท้จริงที่มีผลต่อนโยบายของรัฐบาลมาจากการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญมากกว่าคณะกรรมการสามัญ เนื่องจากคณะกรรมการวิสามัญจะมีบทบาทในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติและประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่มีผลต่อการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พระราชบัญญัติกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และการพิจารณาเรื่องการทุจริตและการแทรกแซงราคาผลผลิตการเกษตร การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรคระบาดไข้หวัดนก สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ การตรวจสอบการทุจริตในโครงการเมกะโปรเจกต์ ปัญหาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด การพิจารณาศึกษา ติดตาม การดำเนินการตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีในการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เป็นต้น

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยบทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล คณะวิจัยมีข้อเสนอแนะตามผลการวิจัย ดังนี้

๖.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการตามบทบาทอำนาจหน้าที่

๑) ควรให้ความสำคัญในการเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการสามัญในการพิจารณากฎหมายในวาระที่สองให้มากขึ้น แทนการตั้งคณะกรรมการวิสามัญ

๒) ควรมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญในเรื่องผู้มีสิทธิเสนอกฎหมาย โดยให้คณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร สามารถเสนอร่างกฎหมายได้ นอกเหนือจากคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้คณะกรรมการสามัญมีบทบาทในการพิจารณากฎหมายมากขึ้น

๓) คณะกรรมการสามัญควรให้ความสำคัญกับการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นภารกิจสำคัญของรัฐสภา และการตั้งคณะกรรมการวิสามัญประสงค์เพื่อให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร

๔) ควรมีการพิจารณาเรื่องสัดส่วนที่มาของคณะกรรมการสามัญ ซึ่งปัจจุบันพบว่า สัดส่วนของกรรมการส่วนใหญ่มาจากสมาชิกของพรรคฝ่ายรัฐบาล และควรพิจารณาแต่งตั้งกรรมการตามความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เหมาะสมกับคณะกรรมการแต่ละคณะ เพื่อให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการมีประสิทธิภาพ และมีความเป็นกลางทางการเมือง

๕) ควรมีการกำหนดมาตรการหรือแนวทางในการเพิ่มบทบาทให้คณะกรรมการมีอำนาจในการเรียกบุคคลหรือหน่วยงานมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงได้มากขึ้น โดยอาจกำหนดบทลงโทษในการเรียกบุคคลมาชี้แจงต่อคณะกรรมการ เพื่อให้คณะกรรมการได้รับข้อมูลเชิงลึก และตรงกับความต้องการของคณะกรรมการ รวมไปถึงแนวทางในการจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้มาชี้แจงและผู้ร้องเรียน ซึ่งอาจต้องเดินทางมาจากต่างจังหวัดและต้องมาหลายครั้ง

๖) ควรมีการกำหนดให้สมาชิกรัฐสภาเป็นกรรมาธิการสามัญและกรรมาธิการวิสามัญ และอนุกรรมาธิการในจำนวนไม่มากนัก เพื่อให้กรรมาธิการมีเวลาในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่

๗) ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมาธิการ และอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากปัจจุบันคณะกรรมาธิการทุกคณะมีการตั้งคณะอนุกรรมาธิการ และคณะทำงานจำนวนมาก เพื่อรองรับภาระงานที่มากขึ้นของคณะกรรมาธิการ

๘) คณะกรรมาธิการสามัญทุกคณะควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานในแต่ละปี กรอบการทำงาน และกระบวนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่พิจารณาตามภารกิจในบทบาททั้ง ๓ ด้านคือ ด้านการพิจารณากฎหมาย ด้านการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร และด้านการพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ เช่น การตั้งเจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมาธิการทำหน้าที่กลั่นกรองลำดับความสำคัญของเรื่องที่จะเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมาธิการ เป็นต้น

๙) ควรมีการประชุมพิจารณาระหว่างคณะกรรมาธิการสามัญในประเด็นเรื่องความซ้ำซ้อนในการพิจารณาของคณะกรรมาธิการ ซึ่งมีคณะกรรมาธิการหลายคณะหยิบยกเรื่องเข้าสู่การพิจารณาเรื่องเดียวกัน เพื่อเป็นการประหยัดเวลาของคณะกรรมาธิการ และให้ได้แนวทางการพิจารณาที่ครอบคลุมประเด็นปัญหามากขึ้น และไม่เป็นการซ้ำซ้อนในการชี้แจง และให้ข้อมูลของผู้มาชี้แจง

๑๐) เนื่องจากคณะกรรมาธิการหลายคณะต้องพิจารณาเรื่องร้องเรียนจำนวนมาก ทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เช่น คณะกรรมาธิการการทหาร คณะกรรมาธิการการตำรวจ คณะกรรมาธิการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ คณะกรรมาธิการการปกครอง เป็นต้น ดังนั้น ควรมีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของรัฐสภาขึ้น เพื่อให้มีการกลั่นกรองลำดับความสำคัญและข้อมูลเบื้องต้น จะทำให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณามากขึ้น

๖.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการผลักดันให้มีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมาธิการไปปฏิบัติ

๑) คณะกรรมาธิการควรมีการกำหนดแนวทางในการผลักดันให้รัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐนำผลการพิจารณาของคณะกรรมาธิการไปปฏิบัติ โดยเฉพาะผลการพิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐบาล การบริหารจัดการงบประมาณ และการทุจริตคอร์รัปชันในโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

๒) คณะกรรมาธิการควรมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมาธิการ ทำหน้าที่ติดตามการปฏิบัติตามข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมาธิการ เพื่อให้คณะกรรมาธิการได้รับทราบผลการดำเนินการตามมติดังกล่าวจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างไรบ้าง

๓) คณะกรรมาธิการควรมีการจัดเตรียมข้อมูลเบื้องต้นในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล การบริหารงานของกระทรวงต่าง ๆ เช่น ปัญหาเร่งด่วน นโยบายการแก้ไขปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของกระทรวงการพลังงาน นโยบายการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐสภา เป็นต้น เพื่อสามารถนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการพิจารณาของคณะกรรมาธิการได้ทันต่อความต้องการ

โดยสรุปในอนาคตคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จะต้องให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลมากขึ้น โดยเฉพาะการพิจารณาร่างกฎหมายและการติดตามตรวจสอบฝ่ายบริหาร ซึ่งจะทำให้ระบบคณะกรรมการสิทธิการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาโดยส่วนรวมมีความเข้มแข็งและมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในฐานะสถาบันนิติบัญญัติ ทั้งนี้จะต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการทำงานของคณะกรรมการอย่างจริงจังโดยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐสภา รัฐบาลและภาคประชาชน เพื่อให้สถาบันรัฐสภาทำหน้าที่ได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

เนื่องจากสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีความแตกต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจึงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อกำหนดแนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการทุกคณะตามบทบาทอำนาจหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญฯ และข้อบังคับการประชุมฯ กำหนดไว้ และสิ่งที่สำคัญ คือ การปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการ โดยเฉพาะประธานคณะกรรมการ ซึ่งในปัจจุบัน พบว่า มีการเปลี่ยนประธานคณะกรรมการสามัญของวุฒิสภาทุก ๒ ปี ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานอยู่เสมอ การพิจารณาประเด็นปัญหาบางเรื่องจึงขาดความต่อเนื่อง ปัจจัยที่สำคัญอีกประการ คือ ระบบข้อมูลของคณะกรรมการยังมีไม่เพียงพอสำหรับการพิจารณาในเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน การตรวจสอบการใช้งบประมาณ และการบริหารจัดการโครงการที่ใช้งบประมาณสูงมาก ดังนั้นการพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการให้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

แนวทางในการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

จากการสัมภาษณ์ประธาน รองประธานและ/หรือเลขาธิการของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ผู้อำนวยการกลุ่มงานคณะกรรมการของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาเพื่อแก้ไข ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้ (ตาราง ๖-๑)

ตาราง ๖-๑ แนวทางการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการธิการ

แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ	สาระของข้อคิดเห็น
๑. แนวทางการพัฒนา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน) สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	๑) การแต่งตั้งกรรมการในแต่ละคณะควรให้มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล ๒) ประธานคณะกรรมการธิการและกรรมการทุกคนควรให้ความใส่ใจในการพิจารณาแต่ละเรื่องอย่างจริงจัง ๓) ควรมีการกำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับการเรียกเอกสารและบุคคลมาชี้แจงให้ข้อมูลกับคณะกรรมการ ๔) มติของคณะกรรมการควรมีการผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ๕) การเพิ่มค่าตอบแทนให้กับผู้มาชี้แจงและมาร้องเรียนกับคณะกรรมการเนื่องจากบางคนต้องเดินทางไกลมาจากต่างจังหวัดและต้องมาหลายครั้ง ๑) ควรมีการพิจารณาร่วมกันระหว่างคณะกรรมการฯ ในประเด็นปัญหาที่คณะกรรมการฯ พิจารณาในประเด็นเดียวกัน เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และจะได้ผลการพิจารณาที่สมบูรณ์มากขึ้น ๒) การเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการในการเรียกเอกสารและบุคคลให้มาชี้แจงมากขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการฯ ได้ข้อมูลที่มากพอในการพิจารณา ๓) การเพิ่มบุคลากรและระบบช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ๔) การสร้างจิตสำนึกให้คณะกรรมการฯ คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ๕) การผลักดันให้มีการนำข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฯ ในเรื่องต่าง ๆ ไปปฏิบัติ

ตาราง ๖-๑ (ต่อ)

แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ	สาระของข้อคิดเห็น
๒. ข้อเสนอแนะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (๗๑ คน)	๑) การแต่งตั้งกรรมการในแต่ละคณะควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของกรรมการให้เหมาะสมกับภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคณะ ๒) การกำหนดบทลงโทษในการเรียกบุคคลมาชี้แจงกับคณะกรรมการ ๓) การกำหนดรอบการทำงาน วิสัยทัศน์ แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างชัดเจน โดยเพิ่มประเด็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันนิติบัญญัติ ๔) ควรมีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องเรียนของประชาชน เพื่อให้คณะกรรมการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ๕) ควรมีการผลักดันให้มีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ๖) รัฐบาลควรมีการแจ้งผลการดำเนินการของรัฐบาลทุกระยะเพื่อให้คณะกรรมการสามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง
สมาชิกวุฒิสภา (๖๓ คน)	๑) การกำหนดภารกิจของคณะกรรมการให้มุ่งเน้นการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ๒) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการเรียกเอกสารและบุคคลมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงกับคณะกรรมการ ๓) คณะกรรมการทุกคณะควรมีแนวทางการดำเนินงานในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมการ ๔) ควรเพิ่มงบประมาณให้กับคณะกรรมการในการให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้มาชี้แจง ๕) ควรเพิ่มบุคลากรและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคณะกรรมการ

แนวทางในการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร

(ก) แนวทางในการพัฒนา : ๑) การแต่งตั้งกรรมการในแต่ละคณะให้มีความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล ๒) ประธานคณะกรรมการและกรรมการทุกคนควรให้ความสนใจในการพิจารณาแต่ละเรื่องอย่างจริงจัง ๓) ควรมีการกำหนดบทลงโทษเกี่ยวกับการเรียกเอกสารและบุคคลมาชี้แจงให้ข้อมูลกับคณะกรรมการ ๔) มติของคณะกรรมการควรมีการผลักดันให้มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ๕) การเพิ่มค่าตอบแทนให้กับผู้มาชี้แจงและมาร้องเรียนกับคณะกรรมการเนื่องจากบางคนต้องเดินทางไกลมาจากต่างจังหวัด และต้องมาหลายครั้ง

(ข) ข้อเสนอแนะ : ๑) การแต่งตั้งกรรมการในแต่ละคณะควรคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลให้สอดคล้องกับภาระหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคณะ ๒) การกำหนดบทลงโทษในการเรียกบุคคลมาชี้แจงกับคณะกรรมการ ๓) การกำหนดกรอบการทำงานวิสัยทัศน์ แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอย่างชัดเจน โดยเพิ่มประเด็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นภารกิจที่สำคัญของสถาบันนิติบัญญัติ ๔) ควรมีการจัดตั้งศูนย์รับเรื่องราวร้องเรียนของประชาชน เพื่อให้คณะกรรมการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น ๕) ควรมีการผลักดันให้มีการนำผลการพิจารณาของคณะกรรมการไปปฏิบัติ ๖) รัฐบาลควรมีการแจ้งผลการดำเนินการของรัฐบาลทุกระยะเพื่อให้คณะกรรมการสามารถติดตามตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง

แนวทางในการพัฒนาและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา

(ก) แนวทางในการพัฒนา : ๑) ควรมีการพิจารณาร่วมกันระหว่างคณะกรรมการในประเด็นปัญหาที่คณะกรรมการพิจารณาในประเด็นเดียวกัน เพื่อเป็นการประหยัดเวลา และจะได้ผลการพิจารณาที่สมบูรณ์มากขึ้น ๒) การเพิ่มอำนาจให้คณะกรรมการในการเรียกเอกสารและบุคคลให้มาชี้แจงมากขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการได้ข้อมูลที่มากพอในการพิจารณา ๓) การเพิ่มบุคลากรและระบบช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ๔) การสร้างจิตสำนึกให้คณะกรรมการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ๕) การผลักดันให้มีการนำข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการในเรื่องต่าง ๆ ไปปฏิบัติ

(ข) ข้อเสนอแนะ : ๑) การกำหนดภารกิจของคณะกรรมการให้มุ่งเน้นการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอย่างจริงจัง เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง ๒) การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการเรียกเอกสารและบุคคลมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงกับคณะกรรมการ ๓) คณะกรรมการทุกคณะควรมีแนวทางการดำเนินงานในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อย่างชัดเจน และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของคณะกรรมการ ๔) ควรเพิ่มงบประมาณให้กับคณะกรรมการในการให้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของผู้มาชี้แจง ๕) ควรเพิ่มบุคลากรและอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับคณะกรรมการ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กนก วงศ์ตระหง่าน.

๒๕๓๐. การเมืองในสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลุ่มงานคณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลงานคณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎร ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๗.

กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการกีฬา สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการกีฬา สภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๗.

กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

(๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๔ - ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๖). กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลการดำเนินงาน คณะกรรมการการคุ้มครองผู้บริโภค สภาผู้แทนราษฎร

ชุดที่ ๒๑ (๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๔ - ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๗). กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคาร และสถาบันการเงิน สำนักกรรมการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการเงิน การคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน

สภาผู้แทนราษฎร ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๔- ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ :

สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภาผู้แทนราษฎร สำนักกรรมการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. ผลการดำเนินงานคณะกรรมการการติดตามผลการปฏิบัติตามมติของสภา ระหว่าง
๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ - ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๗. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการตำรวจ สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการตำรวจ สภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗.
กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักกรรมการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๘. รายงานสรุปผลการดำเนินงานคณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ - ๕ มกราคม ๒๕๕๘.
กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการทหาร สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการการทหาร ชุดที่ ๒๑ ปี
พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๗. สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการท่องเที่ยว สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการท่องเที่ยว สภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ :
สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๖. ผลการดำเนินงานคณะกรรมการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ประจำปี ๒๕๕๖.
สำนักการพิมพ์ กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๕. ผลการดำเนินงานคณะกรรมการการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร ประจำปี ๒๕๕๕.
กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบ สำนักกรรมการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๖. สรุปผลการดำเนินงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการพัฒนาการเมือง สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมือง สภาผู้แทนราษฎร
(ชุดที่ ๒๑). กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลงานคณะกรรมการการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการแรงงาน สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. รายงานผลการประชุมและการดำเนินงานของคณะกรรมการการแรงงาน
ครั้งที่ ๑-๑๔๑ ปี ๒๕๔๔-๒๕๔๗. สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลการดำเนินงาน คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ ๒๑ (พฤษภาคม ๒๕๔๔ - กันยายน ๒๕๔๖). กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการสวัสดิการสังคม สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลการดำเนินงานประจำปี ๒๕๔๔-๒๕๔๗. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการสาธารณสุข สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. สรุปผลการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการการสาธารณสุข สภาผู้แทนราษฎร
(พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๗). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. สรุปผลการดำเนินงานคณะกรรมการการสื่อสารและโทรคมนาคม
สภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. สรุปผลงานของคณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร
ชุดที่ ๒๑ (๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๖). กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา สำนักกรรมการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. สรุปผลงานคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๗.
กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กลุ่มงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ, สำนักวิชาการ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๗. คู่มือการใช้ฐานข้อมูลสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

กองการประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. พิมพ์ครั้งที่ ๓. จำนวน
๓,๐๐๐ เล่ม. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กองการประชุม. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๔. ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ และข้อบังคับว่าด้วยการ
ประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและกรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๒.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

กองการประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๕. ระบบงานรัฐสภา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

เกษมศักดิ์ แสนโกชน์.

๒๕๑๓. การเมืองสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมไทย.

โกศล โรจนพันธ์.

๒๕๒๗. กระบวนการนิติบัญญัติ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๕๘. สรุปผลงานคณะกรรมการการศึกษา สภาผู้แทนราษฎร ปี ๒๕๕๔-๒๕๕๗.

กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

จรรยา สุภาพและคณะ.

๒๕๒๓. การเมืองการปกครองยุโรป อังกฤษ ฝรั่งเศส เบนลักซ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช.

๒๕๑๗. การปฏิรูปรัฐสภาไทย. กรุงเทพฯ : พิมพ์เศการพิมพ์.

ชูชาติ น้อยคนตี.

๒๕๓๒. ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร : ศึกษากรณีการควบคุมคณะรัฐมนตรีโดยสภาผู้แทนราษฎรของไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช.

๒๕๒๙. การพัฒนาสมรรถนะของฝ่ายนิติบัญญัติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิคอนราตอาเดินเนา.

ธงทอง จันทรางศุ.

๒๕๓๘. การปรับปรุงการทำงานของคณะกรรมการสภาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นรนิติ เศรษฐบุตร.

๒๕๕๒. กระบวนการนิติบัญญัติของรัฐสภาไทย. รายงานการวิจัย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

นันทวัฒน์ บรมานันท์.

๒๕๕๔. หลักพื้นฐานกฎหมายปกครองประเทศฝรั่งเศส. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปธาน สุวรรณมงคล.

๒๕๓๙. บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการวิจัย สำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ผจญ คงเมือง.

๒๕๕๒. ปัญหาตุลยภาพแห่งอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในระบบรัฐสภาไทย.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์เพ็ญ ศกุนตาทัย.

๒๕๓๐. ทฤษฎีการเมือง. สำนักพิมพ์สกุลการพิมพ์.

ไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์.

๒๕๕๑. บทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนตรี รูปสุวรรณ.

๒๕๔๐. แนวทางในการเพิ่มพูนสมรรถนะของสภาผู้แทนราษฎรไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะ
ทำงานของคณะกรรมการ, ผู้ช่วยดำเนินงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, การให้บริการ
ข้อมูลทางวิชาการและสวัสดิการของสภาผู้แทนราษฎร. รายงานการวิจัย สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร.

วิชัย ตันศิริ.

๒๕๔๐. รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย : ศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย.
กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.

ลิขิต เพชรสว่าง.

๒๕๔๐. บทบาทของคณะกรรมการสามัญสภาผู้แทนราษฎร. สถาบันพระปกเกล้า.

สนธิ เตชานันท์.

๒๕๒๙. ระบบการเมืองการปกครองของประเทศอังกฤษ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สมคิด เลิศไพฑูรย์.

๒๕๕๕. ข้อมูลพื้นฐานการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ประชาธิปไตย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ อารงธัญวงศ์.

๒๕๓๗. ระบบการเมืองการปกครองไทย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมบัติ อารงธัญวงศ์.

๒๕๔๔. การเมืองอังกฤษ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

สมบัติ อารงธัญวงศ์.

๒๕๓๘. การเมืองการปกครองประเทศสหรัฐอเมริกา. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ศักดิ์ชัย จีรพรชัย.

๒๕๕๒. บทบาทของคณะกรรมการการในระบบรัฐสภาไทย : กรณีศึกษาคณะกรรมการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อรทิพย์ พิศาลบุตร.

๒๕๓๑. ปัญหาเกี่ยวกับคณะกรรมการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพฯ : เกษมการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒๕๔๕. สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๒ สมัยสามัญทั่วไป.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒๕๔๖. สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๓ สมัยสามัญนิติบัญญัติ.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒๕๔๖. สรุปผลงานสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๑ ปีที่ ๓ สมัยสามัญทั่วไป.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๒๕๔๕. สรุปผลงานวุฒิสภา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๒๕๔๖. สรุปผลงานวุฒิสภา. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๗. ระบบงานรัฐสภา กรุงเทพฯ. สำนักการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๐. ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๐. กรุงเทพฯ : กองการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๔๕. ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์.
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

๒๕๓๙. กรรมวิธีการ. กรุงเทพฯ. กองการพิมพ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักประชาสัมพันธ์.

๒๕๔๔. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. กรุงเทพฯ :
กองการประชาสัมพันธ์. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ ๑

แบบสอบถาม

เรื่อง

บทบาทของคณะกรรมการการตอนโยบายของรัฐบาล

โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา สภาผู้แทนราษฎร

ตอนที่ ๑ : ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ

คำชี้แจง : ขอความกรุณาจากท่านกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิได้กรอกข้อมูลและโปรดทำเครื่องหมาย
✓ ลงในวงเล็บ () พร้อมตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านที่สอดคล้องและถูกต้องที่สุด

๑. เพศ

๑. () ชาย

๒. () หญิง

๒. อายุ ปี

๓. ภูมิลำเนา จังหวัด

๔. ระดับการศึกษาสูงสุด

๑. () ระดับปริญญาตรี

๒. () ระดับปริญญาโท

๓. () ระดับปริญญาเอก

๔. () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๕. ศาสนา

๑. () พุทธ

๒. () คริสต์

๓. () อิสลาม

๔. () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๖. อาชีพเดิมก่อนดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา

๑. () ข้าราชการพลเรือน

๒. () ข้าราชการทหาร/ตำรวจ

๓. () นักธุรกิจ/ค้าขาย

๔. () ทนายความ

๕. () นักการเมืองอาชีพ

๖. () เกษตรกร

๗. () รับจ้าง/พนักงานบริษัท

๘. () อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๗. ท่านเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (ส.ส. หรือ ส.ว.) หรือไม่ ถ้าเคย ๆ (รวมปัจจุบัน)
เป็นจำนวน.....สมัย

๑. () เคยเป็น ส.ส. เป็นมาแล้ว สมัย

๒. () เคยเป็น ส.ว. เป็นมาแล้ว สมัย

๓. () เคยเป็น รมต./รมช. โปรดระบุกระทรวงที่เคยรับผิดชอบ ๑).....

๒)..... ๓)..... ๔).....

๘. ในสมัยที่แล้ว ท่านดำรงตำแหน่งใน “คณะกรรมการสามัญ” ชุดใดบ้าง
- ชื่อคณะกรรมการสามัญ (ชุดที่ ๑)..... ตำแหน่ง.....
๑. () ประธาน/รองประธาน	๒. () เลขานุการ/รอง/ผู้ช่วยฯ
๓. () โฆษก/รองโฆษก	๔. () ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ
๕. () กรรมการ	๖. () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- ชื่อคณะกรรมการสามัญ (ชุดที่ ๒)..... ตำแหน่ง.....
๑. () ประธาน/รองประธาน	๒. () เลขานุการ/รอง/ผู้ช่วยฯ
๓. () โฆษก/รองโฆษก	๔. () ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ
๕. () กรรมการ	๖. () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- ชื่อคณะกรรมการวิสามัญ (ชุดที่ ๑)..... ตำแหน่ง.....
๑. () ประธาน/รองประธาน	๒. () เลขานุการ/รอง/ผู้ช่วยฯ
๓. () โฆษก/รองโฆษก	๔. () ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ
๕. () กรรมการ	๖. () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
- ชื่อคณะกรรมการวิสามัญ (ชุดที่ ๒)..... ตำแหน่ง.....
๑. () ประธาน/รองประธาน	๒. () เลขานุการ/รอง/ผู้ช่วยฯ
๓. () โฆษก/รองโฆษก	๔. () ที่ปรึกษา/นักวิชาการ/ผู้ชำนาญการ
๕. () กรรมการ	๖. () อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
๙. คณะกรรมการสามัญของวุฒิสภาในปัจจุบันมีจำนวน ๒๒ คณะ ท่านคิดว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้วหรือไม่
๑. () เหมาะสม
๒. () ไม่เหมาะสม ควรลดลงเหลือ คณะ
๓. () ไม่เหมาะสม ควรเพิ่มมากขึ้นเป็น คณะ
๔. () อื่น ๆ เพราะ
๑๐. คณะกรรมการสามัญของสภาผู้แทนราษฎรในปัจจุบันมีจำนวน ๓๑ คณะ ท่านคิดว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสมแล้วหรือไม่
๑. () เหมาะสม
๒. () ไม่เหมาะสม ควรลดลงเหลือ คณะ
๓. () ไม่เหมาะสม ควรเพิ่มมากขึ้นเป็น คณะ
๔. () อื่น ๆ เพราะ

ตอนที่ ๒ : ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล

ประเด็นขอบเขตอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ

๑. ท่านคิดว่าสมาชิกแต่ละสภาที่มาดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสามัญส่วนใหญ่ มีคุณสมบัติเหมาะสมตามความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ สอดคล้องกับบทบาทของคณะกรรมการสามัญนั้น ๆ อย่างไร
.....
.....
.....
.....

๒. ท่านคิดว่าบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....
.....

๓. ท่านคิดว่าบทบาทอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสามัญในการพิจารณาร่างกฎหมายที่เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา มีมากน้อยเพียงใด
.....
.....
.....
.....

๔. ท่านคิดว่าคณะกรรมการมีการปฏิบัติงานตามบทบาทอำนาจหน้าที่ด้านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด
.....
.....
.....
.....

ประเด็นประสิทธิผล (Performance) การทำงานของคณะกรรมการสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา

๕. ตามความคิดเห็นและจากประสบการณ์ของการเป็นกรรมการ ท่านพอประเมินได้ไหมว่า กรรมการสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

๖. ท่านคิดว่าอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญในการติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่ ที่จะสามารถทำหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุประสิทธิผลได้มากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

๗. ท่านทราบหรือไม่ว่าผลงานของคณะกรรมการที่ท่านเป็นกรรมการได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลในการนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการมีมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

๘. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรคของคณะกรรมการในการตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลคืออะไร และแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

.....
.....
.....
.....

ประเด็นผลในทางปฏิบัติของมติคณะกรรมการธิการต่อนโยบายรัฐบาล

๙. ท่านคิดว่าการปฏิบัติงานของคณะกรรมการธิการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลมากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

๑๐. ท่านคิดว่าจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของท่านในคณะกรรมการธิการ ท่านคิดว่ามีผลงานในเรื่องใดบ้างที่โดดเด่นและมีผลต่อนโยบายของรัฐบาลมากที่สุด

.....
.....
.....
.....

๑๑. คณะกรรมการวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรเคยจัดให้มีการรับฟังความเห็นสาธารณะเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาล มากน้อยเพียงใด

.....
.....
.....
.....

๑๒. เพื่อให้คณะกรรมการธิการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานสนองต่อนโยบายของรัฐบาลมีแนวทางการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการธิการด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....

๑๓. ในทรรศนะของท่านคิดว่า คณะกรรมการสามัญของวุฒิสภากับของสภาผู้แทนราษฎรโดยภาพรวม ฝ่ายใดสามารถตรวจสอบนโยบายของรัฐบาลได้ดีกว่ากันเพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

๑๔. ท่านเห็นว่าควรมีแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการด้านใดบ้าง เพื่อให้คณะกรรมการสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการควบคุมตรวจสอบนโยบายของรัฐบาล หรือท่านสามารถเสนอแนะประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง คณะกรรมการ โปรดแสดงเหตุผล

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณท่านสมาชิกทุกท่าน
ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวกที่ ๒

รายชื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์

๑. นายวิชัย ชัยจิตวณิชกุล
๒. นายธีระชัย ศิริพันธ์
๓. นายธราพงษ์ สีลาวงษ์
๔. พันตำรวจโท บรรยนิ ตังภากรณ์
๕. นางสาวรังสิมา รอดรัศมี
๖. นางสาวศุภมาส อิศรภักดี
๗. นายประจักษ์ มั่นหมาย
๘. นายบัวสอน ประชามอญ
๙. นายนพคุณ รัฐผไท
๑๐. นายเฉลิมชัย อุฬารกุล
๑๑. พันเอก วินัย สมพงษ์
๑๒. นายเรวัต ลีรินกุล
๑๓. นายอรรถสิทธิ์ กาญจนสินีทธิ์
๑๔. นายถวิล ฤกษ์หรั่ง
๑๕. นายสมศักดิ์ โสภกลาง
๑๖. นายพงษ์ศักดิ์ วรปัญญา
๑๗. นายสุภาพ คลีชฉาย
๑๘. นายกฤษฏา สัจจกุล
๑๙. นายสมบูรณ์ อุทัยเวียนกุล
๒๐. นายกรีช กงเพชร
๒๑. นางฉนิษฐา ภัคเกษม
๒๒. นายเจริญ คันธวงศ์
๒๓. นายเอกภาพ พลซื่อ
๒๔. นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค
๒๕. นายปัญญา จินาคำ
๒๖. นายเอกพจน์ ปานแย้ม
๒๗. นายจักริน พัฒน์ดำรงจิตร
๒๘. นายประจักษ์ แก้วกล้าหาญ
๒๙. นายปกรณ์ บูรณุปกรณ์
๓๐. นายกิตติ สมทรัพย์
๓๑. นายมานพ จรัสดำรงนิตย์
๓๒. นางสาวศันสนีย์ นาคพงศ์
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประแสง มงคลศิริ
๓๔. นายเอกธนัช อินทร์รอด
๓๕. นางสาวอาภาภรณ์ พุทธปวน
๓๖. นายชาญชัย ชัยรุ่งเรือง
๓๗. นายโสภณ เพชรสว่าง
๓๘. นายไพจิต ศรีวรขาน
๓๙. นายประทีป กรีกาเวช
๔๐. นายเมธี ฉัตรจินดารัตน์
๔๑. นายฉลาด ขามช่วง
๔๒. นายพีระเพชร ศิริกุล
๔๓. นายพิษณุ พลไวย์
๔๔. นายสุวัฒน์ ม่วงศิริ
๔๕. นายทศพล สังข์ทรัพย์
๔๖. นางสลิลทิพย์ ชัยสดมภ์
๔๗. นายภิมุข ลิ้มะโรจน์
๔๘. นายประมวลศิลป์ โภคสวัสดิ์
๔๙. นายมานพ จรัสดำรงนิตย์
๕๐. นายเกษม อูประ
๕๑. นายธนิตพล ไชยนันทน์
๕๒. นายนพคุณ รัฐผไท
๕๓. นายเกรียง กัลป์ตินันท์
๕๔. นายประชา ประสพดี
๕๕. นายพายัพ ปั้นเกตุ
๕๖. นายสฤกษ์ อึ้งอภิรักษ์
๕๗. นายวินัย เสนเนียม
๕๘. นายเจอะอามิง โตะตาหยง
๕๙. นายโพธิพงษ์ ลำซำ
๖๐. นายสงกรานต์ คำพิไสย์

๖๑. นายภิญโญ นิโรจน์
๖๒. พลเรือโท โรช วิกิตภูมิประเทศ
๖๓. นายสาคร พรหมภักดี
๖๔. นายสมชัย ฉัตรพัฒนศิริ
๖๕. นายสุพร อรรถวงษ์
๖๖. นายสุรวิทย์ คนสมบูรณ์
๖๗. นายไชยา พรหมา
๖๘. ว่าที่ร้อยตรี พงศ์พันธ์ สุนทรชัย
๖๙. นายสุรศักดิ์ นาคดี
๗๐. นายธีระ สลักเพชร

ภาคผนวกที่ ๓

ตารางที่ ๑ การพิจารณาพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ
ของสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่ ๒ ชั้นกรรมาธิการ ปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗

ชื่อพระราชบัญญัติ	คณะกรรมาธิการ
ปี ๒๕๔๔	
๑. พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดปากพนัง พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๓๕) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลท่าม่วง ตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และตำบลทุ่งบัว ตำบลกำแพงแสน ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม ตำบลดอนตูม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๒. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๓. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๔. พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในท้องที่ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ให้แก่นายสิงห์ ใจวังโลก พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๐. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ

ชื่อพระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๒๑. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๖. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
ปี ๒๕๔๕	
๑. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติการฉ้อโกง พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๓๐ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๒. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษ สายบางปะอิน - ปากเกร็ด ในท้องที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๔. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติเลื่อยโซ่ยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่แขวงวังทองหลวง เขตวังทองหลวง กรุงเทพมหานคร ให้แก่ นายทวี อังศวานนท์ ผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ พ.ศ. ๒๕๔๕	เต็มสภา

ชื่อพระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๒๐. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๖. พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๗. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๘. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๙. พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๐. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๑. พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๒. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างทางพิเศษสายบางนา - ชลบุรี ในท้องที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	สามัญการปกครอง
๓๔. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๕. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
ปี ๒๕๔๖	
๑. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๒. พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ

ชื่อพระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๑๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอ บางคล้า ตำบลคลองนา อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหนองตีนนก อำเภอ บ้านโพธิ์ และตำบลบ้านฝั่ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๔. พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการและ กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการและ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการและ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบล เนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ให้แก่วัดโชติใต้ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๐. พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดทางอาญาให้แก่ผู้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือที่กฎหมายห้ามออกใบอนุญาต มามอบ ให้แก่ทางราชการ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๖. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๗. พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๘. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒๙. พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๓๐. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๓๑. พระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการเจ็บป่วยเพราะเหตุ ปฏิบัติราชการ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๓๒. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ

ชื่อพระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
ปี ๒๕๕๗	
๑. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติระเบียบแบบกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๒. พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๓. พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๔. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๗)	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไปจากภัยอันตรายในการเดินเรือ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๐. พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะ และเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๗	วิสามัญ
๒๖. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๕๗)	วิสามัญ

ตารางที่ ๒ การพิจารณาพระราชบัญญัติหรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญของวุฒิสภา
ในวาระที่ ๒ ชั้นกรรมาธิการ ปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
ปี ๒๕๔๔	
๑. พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจศาลจังหวัดปากพนัง พ.ศ. ๒๕๔๔	เต็มสภา
๓. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๓๕) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติเชื้อโรคและพิษจากสัตว์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๗. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลท่าม่วง ตำบลทุ่งทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และตำบลทุ่งบัว ตำบลกำแพงแสน ตำบลดอนข่อย อำเภอกำแพงแสน ตำบลลำลูกบัว อำเภอดอนตูม ตำบลดอนตูม ตำบลบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรม
๑๒. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรม
๑๓. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ วัฒนธรรม
๑๔. พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๑๖. พระราชบัญญัติจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๑๗. พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการแรงงาน
๑๘. พระราชบัญญัติวัดอุบลราชธานี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๔	และสวัสดิการสังคม
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ราชพัสดุที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ ในท้องที่ตำบลเชียงบาน อำเภอเชียงคำ	วิสามัญ
จังหวัดพะเยา ให้แก่นายสิงห์ ใจวังโลก พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๐. พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๔	สามัญการคมนาคม
๒๖. พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๔๔	วิสามัญ
ปี ๒๕๔๕	
๑. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติวิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติความลับทางการค้า พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติการฉ้อโกง พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ	เต็มสภา
จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	
๘. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๓๐	สามัญการคลัง การ
(ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๕	ธนาคาร และสถาบัน
๑๒. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง	เต็มสภา
ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. ๒๕๔๕	
๑๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้างทางพิเศษ สายบางปะอิน -	เต็มสภา
ปากเกร็ด ในท้องที่อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอสามโคก	
อำเภอคลองหลวง อำเภอเมืองปทุมธานี และอำเภอปากเกร็ด จังหวัด	
นนทบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	
๑๔. พระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๑๔. พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่แขวงวังทองกลาง เขตวังทองกลาง กรุงเทพมหานคร ให้แก่ นายทวี อังศวานนท์ ผู้จัดการทรัพย์สินส่วนพระองค์ พ.ศ. ๒๕๔๕	เต็มสภา
๒๐. พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕	สามัญการคลัง การธนาคารและ สถาบันการเงิน
๒๖. พระราชบัญญัติประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๗. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๒๘. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๗ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	สามัญการคลัง การธนาคารและ สถาบันการเงิน
๒๙. พระราชบัญญัติธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๐. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๑. พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๒. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
๓๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เพื่อสร้างทางพิเศษสายบางนา - ชลบุรี ในท้องที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พ.ศ. ๒๕๔๕	เต็มสภา
๓๔. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พ.ศ. ๒๕๔๕	เต็มสภา
๓๕. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ
ปี ๒๕๔๖	
๑. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๕) พ.ศ. ๒๕๔๕	วิสามัญ

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๒. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๓. พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติการขนส่งทางบก (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๙. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖	สามัญการยุติธรรม
	และสิทธิมนุษยชน
๑๐. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖	เต็มสภา
๑๑. พระราชบัญญัติสัญญาซื้อขายล่วงหน้า พ.ศ. ๒๕๔๖	เต็มสภา
๑๒. พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๓. พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ในท้องที่ตำบลสาวชะโงก อำเภอ	เต็มสภา
บางคล้า ตำบลคลองนา อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลหนองตีนนก อำเภอ	
บ้านโพธิ์ และตำบลบ้านผึ้ง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	
พ.ศ. ๒๕๔๖	
๑๔. พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินประจำตำแหน่งและประโยชน์ตอบแทนอื่นของ	เต็มสภา
ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ประธานกรรมการและ	
กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ประธานกรรมการและ	
กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และประธานกรรมการ	
และกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	
๑๘. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติโอนที่ดินซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ในท้องที่ตำบล	วิสามัญ
เนินพระ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ให้แก่วัดโชดใต้ พ.ศ. ๒๕๔๖	
๒๐. พระราชบัญญัติยกเว้นความผิดทางอาญาให้แก่ผู้นำอาวุธปืน เครื่องกระสุน	เต็มสภา
ปืน หรือวัตถุระเบิด ที่ไม่ได้รับอนุญาต หรือที่กฎหมายห้ามออกใบอนุญาต	
มามอบให้แก่ทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๖	
๒๑. พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖	เต็มสภา
๒๒. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน	วิสามัญ
พ.ศ. ๒๕๔๖	

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๒๕. พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	สามัญการยุติธรรม
๒๖. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๔๖	และสิทธิมนุษยชน
๒๗. พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒๘. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒๙. พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ ๑๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๓๐. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๓๑. พระราชบัญญัติสงเคราะห์ข้าราชการผู้ได้รับอันตรายหรือการเจ็บป่วยเพราะเหตุปฏิบัติราชการ พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๓๒. พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
ปี ๒๕๔๗	
๑. พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๒. พระราชบัญญัติสถานบริการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๖	วิสามัญ
๔. พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๕. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๖. พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๗. พระราชบัญญัติเหรียญเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๘. พระราชบัญญัติเครื่องแบบกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗	เต็มสภา
๙. พระราชบัญญัติล้มละลาย(ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๐. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการทหาร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๑. พระราชบัญญัติสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗	เต็มสภา
๑๒. พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๓. พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๔. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๗)	วิสามัญ
๑๕. พระราชบัญญัติการเฉลี่ยความเสียหายทั่วไปจากภัยอันตรายในการเดินเรือ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๖. พระราชบัญญัติวิชาชีพเทคนิคการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๗. พระราชบัญญัติวิชาชีพกายภาพบำบัด พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๑๘. พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๑๗	วิสามัญ
๑๙. พระราชบัญญัติรถยนต์ (ฉบับที่ ๑๓) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ

พระราชบัญญัติ	คณะกรรมการ
๒๐. พระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๒. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๓. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๔. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๕. พระราชบัญญัติเงินเดือน เงินวิทยฐานะและเงินประจำตำแหน่งข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗	วิสามัญ
๒๖. พระราชบัญญัติเงินเดือนและเงินประจำตำแหน่ง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๗ วิสามัญ	วิสามัญ

โครงการวิจัย “บทบาทของคณะกรรมการต่อนโยบายของรัฐบาล”

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ศาสตราจารย์สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
ศาสตราจารย์สมบัติ อ่างธัญวงศ์

คณะทำงานวิจัย

นางสุหาทิพย์ ถิ่นวัฒนากุล
นางสาวนารีลักษณ์ ศิริวรรณ
นายจันทมร สีหาบุญสี
นางสาวปิยะวรรณ ปานโต
นางสาววิมลรักษ์ ศานติธรรม

เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

นางสาวธณัฐดา หาเรือนศรี

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร